

Eliteskoler

En kvantitativ undersøkelse av videregående skoler i Oslo fra 1985-2008

Tanja Askvik

Masteroppgave i sosiologi

Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

UNIVERSITETET I OSLO

30. Juni 2011

FORORD

Aller først må det sies at denne oppgaven aldri hadde blitt til om det ikke hadde vært for min veileder, Johs. Hjellbrekke. Selv om han har befunnet seg i Bergen og jeg i Oslo har jeg ikke kunnet be om en mer tilstedeværende og oppofrende veileder. Korrespondanseanalyse blir en dans på roser med en faglig ressurs som ham. Takk også til min biveileder Marianne Nordli Hansen for god hjelp i oppstartsfasen og introduksjon til prosjektet ” Elites in an Egalitarian Society”. Det er også naturlig for meg å nevne kontakten til mitt masterkull, Torkild Lyngstad. Å ta seg tid til møte for å diskutere hvor jeg vil med min master og mulige retninger og metoder på lille julaften er verdt en takk alene, men takk også for å ha gjort kvantitativ metode til et mulig valg for meg og academia et mindre farlig sted.

Min samboer Espen Østrem er nok den som i størst grad har fått merke hvor jeg stod i oppgaveskrivningen og han har slengt meg livbøye etter livbøye når jeg ikke så land. Å ha en så fantastisk støtte som i tillegg liker matte, statistikk og data kan ikke beskrives. Det har mildt sagt kommet godt med. Han har påtvunget meg sitt syn om at tall ikke er å regne som dødsfiende men faktisk er gøy og spennende og essensielt for å forstå deler av samfunnet. Takk også for gjennomlesning, kuttehjelp og gode perspektiver og kommentarer.

Martin Østrem har utmerket seg som tidenes svigerbror med gjennomlesning av oppgave og svært gode kommentarer og tilbakemeldinger. En takk må også rettes til Henrik Karlstrøm, som på tross av egen innlevering av doktorgrad tok seg tid til gjennomgang av metode. Min medstudent, Janne Johansen ved Universitetet i Bergen, fortjener også sin takk. Det har vært veldig bra å kunne ringe noen i samme båt, og ikke minst ha noen å møte på Bergensturene. Dette har vært oppmuntrende og gøy.

Det har også vært tunge stunder midt i masterskrivingen og opplevelse av store tap. Tusen takk da til min pappa, Yngvar Askvik, som stilte opp og sammen med Espen utgjorde den familien og støtten jeg trengte. Pappa har i tillegg hatt en urokkelig tro på meg og det har kommet godt med.

Siste takk går til min minste hjelper, Pinny. Tre kilo med hund som minner meg på at det er lov å gå i skogen for å finne kantarell og blåbær også. Det hadde nok vært lett å glemme uten. Lesing og skriving går også lettere med en liten krøll sovende i fanget, og den som stusser på takksigelser til en hund har selv ikke hatt hund.

Det er også viktig for meg å presisere at oppgaven ikke skal leses som et deterministisk manifest, men heller en beskrivelse av tingenes tilstand for på denne måten å muliggjøre eventuell endrende handling.

27.06.2011, Tanja Askvik.

SAMMENDRAG

Som en del av prosjektet "Elites in an Egalitarian Society" som har rekruttering og reproduksjon av eliter og elitesirkulasjon som hovedtemaer tar denne masteroppgaven for seg temaet eliteskoler. I utdanningssosiologiske studier er spørsmålet om reproduksjon av eliter sentralt. Samtidig står egalitære ideer sterkt i Norge, og eliteskoler anses ikke uten videre som legitimt. Det finnes i tillegg få eller ingen studier i Norge av eliteskoler. I denne oppgaven er den overordnede problemstillingen:

Finnes det eliteskoler i Oslo på videregående nivå fra 1985 til 2008 og kan man se en fremvekst av dette?

Med forankring i disse spørsmålene undersøkes også hvorvidt ulike fraksjoner av eliten velger ulike skoler og hvordan ulike inntaksordninger i Oslo samt reform 94 har påvirket eliteandel på de ulike skolene. De ulike elitefraksjonene er basert på Oslo Register Data Class-skjemaet; økonomisk elite, profesjonselite samt kulturelite.

En tredeling av begrepet eliteskole er lagt til grunn for oppdeling av analysene:

- **En skole for elever med klassebakgrunn fra høyere samfunnslag**
- **En skole for spesielt begavede elever**
- **En skole for elever som senere ender opp i eliteposisjoner**

Disse eliteskoleforståelsene vil både være interessante å se på hver for seg, men også i forhold til eventuelle overlappinger. I tillegg sammenlignes elitene med populasjonen, noe som er mulig på grunn av bruken av registerdata som omhandler samtlige elever i den aktuelle perioden.

At Oslo har blitt valgt som geografisk avgrensning for denne oppgaven er ikke tilfeldig da de geografiske skillene i Oslo henger sammen med klasse, som igjen henger sammen med karakterer. Vest har vært tilholdssted for de høyere sosiale lag, østkanten har vært arbeiderklassestrøk, i tillegg til at det i nord finnes områder med langt større ressurser. Disse skillene er ikke absolutte, men danner et godt utgangspunkt for studien. I henholdt til Bourdieu,

Goldthorpe og Boudon er alle tre teoretikere enige om at skolesystemet reproducerer ulikheter, men de er ikke enige om mekanismene. Med det geografiske skillet kan det være overklassekultur, som den kulturen som i skolen forstås som talent, er ujevnt fordelt og vil komme til syne som ulikheter i skolene. Det kan være at skillet beror på rasjonelle vurderinger og det kan også være at aspirasjoner varierer geografisk i henhold til klasse.

Siden temaet er ukjent og målet er å finne opposisjoner og likheter mellom skoler på bakgrunn av mange andre variabler har multippel korrespondanseanalyse blitt benyttet. Funnene i analysene viser at elite skiller seg fra populasjon i skolevalg og at dette i størst grad kommer til syne ved at østkantskoler ikke utpreger seg som eliteskoler. Heller ikke skoler fra de nye ressursområdene i nord utpreger seg som eliteskoler. Vestkantskoler, sentrumsskoler, og da serlig sentrumvest trakk i retning elite. Privatskolene er en svært heterogen gruppe, hvor enkelte utpeker seg i henhold til problemstillingen, mens andre overhode ikke gjør det. Karakterer følger klasseskillene og innad i eliten pekte de lavere karakterer i retning økonomisk kapital, de høyere i retning kulturell kapital. Skolene som utpreget seg i forhold til ressurssterke mødre gjorde det karaktermessig godt. I stor grad er det overlapping mellom hvilke skoler som utpeker seg som eliteskoler i analysene med enkelte unntak. I karakterrommet utpekte som nevnt i liten grad de økonomiske eliteskolene seg, men disse var allikevel å finne som eliteskoler i kapitlet som omhandler eliteskole som skoler for elever som selv ender i eliteposisjon. Siden karakterer kun finnes for årsrommet 2001-2008 og destinasjonsanalysene tar utgangspunkt i elever som har gått ut fra videregående skoler i årsrommet 1985-1997 vil man ikke kunne sammenligne direkte, kun anta. Klasse har vist å være mer gjeldende ved lavere utdanningsnivå, og økonomisk elite den lavest utdannede elitefraksjonen. Det er også i retning økonomisk elite enkelte nye skoler kommer til etter en generasjon, og dette kan tyde på at økonomisk elite er mer åpen enn de to øvrige.

I bakgrunnskapitlet viser analyser at skoler som er overrepresentert med kulturell elite mangler representasjon av økonomisk elite og omvendt. Profesjonselite er samrepresentert med begge. I

destinasjonsanalysene er ikke skillene like sterke. For å forstå mekanismene bak forskjellene som er avdekket i analysene trengs kvalitative innfallsvinkler.

I forhold til reform 94 har denne kun bidratt med høyere elevtall og ikke endret sosiale skiller. Heller ingen av inntaksreformene har hatt stort å si for den sosiale sammensetningen på skolene. Verken høyresiden eller venstresidens mål om å sikre sosial mobilitet i skolen har ført til endringer.

Basert på funnene vil jeg si at det tilsynelatende finnes reproduksjon på videregående skolenivå i Oslo i perioden 1985-2008. Som hovedkonklusjon må det påpekes at det ikke finnes eliteskoler av typen man finner i Frankrike, England eller Amerika hvor skolene er preget av en ensartet klassesammensetning. Det man i Norge kan finne er skoler som ligger godt over gjennomsnittet i alle tre kapitler, at dette i stor grad er de samme skolene og at bildet ikke ser ut til å endre seg. Funnene er oppsiktsvekkende i forhold til synet på skolen som egalitær, og kan legge grunnlag for videre forskning på eliteskoler. Kartlegging av faktiske forhold er også essensielt for endring, og denne oppgaven kan kanskje bidra til dette.

INNHALDSFORTEGNELSE

Forord	i
Sammendrag.....	iii
Innholdsfortegnelse	vi
Tabelloversikt	viii
Figuroversikt	x
1 Innledning.....	1
1.1 Forskningsspørsmål.....	1
1.2 Grunntrekk i tidligere forskning.....	4
1.3 Registerdata og korrespondanseanalyse.....	7
1.4 Oppgavens gang	7
2 Teoretiske perspektiv.....	8
2.1 Eliter i historisk kontekst	8
2.2 Reproduksjon gjennom skole	27
2.3 Oppsummering	38
3 Institusjonelle og samfunnsmessige endringer.....	41
3.1 Reform 94	41
3.2 Inntaksordninger i Oslo.....	44
3.3 Segregering i skolene	47
3.4 Oppsummering	48
4 Data og metode	50
4.1 Registerdata	50
4.2 Korrespondanseanalyse.....	60
5 Bakgrunn	69
5.1 Foreldre	69

5.2	Eliteforeldre	83
5.3	Oppsummering og teoretisk diskusjon.....	102
6	Karakterer	107
6.1	Skole/karakterrom	107
6.2	Oppsummering og teoretisk diskusjon.....	114
7	Destinasjon	116
7.1	Eleven.....	116
7.2	Eliteeleven.....	126
7.3	Oppsummering og teoretisk diskusjon.....	139
8	Avslutning	143
8.1	Oppsummering av funn.....	143
8.2	Hovedkonklusjon.....	146
8.3	Videre forskning og politiske tiltak.....	147
	Litteraturliste.....	a
	Vedlegg 1 – Skoleoversikt	m
	Vedlegg 2- Gruppering av skoler	q
	Vedlegg 3- Data	s
	Vedlegg 4- Oversikt, klynger.....	x
	Vedlegg 5- Årsutvikling.....	ii

TABELLOVERSIKT

Tabell 2.1 Hansens klasseskjema, 1995	14
Tabell 4.1 Studieretninger som gir studiekompetanse	54
Tabell 4.2 ORDC-skjema med eksempler på yrke i klassekategoriene.	56
Tabell 4.3 ORDC-variabler.....	57
Tabell 4.4 Lønnsvariabler	57
Tabell 4.5 Formuevariabler.....	58
Tabell 4.6 Kaptailinntektsvariabel.....	59
Tabell 4.7 Næringsinntektvariabler	59
Tabell 4.8 Utdanningsvariabler.....	59
Tabell 5.1 Egenverdier og modifiserte egenverdier- foreldrerom.....	70
Tabell 5.2 Forklarende punkt, foreldrerom.....	71
Tabell 5.3 Absolutt bidrag fra samlet variabel, foreldrerom.....	71
Tabell 5.4 Faktorkoordinater, skoler, foreldrerom.	73
Tabell 5.5 Klynge 1 av 3, foreldrerom	80
Tabell 5.6 Klynge 2 av 3, foreldrerom	81
Tabell 5.7 Klynge 3 av 3, foreldrerom	82
Tabell 5.8 Egenverdier og modifiserte egenverdier- eliteforeldrerom.....	84
Tabell 5.9 Forklarende punkt, eliteforeldrerom.....	85
Tabell 5.10 Absolutt bidrag fra samlet variabel, eliteforeldrerom	87
Tabell 5.11 Destabiliserende punkter, eliteforeldre.....	88
Tabell 5.12 Faktorkoordinater, skoler, eliteforeldrerom	90
Tabell 5.13 Klynge 1 av 3, eliteforeldrerom.....	99
Tabell 5.14 Klynge 2 av 3, eliteforeldrerom.....	100
Tabell 5.15 Klynge 3 av 3, eliteforeldrerom.....	101

Tabell 6.1 Egenverdier og modifiserte egenverdier- skole/karakterrom	108
Tabell 6.2 Forklarende punkt, skole/karakterrom.....	109
Tabell 6.3 Destabiliserende punkter, skole/karakterrom.....	110
Tabell 7.1 Egenverdier og modifiserte egenverdier- elevrom	117
Tabell 7.2 Forklarende punkt, elevrom	117
Tabell 7.3 Absolutt bidrag fra samlet variabel, elevrom.....	118
Tabell 7.4 Faktorkoordinater, skoler, elevrom.	121
Tabell 7.5 Klynge 1 av 3, elevrom	123
Tabell 7.6 Klynge 2 av 3, elevrom	124
Tabell 7.7 Klynge 3 av 3, elevrom	125
Tabell 7.8 Egenverdier og modifiserte egenverdier- eliteelevrom.....	126
Tabell 7.9 Forklarende punkt, eliteelevrom	127
Tabell 7.10 Absolutt bidrag fra samlet variabel, eliteelevrom.....	128
Tabell 7.11 Destabiliserende punkter, eliteelevrom	129
Tabell 7.12 Faktorkoordinater, skoler, eliteelevrom.	131
Tabell 7.13 Klynge 1 av 3, eliteelevrom	137
Tabell 7.14 Klynge 2 av 3, eliteelevrom	138
Tabell 7.15 Klynge 3 av 3, eliteelevrom.....	138

FIGUROVERSIKT

Figur 2.1 OED- modell.....	17
Figur 2.2 Kristianias sosiale geografi 1875	24
Figur 4.1 Prosentvis fordeling av elver påbegynt vgs før fylte 20 og etter fylte 20.....	53
Figur 4.2 Prosentuert frafall fordelt på ORDC etter fjerning av elever uten generell studiekompetanse.....	54
Figur 4.3 Oversikt, avgrensninger	55
Figur 5.1 Faktorplan 1-2. Foreldrerom.....	72
Figur 5.2 Faktorplan 1-2. Foreldrerom med skoler.	75
Figur 5.3 Faktorplan 1-2. Snittkarakterer.....	76
Figur 5.4 Faktorplan 1-2. Avgangår.	77
Figur 5.5 Utvikling, arbeiderklassedel	77
Figur 5.6 Utvikling, middelklassedel	78
Figur 5.7 Utvikling, elitedel.....	79
Figur 5.8 Faktorplan 1-2. Eliteforeldrerom.....	88
Figur 5.9 Faktorplan 1-3. Eliteforeldrerom.....	89
Figur 5.10 Faktorplan 1-2. Eliteforeldrerom med skoler	93
Figur 5.11 Faktorplan 1-3. Eliteforeldrerom med skoler	94
Figur 5.12 Faktorplan 1-2. Snittkarakterer.....	95
Figur 5.13 Faktorplan 1-2. Avgangår.	96
Figur 5.14 Utvikling økonomisk del	97
Figur 5.15 Utvikling, kulturell del.....	98
Figur 5.16 Uvikling, profesjon.....	98
Figur 6.1 Faktorplan 1-2. Skole/karakterrom	111
Figur 6.2 Karakterutvikling.....	112

Figur 6.3 Karakterutvikling basert på elitebakgrunn.....	113
Figur 7.1 Faktorplan 1-2. Elevrom.....	120
Figur 7.2 Faktorplan 1-2. Elevrom med skoler.....	122
Figur 7.3 Faktorplan 1-2. Eliteelevrom.....	130
Figur 7.4 Faktorplan 1-2. Eliteelevrom med skoler.....	133
Figur 7.5 Faktorplan 1-2. Avgangår	134
Figur 7.6 Utvikling, økonomidel	135
Figur 7.7 Utvikling, kulturdel.....	135
Figur 7.8 Utvikling, profesjonsdel.....	136

1 INNLEDNING

Sosial ulikhet er et sentralt tema i sosiologi. Denne oppgaven dreier seg konkret om sosial ulikhet i skolen. Den norske skolen blir i stor grad sett som egalitær, og Maktutredningen (Gulbrandsen, Engelstad, Klausen, Skjeie, Teigen og Østerud 2002:58) konkluderer med at Norge ikke er preget av eliteskoler. Som en del av prosjektet "Elites in an Egalitarian Society: Recruitment, Reproduction and Circulation" vil oppgaven dreie seg om spørsmål som omhandler disse temaene: hvordan fungerer skolen som rekrutteringskanal til elitene, reproducerer skole klasse generelt og eliter spesielt og påvirker skolen elitesirkulasjonen.

1.1 Forskningsspørsmål

De innledende spørsmålene er svært omfattende, men på et konkret nivå omhandler oppgaven hvorvidt det finnes en utvikling mot eliteskoler i årene 1985 til 2008. Den praktiske avgrensningen er videregående skoler og geografisk Oslo. 1985 er også et interessant år å starte på, siden den økonomiske segregeringen i Osloskolen på grunnskolenivå fra dette årstallet økte. Dette funnet har blitt gjort ved å se på de 50 % rikeste og de 50 % fattigste og ta for seg graden av segregering (Hansen 2007:66-67). Segregeringen stabiliserte seg i -97, da fritt skolevalg ble innført.

Oslo ser også ut til å være et godt utgangspunkt for en studie av utvikling mot eliteskoler, både på grunn av segregering mellom øst og vest, og de ulike inntaksordninger. Dette gir mulighet til å se om disse faktorene har påvirket. Skillet mellom øst og vest er en enkel inndeling. Det viser ikke alle de komplekse forskjellene, men på grunn av variasjonene i boligpriser, med lave priser i øst og høyere priser i vest, samt at flere studier også viser i korte trekk at både prestasjonsnivået på vestkantskolene og elevenes sosiale bakgrunn er høyere (Hansen 2005:7), må det sies å være et relevant skille.

Inntaksordningene har vekslet, men det har i hovedsak vært tre typer: sogne til nærmeste geografiske skole, fritt skolevalg og en kombinasjon. Frem til 1988 sognet elevene i Oslo til den skolen de bodde nærmest. Fra 1988 til 1992 var det fritt skolevalg. Fra 1992 til 1997 ble en mellomløsning mellom fritt skolevalg og geografisk sogning til skole, lignende ordningen fra og med 2005, innført. Fra 1997 til 2005 ble det innført fritt skolevalg på nytt, som innebar at elevene kunne søke seg til hvilke skole de ønsket og at opptak skjedde på bakgrunn av karakterer eller grunnskolepoeng. Fra 2005 ble det innført en form for mellomløsning med regionsfortrinn, hvor Oslo ble delt opp i fire regioner. Første halvdel av opptak skjedde ved karakterbasert opptak innenfor regionen, og neste halvdel skjedde som ved fritt skolevalg.

Oppgavens problemstilling lyder:

Finnes det eliteskoler i Oslo på videregående nivå fra 1985 til 2008 og kan man se en fremvekst av dette?

Oppgaven søker altså å svare på om det har skjedd en utvikling mot eliteskoler eller ikke. Kingston og Lewis(1990:xi-xiii) definerer eliteskoler som det lille antallet med private ”secondary schools” (alder fra 14 til 18) som er de mest prestisjefylte og de høyest rangerte yrkesrettede skolene for økonomi eller juss som retter seg inn mot å gi de utgatte elevene en posisjon av økonomisk eller kulturelt privilegium. Elevene på disse skolene er de beste akademisk sett, men deres eliteposisjon strekker seg lengre. Skolene er også skoler for elite og øvre middelklasse eller sagt med andre ord: de elever som har bakgrunn i høyere klasser går på disse skolene. Elevene forberedes på privilegier og høystatusyrker. Eliteskolene og en plass på toppen av det sosiale hierarkiet henger sammen. Her er det altså vektlagt bakgrunn, karakterer og videre egen plassering i det sosiale hierarkiet.

Med bakgrunn i dette vil jeg i det videre arbeidet med eliteskoler basere meg på tre forståelser av begrepet:

- **En skole for elever med klassebakgrunn fra høyere samfunnslag**
- **En skole for spesielt begavede elever**
- **En skole for elever som senere ender opp i eliteposisjoner**

Disse forståelsene av eliteskole vil være interessante å se på hver for seg, men det vil også bli tatt opp hvordan disse tre punktene overlapper hverandre, altså om man kan finne skoler med flere enn ett av disse punktene og om man kan finne at to og to eller alle punktene korrelerer.

- **En skole for elever med klassebakgrunn fra høyere samfunnslag**

I denne studien vil klasse deles opp etter Oslo Register Data Class-scheme(ORDC), hvor klassemodellen er rasjonalisert ut fra yrke og inntekter(Andersen 2009: 54-57). I all hovedsak vil klassen som er relevant for denne studien være elite, som er oppdelt i tre grupper i ORDC; kultureliten, profesjonseliten og økonomisk elite. I tillegg til dette vil det også være av interesse å se på blant annet formue og utdanningsnivå hos foreldre for å supplere funnene.

Tidligere forskning viser at kulturell klasse påvirker elevenes karakterer i høyere grad enn økonomisk klasse(Andersen 2009), men det har også blitt påvist at det er en sterk grad av sammenheng mellom inntektsnivået til foreldrene og elevens karakterer(Hansen 2007). Andre forskningsbidrag viser til at kulturell kapital ikke er så relevant i Norge eller Skandinavia(Danielsen 1998, Skarpenes 2007, Esmark 2006). Klasseinndelingen og relevans i Norge vil bli drøftet i oppgavens teorikapittel.

- **En skole for spesielt begavede elever**

Hvor begavet en elev er, måles gjennom karakterer. Det mest nærliggende å gjøre under denne delen av oppgaven blir da å se på gjennomsnittskarakterer for hver skole. Data om karakterer er kun tilgjengelig fra 2001, men det vil være av interesse å se på hvilke skole som har det høyeste snittet fra og med 2001 til og med 2008. I tillegg vil det vise seg, når jeg ser på snittene år for år, om det er store ulikheter i hvilke skole som har de høyeste karaktersnittene, om dette forholder seg stabilt og om eventuelle ulikheter ser ut til å øke eller minske. En eliteskole må ut fra denne definisjonen sies å være en skole som holder et høyt snitt i forhold til gjennomsnittet over lengre tid.

- **En skole for elever som senere ender opp i eliteposisjoner**

Ved å ta for meg registerdata for elever som gikk ut fra og med 1985, har jeg mulighet til å se hvor disse ender opp etter endt skolegang. Der hvor elever gikk ut av en videregående skole for 23 år siden er det mulig å se blant annet hvilke ORDC- plassering eleven har endt opp i. Det må også her tas hensyn til skillet mellom elitefraksjonene for å se etter endringer mellom generasjonene og om noen skoler fostrer en type elite mens andre skoler fostrer andre typer elite. For å ha mulighet til å si noe om elevens ”endeposisjon” har kun elever fra 1985 til og med 1997 blitt inkludert i analysene av dette, hvilket diskuteres i datakapitlet.

1.2 Grunntrekk i tidligere forskning

Både eliter og skolesystemet har vært gjenstand for forskning fra sosiologiens spede begynnelse. Skoleforskning har vært gjennomført internasjonalt så vel som nasjonalt. Eliter, derimot, har ikke vært like mye forsket på nasjonalt. Oppfatningen av Norge som egalitært er utbredt. Når temaene skole og elite kombineres til forskning på eliteskoler er svært lite, om noe, gjort i Norge. Flere andre land har derimot veldokumenterte eliteskolestudier.

Hartmann(2007) har dokumentert eliteskoler både i Frankrike, England, Amerika og Japan, samt funnet en form for fravær av disse skolene i Tyskland. Kingston og Lewis(1990) har samlet en rekke tekster om eliteskoler på ulike nivå i Amerika, Bourdieu er kjent for sine studier av eliteskoler i Frankrike(1996a) og Cookson og Persell(1985)har skrevet om såkalte preparatory schools i Amerika som også betegnes som eliteskoler. Denne forskningen har vist hvor og om man kan finne eliteskoler i de respektive landene. Dette poenget gjør oppgaven interessant i seg selv; hvorvidt det finnes eliteskoler i Oslo på videregående skoler eller ei har verken blitt påvist eller avvist. Resultatene vil også kunne gi en pekepinn på hva man kan forvente å finne på andre nivå; dersom det ikke finnes noe som tyder på eliteskoler i Osloskolen vil dette kunne peke mot et relativt egalitært skolesystem for øvrig. Finnes det derimot forskjeller vil dette vise behov for videre forskning på temaet. I tillegg kan man i land hvor eliteskoler er avdekket gjøre ytterligere forskning på disse, dersom man ikke vet hvilke skoler det eventuelt dreier seg om vil dette naturligvis være umulig.

Eliteskoler forutsetter en elite, og noen studier har i Norge blitt utført med dette som tema(Gulbrandsen m.fl. 2002, Hjellbrekke og Korsnes 2003, Higley, Field & Grøholt 1976, Mastekaasa 2004). De senere funnene tyder på at det er hensiktsmessig å bruke en eliteinndeling som både inkluderer økonomisk og kulturell kapital(Hansen 1995, Flemmen 2008, Andersen 2009, Rosenlund 1998, 2002).

Når det kommer til sosial mobilitet i skolen har det vært gjort en del forskning på dette. En kort oppsummering av funn er at foreldres klasse påvirker elevens klasse både direkte men også indirekte gjennom skole, da utdanning er mer utbredt i høyere klasser og utdanning gir større sannsynlighet for en eliteposisjon(Gulbrandsen m.fl. 2002). I tillegg til dette er det vist at foreldres utdanning påvirker elevenes karakternivå, i det minste på ungdomstrinnet(Bakken 2009). Karakterer er også vist å henge sammen med karakterer, da å forstå som at en elev med et godt karaktersnitt på grunnskole også i stor grad får dette på videregående skole(Hægland, Raaum og Kirkebøen 2006). Dette tilsier at karakterer også på videregående kan antas å henge sammen med foreldres utdanning. Forskning på høyere utdanning viser også at for enkelte fag

påvirker klassebakgrunn karakterer(Hansen 2000), og at høye karakterer har en positiv korrelasjon med høy inntekt, for noen fagfelt mer enn andre(Mastekaasa 2000). I tillegg til dette har funn vist at jo lavere utdanningsnivå, jo mer spiller klasse inn som bestemmende faktor for eventuell eliteposisjon(Mastekaasa 2004). Disse funnene og relevans for oppgaven vil drøftes under teoretiske perspektiver.

Videregående skole er det siste skoletrinnet hvor det er lovfestet rett til å delta(fra reform 94), og dette gjør videregående til et godt utgangspunkt for denne studien. Det er karakterene herfra man søker seg videre med, det er her man velger mellom studiekompetanse og yrkeskompetanse. Som nevnt er også Oslo et godt utgangspunkt med flere ulike skoler samt en geografisk klassesdeling. Siden det pr. i dag ikke er gjort studier hvor man har funnet ”eliteskoler” eller for den saks skyld arbeiderklasseskoler eller middelklasseskoler som omtales av Lareau(1987:77)er det valgt et bredt tilslag og alle private og offentlige skoler er tatt med så fremt de ikke utpeker seg som uegnet(se vedlegg 1).

I tillegg til å ha sosiologisk relevans både i valg av tema og som et forsøk på lys i mørke, vil oppgaven også ha samfunnsmessig relevans da det kan ses som uheldig at enkelte skoler har en overvekt av ressurssterke elever mens andre skoler har en overvekt av ressursvake elever. Er det slik at skolene som er overrepresentert med eliteforeldre også er skolene som får best karaktersnitt og siden elever som ender i eliteposisjoner? Dette kan, i lys av egalitære idealer også ses som urettferdig, da et likhetsideal må sies å ha vært historisk fremtredende i Norge. Siden denne oppgaven også omfatter en tid hvor det har vært ulike former for inntak til videregående skoler samt reform 94, vil studien kunne si noe om disse politiske handlingene; hvordan har disse tiltakene i skolen slått ut? For å endre skolesystemet må en ha viten om hvordan skolesystemet henger sammen.

1.3 Registerdata og korrespondanseanalyse

Oppgavens datamateriale er samlet inn av ulike institusjoner over tid, såkalte registerdata. Disse dataene er i mange tilfeller pålagt av det offentlige å hente inn, og vil i stor grad være både utfyllende og valide. For å ta fatt på et tema som ikke tidligere er behandlet i norsk kontekst, hvor målet er å se etter sammenhenger mellom et høyt antall variabler, vil multippel korrespondanseanalyse være en godt egnet metode. Metoden gir mulighet til å se på sammenheng mellom ulike variabler, hvilke variabler som har stor avstand til hverandre, og ikke minst hvordan dette korresponderer med de ulike skolene i analysene.

1.4 Oppgavens gang

I de følgende kapitlene vil både relevant teori og forskning bli tatt opp samt at analyser vil bli gjennomført. I påfølgende kapittel, kapittel 2, vil både teori og forskning rundt eliter stå sentralt, men også teorier angående skoler og sosial reproduksjon gjennom denne eventuelle elitekanalen. Kapittel 3 vil ta for seg relevante samfunnsmessige og institusjonelle endringer i skolesystemet i perioden 1985- 2008 som kan ha påvirket resultatene.

I kapittel 4 vil data og metode redegjøres for. Analysekapitlene, kapittel 5, 6 og 7 er delt opp i henhold til elitedefinisjonene. Kapittel 5 tar for seg klassebakgrunn målt på bakgrunn av foreldrevariabler og kobler dette til skole. Tilgjengelige karakterer vil også være en del av disse analysene. Kapittel 6 tar for seg sammenhengen mellom de ulike skolene og karakterer, mens kapittel 7 dreier seg rundt elevenes egen posisjon. I de tre analysekapitlene vil også spørsmålet om utvikling stå sentralt. I kapittel 8 oppsummeres funn og ulike behov for videre forskning påpekes.

2 TEORETISKE PERSPEKTIV

I denne delen av oppgaven belyses først begrepet ”elite”. Hva en elite er, hvem som kan sies å være en del av den og hvordan man kommer seg dit er relevante spørsmål. Elitebegrepet er en del av selve kjernen i problemstillingen og er derfor viktig å ta for seg, samt å gå inn på teoretiske bidrag rundt det. Bomønsteret i Oslo er også naturlig å komme inn på, da dette kan påvirke hvilke mønster man kan forvente å finne i de videregående skolene når det kommer til både bakgrunn, karakterer og egen posisjon. Den ene mulige kanalen inn i elitene som blir undersøkt i denne oppgaven er skole, og teorier som omhandler reproduksjon av ulikhet gjennom skolen vil også bli tatt opp, fortrinnsvis gjennom bidrag fra Bourdieu, Boudon og Goldthorpe. Tidligere forskning både på elite og reproduksjon gjennom skole vil også bli tatt opp og drøftet i henhold til oppgaven.

2.1 Eliter i historisk kontekst

En elitegruppe kan beskrives som en gruppe som innehar de høyeste posisjonene i samfunnshierarkiet. Statusen kan basere seg på materielle ressurser, politisk eller kulturell kapital og individuelle evner som sportslige høye prestasjoner (Sosiologisk leksikon 2004). Det finnes med andre ord mange måter å definere en elite på, og i studier av eliter vil definisjonen være svært viktig for hvilke resultater man får. Innenfor eliteforskning finner man en rekke ulike tradisjoner, og videre følger en kort redegjørelse av de mest toneangivende.

Noen av de tidligste eliteteoriene kom fra Pareto, Mosca og Michels. Mosca, som den første med et forsøk på en teoretisk dybdestudie av eliter, så på eliter som en nødvendighet. Eliten burde være liten, da det ville være lettere å organisere seg. Massene, altså ikke-elitene, var mange og manglet derfor denne evnen. I tillegg manglet de midler, som nettverk og utdanning, hvilket var nødvendig for å styre. Eliten ville bli svekket dersom for mange fra massene tilkom, men dersom noen ytterst få nykommere ble innlemmet ville disse selv bli som de herskende (Hartmann 2007:9-12). Pareto anså elitesirkulasjon som en viktig forutsetning for elitene. De ”degenererte”

skulle erstattes med nytt blod fra massene. Konsekvensene av å forhindre sirkulasjonen var forvitring av eliten og motstand fra massene som igjen kunne lede til revolusjon. En revolusjon ville kreve intellekt dersom den skulle lede frem og avløse den gamle eliten, og intellektet var forutsetningen for å være i en elite, som tilsvarte å være den beste på sitt felt(Hartmann 2007:13-15). Michels fastholdt at alle organisasjoner uunngåelig ville bli oligarkier, da leder blir valgt på grunnlag av styrke, og lederen er overlegen, hvilket gir et sikkert fundament for makt. Lederne vil ofte bli gjenvalgt, og dersom utfordrer vinner vil den nye lederen ha samme egenskaper som den tidligere lederen og ikke utfordre det gjeldende. Dette er grunnlaget for sitatet:” Tidens revolusjonære er fremtidens reaksjonære”(Hartmann 2007:16-17).

Da dette synet på elite ble brukt til å legitimere nazisme og fascisme mistet det naturlig nok sitt fotfeste i Tyskland i etterkrigstiden. Her vokste det frem en skepsis til eliter og et teoretisk ståsted som påpekte behovet for forankring i folket og dialog mellom elite og masser(Hartmann 2007:26-27). Selv om denne skepsisen til eliter og positive innstilling til masser ikke var fremtredende andre steder, var behovet for en ny dreining i eliteforskning etter krigen og et nytt skille mellom elite og masse også uunngåelig i andre land. Den funksjonalistiske eliteforskningen vokste frem. Meritokratiske prinsipper ble lagt til grunn for eliteseleksjon(Hartmann 2007:22), og de to hovedtrekkene som pekte seg ut var at en elite ikke er en styrende klasse eller gruppe, men frie individer og at elitene består av toppnivå i alle sektorer, altså mange konkurrerende subeliter(Hartmann 2007:37). På denne måten blir elitene beskrevet som mer åpne. Få har et klasseperspektiv i sine teorier, nok en gang med unntak av den tyske forskningen. Overrepresentasjon fra høyere klasser ble forklart med at individer herfra hadde større tilgjengelighet på utdanning(Hartmann 2007: 26, 38).

Et tydelig brudd er det likevel ikke mellom funksjonalismen generelt og de tidlige eliteteoriene. Dette kommer tydeligst til kjenne hos teoretikerne som til dels bygger på dem, som Higley, Field og Grøholt i *Elite Structure and Ideology*(1976). Det refereres tidlig i boken til Pareto; både det Marxistiske synet hvor massene kan lede til forandring og Paretos teorier om en ledende elite må sammenføres i ”politisk sosiologi”, en teori som ivaretar begge deler(Higley m.fl. 1976:3-4).

Den marxistiske delen av tilnærmingen blir i liten grad ivaretatt. Elite blir sidestilt med organisatorisk eller politisk makt og det er et fokus på demokratiets opprettholdelse gjennom eliter. Elite blir svært løst beskrevet: en liten gruppe med større belønninger av ulike former(Higley m.fl. 1976:16). Det nevnes to andre måter å definere elite på, hvor det først henvises til Aristoteles og tanken om en elite som oppstår på grunn av overlegne evner og så til ”demokrater, anarkister og radikalere” som knytter dette til særrettigheter gjennom sosiale ulikheter. Begge anses som viktige, men ingen av dem som skapende for elite(Higley m.fl. 1976:13).

Elite oppstår arbitrært, gjennom organisering. Alle kollektiver og samfunn fungerer som organisasjoner(Higley m.fl. 1976:16), hvor massene ikke kan styre av flere grunner: mange avgjørelser må tas og selv om de i teorien har mulighet til å sette seg inn i saker har de i praksis ikke tid, noe som resulterer i at de mangler oversikt. De to mest fremtredene grunnene er at massene er styrt av et ”permanent fravær av fellesinteresser”(Higley m.fl. 1976:15) og at de mangler interesse for å skape en felles samfunnsplan(Higley m.fl. 1976:14). Dette betyr at for å avgjøre må det en elite til. Eliten er derimot ikke nødvendigvis en gruppe, men heller å anse som mennesker som har en strategisk plassering hvor de utøver makt. Om de er en gruppe er historisk og sosialt betinget(Higley m.fl. 1976:17). Det avvises at dette bygger på Michels lover om oligarkier, siden Michels teorier også innebærer en beskrivelse av bestemte strukturer og prosesser ved elite og elitedannelse(Higley m.fl. 1976:16). Fraværet av massene som endringsfaktor og parallellene til Pareto er tydelige. Elitene leder, massene følger. Mange av teoretikerne fra denne perioden er ikke uttalt enig med teoretikere som Higley, Field og Grøholt, men er inne på flere av de samme momentene(Hartmann 2007:38).

Etter den funksjonalistiske eliteforskningen følger en langt mer kritisk tradisjon som tar for seg forholdet mellom klasse og elite(Hartmann 2007:41). Flere retninger oppstår, men felles har de en avvisning av funksjonalismens tanke om konkurrerende subeliter. Eliten er en herskende klasse med interne ulikheter og den vokser ikke frem etter meritokratiske prinsipper(Hartmann 2007: 54).

De tidligste eliteteoriene har mange mangler i henhold til forklaringer på mekanismer og historiske tilbakeblikk. Teoriene baserer seg på individuelle egenskaper og allmenne lover uten empirisk forankring (Hartmann 2007: 20-21, Bottomore 1993:36-42). De er innom elementer som fortsatt er viktige i eliteforskning som nettverk, utdanning og evner. Fokuset på evner stod sterkt i den funksjonalistiske elitetenkningen med de fristilte eliteindividene. Selv om klasseteoriene kan oppfattes som noe vage (Hartmann 2007:56) innehar de et element de andre retningene til dels mangler: bevissthet rundt struktur. Det nevnes at ulike klasser har ulik mulighet til utdanning i enkelte tidlige teorier og Higley, Field og Grøholt påpeker at klasse kan være et viktig aspekt ved elite, men at det ikke trenger å være det. Klasse teorier beskriver samfunnet som et hierarki med eliter på toppen. At klasse, mulighet for innpass i elite og mål på evner henger sammen blir drøftet i det videre og er sentralt i denne oppgaven.

2.1.1 Dagens eliter – å velge en elite

For å kunne ta for seg eliter må det ligge et utvalg til grunn og ikke bare en teoretisk, mer eller mindre vag definisjon. Utvalgsmetoder for dette kan grovt deles i tre: posisjonsmetoden, hvor formelt ledende posisjoner i ulike sektorer blir valgt ut, reputasjonsmetoden, hvor man spør et utvalg om hvem som tilhører eliten, samt beslutningsmetoden, hvor man ser hvem som har avgjort og påvirket viktige beslutninger (Hjellbrekke og Korsnes 2006:147-148, Gulbrandsen m. fl. 2002:20-21). Alle tre metoder har sine ulemper. Under posisjonsmetoden må man velge hvilke sektorer som skal med, kjenne hierarkiene i de ulike sektorene, i tillegg til at man vil miste potensielt innflytelsesrike elitemedlemmer uten formelt lederskap. Ved reputasjonsmetoden kan man finne uformelle nettverk, men hvilke gruppe man spør er avgjørende for hvem som tilhører eliten. I beslutningsmetoden kan det være et problem å velge ut relevante beslutninger (Hjellbrekke og Korsnes 2006:147-148).

I Norge har enkelte empiriske studier av klasser blitt gjennomført. Flere har hatt som mål å beskrive ulikhet, men noen har tatt for seg maktstrukturer og endring. De færreste av disse har omhandlet eliter spesielt, men de fleste har en form for definisjon av elite eller overklasse. Tre av

de mer kjente studiene har hatt en klasseinndeling etter marxistiske prinsipper. I en studie om klasser i Finland, Sverige og Norge fra 1988(Ahrne, Blom, Melin, Nikula) blir klasser inndelt i arbeidere, selvsysseleatte og "salaried employers". "Overklassen" er definert som arbeidere med årslønn(i motsetning til timelønn)(Ahrne m.fl. 1988:16-17). Om dette er en marxistisk inndeling av klasse, spesielt med tanke på definisjonen av overklassen er en interessant diskusjon, men ikke en det finnes rom for her. Kleven opererer i sin studie fra 1965 med de tre gruppene borgerskapet, proletariatet og småborgerskapet(Kleven 1965:299). Borgerskapet defineres som kapitalistklassen, hvor en kapitalist er en som eier kapital; penger, varer, produksjonsmidler, aksjer, leiegårder m.m. i tillegg til at en kapitalist utbytter arbeidere som "frivillig er tvunget til å selge seg selv"(Kleven 1965:95-96)."De høyeste funksjonærer" regnes også som borgerskapet. De er lønnsinntakere, men de kan ikke regnes som arbeidere eller småborgere da hovedkilden til deres formuer og inntekter kommer fra ubetalt arbeid og går langt utover en naturlig inntekt for deres arbeid(Kleven 1965:107).

I boken *Klassestruktur og klasseskille*(Colbjørnsen, Hernes, Knudsen 1982) brukes også en definering av klasse inspirert av Marx basert på en modell av Wright(Colbjørnsen m.fl.1982:26, Colbjørnsen, Birkelund, Hernes, Knudsen 1987:37). Elitebegrepet benyttes ikke, men "kapitalist". I tillegg defineres bl.a. ledere og småkapitalister som mellomposisjoner(Colbjørnsen m.fl. 1982:26-27). Klasseinndelingene er basert på spørsmål fra levekårsundersøkelsen angående hvorvidt man var ansatt eller selvsysseleatt og hvor mange personer den selvsysseleatte engasjerte i sin virksomhet. Også mer diffuse spørsmål som kontroll med pengekapital eller investeringer, om ledelse av andre var en del av jobben, samt grad av opplevd autonomi ble stilt(Colbjørnsen m.fl.1982:36). Funnene de ender opp med i denne klasseanalysen er ikke at ulikhet avtar i Norge, men at ulikhetene ikke følger klasser, altså at klassesamfunnet er på hell(Colbjørnsen m.fl. 1987:124). Elstad angriper både klasseinndelingen og med dette også konklusjonen(Elstad 1982, Elstad 1983a, Elstad 1983b). Klasseinndelingen blir sagt ikke å være marxistisk, og Elstad benytter de samme dataene med Allerns klasseinndeling etter marxistiske prinsipper samt analyser på bakgrunn av yrkesklassifiseringer. Resultatene fra disse viser at klassesamfunnet i aller høyeste grad henger sammen med ulikhet(Elstad 1982:77, 86, 88-89). Resultatene og hvorvidt dette er en marxistisk analyse er ikke hovedpoenget her, men å se hvor

mye inndeling og definering av klasse påvirker resultatene. Når yrkesplassering defineres ut ifra spørsmål som vurderer trekk ved arbeidssituasjonen og innflytelse blir opplysningene subjektive(Elstad 1982:83). Hvilken makt og innflytelse folk føler at de har i jobben(Colbjørnsen m.fl. 1987:43) gir ikke nødvendigvis bedre svar på klasseposisjon enn yrke, som ikke blir benyttet da det blir sagt kun å fange opp teknisk arbeidsdeling og ikke kontroll over produksjonsmidler(Colbjørnsen m.fl. 1987:30-31). Elstad påpeker at yrkesopplysninger av typen ”overlege”, ”lærer” og ”bussjåfør” gir et innblikk i produksjonsrelasjon(Elstad 1982:83). I tillegg er storkapitalistene en gruppe som består av personer med over fem ansatte, noe som innebærer at byggmesteren med snekkerlaget og lærlingene blir storkapitalist pr. definisjon(Elstad 1982:82).

I Higley, Field og Grøholts elitestudie av Norge(1976) blir elite definert som ledere av fire grupper; forretningsliv, LO, det offentlige og politiske partier som styrer storting og regjering. Disse blir sagt å være umulige å anslå størrelse på, da det beror på kriteriene lagt til grunn for definisjon av makt og innflytelse(Higley m.fl. 1976:134-135). For å fastslå eliteposisjon er yrkestitler, data om studier samt avisartikler brukt (Higley m.fl. 1976:163-166).

Ringdal benytter en variant av Goldthorpes klasseskjema med serviceklassen som overklasse (Ringdal 1994:277-278). I sin studie presiserer Ringdal at han ønsker å se på vertikale klasseskiller. En noe mer detaljert variant av Goldthorpes klasseskjema benyttes også i studiene av sosial mobilitet i Norge fra 1973-1995(Ringdal 2004:259).

Rosenlunds klassestudier av Stavanger skiller seg fra disse studiene ved å bruke Bourdieus klasseskjema som utgangspunkt for en norsk studie. Kultur innlemmes i analysene og oppdelingen av klasse blir både horisontal og vertikal. Funnene tyder på at sosiale og kulturelle forskjeller forsterkes og skapes hierarkisk i klasse og horisontalt, innad i klassesammensetningene(Rosenlund 1998:45). Stavanger har blitt brukt som ”sample” for Norge, hvor andre byer antas å følge de samme mønstrene når man tar høyde for sammensetning

av kapital som ulikhetsskapende mekanisme som virker på tvers av de hierarkiske
 klasseskillene(Rosenlund 1998 69-70, Rosenlund 2002:141). Rosenlund skriver: ”vi har
 konstatert at det begrepsapparat som Bourdieu tilbyr i Distinksjonen og da metodene han bruker
 med hell kan legges til grunn for studier av norsk samfunnsliv”(Rosenlund 1998:56).

Hansen vektlegger også viktigheten av både horisontale og vertikale klasseskiller i sitt
 klasseskjema(1995:89), som bygger på Bourdieu. Det skilles vertikalt på arbeiderklasse,
 middelklasse og overklasse, og horisontalt graderes det fra kulturell til økonomisk kapital.
 Kulturell kapital anses ikke som en kapitalform som har generell verdi i alle deler av samfunnet,
 men som en viktig del av forming av ulike kulturer i de ulike yrkene som ligger til grunn for
 klassifiseringene(Hansen 1995:88-90).

Tabell 2.1 Hansens klasseskjema, 1995

Professionals, higher level teachers, etc.(6,5)			Managers(4,8)
	Engineers administrators(5,6)		
Med. level public sector employees(4,9)			Med. level private sector empl.(3,7) Shopkeepers(3,3)
	Skilled workers(3,3)	Farmers(3,2)	Low. lev. empl. service(3,0)
		Unskilled workers(2,8)	
Utdanningsnivå i parentes			

I Mastakaasas rekrutteringsanalyse defineres elite i tråd med dette skjemaet og som topposisjoner
 i tre sektorer: forretning(privat), sentral styringsadministrasjon og lokal

styringsadministrasjon(offentlig). Ved hjelp av skjemaet har man mulighet til å undersøke hvor økonomisk kapital dominerer og hvor kulturell kapital dominerer(Mastekaasa 2004).

I maktutredningen 1998-2003 blir elitene definert som topposisjoner i ulike sektorer, henholdsvis partipolitikk, sentralforvaltning, politi og justis, forsvar, media, næringsliv, organisasjoner, kirke, forskning og kultur (Gulbrandsen m. fl. 2002: 21-22). Grunnen til at posisjonsmetoden har blitt benyttet er at det er de institusjonaliserte elitene de vil ta for seg. Riktignok kan sentrale mennesker falle utenfor, men dersom disse har makt, vil det være gjennom kontakt med en person med lederskap(Gulbrandsen m. fl. 2002: 20). Dette er en av få norske studier som tar for seg eliter spesielt. Selv om det i rekrutteringsanalysene i maktutredningen blir brukt en modell som tar utgangspunkt i Hansens(1995)modell er de horisontale skillene utelatt(Gulbrandsen m. fl. 2002:78-79). Hjellbrekke og Korsnes strukturerer på bakgrunn av det samme datamaterialet et norsk maktfelt inspirert av Bourdieu. Et rom med tre hovedopposisjoner bygges opp av fem kapitaltyper: økonomisk, arvet kulturell- og/ eller utdanningskapital, personlig kulturell- og/ eller utdanningskapital, arvet sosial kapital og personlig sosial kapital(Hjellbrekke og Korsnes 2006:153). Den horisontale førsteaksen skiller mellom høy og lav økonomisk kapital, privat og offentlig og menn og kvinner(Hjellbrekke og Korsnes 2003:37, Hjellbrekke og Korsnes 2005: 494, Hjellbrekke og Korsnes 2006:153, Hjellbrekke, Le Roux, Korsnes, Lebaron, Rosenlund, & Rouanet 2007:257).

Den vertikale andreaksen skiller mellom politisk kapital mot kulturell og sosial kapital. På motsatt side av den politiske delen av aksene finnes i tillegg akademisk og religiøst felt samt arvet sosial kapital(Hjellbrekke og Korsnes 2005:494, Hjellbrekke og Korsnes 2006:154). I nærheten av det politiske feltet finnes også organisasjonsledere, ledere i media og enkelte næringslivsledere(Hjellbrekke og Korsnes 2003:37-38, Hjellbrekke og Korsnes 2006 155). Akse tre skiller mellom juridiske og militære ledere som står i motsetning til politiske og organisatoriske ledere(Hjellbrekke og Korsnes 2006:156). Disse funnene støtter en inndeling på grunnlag av kapitalformer.

I en artikkel om påvirkning av foreldres klasse på egen inntekt finner Hansen(2001)at ulikheten i økonomisk gevinst øker med et inklusivt inntektsmål(Hansen 2001:214). Med utgangspunkt i tre ulike mål på inntekt; gjennomsnittslønn, gjennomsnittslønn og gjennomsnittsnæringsinntekt, samt en tredje som inkluderer både lønn, næringsinntekt og kapitalinntekt, er det tydelig at et mer inkluderende inntektsmål viser større klassemessige økonomiske ulikheter(Hansen 2001: 216-219). Dette betyr at et snevert inntektsmål potensielt kan skjule grad av ulikhet, noe som blir forsøkt tatt hensyn til i denne oppgaven.

Flemmen ser i sin masteroppgave(2008) på den økonomiske delen av overklassen, og hans utvalg består av eiendomsbesittere, toppsjiktet av lønnede ledere og ansatte på høyere nivå(Flemmen 2008:33). Han tar kun for seg den økonomiske delen av elite, og bruker posisjon i sektor kombinert med informasjon om hvem som tjener til livets opphold på grunnlag av besittelse av eiendom. Kun å ta for seg yrkestitler ser han som problematisk, da disse ikke viser verken kapitalbesittelse eller posisjon i eiendomsrelasjoner(Crompton i Flemmen 2008:62). I tillegg til dette kan også kapitalistene, altså de som lever av kapitalinntekter, ha titler som indikerer en lavere klasseposisjon enn de har. Dette er grunnen til at det suppleres med inntekt som kriterium for overklasse(Flemmen 2008:63-64).

På bakgrunn av de norske klassestudiene som har vært gjort, blir det i denne oppgaven benyttet en klasse- og elitedefinisjon som bygger på Bourdieu og videre Hansens klasseskjema fra 1995, utviklet av Hansen, Flemmen og Andersen. I tillegg er en bred inntektsdefinisjon forsøkt ivarettatt(se 4.1.2 Variabler). Klasseskjemaet som benyttes, Oslo Register Data Class- skjemaet finnes i sin helhet i kapittel 4(tabell 4.2). Klassifiseringene bygger på detaljerte yrkeskategoriseringer, skiller på kulturell og økonomisk kapital og inkluderer en mellomposisjon med lik andel økonomisk og kulturell kapital, profesjonskapital(Andersen 2009:54-57). Dette skjemaet inkluderer ikke politiske eller organisatoriske verv såfremt dette ikke er å regne som "hovedyrke", men i henhold til analysene av elite vil da de mest fremtredende posisjonene da være inkludert. Klasseinndelingen er ut over dette i tråd med Bourdieu kun en inndeling i

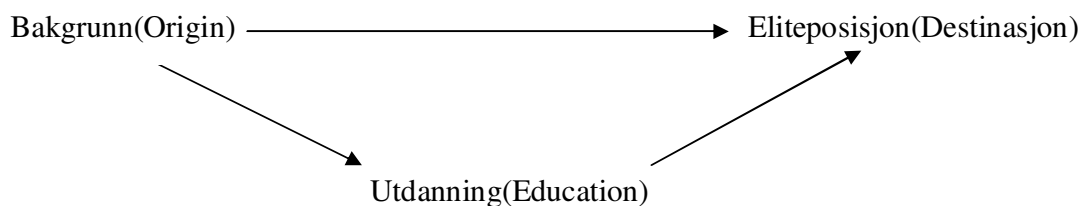
analytiske kategorier og ikke grupper, eller sagt med andre ord kun klasser på papiret(Bourdieu 1987).

2.1.2 Rekruttering til elitene

Hvor åpen eller lukket man finner at en elite er har sammenheng med hvordan elite blir definert. Flere kanaler inn i elitene har vært gjenstand for forskning. Denne oppgaven tar for seg kanalen skole. I maktutredningen(Gulbrandsen m.fl. 2002:82) blir rekruttering belyst gjennom å se på en modell som har blitt utprøvd i flere land:

Figur 2.1 OED- modell

Modellen, som baserer seg på Blau og Duncans arbeider(Blau & Duncan 1967, Duncan 1979), danner også grunnlaget for oppbyggingen av de tre analysekapitlene i denne oppgaven. Hvilke skoler elevene fra hvilke hjem går på(origin), skoler og karakterer(education) og hvilke skoler elever som selv har endt opp i eliteposisjoner kommer fra(destination). I tillegg til dette vil skole representere utdanningsdelen i både første og tredje analysekapittel samt at karakterer også er lagt inn som variabel i første analysekapittel. Denne oppbyggingen gir mulighet både til å se på de tre delene av modellen hver for seg, men også å sammenligne analysene og dermed skolene. Oppsettet har også direkte sammenheng med eliteforståelsen skissert innledningsvis.

Maktutredningen viser at bruk av modellen er fruktbart i Norge. Det er en sammenheng mellom klassebakgrunn og utdanning. 3 % av arbeiderklassen mot 7 % av middelklassen og 21 % av øvre middelklasse/overklasse har gjennomført det høyeste utdanningsnivået. De med mest

privilegert bakgrunn tar de høyeste utdanningene(Gulbrandsen m.fl. 2002:85). For å se på sammenheng mellom eliteposisjon og utdanning kontrolleres det for klasse, og det er en klar sammenheng. Arbeiderklasse har 11 ganger høyere sjanse for å ende i eliteposisjon med høyere utdanning enn uten, middelklassen 10 ganger og øvre middelklasse/overklasse har 6 ganger så høy sjanse for å havne i eliteposisjon med høyere utdanning. Tallene viser at høyere utdanning gir større sannsynlighet for å havne i en eliteposisjon, men også at utdanning betyr mest for de med minst ressurser(Gulbrandsen m. fl 2002:86). I tillegg til dette har middelklasse 2,5 gang så høy sjanse som arbeiderklassen til å havne i eliteposisjon og øvre middelklasse og overklassen har 4,7 ganger så høy sjanse(Gulbrandsen 2002:88-89). Klassebakgrunn påvirker altså direkte sjansene for å havne i eliteposisjon, men også indirekte, gjennom utdanning, siden rekrutteringen til høyere utdanning er ulik.

Andre studier tyder på at bildet er mer fragmentert, hvilket man kan finne med en mer detaljert klasseinndeling. Hjellbrekke og Korsnes finner i det norske maktfeltet en akse som skiller mellom nykommere og familier som allerede er etablerte i feltet. Siden med minst ansiennitet korresponderer med det politiske feltet og siden med høy ansiennitet korresponderer med kultureliten, hvilket betyr at det politiske feltet er mest åpent for nykommere, mens det kulturelle feltet er mest lukket. Bildet modifiseres noe, da politisk kapital ser ut til å bety både sosial kapital og utdanningskapital for avkommet. Politisk kapital innebærer også ofte lav utdanningskapital, men et godt nettverk. Feltets åpenhet har med andre ord grenser(Hjellbrekke og Korsnes 2006:155-157, 2003:38).

Hovedfunnene i Mastakaasas(2004) rekrutteringsanalyse viser at den sterke forbindelsen mellom klassebakgrunn og elitestatus i stor grad medieres av utdanning. I små, private firmaer finnes det noe direkte effekt av klasse på oppnåelse av eliteposisjoner, men i det offentlige og i store firmaer finnes dette så og si ikke. I tillegg er klasseeffekten sterkere for lavere utdannede; i private firmaer forsvinner mye av klasseeffekten ved høyere utdanning, og i store firmaer er den direkte klasseeffekten nær null for utdannede med universitetsgrad eller tilsvarende(Mastekaasa 2004:230). Med disse funnene er det viktig å huske at rekruttering til høyere utdanning er skjev

og at det her er snakk om at den direkte effekten av klasse medieres. Siden høyere klassebakgrunn ofte går hånd i hånd med høyere utdanning kan det se ut som utdanning er det som leder til eliteposisjoner når det egentlig er klassebakgrunnen(Putnam 1976:31).

Maktutredningen finner en selvstendig direkte effekt av klasse og en effekt av utdanning som er sterkest for lavere klasser. Deles elite opp i fraksjoner finner man tydelige forskjeller mellom elitene i utdanningsnivå. Både Hansen(1995:84) og Flemmen(2008:62) benytter en ni-delt differensiering av utdanning basert på lengde med 0 som ingen utdanning og 8 som forskerutdanning. Deres funn viser at kultureliten har høyest utdanning, den midtre eliten har noe lavere og den økonomiske eliten lavest. Når Mastekaasa da finner at jo lavere utdanning jo høyere effekt av klasse og at det er i næringslivseliten den direkte klasseeffekten i lavest grad forsvinner, henger dette sammen når en ser elitene oppdelt. Også Hjellbrekke og Korsnes(2003, 2006) sine funn om en kulturell elite som mest utdannet samsvarer med dette. Flemmen(2008) finner også, kontrollert for både utdanningsnivå og sentrale fagfelt, at det er markante forskjeller i rekruttering til den økonomiske overklassen. Høy familiebakgrunn, spesielt basert på økonomisk kapital, gir høyere inntekt innad i den økonomiske overklassen.

Lignende resultater finner også Hansen(2001)med en tendens til at de med høyest klassebakgrunn får de høyeste økonomiske gevinstene i arbeidslivet, kontrollert for utdanningsfelt og lengde. Klasseeffekten er sterkest i "myke" fagområder, eksempelvis språk, historie, filosofi, økonomi og samfunnsvitenskap, som ikke har konsistente evalueringskriterier som eksempelvis matte, som regnes som et "hardt" fagområde(Hansen 2001:214). For jurister har familiebakgrunn også vist seg å ha stor betydning for inntekt(Hansen 2009). I tillegg til dette spiller bakgrunn fra Oslo vest, som er et viktig poeng i denne oppgaven, og høye karakterer inn. Mønsteret finnes likevel uavhengig av prestasjonsforskjeller: jurister med høye karakterer og lav sosial bakgrunn ligger inntektsmessig under de med middels karakterer og oppvekst fra privilegerte miljøer(Hansen 2009:53).

Selv med en klasseeffekt uavhengig karakterforskjeller ser også karakterer ut til å spille en rolle for inntekt, i noen fagfelt mer enn andre. Mastekaasa(2000) finner en positiv effekt av høye karakterer på økonomisk suksess. Effektene er relativt små, men store for enkelte fagfelt; juss, siviløkonomi og odontologi. Når i tillegg Hansen(2000) finner en sammenheng mellom karakterer og klasse i jussfaget ser sirkelen sluttet ut. Studenter på juss med foreldre med jussbakgrunn får best karakterer, studenter med akademikerforeldre får de nest beste og arbeiderklasse får de dårligste. Med funn som også viser at klasse og karakterer henger sammen på grunnskolenivå(Bakken 2009) er det et poeng i denne oppgaven at karakterer følger hverandre; høye karakterer på grunnskole henger sammen med høye karakterer på videregående(Hægland, Raaum og Kirkebøen 2006:3) som nevnt innledningsvis. Dette betyr at man kan forvente den samme sammenhengen på videregåendenivå.

I samme åndedrag som rekruttering bør lukking nevnes. Eliteposisjon er som beskrevet lettere tilgjengelig med høy klassebakgrunn, høye karakterer og høy utdanning, som alle henger sammen. Hva så med skolene? Studier på eliteskoler i Norge er som nevnt ikke gjennomført, og i maktutredningen står det at det norske utdanningssystemet ikke preges av eliteskoler. En form for unntak er sivilingeniørutdanningen fra Norges Tekniske Høyskole og siviløkonomi på Norges Handelshøyskole. I eliteutvalget er Handelshøyskolen 18 ganger mer utbredt enn i befolkningen, mens NTH har en ratio på 5 til 1. Det kan også se ut som om fag uavhengig skole teller, da for eksempel juss, som det mest utbredte faget er en utdanning 13 % av utvalget har(Gulbrandsen 2002:58).

I flere andre land er det gjennomført studier av eliteskoler, og Frankrike med sin Grandes écoles er et av de mer kjente eksemplene. Noen få av disse skolene er eliteskoler. Disse aksepterer svært få elever, kun noen få hundre pr. år(Hartmann 2007:61) og det må bestå en inngangseksamen for å komme inn, noe kun mellom 5 % - 10 % gjør(Hartmann 2007:62). Også Amerikanske eliteskoler, i dette tilfellet såkalte preparatory schools, er små i antall. 77 % av dem har mindre enn 400 elever(Cookson & Persell 1985:37). I tillegg til liten størrelse, som i seg selv nødvendigvis fører til en lukning, er pris en utelukkende faktor; i en studie fra 1985 ligger pris

for en plass på prep. schools i USA på om lag halvparten av hva en gjennomsnittsfamilie tjente brutto årlig(Cookson & Persell 1985:4). Britiske boarding schools, offentlige sådan, krever nesten en hel brutto gjennomsnittslønn. Det må også legges til at stipender er sjelden vare(Hartmann 2007:66-67).

En vanlig oppfatning av elevene på Amerikanske prep. schools er at de er spesielt dyktige elever, men dette er en sannhet med modifikasjoner; det er ikke karakterer eller evner som alene bestemmer hvem som kommer inn, heller ikke ønsker. Skolene tar inn elever med karakterer under gjennomsnittet med "riktig" bakgrunn. Det er altså en grunn til at skolene fremstår som homogene når det kommer til familiebakgrunn, religion og etnisitet(Cookson & Persell 1985:49, 55). Over halvparten av elevene har slekt som selv har gått på prep. schools(Cookson & Persell 1985:62). Skolene er overrepresentert med elever med kulturell eller økonomisk overklassebakgrunn(Kingston & Lewis 1990:xi). Også i Frankrike som baserer seg på tilsynelatende meritokratiske prinsipper er høyere sosiale lag overrepresentert på eliteinstitusjonene(Hartmann 2007:62, 75-76). I *The State Nobility*(1996a)beskriver Bourdieu hvordan eliteskoler rettferdiggjør ulikhet gjennom titler. Eliteskoler er riktignok skoler for elever som gjør det godt og får papirer på dette, men det er nettopp disse papirene og utdanningstitlene som rettferdiggjør overklassens, eller nobilitetens, privilegier. Meritokratiet er kun en falsk idé, da det er klasse som er det avgjørende.

En rektor ved en britisk offentlig eliteskole uttalte at det var viktig å sørge for at skolen "ticks over with the right sort of heartbeat"(Cookson & Persell 1985:111). I Norge kunne neppe en rektor sagt noe lignende. I tillegg er offentlige skoler gratis i utgangspunktet, selv om dette er et omdiskutert tema mht skolebøker og ikke minst materiell på yrkesfag som det ikke er rom til å diskutere i denne oppgaven. Man står da igjen med privatskolene om man skal se på økonomisk lukning. I § 6.1 i privatskoleloven står det: "Godkjende skolar får statstilskot til godkjend opplæring med 85 prosent av eit tilskotsgrunnlag per elev". Videre finner man i § 6.2: "Skolar som får statstilskot etter § 6-1 første ledd, kan krevje inn skolepengar. Styret fastset storleiken på skolepengane. Skolepengane kan utgjere inntil 15 prosent av tilskotsgrunnlaget(..)". I § 6.3 blir

det fastsatt at alt overskudd skal føres tilbake til eleven. Med disse rammene er det ikke grunnlag for store forskjeller i skolepenger. De private skolene i denne oppgaven ligger på en pris på omlag 20 000 kroner pr. skoleår, flere har søskenmoderasjon. Enkelte skoler intervjuer sine elever før opptak, som Oslo by Steinerskole, andre skoler har spesielle fag, Katedralskolen tilbyr bl.a. latin. van Zanten beskriver spesielle typer pensum som et aspekt ved eliteskoler. Dette kan brukes for å tiltrekke visse typer elever(van Zanten 2009:330). Siden denne oppgaven omhandler spørsmål om hvorvidt det finnes eliteskoler er det dessverre ikke muligheter for å gå inn på skolene og undersøke de sorte boksene. Skoler er tilsynelatende en åpen kanal på videregående nivå i Oslo.

2.1.3 Geografisk segregering

Bildet om fullstendig åpenhet i Osloskolen kan nyanseres med et blikk på geografi. Etter en gjennomgang av hva elite er, hvem som befinner seg i eliten og at skole er en av flere "elitekanaler" er neste spørsmål hvor i Oslo kan man forvente å finne eliter. Dette er avgjørende for å forstå veien fra individnivå, mikro, til skolenivå, meso.

I Oslo var tidlig sosiale skiller ensbetydende med geografiske skiller. Oslo ble fra sent 1500-tall en festningby med Akershus festning som maktsentrum(Hellerud og Messel 2000:68-69). I det nye Oslo, kalt Christiania, måtte de som ikke hadde råd til å bygge hus av stein eller bindingsverk bo i forsteder utenfor byens voller, som gikk ved Grensen(Hellerud og Messel 2000:76). Rundt Akerselva dukket det opp sagbruk og arbeiderne fikk sine hjem på Sagene, Grønmland og Vaterland. I vest fantes det også arbeiderstrøk, spesielt i Pipervika(mellom Akershus festning og Aker brygge)hvor det bodde fiskere(Hellerud og Messel 2000:77).

Utenfor forstedene kjøpte rike borgere store løkker(Hellerud og Messel 2000:95). Forskjellene var betydelige, og vollene var både et økonomisk og et kulturelt skille. Sykdom forårsaket at folketallene dalte både innenfor og utenfor, men folketallet økte på grunn av stadig tilflytting. I

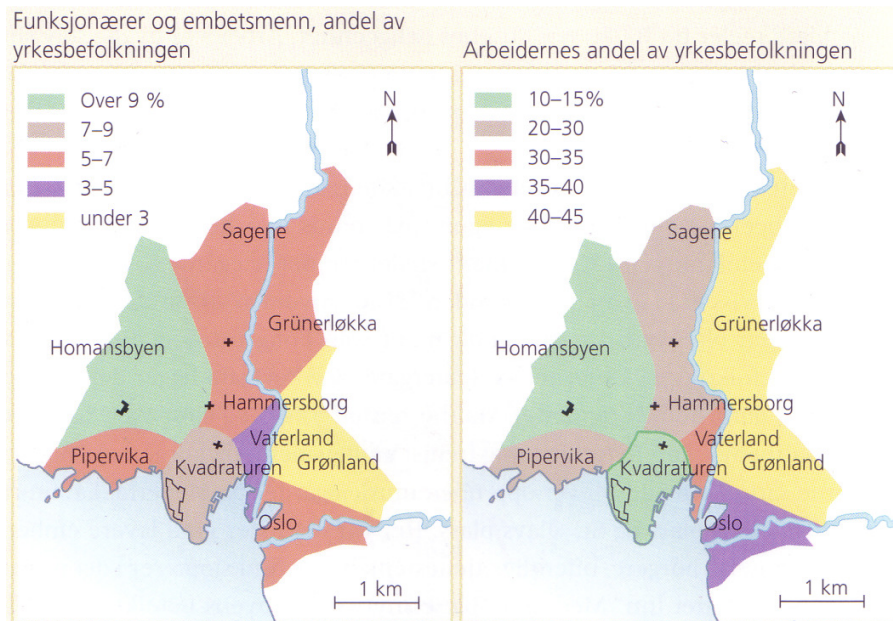
forstedene slo det seg ned folk med bondebakgrunn. Flere jobbet innenfor vollene som tjenere eller slo seg ned ved innfartsårer til byen og livnærte seg på sjenking og småhandel. Innenfor Kvadraturen, eller Kvartalene, var innflytterne danske embetsmenn, tyske håndverker og nederlendere. Flertallet var danske, og dette preget Christiania. Innenfor vollene var kulturen preget av nordeuropeisk byliv, utenfor av bondesamfunn(Hellerud og Messel 2000:96-97).

Selv om vollene forsvant og byen hadde vokst sammen sent på 1700-tallet økte klasseskillene. Eliter tok over for andre eliter, og sentralt stod trelasthandlere, offiserer og embetsmenn(Hellerud og Messel 2000:93). Det var svært lite adel i Norge og det lille som fantes hadde ikke større makt enn innflytelsesrike borgere(Hellerud og Messel 2000:82-83). Kongen kunne dele ut rang som gav tillatelse til å gå med penere klær og holde mer prangende fester. Dette gav de rike borgerne en formell status i tillegg til sin kulturelle(Hellerud og Messel 2000:121-122)og flere muligheter til å distingvere seg.

Et bysentrum vokste også sakte men sikkert frem da det offentlige påtok seg flere oppgaver som fattigvesen, helse, brannvern og ro og orden(Hellerud og Messel 2000:117-118). Også slottet, som stod ferdig i 1844 anga en retning i byen utvikling, siden mange viktige institusjoner ble samlet langs gaten som i dag heter Karl Johan (Hellerud og Messel 2000:158). Sent på 1800-tallet stod kjøpesenteret Steen og Strøm ferdig og markerte skillet mellom forretningssentrum og bebyggelse utenfor dette(Hellerud og Messel 2000:203).

Med den voksende bolignøden ble det gjort spede forsøk på å møte behovene. Bygårder ble reist, men kun på to-tre etasjer og arbeiderklassen hadde ikke råd til disse boligene. En ny klasse vokste frem mellom de fattige i øst og eliten i vest; middelklassen(Hellerud og Messel 2000:175-176)som bosatte seg nordover og mot sentrum. Den nye klassen kom som et resultat av nye storbyyrker, og her var det også muligheter for arbeiderklassen til å redde sine barn inn i et bedre liv(Hellerud og Messel 2000:225).

Figur 2.2 Kristianias sosiale geografi 1875

Faksimilen(Hellerud og Messel 2000:176) viser at allerede fra sent 1800-tall var Oslo delt i øst og vest på grunn av boligpolitikken.

Bolignøden gjorde at det snart ble knapphet på tomter, som førte til at prisene kunne presses høyt. Dette gjorde også sitt for høye boligpriser. For å ha mulighet til å leie ut til arbeiderklassen måtte blokkene bygges høyere(Kjeldstadli 1990:32) og leilighetene være mindre slik at folk hadde råd til å bo der og utleier tjente på det. Arbeiderklasseblokkene var fire-fem etasjer og i mur. På samme tid som de såkalte Gråbeingsgårdene ble bygget i øst på Tøyene ble Pipervikas slum revet og Victoria terrasse bygget. Her var de største leilighetene på ti rom. I gråbeingsgårdene delte flere familier kjøkken og toalett(Hellerud og Messel 2000:205-208). Boligene gjorde klasseskillene varige med store villaer på Bygdøy og Frogner og ett- og toroms på østkanten(Hellerud og Messel 2000:217).

Det nye fremkomstmidlet trikken, hvor alle kunne sitte hvor de ville(i motsetning til tog med 1.- og 2. klasse), illustrerte øst/ vestskillet. Før klokken seks kom industriarbeiderne med trikken. Ett par timer senere kom journalister, lærere og handelsfolket, klokken ni kom kjøpmennene som

skulle til sine kontorer i sentrum. Hvilken vei man tok trikken hjem hang sammen med yrke: de som kom tidligst reiste mot øst, de som kom senest reiste mot vest(Hellerud og Messel 2000:216-217).

Fra 30-årene ble levekårene bedret i Oslo og på tross av nedgang i krigsårene ble standarden høyere for de fleste(Hellerud og Messel 2000:263-264). Drabantbyer hvor arbeiderklasse kunne få bedre plass med friskere luft ble bygget(Hellerud og Messel 2000:277). Fattigvesenet registrerte hvem som mottok såkalt understøtte. I et gjennomsnittsårløstall lå tallene på omlag 12 %. Det må antas at denne statistikken skjuler mørketall, den sier kun hvor mange som mottar, ikke hvor mange som trenger(Kjeldstadli 1990: 59). I 1935 var andelen av Oslos befolkning som mottok sosialhjelp på rundt 8 % og i 1965 hadde den sunket til litt over 1 %. Utviklingen så ut til å være positiv, før det på 70- tallet ble, etter flere år med utjevning, større forskjeller. De fleste fikk det bedre, gjennomsnittsinntekten var høyere enn i resten av landet, men de rike ble rikere og de fattige fattigere. I 1989 var sosialhjelpsandelen oppe på rundt 7 %. De nye fattige var alenemødre, minstepensjonister og unge arbeidsløse(Hellerud og Messel 2000:316-321).

Hvor bodde så disse gruppene? Jo, i øst i bygårder som forfalt. Leien tok store deler av inntekten og å flytte var ikke et alternativ. Lave levekårsproblemer er fortsatt å finne i større grad i indre øst, gamle østkanten som før med dårligere boliger, lavere inntekter og mer sosialstønad. Også visjonene bak drabantbyene feilet; de samme problemene var å spore der. Forskjellen mellom de rikeste bydelene og de fattigste bydelene i gjennomsnittslevealder var på ti år(Hellerud og Messel 2000:320-321).

Innvandringen til Oslo har ikke så mye forsterket eller endret bybildet, som opprettholdt det. Da innvandrerne kom på 60- og 70-tallet var boligmarkedet i praksis nesten stengt og mange flyttet til drabantbyer eller østkantbydeler som Tøyen og Grønland(Hellerud og Messel 2000:328-330). I Aftenposten kunne man i 1998 lese at innvandringen var nødvendig, hvordan skulle man ellers komme seg på jobb eller hjem fra byen med drosje, hvordan hadde vel ikke restaurantlivet vært

uten de etniske innslagene, for ikke å snakke om at oppvasken ble tatt i næringen ved hjelp av dem. Renhold ble tatt hånd om og avisene brakt til døren(Hellerud og Messel 2000:332). I tillegg til å fremme en holdning om innvandrere som en form for tjenerklasse for de etnisk norske, peker utsagnet på noe interessant: mange av innvandrerne var arbeiderklasse. I 1990-årene mottok om lag 1/3 sosialhjelp(Hellerud og Messel 2000:333). Innvandrerne fulgte med andre ord samme mønster som Oslos boligpolitikk hadde lagt opp til: arbeiderklasse på østkant og i drabantbyer. Poenget om innvandring blir også diskutert videre i kapitlet om samfunnsmessige endringer. Det blir argumentert for og vist til forskning hvor resultater tilsier at innvandrerbakgrunnen ikke utgjør en forskjell. Klasse, derimot, utgjør en forskjell. Det er i denne oppgaven ikke eksplisitt skilt på innvandrere og etniske norske, men poenget er allikevel viktig og dagsaktuelt å ha med, da det har vært mye fremme i media samtidig som det verserer mange dommedagsprofetier.

På bakgrunn av de skisserte skillene, som selvfølgelig ikke er vanntette, men som har vist seg å være nokså bestandige har skolene blitt delt inn i kategoriene øst og vest. I tillegg til dette er sentrumsskolene ofte populære skoler(Lødding og Helland 2007:12-13) og denne kategorien har blitt skilt ut som sentrumøst og sentrumvest. Ofte blir øst/vestskillet beskrevet geografisk som Akerselva, men både øst og vest for elva er og var østkantstrøk. Skillet går nedover Uelandsgate(Kjeldstadli 1990:45). I tillegg til sentrum, øst og vest har kategorien nord+ blitt inkludert. Disse områdene er ressurssterke og skiller seg fra de omliggende strøkene(Hansen 2005:12). De offentlige og de private skolene har også blitt delt i to grupper da studier av eliteskoler i andre land viser en tendens til overrepresentasjon av privatskoler blant eliteskoler(Kingston & Lewis 1990, Cookson & Persell 1985, Hartmann 2007). Inndelingene oppsummeres visuelt i vedlegg 2. Siden privatskolene ikke har de samme prisene i Norge på grunn av privatskoleloven forventes ikke det samme mønsteret å gjøre seg gjeldende.

2.2 Reproduksjon gjennom skole

Skole som elitekanal har som nevnt vært gjenstand for forskning i andre land enn Norge, og de kanskje mest kjente teoriene om reproduksjon av klasse gjennom skole kommer fra Boudon, Goldthorpe og Bourdieu. Dersom skolen er en institusjon som reproducerer ulikhet vil klassene indirekte i større grad bli lukket. For å ha mulighet til å gå inn på disse teoriene må deler av rammeverket for disse samt enkelte begreper redegjøres for.

2.2.1 Aspirasjon, rasjonalitet og kultur

Boudon(1974)plasserer forklaringer på rekrutteringsforskjeller i tre ulike kategorier: verditeori, kulturteori og sosial posisjonsteori. I verditeori er hovedpoenget at lavere klasser gjennom sosialisering har internalisert verdier som gjør at interesse for utdanning settes lavt. I høyere klasser har utdanning stor verdi(Hansen og Engelstad 2003:80). Kulturteori forutsetter at høyere klassers kultur er den mest verdsatte kulturen i skolevesenet og at dette gir lavere klasser, som mangler finkulturen, et handikap(Boudon 1974:22-24)

En grunn til at Boudon er kritisk til verditeori er at disse forutsetter at personer fra lavere sosiale klasser ikke opptrer rasjonelt(Hansen og Engelstad 2003:81). Teorien han presenterer, sosial posisjonsteori, er et alternativ til de to teorikategoriene. Dette trengs fordi man kan finne rekrutteringsulikheter om man sammenligner elever med like karakterer og lik klassebakgrunn. Disse forskjellene kan kun forklares med et individperspektiv, mener Boudon, hvor aktørene ses som rasjonelle og vurderende i forhold til kostnad og nytte. Klassebakgrunn virker inn på elevens aspirasjonsnivå og det må aksepteres at: "... reaching a given education level or a given status means being exposed to costs and benefits that are going to differ according to social background"(Boudon 1974:23).

Boudon skiller mellom primære og sekundære effekter, hvor de primære effektene beskrives som elevens klassebakgrunns direkte effekt på prestasjoner mens de sekundære effektene beskriver klassebakgrunnens effekt på elevens utdanningsvalg (Boudon 1974: 29-30). Kulturteori forklarer ikke de sekundære effektene(Boudon 1974: 28-31). En elev fra arbeiderklassen med høye karakterer kan aspirere til høyere utdanning, en elev fra middelklassen med lave karakterer kan på samme måte aspirere til lavere utdanning. Et viktig aspekt ved dette er å opprettholde egen klasse. Dersom en elev fra arbeiderklassen velger yrkesfag ovenfor allmenn på videregående vil dette mest sannsynlig ikke bety nedadgående sosial mobilitet. Dersom en elev fra høyere sosiale lag velger yrkesfag vil dette med større sannsynlighet føre til nedadgående mobilitet(Boudon 1974:29-30, 14). Kostnad og nytte vil også fordeles ujevnt; en høyere utdanning vil koste det samme uavhengig klassebakgrunn, men ressursene er ujevnt fordelt. I tillegg kommer de sosiale kostnadene; miljøet rundt en elev fra høyere sosiale lag vil også ta eller ha tatt høyere utdanning i stor grad. Velges lavere eller ingen utdanning representerer dette et brudd. Miljøet rundt en elev fra arbeiderklassen vil i mindre grad være utdannet og et brudd her vil være å velge høyere utdanning(Boudon 1974:30).

Goldthorpe bygger på Boudon, men vektlegger rasjonelle aktører i langt sterkere grad. Goldthorpes klassebegrep er delt inn etter eierforhold til produksjonsmidler og ansettelsesforhold og skiller på sysselsatt, selvsysselfull og arbeidsgiver, samt servicekontrakt og arbeiderkontrakt. De mest detaljerte utgavene av klasseoppdelingen inneholder elleve klasser(Erikson & Goldthorpe 1992:37-40, Chan & Goldthorpe 2007:513). En typisk arbeiderkontrakt innebærer rutinemessig arbeid som krever lite opplæring, gir timebetalt, få karrieremuligheter, lite problemer med å erstatte arbeideren og mange muligheter for kontroll av arbeid. Servicekontrakten innebærer det motsatte: det kreves spesialisering, ofte i form av utdanning, som gjør at personen er vanskelig å erstatte, det finnes i høyeste grad karrieremuligheter i tillegg til at lønnen er avtalt, ofte som månedslønn. I en stilling hvor den ansatte er spesialisert er det også vanskelig for en som ikke innehar samme type spesialisering å kontrollere arbeidet og det blir viktigere for arbeidsgiver å beholde vedkommende, noe som ofte kommer til uttrykk i form av frynsegoder(Breen 2005:37-39, Erikson & Goldthorpe 1992:41-42).

Goldthorpe skiller også på klasse, som er et begrep som omhandler økonomiske livssjanser, og status, eller sosial ære, som omhandler livsstil og nivå og mønster på kulturelt forbruk(Chan & Goldthorpe 2007:529). Status er ikke sammenfallende med økonomi, men det finnes en sammenheng mellom høy status og yrker som omhandler symboler og mennesker og lav status og yrker som omhandler materielle ting. I tillegg finner Goldthorpe at vennskap ofte bindes mellom mennesker av samme status og på denne måten danner statusnettverk(Chan & Goldthorpe 2007:515). Livsstilen til de som tilhører ett og samme nettverk er ofte like(Chan & Goldthorpe 2007:517). På denne måten skapes kulturelle hierarkier med mulighet til distingverende atferd(Chan & Goldthorpe 2007:522).

Man skulle tro at en rasjonell aktør, uavhengig klasse, ville ønske seg en servicekontrakt. I følge Goldthorpe er dette også tilfelle, men ønsket om oppadgående sosial mobilitet er en sekundær, om enn viktig, målsetning. Den primære målsetningen er å unngå nedadgående sosial mobilitet(Goldthorpe 2000:242), som også Boudon beskriver som viktig. Risiko kalkuleres ut ifra dette. Høyere klasser vil for å unngå nedadgående mobilitet ha større behov for en utdanning. Arbeiderklasse vil ikke trenge dette i like stor grad for å opprettholde sin posisjon. I tillegg vil utdanning for arbeideklasse være forbundet med tap av økonomiske midler i tiden eleven tar skolegang samtidig som høyere utdanning ikke nødvendigvis gir en sikker jobb.

I Bourdieus teorier, som av Boudon blir klassifisert som kulturteori, er det sosiale rommet et utgangspunkt for å forstå klasseskiller. Dette sosiale rommet beskrives av akser; en horisontal som beskriver type kapital og en vertikal som beskriver kapitalvolum, i tillegg beskriver en tredje akse endringer av de to foregående aksene over tid(Bourdieu 1995:35). De to kapitaltypene som i hovedsak bygger opp rommet er økonomisk kapital og kulturell kapital. Økonomisk kapital er et godt kjent begrep; dette dreier seg om økonomiske ressurser og er det som i hverdagslivet kalles kapital. Kulturell kapital kan deles i tre: den institusjonaliserte formen for kulturell kapital, den objektiverte og den kroppsliggjorte.

Den kroppsliggjorte formen for kulturell kapital skjer gjennom assimilering og krever tid, den er en del av en persons habitus (Bourdieu 1986:242-244) og kan forklares gjennom den objektiverste formen for kulturell kapital. Dette dreier seg om materielle ting: bøker, malerier, monumenter, instrumenter og lignende. Dette kan kjøpes med økonomisk kapital, men det kan ikke disposisjonen for konsumeringen som er den kroppsliggjorte formen. Måten man forstår et maleri på, måten man ser på et maleri på og hva man forstår av det er altså kroppsliggjort. Selv om man har økonomiske midler til å kjøpe et dyrt maleri gir ikke dette automatisk det som ofte ses som forståelse av verket. Kjøpet betinger altså økonomisk kapital, bruken betinger kroppsliggjort kulturell kapital. Den institusjonaliserte formen for kulturell kapital dreier seg om akademiske kvalifikasjoner og kompetanse, ofte bevist av en form for vitnemål (Bourdieu 1986:246-248). Det er et poeng at alle typer kapital kan konverteres til annen type kapital (Bourdieu 1986:253), for eksempel kan kulturell kapital i sin institusjonaliserte form gi mulighet til en godt betalt jobb og dermed økonomisk kapital eller den økonomiske kapitalen kan gå til å betale for eksempelvis pianotimer.

En persons plassering i det sosiale rommet er relasjonell, altså kan den ikke kun bestemmes ut ifra den enkeltes kapitalsammensetning og volum, men må ses i forhold til andre. Personer med lignende kapitalsammensetning er nære hverandre i det sosiale rommet og danner, på papiret, klasser (Bourdieu 1985:2-3). Plasseringen i det sosiale rommet danner grunnlaget for habitus; plassering i rommet gir disposisjoner for praksis, produkter og bedømmelse av dette, altså hvordan man går, snakker og som tidligere omtalt; hvordan man benytter produkter. Bedømmelsen er muliggjort fordi produktene og praksisene selv er klassifiserte og kan benyttes som adskillende tegn (Bourdieu 2006:75). Alle disse tegnene passer sammen og danner en "smak", en måte å distingvere seg på med preferanser, selv om dette ikke behøver å være bevisst hos aktøren (Bourdieu 2006:78). Samtidig som habitus blir dannet av plassering i det sosiale rom danner den også grunnlaget for plasseringen i rommet, habitus er både strukturert struktur og strukturerende struktur (Bourdieu 2006:75-76). Struktur og handling bindes på denne måten sammen av habitusbegrepet (Esmark 2006:75). Det er i stor grad overførbarheten i habitus som danner grunnlaget for Bourdieus kritikk av skolesystemet (Bourdieu 2006:75). Habitusen til en elev som begynner på skolen vil være ulik avhengig foreldres klasse og kjernetesen i boken

Reproduksjonen er at utdanningssystemets seleksjonsprosesser ikke på en enkel måte kan føres tilbake til de ulike klassers økonomiske betingelser, men at det først og fremst har å gjøre med kulturelle faktorer (Esmark i Bourdieu & Passeron 2006: 7-8).

I tillegg til økonomisk og kulturell kapital finnes en rekke feltspesifikke kapitaltyper, som svarer direkte til hvilket felt man befinner seg i det sosiale rommet (det være seg et politisk felt, et kunstnerisk felt osv), samt symbolsk kapital og sosial kapital. Den symbolske kapitalen kan fødes av hvilken som helst annen type kapital, men det er når denne oppfattes eller misoppfattes som en kognitiv kapasitet at den kalles symbolsk (Bourdieu 1986:256). Kapital fører til oppfattede forskjeller som er adskillende og på denne måten er det habitus som danner grunnlaget for det Bourdieu omtaler som *alkymi*; en kapitalforms overgang til en legitim kapital, en sannhet (Bourdieu 2006:77). Sosial kapital omhandler nettverk og relasjoner og ville vært av interesse for oppgaven, da flere forskningsbidrag peker på at dette er relevant i Norge (Gulbrandsen m.fl. 2002, Hansen 2009). Dessverre finnes det ikke data på dette.

2.2.2 Bakgrunn

Både direkte og indirekte, gjennom skole, har klassebakgrunn vist seg som en viktig faktor for hvilken klasse man ender opp i. Også Boudon, Goldthorpe og Bourdieu ser, på ulike måter, bakgrunn som avgjørende for hvorfor og hvordan skole reproducerer. Når det da i Oslo finnes en tendens til et klasseskille som er geografisk fundert, kan dette kobles til skoler. Teoriene tilsier at eleven som bor i vest vil ha større sannsynlighet for enten å ha en habitus som er forenelig med skolens kultur, ha foreldre som rasjonelt kan kalkulere hvordan klasseposisjon skal beholdes eller selv ha en klasse som gjør at barna i større grad aspirerer høyere utdanning.

Enkelte teorier bruker sammenheng mellom intelligens og klasse som forklaring for klasseposisjon. Saunders finner at denne sammenhengen er svært sterk i sin studie hvor IQ måles hos elever på elleve år (Saunders 1995 i White 2007:66). Feinstein finner i sin studie av 22

måneder gamle barn at de fra lavere klasser prester svært godt på kognitive tester. De blir så tatt igjen av barn fra høyere klasser, og i en alder av syv år har de blitt forbigått(2003 i White 2007:67). Dette indikerer at det allerede har skjedd en stor grad av påvirkning når man er elleve år og at Saunders resultat kan være misvisende(White 2007:67). Siden ingen barn vokser opp i et vakuum, vil forklaringer av denne typen ikke kunne bevises. Påvirkning av barnet vil skje kontinuerlig, og vil følgelig påvirke utvikling i stor grad. Det finnes heller ikke data på IQ i mitt datamateriale, og denne type forklaringer vil ikke bli tatt videre.

Den økonomiske bakgrunnen til elevene finnes det derimot data på og dette vil inkluderes i analysene. Hos Flemmen(2008) så vi at høy økonomisk bakgrunn spiller inn positivt på egen klassebakgrunn. Goldthorpe mener at forklaringen er at når eleven står ovenfor valg om videre utdanning kalkuleres risiko i forhold til økonomi. Lavere klasser har en stigning i inntekt til de er om lag 30 år, hvorpå kurven flater ut. Hos høyere klasser stiger kurven frem til aktørene er om lag 50 år. Dette gir ulike prioriteter; vil man ha mulighet til både å betale kostnadene ved skolegang samtidig som man taper arbeidsinntekt ved at et familiemedlem ikke jobber når man ikke kan forvente stort høyere inntekt? Når det da ikke engang er sikkert at eleven gjør det godt blir det rasjonelle svaret ofte nei(Goldthorpe 2000:173, 240). Boudon mener at de økonomiske forutsetningene også er viktigere i forhold til endring i skolesystemet(Boudon 1974:115), i motsetning til Bourdieu som helt klart vektlegger de kulturelle som avgjørende, selv om han nevner at borgelige studenter får støtte hjemmefra, hvilket hjelper(Esmark 2006:76).

Som argumentert for er det et klasseskjema bygd på Bourdieu som benyttes i denne oppgaven, hvor den kulturelle kapitalen også tilegnes forklaringsverdi. Flere, bl.a. Danielsen(1998) og Skarpenes(2007)mener at kulturell kapital ikke er virksomt i Norge på samme måte som i det Frankrike Bourdieu beskriver. De tidligere refererte studiene som forsøksvis har benyttet dette i Norge har kommet frem til at det gir mening, også i Norge, å bruke dette klasseskjemaet. Andersen finner også i sine studier av klasses betydning for skoleprestasjoner at elever fra høyere sosiale lag, og da spesielt barna fra den kulturelle fraksjonen får høyere karakterer og presterer bedre på skolen(Andersen 2009: vii-viii).

I Stortingsmelding 16, 2006-2007 kan vi lese: ”Elever som har foreldre med høy utdanning har større sannsynlighet for å velge høyskole- eller universitetsstudier enn de som ikke har det. Tall fra 2002 viser at deltakelsesraten for personer med foreldre med høyere utdanning er 40 prosent, mot 8 prosent for personer med foreldre med grunnskoleutdanning som høyeste utdanningsnivå”. I de tilfellene studenter fra lavere klasser velger å ta høyere utdanning finnes det også store forskjeller. Foreldres utdanning påvirker altså hvor og om barna studerer videre. Dette kan linkes til Boudons (1974)teori om ulikt aspirasjonsnivå basert på klassetilhørighet. Dersom man er født inn i en familie hvor far er professor på et universitet vil det å ende opp som lærer på videregående oppleves som et klassemessig fall. Dersom far er ufaglær lastebilsjåfør vil det å bli lærer på videregående oppleves som et steg opp. Goldthorpe på sin side mener at aktørers rasjonelle valg ikke kan forklare samtlige handlinger, men at ”de store talls lov”, altså dersom alle grunner for aktørers handlinger blir summert opp, viser at rasjonalitet er det mest utslagsgivende(Goldthorpe 2000:165). Som Boudon skiller også Goldthorpe på primære og sekundære effekter. De ser begge disse effektene som viktigst, og at det som beskrevet er økonomi som ligger til grunn som forklaring, selv om bl.a. kultur trekkes inn som forklaring på de primære effektene(Goldthorpe 2000:170-171).

Goldthorpes statusbegrep ligner noe på Bourdieus kulturelle kapitalbegrep, men Goldthorpe gjør et poeng av at dette betyr å behandle status som det symbolske aspektet ved klassestruktur hvilket gjør det umulig å se på klasse som kun økonomisk. Når klasse og status ikke holdes adskilt fører dette til et endimensjonalt syn på stratifikasjon(Chan & Goldthorpe 2007:512-513). Nå viser den tidligere refererte forskningen at et klassebegrep som kun er økonomisk er å anse som endimensjonalt, og at inkludering av kultur gir klasseskjemaet flere dimensjoner. I tillegg til dette mener Bourdieu at å anse aktører som rasjonelle er en skolastisk feilslutning. Det man søker kunnskap om, i dette tilfellet en oversikt som gir rom for å kalkulere kost og nytte relativt lang tid fremover knyttet til skolevalg, er ikke objektivt, men knyttet til posisjoner i rommet. Alminnelig fornuft kan ikke settes til side slik at man kan ta avstand til opplevd virkelighet(Bourdieu 1998:8, 13).

Bourdieu's illusiobegrep forklarer også hvorfor det er klasseulikheter i utdanningsvalg, altså det som blir omtalt som sekundære effekter av Boudon og Goldthorpe, og viser at kulturteori ikke kun forklarer primæreffekter. Illusiobegrepet betyr å bli dratt med i spillet, være grepet av det og tro at spillet er verdt å spille og viktig. Spillet det refereres til er et sosialt spill (Bourdieu 1996b:132-133), og et av mange spill er utdanning. Å ha sans for spillet innebærer "å ha spillet i kroppen", og denne sansen for spillet ligger inkorporert i habitus. Illusio er altså en del av habitus (Bourdieu 1996b:137). I tillegg kan ikke aktørene forutsi fremtiden, og på den måten ikke ha mulighet til fullstendig rasjonelle valg (Bourdieu 1996b:138). I ettertid kan riktignok handlinger se rasjonelle ut, uten at dette var målet i utgangspunktet (Bourdieu 1996b:131). Sett sammen med den skolastiske feilslutning som forutsetter objektive, fristilte aktører som kan ta rasjonelle valg er det tydelig å se at Bourdieus aktører ikke er irrasjonelle, men at de er rasjonelle innenfor sine rammer, sin habitus.

Den omtalte følelsen av at noe er naturlig, at illusio er en del av habitus, avfeier altså at det skal finnes en djevlsk plan uten en djevlsk planlegger (Elster 1981:113-115). Det finnes ikke bevisste planer, men for noen klasser vil utdanning være naturlig, for andre ikke. I *Reproduktionen* (Bourdieu & Passeron 2006) er dette et poeng; den kulturelle kapitalens ujevne fordeling er hovedforklaringen på ulike utdanningsvalg, de sekundære effekter. For noen, elever fra høyere klasser, oppleves skole naturlig, eller som et eventyr, spennende (Esmark 2006:83), mens for andre, elever fra lavere klasser, oppleves studiene som en hard kamp (Esmark 2006:77). Denne opplevelsen avhenger av elevenes kjennskap til den dominerende kulturen i skolen. Skolesystemet oppleves for disse barna som en forlengelse av det de har lært hjemme, i motsetning til barn fra lavere klasse, som vil oppleve skolen som fremmed, de kjenner ikke kodene. Man kan se på det som en videreutdanning for barn fra høyere klasser og en kulturell omskolering for barn fra lavere klasser (Esmark 2006:73-74).

Undervisningssystemet legitimerer klasseforskjeller og skjuler dette med den tekniske funksjonen som er anerkjent; produsent av kvalifikasjoner (Bourdieu & Passeron 2006:207). Det blir fremstilt som om skolen er rettferdig, med like muligheter for alle: "Uddannelsesdomstolens

kendelser er kun så afgørende, fordi de samtidig med domfældelsen også gør glemselen af de sociale premisser for domfældelsen gældende". Det skjules altså hva som ligger til grunn for å lykkes; høy klassebakgrunn, da skolens ideologi vektlegger naturlig begavelse(Bourdieu & Passeron 2006:254). En type kultur i skolen utvelges, en annen type utelukkes(Bourdieu & Passeron 2006:28). Dette kan illustreres med et eksempel fra bedømmelser av oppgaver gitt i den franske skolen. Oppgaver skrevet av elever fra arbeiderklassen fikk bedømmelser av typen:"simpelt, vulgært, servilt, banalt, klossete". Middelklasseelvenes oppgaver ble omtalt som "omhyggelige men middelmådige, oppriktige men snakkesalige og barnlige". Oppgaver fra høyere klasser ble karakterisert av ord som:"personlig, kultivert, intelligent, subtilt"(Esmark 2006:83-84). Arv hjemmefra blir forstått som talent.

Siden skolen er sett som legitim blir disse bedømmelsene ikke satt i sammenheng med elevenes kultur, deres habitus, som de har med hjemmefra og bedømmelsene fremstår som rettferdige. Dette kan settes i sammenheng med Hansens(2001)funn om at klassebakgrunn gir større uttelling ved de tidligere omtalte "myke" fagområdene med diffuse evalueringskriterier(Hansen 2001:214). Elever fra lavere klasser stenges altså ute fra skolesystemet med karakterer som direkte stammer fra deres klassebakgrunn, men også med selvutelukkelse, hvor elever fra arbeiderklassen forlater skolesystemet av grunner som "dette er ikke for meg". Denne anerkjennelsen bunner i at elevene ikke kjenner kulturen i skolen og opplever den som fremmed(Bourdieu & Passeron 2006:64). Gjennom undervisningen blir en bestemt kultur påført, et system av oppfattelseskategorier, smakspreferanser, vaner, språk og oppførsel blir lært bort. Denne kulturen kalles arbitrær fordi den ikke er gudegitt, naturlig, universell eller skapt av menneskelig fornuft. Den avspeiler og uttrykker de herskende styrkeforholdene i samfunnet, altså kulturen i de dominerende klasser. Den arbitrære kulturen får gjennom skolen status som den legitime kulturen(Esmark i Bourdieu & Passeron 2006:8). Et viktig poeng for denne oppgaven er at kulturell kapital vil være ujevnt fordelt i Oslo basert på geografiske skiller og på denne måten gjøre seg synlig i Osloskolene.

Den meritokratiske oppfatningen av skolesystemet slås bena under av både Boudon, Goldthorpe og Bourdieu. ”The merit seems to have firm grounding in popular thinking about justice: it corresponds to widespread belief that people deserve to enjoy unequal incomes depending on their abilities and how hard they work”(Miller i White 2007:55). I meritokratiet er ikke målet likhet i utfall men likhet i mulighet til å nå mål. At noen er flinkere og mer hardarbeidende enn andre skal altså belønnes(White 2007:56), men elevenes ulike klassebakgrunn umuliggjør i følge teoriene meritokratiet.

Kulturell kapital har som beskrevet flere uttrykksformer, men i denne oppgaven vil kun den institusjonaliserte formen være målbar. De andre formene ville i aller høyeste grad være av interesse å se på; hvor mange bøker har eleven i sitt hjem, finnes det malerier på veggene, er disse maleriene av en anerkjent kunstner eller masseprodusert og kjøpt på IKEA? Også kvalitative intervjuer om hvordan ulike produkter blir brukt av de forskjellige elevene ville kunne gi større forståelse; hvilke musikk hører de på, hvilke fritidsaktiviteter bruker de tiden sin på, hvor mye ser de på tv, hva ser de på tv og lignende.

Det finnes flere forskningsbidrag som viser til begrepet ”foreldrestrategier”. Det blir i denne oppgaven antatt, uten empirisk datamateriale, at langt på vei de fleste foreldre ønsker det beste for sine barn, uavhengig klasse. Hvilke strategier, eller om det i det hele tatt eksisterer strategier for hvordan oppnåelsen skal gjennomføres er derimot klasseavhengig. I Amerika har Weininger og Lareau(2003) funnet at kulturell kapital i stor grad påvirker skole-hjemrelasjonen. I tillegg gjør symbolsk kapital seg gjeldene, da relativ til lærerens symbolske kapital. For arbeiderklasseforeldrene oppleves læreren som en autoritet, noe som ikke er tilfelle for foreldre fra middelklassen, som på foreldresamtaler gjerne kritiserer lærerne, støtter barna sine og krever skreddersydde pedagogiske opplegg. Arbeiderklasseforeldrene svarer på lærernes spørsmål men er utover dette passive(Weininger & Lareau 2003:385-386). Amerikanske skoler later også til å ha et standardisert syn på hva "god foreldring" innebærer; foreldredeltagelse på skolen, lese til barnet og leksehjelp. De foreldrene som delte skolens syn var de foreldrene som hadde barna med de beste karakterene(Lareau 1987:75-76). De typiske middelklasseskolene har høyere grad

av foreldredeltagelse, men også større press på både elever og lærere for å prestere. På arbeiderklasseskolene tok foreldrene sjelden kontakt og om de gjorde gikk spørsmålene på ikke-akademiske temaer som busstider og lunsjpenger. Dette i rak motsetning til middelklasseforeldrene, som hadde en uformell tone, mot arbeideklasseforeldrenes noe stive kommunikasjon(Lareau 2003:77-78). Flere arbeiderklasseforeldre uttrykte også at det var vanskelig å lese til egne barn og hjelpe til med lekser når de selv ikke kunne lese godt(Lareau 1987:81).

Fritidsaktiviteter ble også funnet å ha sammenheng med klassebakgrunn. Arbeiderklasse så på fritiden som et sted for naturlig vekst hos barna(Lareau 2002). Siden middelklassebarnas aktiviteter i stor grad var organisert av en voksenperson utenfor hjemmet så dette ut til å øke evne til interaksjon med voksne utenfor hjem, inkludert lærere(Lareau 2002). Middelklasseaktivitetene ble også fokusert rundt mål som oppnåelse, ferdigheter og utvikling, hvilket ligner mye på skolemål(Lareau 2000).

Hvorvidt foreldrestrategier i Oslo er koblet til direkte kontakt med lærere er ikke utenkelig, men det har ikke vært gjort studier på dette eller hvordan den eventuelle kontakten er, basert på klasse. Hvordan er så foreldrestrategier her? Det finnes ingen kjente eksempler på at en familie har donert penger til eksempelvis nytt basseng eller nytt bibliotek på en populær Osloskole for å få sine barn inn. Inntakssystemer, som vil bli greid ut om i neste kapittel, er det som styrer hvilke elever som kan tas opp på hvilke skole. Goldthorpe er inne på et poeng som kan synes viktig i Oslo: foreldre med god økonomi kan kjøpe hus i nabolag med gode skoler(Goldthorpe 2000:249). Under et opptak basert på bosted vil dette være den eneste strategien som vil fungere. Under fritt skolevalg, hvor karakterer er det bestemmende kriteriet for om man kommer inn på ønsket skole eller ei, så man en stor økning til private videregående skoler blant elever fra vestkanten som endte opp på østkantskoler(Hansen 2007:64). Privatskoler ser ikke ut til å være bedre skoler, da elever fra offentlige skoler, kontrollert for tidligere karakterer, gjør det gjennomgående bedre enn sine medstudenter fra de private skolene på høyere studier. Privatskoler kan på denne måten se ut til å være en form for køsniking i søking til høyere

studier(Hansen 2007:61-62). I en studie av karakterer på grunnskoler i Oslo fra 2002-2005 er fem av de seks skolene som skårer høyest på gjennomsnittskarakterer private. I kampen for å komme inn på attraktive videregående kan det altså være en god strategi å sende barna på private grunnskoler(Hansen 2007:64), og likeså private videregående for å komme inn på attraktive høyere studier.

2.3 Oppsummering

Det har her blitt argumentert for å bruke et klasseskjema basert på Bourdieu som både inkluderer kulturell og økonomisk kapital og et bredt inntektsmål. Det må, basert på de geografiske skillelinjene som også historisk har representert et klasseskille, selv om bildet er langt mer fragmentert, antas at dette har betydning for skolene. Østkanten har historisk vært mest preget av arbeiderklasse, vestkanten av overklasse, samt at nyere deler av Oslo har fått status som finere, men uten den samme historien til vest. Analysekapitlene vil ha en tredeling basert på elitedefinisjonen som ble beskrevet innledningsvis, og denne kan også knyttes til OED-modellen.

Når det kommer til bakgrunn(O), er det enighet mellom teoretikerne Boudon, Goldthorpe og Bourdieu at dette er avgjørende for egen klasseposisjon og at skolen reproducerer ulikhet. Mekanismene som gir reproduksjon er det ikke enighet om. Er det slik at overklassen har en habitus som gir dem et fortrinn i skolen, er det slik at foreldre og elever rasjonelt tar valg eller er det slik at både karakterer og klasse påvirker, samt aspirasjon i forhold til eget utgangspunkt? Har de sosiale kostnadene stor påvirkning? Disse spørsmålene søkes det ikke svar på i denne oppgaven. I denne oppgaven søkes det å finne svar på om det finnes trender mot eliteskoler eller ikke, for så å eventuelt danne grunnlag for undersøkelser av mekanismer. Det forventes uavhengig bestemmende mekanisme at det er et øst/ vest-skille på bakgrunn og at dette vil påvirke skolene; vestkantskolene antas å ha en høyere eliteandel, østkantskolene antas å ha en lavere eliteandel. Nord + kategorien vil også være av interesse; dette er ikke typisk østkant men ei heller typisk vestkant. Hansen(2001) påpeker at når man ser en korrelasjon mellom foreldre med høy inntekt og barn med høy inntekt kan dette muligens spores til ulike preferanser(Hansen

2001:213). Også i tilfellet jurister spiller bakgrunn fra vestkant i Oslo positivt inn og belønnes. Kan dette tyde på at kultur fra Oslo vest belønnes i økonomiske og juridiske kretser(Hansen 2009:54)? Disse spørsmålene fra tidligere forskning viser at en klassesdeling som også inkluderer kultur er av teoretisk interesse, og mest sannsynlig også praktisk.

Foreldrestrategier i Oslo, som antas å være ulike basert på klasse, og derfor også geografisk fundert vil kunne dreie seg om tre ulike aspekter; å sende elev på privatskole, som både er en form for køsniking og et alternativ for elever fra vestkanten som under fritt skolevalg ikke har gode nok karakterer til å få en vestkantskoleplass(Hansen 2007). Dette tyder på at privatskoler ikke er et naturlig førstevalg for de høyere klasser i Norge. Prisnivået gjør det også mulig for de fleste å gå her. I tillegg er privatskoler ikke en homogen gruppe; noen av skolene gir et pedagogisk alternativ, andre er bygd på livssyn og religion, mens andre igjen har en spesiell type fokusområde. En andre strategi kan dreie seg om å bo i nabolag hvor det finnes gode skoler, noe som krever økonomisk kapital. Et spørsmål her kunne også ha vært om dette er et utslag av habitus, noen steder er naturlige å bo, eller rasjonelle valg. Den tredje foreldrestrategien kan være kontakt med skole. Både denne strategien og hvorvidt foreldre flytter til vestkant i den hensikt å bo i nærheten av en god skole finnes det ikke data på i denne oppgaven. Privatskoler vil være en egen gruppe skoler i datamaterialet, og det vil vise seg hvorvidt disse har høyere eliteandel enn offentlige skoler. Antagelsen går på at disse skolene mest sannsynlig ikke vil være en homogen gruppe.

I tillegg til at bakgrunn påvirker egen klasseposisjon, påvirker også klassebakgrunn utdanning(E). Økonomisk elite har vist seg å være lavere utdannet enn kulturell elite(Hansen 1995, Flemmen 2008), og bakgrunn har mer å si for egen posisjon jo lavere utdanning man har(Mastekaasa 2004). Dette kan resultere i at dersom en skole har en overrepresentasjon av økonomisk elite, vil ikke nødvendigvis dette være en skole med høyest karakterer, men de kan allikevel selv ende opp i høye posisjoner. Analyser gjort på enkelte fagområder viser at for noen mer enn andre spiller karakterer positivt inn på økonomisk gevinst i arbeidsliv(Mastekaasa 2000). Klasse påvirker også karakterer i fagområder hvor dette er undersøkt(Hansen 2000).

Karakterer avgjør hva elevene senere kan komme inn på, et høyt snitt trengs dersom målet er eliteutdanninger som juss eller medisin. Dette indikerer at man vil kunne se at skoler med høyt karaktersnitt kan være skoler hvor eliteelever i større grad er representert, men at det muligens vil være skoler med en overrepresentasjon av elever fra kulturell overklasse heller enn økonomisk overklasse dette vil gjøre seg mest gjeldende for. Siden karakterer og klasse henger sammen må også skolene i vest antas å være skolene med høyest snitt.

Dersom det er en direkte sammenheng mellom klassebakgrunn og egen bakgrunn hvor egen bakgrunn ikke influeres av annet vil skolene som utpeker seg i retning (se 4.2 korrespondanseanalyse) av eliteforeldre være de eksakt samme skolene som trekkes i retning av eliteelever. Dette antas ikke å være tilfelle, da andre faktorer også mest sannsynlig spiller inn. Det samme gjelder for karakterkart, kartet antas å både vise øst/ vest- forskjeller som også viser klassebakgrunnforskjeller som igjen også henger sammen med elevenes egne klasseposisjoner, men da flere ting spiller inn, antas kartene ikke å være like.

Maktutredningens konklusjon viser til at alle klassebakgrunner er representert eliteutvalget, selv om bakgrunn fra overklasse/ øvre middelklasse er fire ganger så vanlig i elitene som i befolkningen, mens i befolkningen er arbeiderklasse tre ganger så vanlig som i eliteutvalget. Grunnen er tidligere både diskutert og beskrevet; utdanning er vanligere jo høyere klassebakgrunn og påvirker sannsynligheten for eliteposisjon samtidig som klassebakgrunn alene påvirker klasse. Dette velger de å kalle en innsnevret rekruttering, men ikke en lukket elite (Gulbrandsen m.fl. 2002:92). Det forventes heller ikke å finne vanntette skott mellom skoler i Oslo, men trender som gjør seg gjeldende i form av karakterulikheter, klassebakgrunnsulikheter og ulikhet i elevens egen posisjon og dette i sammenheng med geografi. Utvikling antas også basert på dette kapitlet å være stabil, men dette poenget vil utdypes nærmere i neste kapittel.

3 INSTITUSJONELLE OG SAMFUNNSMESSIGE ENDRINGER

I en studie av videregående skoler i Oslo fra og med 1985 til og med 2008 vil skolene ha gått igjennom flere typer endringer. Skole A i 1985 er altså ikke den samme skolen på alle punkter i 2008. Jeg vil her gjennomgå de viktigste institusjonelle og samfunnsmessige endringene som er relevante for videregående skoler i Oslo fra 1985 til 2008, og som kan påvirke funn i analysene.

3.1 Reform 94

Den første relevante endringen er den landsomfattende Reform 94. Begrunnelsene for denne reformen var flere, blant annet var det plassmangel videregående skoler i siste halvdel av 80-tallet(Telhaug 1997:156). I loven om videregående opplæring fra 1974 og i lærerplanen fra 1976 stod det at videregående skulle være åpen for alle. Dette gjaldt ikke i praksis, da fylkeskommunens økonomi og prioriteringer var det avgjørende(Telhaug 1997:163). Elevtilstrømmingen økte fra om lag 135 000 i 1977-78 til om lag 210 000 i skoleåret 1991-92(Regjeringen 1996), mye på grunn av økningen i arbeidsledighet mot slutten av 1980-tallet(Telhaug 1997:164). Dette krevde endringer.

Mange elever falt også fra på videregåendenivå, samt at en relativt stor andel beveget seg fra grunnfag til grunnfag, fremfor å gå oppover og fullføre videregående. I 1985 hadde 30 % ikke fullført videregående fem år etter at de hadde blitt tatt opp(Telhaug 1997:157). Siden det også var plassmangel var det spesielt uheldig med elever som ikke ble ferdig og tok opp plasser i systemet(Telhaug 1997:164). Etter 70-tallsreformene fantes det to studieretninger, men antallet ett- og toårige grunnkurs økte, og man endte opp med 109 ulike valgmuligheter(Telhaug 1997:165). Dette var uoversiktlig, og det var også vanskelig å bygge ut skoler i distriktene på grunn av dette(Telhaug 1997:166). Den svært omfattende spesialiseringen forsinket elevene(Telhaug 1997:157).

Andre grunner til Reform 94 var mangel på kontakt mellom skole og arbeidsliv, få lærlingeplasser(Regjeringen 1996), trivselsproblemer og lite fokus på elev og klasseromssituasjon(Telhaug 1997:157). Reformens mål var ikke få og upretensiøse; all ungdom skulle sikres studiekompetanse, fagbrev/svennebrev, annen yrkeskompetanse eller dokumentert delkompetanse. De som ønsket kunne også ta studiekompetanse i tillegg til yrkeskompetanse(Regjeringen 1996). Kunnskapsnivået skulle heves i møtet med internasjonal konkurranse(Telhaug 1997:161) og eleven skulle mestre skiftende omgivelser(Telhaug 1997:162).

Elevene fikk lovfestet rett til adgang på en videregående skole. Den nye loven lød: ”Ungdom som fyller kravene i § 7 første ledd(det vil si kravet om fullført 9-årig grunnskole)har etter søknad rett til 3 års heltids videregående opplæring. Retten må i sin helhet tas ut innen 4 år etter fullført grunnskole. Når opplæringen helt eller delvis gis i lærebedrift i henhold til fagopplæringen, må retten normalt tas ut innen 5 år.” All ungdom mellom 16 og 20 år fikk rett til tre års videregående opplæring eller to års skole og to år i bedrift ved fagopplæring(fem ved særskilte behov)(Telhaug 1997:164). I tillegg fikk søkeren rett på inntak på ett av tre grunnkurs som de hadde søkt på. Eleven fikk også rett på å fortsette på videregående kurs som bygde på grunnkurset(NOU 1995:23). Fylkeskommunene måtte bygge ut, og fikk ikke lenger lov å avvise på grunn av plassmangel(Telhaug 1997:165).

For å muliggjøre utbygging av skolene og gi elevene bredde ble antall grunnkurs kuttet fra 109 til 13(Telhaug 1997:166), og spesialisering ble utsatt til andreåret av opplæringen(NOU 1995:23). Denne strukturen gav mulighet for et desentralisert opplæringstilbud i større grad enn den tidligere ordningen(Regjeringen 1996). Eleven kunne også utsette yrkesvalg på grunn av det nye fokuset på bredde(Telhaug 1997:166). Denne sammenslåingen førte til en økt standardisering av utdanningen, men også en økt teoretisering. Mer teori ble innført på yrkesfaglige retninger (Telhaug 1997:168). Elevene skulle gis minst mulig grunn til å angre på sine valg(Telhaug 1997:169).

Reform 94 var en strukturreform, men også en innholdsreform. De brede basiskunnskapene som ble vektlagt i lærerplanene skulle styrke elevenes endringskompetanse(Telhaug 1997:171). Den nye modulbaserte sammensetningen av linjer gjorde at man kunne ta med seg mange av de fagene man hadde tatt på en linje og bruke dem på en ny dersom man skulle ende opp med å endre kurs midtveis(Telhaug 1997:173). For å forberede elevene på arbeidslivet mistet lærerne metodefrihet. Prosjektarbeidet ble innført som krav i flere fag, noen av dem skulle være flerfaglige. Dette gav mulighet til å studere problem nærmere, samarbeide og koble sammen teori og praksis. Eleven skulle nå være produktiv, ikke reproduktiv(Telhaug 1997:174-175).

I 1961 kom en uttalelse fra stortinget som fordømte ”det utvidede karakterbegrep”, eller en helhetlig kompetansevurdering. Skolen skulle ikke bedømme elevens moral, sosiale innstilling, evne til å tilpasse seg skiftende miljøer eller andre personlige egenskaper., som kunne føre til en urettferdig bedømmelse ovenfra. I 1965 stod Per Lønning på stortingets talerstol: ” La oss for enhver pris nå og i all fremtid slippe en skole som veier sjeler!” Utsagnet ble stående umotsagt(Telhaug 1997: 179), men endringer kom med Reform 94. Dokumentet ”Veiviseren” ble gitt til alle elever som skulle søke på videregående opplæring. Det ble det lagt lite vekt på tilegnelse av kunnskap og mer på det ikke-faglige: selvstendighet, tro på egne evner, samarbeid, læringskompetanse, kreativitet og toleranse. Nettopp det utvidede kunnskapsbegrepet ble fremhevet som viktige elementer(Telhaug 1997:175). I en brosjyre fra kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet utgitt i 1996 står det at opplæringen skal omfatte, i tillegg til faglige kunnskaper og ferdigheter, etiske verdier og personlige kvaliteter som kreativitet, evne til selvstendig arbeid, kommunikasjon og samarbeid(Regjeringen 1996).

Under Reform 94 skulle lærernes evaluering av elevene fange opp bredden i kunnskapsbegrepet, selv om dette vanskelig kan måles. Kirke- utdannings- og forskningsdepartementet(Utdannings- og forskningsdepartementet fra 2001, Kunnskapsdepartementet fra 2006) kom i 1993 med forslag om felleskarakter for faglige og personlige egenskaper(Telhaug 1997:179). Selv om dette ble avvist, måles elevene i Reform 94 etter mål i læreplaner, og for flere fag omfatter læreplanene nettopp personlige egenskaper, som holdninger(Telhaug 1997:180). Åpen-bok-

eksamen bredte også om seg som prøveform(Telhaug 1997:181), og her testes ikke så mye hva eleven kan, men heller hvordan vedkommende uttrykker dette, altså en dreining mot å la det personlige telle i karakterene. Dette poenget kan kobles til Hansens(2001) funn om ”harde” og ”myke” fag, hvor klasseeffekten som omtalt gjør seg mer gjeldende i de ”myke” fagene med de vageste kriteriene. Dette kan peke mot at Reform 94 stod for en direkte åpning til utdanning, gjennom flere plasser, men kanskje også en større betydning av elevens klassebakgrunn.

En lovfestet rett til videregående, og at over 90 % av elevene får førstevalg innfridd gjør at konkurransen om de beste karakterene i grunnskolen ble irrelevant(Telhaug 1997:165). Kravet om uketimer i allmenne fag gikk fra 108 til 35 timer under Reform 94(Telhaug 1997:177, Regjeringen 1996). Av dette kan man kanskje trekke at mulighetene for en nivåsenking på elevene er tilstede. Likevel vil det i områder med flere ulike skoler, som i Oslo, være konkurranse. For å komme inn på de mest attraktive skolene må man bo i nærheten av denne, ha konkurransedyktige karakterer eller en kombinasjon, basert på gjeldende inntaksordning i Oslo. Dersom også de mindre selekterte gruppene får innpass i videregående som følge av reform 94, samtidig som de populære skolene forblir vanskelig å komme inn på kan dette tyde på en dreining mot et sterkere skille mellom skoler med høye og lavere karaktersnitt(jmf. sammenheng mellom karakterer i grunnskole og videregående(Hægland, Raaum og Kirkebøen 2006)), men også en mer klassedelt skole (jmf. sammenheng mellom klasse og karakterer (Bakken 2009, Hansen 2009) og sammenheng mellom bakgrunn og egen klasse (bl.a. Gulbrandsen m. fl. 2002)).

3.2 Inntaksordninger i Oslo

Det har som nevnt vært ulike inntaksordninger til videregående skoler i Oslo. Før 1988 sognet elevene til nærmeste skole. Fra 1988- 1992 var inntaket basert på søkerens karakterpoeng, noe som ofte kalles fritt skolevalg(Lødding og Helland 2007:9). Fra 1992 og i fire påfølgende opptak ble Oslo delt opp i seks skoleregioner geografisk, hvor søkerne fra egen region fikk fortrinn og halvparten av plassene til enkelte sentrumsskoler ble fordelt etter karakterbasert konkurranse(Lødding og Helland 2007:9). Denne inntaksordningen på allmenne og

økonomisk/administrative fag ble evaluert av FAFO i 1994 (Hagen 1995). Søkerne ble rangert etter poengsum beregnet ut ifra karakterer, og elevene med høy nok skår til å få tildelt plass ble delt i to grupper: søkere innenfor egen region fikk 200 fortrinns-poeng, søkere utenfor fikk ikke ekstrapoengene. Etter dette ble skolene fylt opp(Hagen 1995:8). Hvor hard konkurransen var om skoleplassene kom an på antall skoler i regionen man tilhørte; i sentrum-vest fikk elever fra fjorten ungdomsskoler regionspoeng til seks videregående skoler, mens i region nordøst fikk tolv ungdomsskoler regionsfortrinn på to videregående skoler(Hagen 1995:8).

Elevene med gode karakterene hadde også under denne ordningen langt de best ansette skolene sin region. De skole- og ressursvake lot i tillegg regionsfortrinnet i størst grad påvirke sine søknadsskoler(Hagen 1995:7). Ressurssterk bakgrunn og gode karakterer hadde også sammenheng med et mer gjennomtenkt valg av skole(Hagen 1995:6). Elevene med høye poengsummer kom inn på sine førstevalg, uavhengig inntaksordning. Skolene opplevde ikke en vesentlig endring av elevmassene(Hagen 1995:7). Elevene fra vestkanten hadde tilnærmet fritt skolevalg, elever fra Groruddalen kom generelt ikke inn på de mest populære vestkantskolene(Hansen 2005:24). Regionspoengene reproduerte Oslos sosiale segregering, noe en geografisk tverrdeling av regionene og plassøkning på populære skoler kunne(Hagen 1995:7).

Endrede regioner ble ikke gjennomført, fra skoleåret 97/98 ble på nytt fritt skolevalg innført(Lødding og Helland 2007:9-10). Den politiske høyresiden i Oslo hevdet at valgmuligheter ble sikret ved denne ordningen fordi man forhindret at utdanning ble bestemt av foreldres bosted. Dette vil også etter sigende skape insentiv for utvikling av nye tilbud og linjer og ikke minst fornying og forbedring(Hansen 2005:4-5). Den politiske venstresiden hevdet at dette ville føre til utvikling av A- og B-skoler. En B-skole ville ende opp i en negativ spiral uten mulighet til å tiltrekke seg elever med gode skoleprestasjoner. Et fritt skolevalg var ufritt for de mindre skoleflinke, som kunne ende opp på en skole langt hjemmefra(Hansen 2005:5). Store endringer skjedde tross spådommene ikke. Forskning gjort på grunnskoler i Oslo viser en sammenheng mellom foreldres økonomi og elevens karakter, som begge er høyest i vest(Hansen 2007:63). Vestkantelever søker seg generelt heller ikke til østkantskoler(Hansen 2005:22)og

vestkantungdom som under fritt skolevalg kom inn på østkantskoler på grunn av svake karakterer endte, som nevnt, ofte opp på private skoler(Hansen 2007:68).

I 2005 ble den siste inntaksordningen som relevant for denne oppgaven igangsatt. Ordningen delte Oslo denne gangen i fire regioner(sentrum, vest, nordøst og sørøst(Lødding og Helland 2007:11)). Først ble halvparten av plassene fordelt til søkere fra egen region basert på karakterer. Etter dette ble de resterende plassene fordelt etter prinsippene om fritt skolevalg(Lødding og Helland 2007:10). Som ved den forrige regionsbaserte ordningen var det ulik konkurranse i de forskjellige regionene. I sentrumsregionen var det relativt få søkere på første runde(den regionsbaserte), mens det i de ytre regionene var relativt mange. De ytre regionene fikk i andre runde beskjeden konkurranse fra søkere uten fortrinnsrett(Lødding og Helland 2007:5).

NIFU STEPs evaluering(Lødding og Helland 2007) av denne inntaksordningen trekker igjen dimensjonering og søkning frem som viktige elementer for hvor elevene ender opp. Søkingen til de ulike skolene er stabil før og etter endringen til denne ordningen. Det er en noe avtagende søkning til sentrumsskoler av ungdom fra vest, og en moderat økning i søkning til sentrumsskoler av ungdom fra sentrum. Regionene nordøst og sørøst har lik søkning som under fritt skolevalg, dominert av lokal ungdom. Sentrum har den hardeste konkurransen med søkere fra alle regioner(Lødding og Helland 2007:5). Siden det er relativt få søkere i første runde til sentrumsskolene gir dette et fortrinn for sentrumsungdommen som søker skoleplass lokalt ved denne inntaksordningen(166 for å være presis)i forhold til fritt skolevalg(Lødding og Helland 2007:6).

Det er også her lite endringer fra tidligere ordninger; de svakeste elevene er noe jevnere fordelt, det er ikke de flinkeste(Lødding og Helland 2007:6). I tillegg hadde gruppen med elever med ikke-vestlig bakgrunn større grad av heterogenitet under fritt skolevalg(Lødding og Helland 2007:7). Elevene med de beste karakterene er nok en gang ikke berørt av inntaksordningen. Disse ville kommet inn på den skolen de ønsket, både under regionsfortrinnsordningen og under

fritt skolevalg(Lødding og Helland 2007:5). Kun flere plasser på de populære skolene vil gi flere elever sine ønsker oppfylt(Lødding og Helland 2007:6).

Hvilken inntaksordning som benyttes til den videregående skolen er et politisk spørsmål. Målene til de ulike partiene varierer til dels, men utfallene av de ulike inntaksordningene ser ikke ut til å variere i stor grad. Svært kort kan en oppsummering lyde: skolene som er ansett som best ligger vest, de ressurssterke bor i vest og de gode karakterene befinner seg i vest. Sammenhengen mellom klassebakgrunn og karakterer er allerede gjort rede for.

3.3 Segregering i skolene

Noen Osloskoler har i dag en stor overvekt av elever med minoritetsbakgrunn. Medieoppslagene og de tabloide debattene om dette har vært mange. Den siste tiden har det vært et fokus på et skille mellom øst og vest i henhold til karakterer som knyttes til språklige ferdigheter i norsk og med dette minoriteter(Hagesæter, Barstad og Johannesen 2011). Dagsavisen hadde 3. juni 2009 et typisk, dog noe mer nyansert enn flertallet, innlegg i debatten gjennom en artikkel ved navn: ”Den klassesdelte skolen”. Klassene det er tale om i denne artikkelen er å forstå som minoritetsspråklige elever og etniske norske elever.

Elever ved de ”hviteste” skolene gjør det bedre på eksamen på ungdomsskolenivå enn elever ved innvandringsdominerte skoler(Tahir, Bredeveien, Hanssen 2009:6). For å komme frem til dette har karakterene på ungdomsskolene med lavest andel minoritetsspråklige elever blitt sammenlignet med ungdomsskolene med høyest andel. Elever med gode skoleprestasjoner søker seg bort fra for eksempel Hersleb ungdomsskole, med 94 % andel minoritets elever, under fritt skolevalg(Tahir m.fl. 2009:6). Det påpekes at det kan være flere grunner til at karakterene fra de fem ungdomsskolene med færrest minoriteter i snitt oppnår over en hel karakter mer enn skolene med flest minoritetsspråklige elever(Tahir m. fl. 2009:6):en god del av elevene til enkelte av skolene kommer fra mottak etter kort tid i landet og gjennomfører eksamen på lik linje med

elever som har gått på norsk skole i ti år. I tillegg tyder mye på at det er vanskelig å rekruttere lærere til skoler med høy andel minoritetsspråklige elever(Tahir m. fl. 2009:7).

Noe som er interessant med artikkelen er at den uttrykker den uroen som har blitt tatt opp i et overveldende flertall av diskusjonene som omhandler disse skolene; nivåsenking henger sammen med mange minoritets elever. Tittelen på artikkelen: ”Den klassedelte skolen”, er kan hende mer beskrivende enn selve artikkelen. Fekjær og Birkelund(2007) finner i en analyse av avangselever på videregående skole mellom 2001-2003 en liten, men positiv effekt av å gå på skole med mange minoritets elever når de kontrollerer for akademisk sammensetning av skolen. En høy minoritetsandel henger sammen med en høy andel av ikke-akademiske foreldre, som har betydning for elevens karakterer uavhengig etnisitet(Fekjær 2007:320). Det må likevel nevnes et aber i forbindelse med analysen: enkelte utdanninger tatt utenfor Norge registres ikke. Dette kan ha påvirket resultatet. Bomønsteret, som beskrevet under 2.3.1 støtter opp under disse funnene.

3.4 Oppsummering

Gjennom reform 94 med lovfestet rett for alle elever kan man se åpning av skolen, men også en lukning, i det minste for enkelte skoler da flere elever i teorien konkurrerer om de populære plassene. Hvor skal de som tidligere ville vært ekskludert gå på skole? Svaret henger sammen med inntaksordninger; enten baseres dette på bosted, karakterer, eller en form for mellomløsning. De høyeste klassene bor vest i Oslo, og det er også her de beste karakterene befinner seg. Dette viser at uavhengig inntaksordning er Osloskolen delt. Kanskje dette kan endres ved å legge opp andre regioner, som delte vest og øst, men dette er eventuelt et politisk spørsmål. De tidligere omtalte foreldrestrategiene kan innebære blant annet å velge bosted basert på hvor de gode skolene befinner seg(Goldthorpe 2000:249), om det da er rettferdig at disse elevene ikke får en ønsket skole er ikke et spørsmål for denne oppgaven.

Klassedelt ser ut til å kunne beskrive deler av inntak til videregående, og Fekjær og Birkelund(2007) viser at problemer knyttet til etnisitet i skolen i stor grad kan tilskrives klasse. Dette er i tråd med forskning i Amerika(Lareau 2002). Bakgrunn ser ut til å legge grunnlag både for hvor en bor i Oslo som omtalt under 2.1.3, karakterer og også skolevalg. Inntaksordningene har i så måte verken gjort stort for å lukke eller å åpne skoler, selv om kriterier er ulike i teori har de samme utfall. Det stilles også spørsmål om hvorvidt klassebakgrunn har gjort seg mer gjeldende etter innføring av reform 94 og det utvidede karakterbegrepet. Dette ville kunne komme til syne i form av høyere karaktersnitt på skolene med de eventuelt høyeste andelene med høyere klasser, men siden karakterer ikke er tilgjengelig før 2001 vil denne oppgaven ikke kunne svare på dette.

Tidligere forskning tyder ikke på at de ulike inntaksordningene vil påvirke eliteandel på de ulike skolene, ei heller andel av andre klasser. Reform 94 åpnet for en nivåsenkning generelt, men som mest sannsynlig ikke vil gjøre seg gjeldende for skoler i vest, hvor elevene besitter de høyeste karakterene.

4 DATA OG METODE

I dette kapitlet vil det først redegjøres for datamateriale generelt og deretter hvilke deler av det som er benyttet i denne oppgaven og hvorfor. Til sist vil metodevalg bli diskutert og forklart. Begrep som benyttes i analysene vil også bli forklart.

4.1 Registerdata

Data benyttet i denne oppgaven er registerdata samlet inn fortløpende av ulike offentlige instanser. Karakterer og utdanningsdata kommer fra utdanningsdirektoratet og Statistisk sentralbyrå (SSB) og har blitt innhentet gjennom rapporteringssystemet GIS (geografiske informasjonssystemer). Ligningsdata kommer fra Skatteetaten og ligningsmyndighetene. All data er samordnet og kvalitetssikret av SSB. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo benytter disse dataene i forskning (Andersen 2009:51).

Utvalget bestod opprinnelig av 98 360 individer, alle elever som gikk ut fra videregående skoler i Oslo fra og med 1985 til og med 2008. Elevene var fordelt på 82 skoler. Alle elevene i datasettet har fullført videregående. Alt i alt må dataene sies å ha stor troverdighet. Siden dataene kommer fra registre med administrative formål som oppdateres jevnlig (Ringdal 2001:121) er det stor grunn til å anta at de er valide. SSB må også sies å være en troverdig kilde. Med disse dataene kan det gås ut ifra at populasjonen er representert i datasettet. Målingenes validitet (Skog 2007:87) er altså svært god. De små manglene kommentert i kapitlet vil ikke kunne påvirke resultatene i betydelig grad.

4.1.1 Avgrensninger

En del avgrensninger i datasettet har blitt foretatt. Det er ikke av interesse å inkludere samtlige 82 utdanningsinstitusjoner i analysene. Dette er det flere grunner til; noen huser svært få elever, noen har fått vitnemål utstedt av høyeregradsinstitusjoner, andre skoler er spesialskoler.

De aller minste skolene kuttet av to grunner; i henholdt til analysene vil en skole som har hatt eksempelvis 20 elever fordelt fra 1985 til 2008 gi store svingninger; dersom en skole ett år har en eliteelev og neste år ingen elever vil dette gi en 100 % nedgang i eliteelever på skolen men allikevel ikke være det mest interessante resultatet da dette gjelder svært små tall. Den viktigste grunnen er at disse elevene er vanskelige å anonymisere. Dersom det kun har gått 5 elever på en skole ett årskull vil det ikke være vanskelig å gjenkjenne disse elevene. Siden disse skolene både representerer en utfordring i henhold til anonymisering (NESH 2006: 18) og ikke ville gi de mest spennende resultatene fjernes de. Spesialskoler tas også ut av materialet, for eksempel skoler for elever med rusproblemer eller med psykiske vansker. Disse skolene skiller seg fra de andre skolene ved å ha selektert ulike grupper, og dette er ikke fokus for oppgaven. Oppgaven dreier seg rundt selekteringsspørsmål, men da å forstå som ikke-synlige og med vekt på sosiale skiller generelt og eliter spesielt.

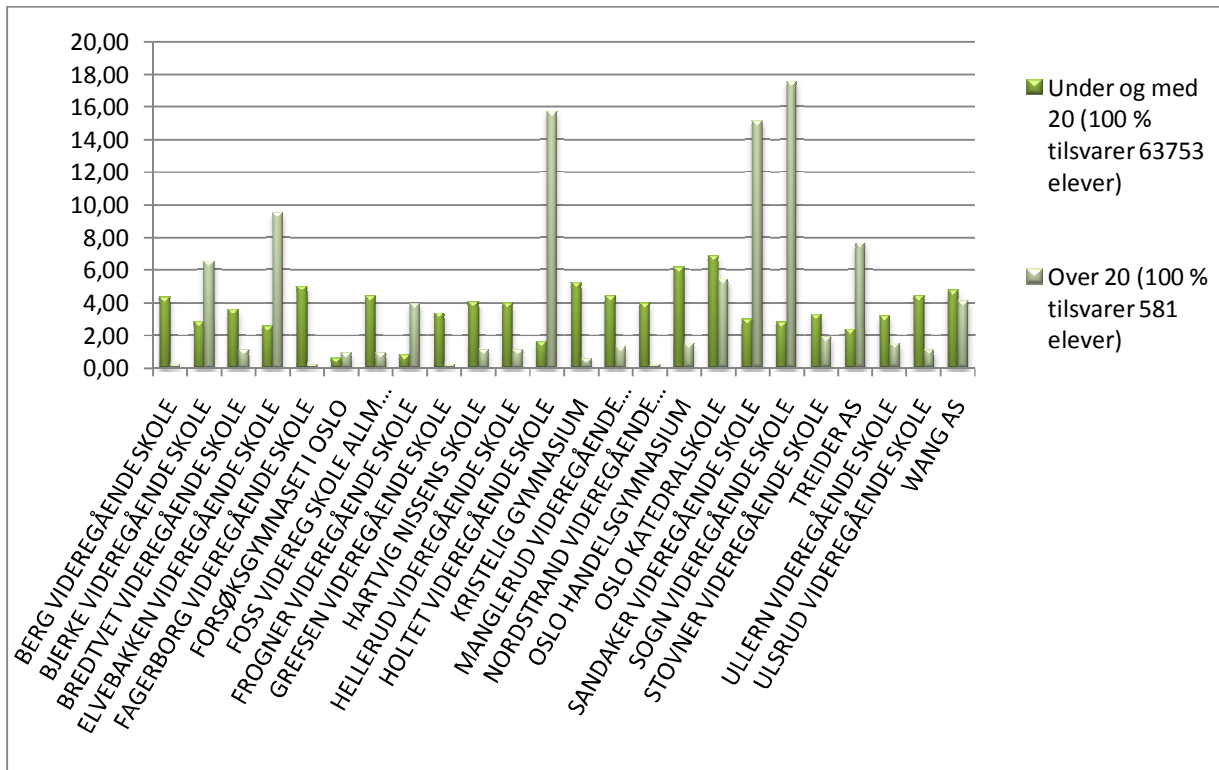
En del elever ser ut til å ha tatt såkalte forkurs hos høyeregradsinstitusjoner, det vil si kurs hvor man kan oppnå kompetanse på nivå med videregående kurs. Dette er aktuelt om man har tatt retninger som ikke gir studiekompetanse, dersom man har valgt vekk fag som viser seg å være obligatoriske for studiet man søker på, om man har strøket fag eller ikke fullført videregående men vil ta en høyeregradsutdanning. Disse elevene har da vitnemål fra en annen type institusjon enn videregående skoler (BI, Kunsthøgskolen i Oslo og lignende), og siden det er de videregående skolene som er oppgavens enheter blir også disse elevene fjernet fra analysene.

Enkelte små skoler har blitt beholdt, den minste (Forsøksgymnasium, nedlagt) med 391 elever. I disse tilfellene er det av interesse for oppgavens problemstilling når det kommer til eliter. De er enten private eller selvstyrte og utpeker seg ved å være populære skoler som får mye omtale (se vedlegg 1 for begrunnelse for hver enkelt skole).

Etter denne selekteringen består datasettet av 86210 elever fordelt på 29 skoler. 21876 elever mangler skolekode. Siden skolene er enhetene i denne undersøkelsen vil elever uten oppgitt skole være uinteressante. Disse fordeler seg relativt jevnt på årstall med et unntak; for 1999 mangler de fleste elever skolekode. Frem til og med 1999 ble alle videregående skoler identifisert ved hjelp av INR (identifikasjonsnummer). Fra 1999 ble INR erstattet av skolens organisasjonsnummer (Vangen 2007:94). Grunnen til at så og si alle elever i 1999 mangler skolekode er sannsynligvis denne overgangen. Dataene vil likevel være godt egnet til å gi svar på problemstillingen da dette kun er snakk om ett års bortfall. Det finnes alltid en teoretisk mulighet for at 1999 skiller seg ut, men det finnes ingen institusjonelle endringer som skulle tilsi dette (se kapittel 3), heller ingen andre kjente påvirkningsfaktorer som utpeker seg dette året. Alt tilsier altså at dette ikke vil forstyrre den interne validiteten. Etter at elevene uten skolekode ble fjernet talte antall elever 64334.

Elever som ikke har begynt videregående opplæring innen fylte 20 år blir også fjernet. Grunnen til dette er at de som nevnt tidligere ikke lenger har lovfestet rett til videregående utdanning etter reform 94 (Telhaug 1997:164). Disse elevene fjernes også for årene før, siden primærinteressen i denne oppgaven er de elevene som utdanner seg for første gang og ikke har vært yrkesaktive i fast jobb over lengre tid. 99,2 % av elevene har begynt på videregående innen dette. Elevene som begynte etter dette er riktignok ikke jevnt fordelt i forhold til skolene, men de utgjør svært få og vil ikke påvirke analysene i stor grad. Skolen (Sogn) som har den høyeste andelen har kun 94 elever over 20 år. Elevene som begynte før fylte 16 er beholdt i datasettet, da disse kan være relevante med tanke på den ene definisjonen av eliteskole; en skole for spesielt begavede elever. Etter denne reduksjonen er antallet elever 63753.

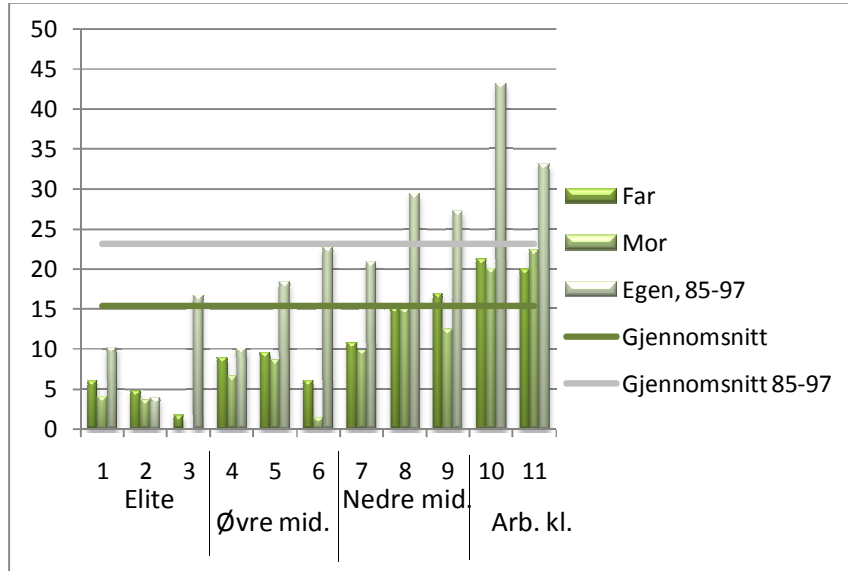
Figur 4.1 Prosentvis fordeling av elever påbegynt vgs før fylte 20 og etter fylte 20

Oversikt over hvordan alle elever som begynte videregående opplæring etter fylte 20 år fordeler seg på skoler i forhold til alle elever som begynte på videregående opplæring før fylte 21 år på skolene hvor gruppen "over 20" er representert. Prosentuering i aldersgruppene.

Som siste steg er elevene uten generell studiekompetanse fjernet fra datasettet. For å se om den videregående skolen fungerer som en elitekanal eller om det i stor grad er bakgrunn som påvirker er det et poeng å se på de veiene som skolen faktisk åpner for. Sammenhengen mellom eliteposisjon og høyere utdanning er funnet (Gulbrandsen m.fl. 2002:54), og høyere utdanning krever studiekompetanse.

Figur 4.2 Prosentuert frafall fordelt på ORDC etter fjerning av elever uten generell studiekompetanse

Frafallet for de med bakgrunn i elitene er langt under gjennomsnittet(15,34 %). Frafallet for elever som selv ender opp i eliter er under gjennomsnittet(23,14 %). Vi ser også at frafallet er høyere for lavere klasser. Egen ORDC-plassering er målt kun for de som gikk ut fra og med 1985 til og med 1997 for å gi en reel mulighet til å havne i eliteposisjon(dette vil problematiseres). (For fullstendig ORDC-skjema: se tabell 4.2).

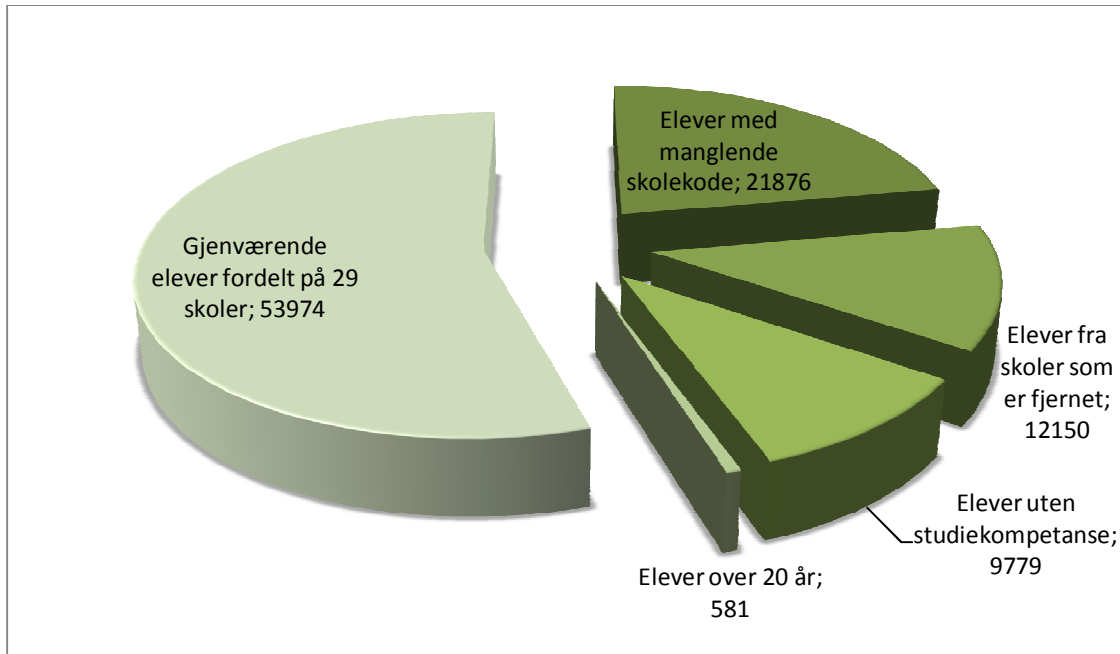
Det finnes flere studieretninger enn allmenn som gir studiekompetanse og disse er alle inkludert i analysen:

Tabell 4.1 Studieretninger som gir studiekompetanse

Studieretning	Stud.ret.	Anmerkning
Allmennfag	01	
Idrettsfag	19	
Allmenne, økonomiske og administrative fag	21	
Musikk, dans og drama	22	
Idrettsfag	23	
Formgivningsfag	33	Kun tegning, form og farge, NUS 416904
Medier og kommunikasjon	41	Første avgangsklasser 2003
Landbruks- og naturbruk	10	Representert bare på spesialskoler og derfor ikke en del av oppgaven. Kun naturforvaltning NUS 479903
Naturbruk	32	Representert bare på spesialskoler og derfor ikke en del av oppgaven. Kun naturforvaltning NUS 479903

Etter denne reduksjonen teller antallet elever 53974.

Figur 4.3 Oversikt, avgrensninger

Totalt 98360 elever

4.1.2 Variabler

Analysene er delt opp i tre kapitler. Det første tar for seg elevenes bakgrunn og fokuset er den delen av problemstillingen som omhandler eliteskoler som en skole for elever med bakgrunn i elitene samt å se om det finnes sammenhenger mellom dette og karakterer. Det andre kapitlet tar for seg skoler og karaktergjennomsnitt og fokuserer på eliteskole som en skole for elever med høye prestasjoner. Det tredje kapitlet omhandler destinasjon, den delen av problemstillingen som omhandler eliteskoler som en skole for elevene som senere ender opp i eliter. I denne delen av analysen er kun elevmassen som gikk ut fra og med 1985 til og med 1997 med. Dette slik at elevene skal ha hatt mulighet til å kunne komme seg i eliteposisjon, få toppinntekt, ha gått karrierestigen og tatt sin utdanning. For å gå inn på disse problemstillingene må variabler om klasse, økonomi og utdanning både hos foreldre og elever inngå i analysene. I tillegg til dette trengs skolevariablene og karaktervariabler. En del av problemstillingen omfatter å se på

utvikling og avgangsrår har derfor også blitt tatt med for å kunne belyse dette. For detaljerte beskrivelser av alle variablene brukt i analysekapitlene, se vedlegg 3.

For først å gå inn på operasjonalisering av klassevariabelen har som beskrevet Oslo Register Data Class-skjemaet blitt brukt som utgangspunkt for dette:

Tabell 4.2 ORDC-skjema med eksempler på yrke i klassekategoriene.

Eliten		
<u>Kulturelite</u> Professorer, forskere, skuespillere, regissører, dansere, koreografer, redaktører.	<u>Profesjonselite</u> Leger, advokater, sivilingeniører, psykologer, dommere, flygere, toppbyråkrater.	<u>Økonomisk elite</u> Yrkestitler som øvre middelklasse, økonomi, men med inntekt*over 1 million.
Middelklassen		
<u>Øvre, kultur</u> Adjunker, spesiallærere, bibliotekarer, lektorer, journalister, musikere i underholdningsbransjen.	<u>Øvre, profesjon</u> Konsulenter, ingeniører, rådgivere, direktører, spesialsykepleiere, jordmødre, fysioterapeuter.	<u>Øvre, økonomi</u> Personaldirektører, ledere og direktører i privat sektor, finansmeglere, husøkonomer, revisorer med inntekt* mellom 500 000 og 1 million.
<u>Nedre, kultur</u> Lærere, førskolelærere, barnevernspedagoger, sosionomer, barnepleiere.	<u>Nedre, profesjon</u> Sykepleiere, vernepleiere, førstesekretærer, kjøkkensjefer, maskinister.	<u>Nedre, økonomi</u> Yrkestitler som øvre middelklasse, økonomi, men med inntekt*under 500 000.
Arbeiderklassen		
<u>Faglærte arbeidere</u> Hjelpepleiere, miljøarbeidere, elektrikere.		
<u>Delvis faglærte og ufaglærte arbeidere</u> Assistenter, renholdere, vektene, vaktmestere, sjåførere, servitører.		
<u>Utenfor arbeidslivet</u> Personer som har mer i utbetalte overføringer fra det offentlige enn hva de har i inntekt.		

*I utgangspunktet er inntekt ment som lønnsinntekt, næringsinntekt og kapitalinntekt i løpet av inneværende samt de to forutgående år justert i forhold til KPI(Andersen 2009:55).

Variablene i den økonomiske delen er opprinnelig delt inn etter inntekt, da definert som lønnsinntekt, næringsinntekt og kapitalinntekter i løpet av inneværende samt de to forutgående år justert i forhold til KPI(Andersen 2009:55). I denne oppgaven er kun lønnsinntekt for 2007 tilgjengelig, så den økonomiske elite, øvre middelklasse økonomi og nedre middelklasse

økonomi vil her være å forstå som en ren lønnsklasseinndeling. Dette vil gjøre at en andel som tilhører økonomisk elite faller ut (Flemmen 2008, Hansen 2001), men dette har blitt kompensert for til en viss grad i andre variabler, som formue. Samtlige yrkesvariabler er også målt i 2007, både for foreldre og elevene selv. For elevene var riktignok både lønnsinntekt, næringsinntekt og kapitalinntekt tilgjengelig, men for å kunne sammenligne med foreldrene ble disse inkludert i ORDC-variabelen. I stedet ble disse variablene lagt inn i tillegg til ORDC-variabelen.

ORDC-variablene er gruppert på to måter; i foreldrerommet og elevrommet er det de vertikale skillene som deler opp klassevariabelen (elite, øvre middelklasse, nedre middelklasse, arbeiderklasse). I eliteforeldrerommet og eliteelevrommet er det de horisontale skillene i eliten som ligger til grunn for oppdelingen (kulturell elite, profesjonelite, økonomisk elite).

Tabell 4.3 ORDC-variabler

	Foreldrerom, Elevrom	Eliteforeldrerom, Eliteelevrom
	Vertikale skiller	Horisontale skiller
Far	ordcFar4kat	Elitefar
Mor	ordcMor4kat	Elitemor
Egen	ordcEig4kat	ORDCelite

Kategorien foreldre og elever uten eliteposisjon utelates i analysene i eliteforeldrerommet og eliteelevrommet, men i de tilfellene hvor elitemødre eller elitefedre er gift med en som selv ikke er elite (kategori 4) blir denne tatt med i analysen som passiv, da denne ikke er ment å definere rommet (se 4.2 Korrespondanseanalyse). Eliteforeldre er definert som enten mor eller far i en av elitekategoriene.

Det finnes, som allerede nevnt, flere økonomiske variabler i tillegg til klassevariabelen. Dette gir mulighet til å supplere med informasjon, jmf. funn om bredt inntektsmål (Hansen 2001, Flemmen 2008). Lønnsvariablene for foreldrerommet heter FarInntny og MorInntny. Det er tatt utgangspunkt i fars og mors gjennomsnittlige inntekt da eleven var

Tabell 4.4 Lønnsvariabler

	Foreldrerom, Elevrom	Eliteforeldrerom, Eliteelevrom
Far	FarInntNy	FarEliteInnt
Mor	MorInntny	MorEliteInnt
Egen	NyLonn2	Elitelonn

mellom 12 og 16 år gammel og indeksregulert for 2007-nivå. Relativt få står oppført uten inntekt. Inntektene er delt opp i tre kategoriske variabler; de 20 % laveste, 20 % høyeste og de resterende 60 %. Siden elite er hovedfokus er de med høyeste lønn kun de to øverste desentilene. En elite må sies å være en mindre andel av befolkningen enn 20 %, samtidig gir det en retning på hvor de høyeste inntektene befinner seg.

Lønnsvariablene i eliteforeldrerommet, FarEliteInnt og MorEliteInnt er også 3-delt. Her er det høyeste lønnstrinnet om lag 10 % av de høyeste lønningene hos populasjonen. Dette for å spisse analysene i rommet hvor kun eliteforeldrene er inkludert. De to øvrige kategoriene er noe ujevnt fordelt, men allikevel jevnt nok til å gi et godt bilde i analysene av hvilke lønnskategorier som hører hjemme hvor. I vedlegg 3 drøftes implikasjoner av inndelingen av MorEliteInnt og denne variabelens påvirkning i analysen.

I elevrommet brukes variabelen NyLonn2 som beskriver elevens lønn og er oppgitt i årslønn pr. år. Alle lønninger er målt i 2007 noe som gir mellom 10 og 23 år fra eleven avsluttet videregående og til lønn måles. Dette bør gi hovedvekten av elevene mulighet til å ha kommet i arbeid, men å havne i for eksempel lederstilling ved karrierestige eller å gjennomføre en doktorgrad kan ta lenger tid. Likevel vil man kunne se trendene. Lønningene i begge analyser i destinasjonskapitlet er delt opp i 5 kategorier. Også her finnes det inntekstopplysninger om langt på vei de fleste. I eliteelevrommet er lønnsvariabelen Elitelonn benyttet. Her er andelen i populasjonen som har de laveste elitelønningene relativt høy, 54,5 % mot 12,5 % av eliten. De høyeste lønningene er det kun 0,5 % av den omtalte populasjonen som innehar, mot 5,7 % av eliten. Høye og lave lønninger er ikke overraskende relativ til klasse.

I foreldrerommet er formuevariablene til mor og far oppdelt på samme måte som inntektsvariablene i samme analyse; de 20 % laveste, de 60 % midtre og de 20 % høyeste. Relativt få mangler opplysninger

Tabell 4.5 Formuevariabler

	Foreldrerom	Eliteforeldrerom
Far	Farformueny	FarElitForm
Mor	Morformueny	Morformueny

om formue. I eliteforeldrerommet er ”FarElitForm” benyttet. Det var ikke nødvendig å lage en formuevariabel for elitemødre, da formuene ikke skilte seg så mye fra populasjonen samlet.

I destinasjonskapitlet har som nevnt både kapitalinntekter og næringsinntekter vært tilgjengelig, og blitt lagt til. De er begge målt i 2007, før finanskrisen. Nominell innskuddsrente på dette tidspunktet var 4,4 % (Statistisk årbok 2010:369), noe som skulle tilsi at kapitalinntekter i form av renter på om lag 1000 (eller 880 for å være nøyaktig) kroner betyr rundt 20 000 i banken. Kapitalinntekter omfatter i tillegg aksjeutbytte, realisasjonsgvinster (skattepliktig gevinst ved salg av fast eiendom og verdipapirer i løpet av kalenderåret) og andre kapitalinntekter (nettoinntekt ved utleie av fast eiendom utenom næring, avkastning av sparedelen på livsforsikring, inntekter fra utlandet og andre uspesifiserte kapitalinntekter). Variabelen er delt opp i 6 kategorier, hvor det er svært få som har de svimlende summene.

Tabell 4.6 Kaptailinntektsvariabel

	Elevrom	Eliteelevrom
Egen	NyKapital	NyKapital

Næringsinntektvariabelen er i første del av kapitlet delt i 4 kategorier, hvor de fleste (92 %) ikke står oppført med næringsinntekter. I andre del av destinasjonsanalysene er også de som står oppført med 0 i næringsinntekt den høyeste andelen (84,1 %). Kategori 4, som tilsier en næringsinntekt over 250 001 betyr i praksis over 400 000, da få stod oppført med næringsinntekter mellom 250 001 og 400 000 i eliten.

Tabell 4.7 Næringsinntektvariabler

	Elevrommet	Eliteelevrommet
Egen	Nynaer	NyNaerElite

Utdanningsvariabelen Casmin har blitt benyttet i denne oppgaven og denne er målt i 2007 for samtlige. Den er laget på grunnlag av NUS2000 klassifisering og viser høyeste oppnådde utdanning. Casmin er i utgangspunktet 7-delt.

Tabell 4.8 Utdanningsvariabler

	Foreldrerom Elevrom	Eliteforeldrerom Eliteelevrom
Far	CasmFar2	CasmFar3
Mor	CasmMor2	CasmMor3
Egen	CasmEig2	CasminEigen

I foreldrerommet er variabelen kalt CasmFar2 og CasmMor2. Her er kategori 6 og 7 slått sammen til kategori 6 fordi disse to kategoriene hadde svært liten andel. I eliteforeldrerommet er variabelen CasmFar3 og CasmMor3 benyttet. I CasmFar3 er kategori 1, 2 og 3 kodet sammen til kategori 1, mens kategoriene, 4, 5, 6 og 7 har beholdt sitt opprinnelige navn. I CasmMor3 er kategori 1 og 2 kodet sammen. De andre kategoriene har også her samme navn. Hos fedrene hadde en svært liten andel kategori 1, 2 og 3, mens hos mødrene hadde noen flere videregående yrkesfag og denne kategorien er derfor her beholdt.

I elevrommet er CasmEig2 benyttet og denne er kodet som foreldrenes variabler i første del av bakgrunnsanalysene; kategori 6 og 7 er kodet sammen til kategori 6. I eliteelevrommet er CasminEigen med alle syv kategorier benyttet. Det finnes ingen i kategori 1 og 2 og kun 16 i kategori 3. Det ville gitt lite mening å kode sammen disse kategoriene, da dette hadde endt opp med å være en kategori med 16 elever med yrkesfaglig bakgrunn fra videregående. Kategoriene er for små til å være aktive og settes til passive (se 4.2 Korrespondanseanalyse).

Avgangsårsvariabelen er alle avgangsårene i oppgaven, altså fra og med 1985 til og med 2008. 1985 er kodet 1, 1986 er kodet 2, osv til 2008 som er kodet 24. Kategori 15, årstall 1999 vil være tom, da elevene fra dette året som nevnt ikke står oppført med skoler. Gjennomsnittskarakterene er kategorisert i 14 kategorier. Den nederste og de tre øverste desentilene er oppdelt i 5 % intervaller, ellers er de oppdelt i 10 % intervaller. Karakterene er kun registrert fra og med 2001. Skolene er også benyttet som variabler, og hvilke kriterier som ligger til grunn for dette er beskrevet tidligere. Fullstendig liste over de 29 skolene som er med i utvalget finnes i vedlegg 1.

4.2 Korrespondanseanalyse

I denne oppgaven benyttes multipl korrespondanseanalyse (MCA). Grunnlaget for korrespondanseanalyse blir ofte tilskrevet Jean- Paul Benzécri med hans arbeid med matematisk lingvistikk i 1963/64. Formålet var å trekke slutninger om strukturene i språket basert på

lingvistiske data, ikke a priori oppfatninger om språkets struktur. I 1973 utga Benzécri boken som avsluttet arbeidet, og metoden fikk oppslutning i de franske forskningsmiljøene, inkludert de samfunnsvitenskapelige. I 1981 kom det internasjonale gjennombruddet med Michael J. Greenacres bok "Theory and Applications of Correspondence Analysis", og det samfunnsvitenskapelige gjennombruddet kom kort tid etter, i 1984 med Pierre Bourdieus "Distinction" i engelsk utgave. Logikken bak korrespondanseanalyse har blitt mer kjent de siste årene og har også blitt akseptert av internasjonalt anerkjente tidsskrift som American Journal of Sociology (Hjellbrekke 1999:11-12).

Nettopp Benzécris poeng om å ta utgangspunkt i data og ikke a priori modeller for så å tilpasse data gjør metoden interessant i seg selv. Man lager ikke modeller som man så tester som i de mer "klassiske" analysemetodene og så tilpasser, men heller mot en mer deskriptiv analysestrategi. Målene i første rekke var å utvikle en metode som kunne summere opp informasjonen man finner i en krysstabell på en eklere måte, gi en grafisk fremstilling av dette for slik å lette tolkningene av de sentrale strukturene i datamaterialet som tabellen bygger på (Hjellbrekke 1999:7-8).

I denne oppgaven benyttes MCA, siden dette gir anledning til å summere opp mange krysstabeller og mye informasjon i samme analyse. Mangel på kunnskap på det spesifikke området gjør også metoden attraktiv, men kanskje viktigst er at metoden gir en unik mulighet til å se på opposisjoner og likheter skolene imellom. For å bruke Bourdieus beskrivelse av det sosiale rommet; man lager et kart, en mulighet til å se verden ovenfra for å få oversikt (Bourdieu 2006:74). Metoden er også kritisert; en tilnærming uten modeller og hypoteser vil etterlate såkalte "black boxes", om man ikke kjenner sitt felt vil man vanskeligere kunne vite mekanismene bak utfallene i analysene (van Meter, Schiltz, Cibois, Mounier 1994:135). Teorier og forskningsresultater som omhandler lignende tematikk kan kobles til resultatene selv om en direkte modell eller hypotese ikke foreligger på grunn av manglende forskning på et spesifikt tema. En modell eller en hypotese gir ingen garanti mot "black boxes".

I MCA er utgangspunktet en binær indikatormatrise, ikke en krysstabell som i enkel korrespondanseanalyse(CA). Den binære indikatormatrisen har alle enheter i analysen som rekker og alle variabelkategorier som kolonner (Hjellbrekke 1999:60). Variabler bør være kategoriske, ellers ender man opp med et rom med ett punkt eksempelvis for hver lønnsutbetaling som kan skille seg på kroner og ører. Et rom bygges opp av punktskyer, hvor hvert punkt er en variabelkategori. Punktet er gjennomsnittet av alle respondentene med gitt kjennetegn. Hver variabel legges inn som en sky i samme rom (Le Roux & Rouanet 2004:235).

I korrespondanseanalyse kan man ikke tolke avstand direkte mellom ulike variabler, kun innenfor en og samme variabel (Hjellbrekke 1999:41). Man kan se på fars klasse og se opposisjoner mellom kategoriene, men ikke direkte mellom fars klasse og mors klasse. I analysene kan man tenke seg at det er langt færre elever med fedre i kulturell elite som går på en bestemt skole enn for eksempel elever med fedre fra nedre middelklasse, selv om kategorien fedre, nedre middelklasse vil ligge langt unna, men skolen vil ha en betydelig andel elever med fedre i kulturell elite i forhold til andre skoler. Variabelkategoriene ligger altså i nærheten av de variabelkategoriene de har mest til felles med, eller det stedet hvor de gjør det relativt "best" (Hjellbrekke 1999: 36).

Et rom med flere dimensjoner konstrueres altså slik. Punkt med stor masse påvirker lokaliseringen av gjennomsnittet, også kalt gravitasjonspunktet eller barysenteret. Dette er grunnen til at gjennomsnittet som regel er å finne i nærheten av punktene som har høyest masse og ikke i midten av rommet. Koordinatsystemet konstrueres med barysenter som nullpunkt (Hjellbrekke 1999: 29-30). Aksene i rommet blir konstruert etter lignende prinsipper som regresjonsanalyse og minste kvadrats metode. Målet er en så god beskrivelse av rommet som mulig med så få akser som mulig. Kvikvadrat benyttes for å regne ut et punkts avstand til en akse. På denne måten finner man den todimensjonale fremstillingen, kalt faktorplan, som beskriver rommets strukturer best (Hjellbrekke 1999: 34). Faktorplanet består av to akser som står ortogonalt på hverandre, slik som samtlige akser i rommet gjør. Akse 1 fanger opp de tydeligste

opposisjonene, akse 2 fanger opp ting akse 1 ikke har fanget opp og så videre (Hjellbrekke 1999:36).

I CA er inertia et mål på styrken på sammenhengen mellom variablene (Hjellbrekke 1999: 34). Aktive spørsmål eller kategorier er de kategoriene som bygger opp rommet (Le Roux & Rouanet 2004:214). I MCA er inertia et produkt av hvordan variabler har blitt kodet, og ikke respondentenes svar og således variabelenes fordeling i analysen. Formelen $\phi^2 = \frac{K}{Q} - 1$ benyttes for å finne total inertia i MCA, hvor K står for antall aktive kategorier og Q står for antall aktive variabler. Inertia kan splittes opp på hver enkelt akse både i MCA og i CA. I CA vil dette vise hvor mye hver akse forklarer av variansen, mens i MCA er dette målet en god del mindre interessant, da det kun viser hvor nær akse er sin maksimale verdi av forklart inertia (Hjellbrekke 1999:64). Maksimal inertia for en akse i MCA kan aldri overstige $\frac{1}{\phi^2}$. Kodingen av variablene er altså det som virker inn på hvor stor prosentandel en akse kan forklare i MCA. Et eksempel for å illustrere dette:

Ti variabler med åtte kategorier hver, total inertia: $\frac{80}{10} - 1 = 7$

Maksimal prosentandel en akse kan fange opp av total inertia: $\frac{1}{7} = 11,43 \%$

Høyt antall kategorier i forhold til variabler får den siste summen til å falle:

Syv variabler med femten kategorier hver: $\frac{105}{7} - 1 = 14 \quad \frac{1}{14} = 7,14 \%$

Total inertia øker mens maksimal prosentandel inertia en akse kan fange opp minker med et høyere antall kategorier i forhold til variabler, noe som viser at i tolkning er dette lite nyttig (Hjellbrekke 1999: 63-64). For å benytte egenverdiene i tolkningsøyemed må disse regnes om til modifiserte egenverdier. Dette regnes ut for alle akser som overstiger terskelverdien $\frac{1}{Q}$. For å finne modifisert egenverdi for akse l benyttes formelen $\lambda_l = \left(\frac{Q}{Q-1}\right)^2 \left(\lambda_l - \frac{1}{Q}\right)^2$. For å finne vektet

modifisert egenverdi benyttes formelen $\frac{\lambda_l}{\sum \lambda_l}$. Dersom man kjører CA og MCA for de samme to variablene vil egenverdier fra CA og modifiserte egenverdier fra MCA være svært like. På denne måten kan man altså se hvor mye av variansen en akse i MCA forklarer (Hjellbrekke 1999:66-67). I analysene bør man inkludere det antall akser som forklarer 80 % av rommet (Hjellbrekke 1999:75), men med Benzécri i bakhodet: "De aksene som lar seg tolke på en måte som tjener den problemstilling vi arbeider med, tar vi med videre. De som bare fanger opp "støy" eller særtrekk uten substansiell interesse utelater vi i det videre arbeidet"(Benzécri i Hjellbrekke 1999:39).

Som nevnt er det punktene med høyest masse barysenter orienteres mot. Disse punktene vil også ha mest å si for hvor aksene ligger i rommet. Punkt med høy vekt vil dra aksene i sin retning. Høy masse kan kompenseres av høy avstand til barysenter, noe som tilsier at små punkt også kan ha stor innvirkning på aksenes orientering dersom de ligger tilstrekkelig langt nok unna barysenter. Siden barysenter er å regne som gjennomsnittspunkt er det naturlig at det befinner seg i nærheten av de største punktene; om et punkt rommer en stor andel

av respondentene i rommet vil dette punktet være nærmere gjennomsnittet.

Dette gjør at små punkter ofte vil ligge langt unna barysenter. Formelen

$\sqrt{\frac{1}{fk}} - 1$ kan benyttes for å regne ut et punkts avstand til barysenter i MCA,

hvor fk tilsvarer relativ frekvens med kjennetegn k. Et eksempel viser

hvordan dette fungerer. Såkalte uteliggere vil ofte befinne seg langt unna

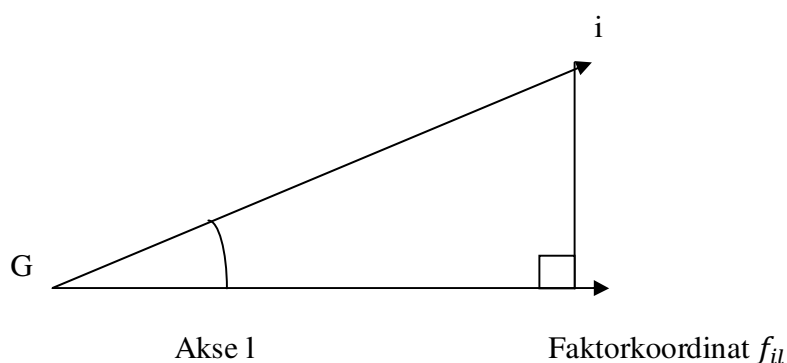
barysenter (Hjellbrekke 1999:71).

Fk	$\sqrt{\frac{1}{fk}} - 1$
0,01	9,949
0,05	4,358
0,15	2,38
0,30	1,527
0,60	0,81
0,95	0,229

Siden rommet er flerdimensjonalt og et faktorplan alene ikke nødvendigvis viser hvor godt aksene treffer punktene og heller ikke hvor mye punktene orienterer aksene kan ikke det visuelle tolkes alene. Punktene som forklarer aksene best, altså de punktene som har mest å si for aksens orientering i rommet kalles forklarende punkt. Disse punktenes bidrag til aksene kalles absolutte bidrag. Legges samtlige kategoriers bidrag sammen for en akse summerer dette seg til 1. Dette betyr at variabler med mange kategorier bidrar mer enn variabler med få kategorier(Hjellbrekke

1999:72). På denne måten kan man også summere opp alle kategorier i en variabel og se hvor mye denne bidrar til en akse. Siden de absolutte bidragene summerer seg til 1 for alle variabelkategoriene på en akse kan man derfor benytte felles terskelverdi; har et punkt høyere verdi enn $\frac{1}{K}$, hvor K tilsvarer antall aktive kategorier, er punktet over terskelverdi og inkluderes som absolutt bidrag til aksene. For variablene samlet gjelder den kritiske verdien $\frac{1}{Q}$, hvor Q tilsvarer antall aktive variabler (Hjellbrekke 1999:77). I programmet SPAD oppgis de absolutte verdiene i prosent og de kritiske verdiene må således prosentueres. Tolking av akser innebærer altså å se etter likheter, punkter på samme side av barysenter på en akse, opposisjoner, punkter på hver sin side av barysenter og se på hvilke variabler og kategorier som forklarer mest (Le Roux & Rouanet 1998:205)

Punkt som er godt forklart, det vil si punkt som ligger i nærheten av aksene mottar relative bidrag fra aksene. Det relative bidraget for ett punkt summerer seg til 1. Dersom en akse skildrer et punkts posisjon perfekt vil altså det relative bidraget fra denne aksene til punktet være 1, mens fra alle andre akser vil bidraget være 0. Punktet kan også tolkes som en geometrisk korrelasjonskoeffisient, den kvadrerte cosinus mellom vektoren til punktet og aksene med utgangspunkt i barysenter vil gi svar på det relative bidraget fra aksene til punktet (Hjellbrekke 1999:43).

Den kvadrerte avstanden fra G til i vil være det samme som punktets kjikvadratavstand til barysenter, d_i^2 , avstand fra G til i langs akse 1 gir faktorkoordinatet (Hjellbrekke 1999:43). For å finne $\cos^2$ for vinkelen benyttes formelen $\frac{\text{hosliggende katet}^2}{\text{hypotenus}^2}$ som her tilsvarer $\frac{f_{i1}^2}{d_i^2}$. Siden

cosinus er et tall mellom -1 og 1 vil kvadrert cosinus ligge mellom 0 og 1, altså verdien på det relative bidraget. Jo nærere linje G_i , eller hypotenusen ligger akse 1, jo nærere vil det relative bidraget være 1. Om punktet ligger på linjen vil det relative bidraget være 1. Dersom punkt i ligger 90 grader opp fra barysenter vil det relative bidraget være lik 0 fordi det da er 1 på den kryssende akse.

I MCA vil relative bidrag over terskelverdi være sjeldnere enn i CA. Fordi målet med analysene er å forklare mest mulig med færrest mulig akser (Hjellbrekke 1999: 44), vil man sjelden ta med alle aksene som gjør at man kan summere opp hele det relative bidraget. I MCA vil det finnes mange flere akser enn i CA, da CA er analyse av en krysstabell mens MCA er analyse av en binær indikatormatrise med minst tre variabler. Eksempelvis dersom man i MCA ender opp med 30 akser vil teoretisk det gjennomsnittlige relative bidraget være på 0,03. Le Roux og Rouanet har foreslått $\frac{1}{Q}$, hvor Q er totalt antall variabler som terskelverdi (Hjellbrekke 1999:76). Har man fem variabler blir terskelverdien 0,2 og det skal mye til for at et punkt skal oppnå verdier over dette. Likevel skjer det at punkter blir godt beskrevet av akser, og bør i disse tilfellene tolkes.

Dersom et punkt orienterer en akse mer enn 45° i sin retning ødelegger dette punktet for stabiliteten i analysen. Aksene beskriver da dette ene punktets posisjon godt, men er ikke i stand til å summere opp annen nyttig informasjon (Hjellbrekke 1999: 117). Som tidligere vist ligger gjerne små punkt langt unna barysenter og kan derfor orientere aksene i stor grad. For å løse dette kan man sette punkter til å være passive. Dette gjøres i stor grad med punkter som inneholder manglende data, dersom disse ikke er viktige for analysene. I tillegg gjøres dette for punkter som er små i forhold til datamaterialet, ofte benyttes en 5 % grense (Le Roux & Rouanet 2004:216). Disse punktene vil med stor sannsynlighet forstyrre stabiliteten i rommet. For å finne om et punkt destabiliserer analysen kan formelen $\lambda_l - \left(\frac{w_s}{1-w_s}\right) f_{sl}^2 > \lambda_{l+1}$ benyttes, hvor λ_l refererer til egenverdien til akse l , λ_{l+1} refererer til egenverdien til neste akse (dersom λ_l tilsvarer λ_1 , tilsvarer λ_{l+1} λ_2), w_s refererer til punktet s sin vekt eller masse og f_{sl}^2 refererer til punktet s sitt kvadrerte faktorkoordinat på akse l . Er verdien mindre vil dette bety at aksene er ustabil.

Dersom punktet bør inkluderes i analysen kan det gjøres supplementært (Hjellbrekke 1999:116-118). Dette betyr i praksis at man fjerner punktets masse, og et punkt uten masse vil ikke yte bidrag til inertia, ikke yte bidrag til aksene og ikke kunne orientere en akse. Det lar seg likevel lokalisere i analysen uten å virke inn på den (Hjellbrekke 1999:108). Dersom man har variabler eller punkt man ikke ønsker at skal være med og bygge opp rommet, men kun ønsker å se hvordan disse punktene plasserer seg i forhold til det eksisterende rommet, er dette et godt verktøy. I analysene som følger er rommet bygd opp av økonomiske og kulturelle klassebestemmende variabler og skolene projisert inn som supplementære.

For å kunne si noe om supplementærpunktene må man benytte den informasjonen man har om dem; faktorkoordinatene. Koordinatene viser hvor langt unna hverandre punktene ligger langs en gitt akse og hvor langt unna barysenter de befinner seg. Differansen i koordinatene tilsvarer standardavvik og en avstand større enn 1 må anses som stor, mens en avstand under 0,5 anses som liten (Le Roux & Rouanet 2004:234). I analysene har derfor for enkelhets skyld skoler med koordinater under 0,20 blitt utelatt. Skolene kan ha større avstand enn 0,5 til andre skoler, men det vil allikevel være mest interessant å se på de tydeligste opposisjonene.

Variablene som benyttes for å bygge opp rommet må antas å korrelere med hverandre. Klassebakgrunn, inntekt og utdanning henger sammen, men inntekt og utdanning supplerer også klassevariabelen og styrker bildet. Alle variablene er nyttige i analysene, da det ikke har blitt gjort undersøkelser som viser hvilke skoler som henger sammen med hvilke kategorier tidligere. Guttmaneffekten, også kalt hesteskoeffekten fordi punktskyene legger seg som en hestesko, vil være en naturlig konsekvens av sammenhengen mellom variablene. Dette viser at aksene er relatert til hverandre på en ikke-lineær måte, noe som skjer om variabler er logisk ordnet i forhold til hverandre. Et klassisk eksempel på dette er alder og inntekt (Hjellbrekke 1999:53-54, Le Roux & Rouanet 2004:220-221).

En analyse som kan foretas etter at rommene er konstruert og supplementærpunkt projisert inn er klyngeanalyser. En visuell klyngeanalyse gjøres ofte automatisk av leseren når en ser et faktorplan; hvilke kategorier er nære hverandre. Det finnes også egne analyseverktøy for dette (Le Roux & Rouanet 2004:16). Klyngene fra disse analysene begrenser seg ikke til akser eller faktorplan, men er, som rommet, multidimensjonalt. Denne analysen vil vise interne sammenhenger og korrelasjoner innad i klyngen, men også underliggende irregularitet samt bekrefte funn i analysene (Murtagh 2005:14). Det finnes mange ulike former for klyngeanalyser, men wards minimums varians er en av de vanligste. Her er utgangspunktet en klynge pr. objekt i analysen, deretter samles flere og flere i færre og færre klynger til man avslutter med en klynge. Kriteriet for sammenslåing av klyngene er minst ulikhet mellom objektene (Romesburg 2004:129-130). Man ønsker selvfølgelig ikke en stor klynge som inneholder hele rommet men å se hvilke objekter som har mest og minst til felles, altså å se på heterogenitet mellom klynger og homogenitet innad i klynger (Le Roux & Rouanet 2004:106). For å tolke resultatene tar man hensyn til t-verdiene, prosentvis størrelse på variabel i analysen, prosentvis størrelse på variabel i klyngen og prosent av klyngen med gitt variabelverdi. T-verdien er ikke det nyttigste målet når man sitter med populasjonen, men de minste variablene blir med dette ekskludert fra klyngene. Når man ser variabelens størrelse i forhold til variabelens størrelse i klyngen får man svar på om kategorien er over- eller underrepresentert i klyngen, noe som også går frem av positiv eller negativ t-verdi (negativ for underrepresentasjon, positiv for overrepresentasjon). I vedlegg 4 finnes oversikt over alle klynger i alle analysene. Et eksempel på fortolkning på klynge 1, første MCA, foreldrerommet er følgende: Klyngen er hele 62, 62 % av rommet. Den første overrepresenterte kategorien(under +, de underrepresenterte står på motsatt side under -) er CasmMor2, kategori 5. Denne kategorien rommer 33, 93 % av alle mødre som er registrert med utdanning. I klynge 1 er denne kategorien overrepresentert og av mødre med utdanning her tilhører 50,42 % denne kategorien. 93, 08 % av mødre i kategori 5 befinner seg i denne klyngen.

PASW Statistics 17 fra SPSS har blitt brukt til omkodning av data og variabler der det har vært nødvendig. SPAD har blitt benyttet til korrespondanseanalysene.

5 BAKGRUNN

Oppgavens overordnede spørsmål er hvorvidt det finnes eliteskoler i Oslo på videregående nivå og om det eventuelt har vært en utvikling i denne retning. I dette kapitlet fremlegges de første analysene. Spesifikt vil disse dreie seg om bakgrunnen til elevene, altså en eliteskole definert som en skole for elever med elitebakgrunn og bakgrunn da målt ved foreldre. Analysen er todelt: det første rommet er bygd opp av foreldrene til samtlige elever og det andre rommet er et utsnitt av foreldrene; kun de definert som eliteforeldre i henhold til ORDC- klassifiseringen. Skolene, elevenes karakterer og avgangsrår er lagt inn i begge rom som supplementærvariabler.

Som beskrevet i de foregående kapitlene har bakgrunn stor betydning, både for hvilke skole elevene går på, men også prestasjoner (Bourdieu 1996a, Bourdieu og Passeron 2006, Hansen 2000, Hansen 2005, Hansen 2009, Andersen 2009, Hagen 1995). Hovedfokus i dette kapitlet er å se om noen av Oslo skolene utpeker seg som eliteskoler definert som skole med overvekt av elever med elitebakgrunn, i tillegg til å se hvor sterk den antatte sammenhengen mellom klassebakgrunn og karakterer er. Årstallsvariabelen vil kunne gi svar på om det har vært en utvikling mot eliteskole for enkelte skoler. Relevante forskningsbidrag vil tas opp i analysene og kapitlet avsluttes med en teoretisk diskusjon og oppsummering av funnene.

5.1 Foreldre

I det første rommet er som beskrevet foreldrene til samtlige 53974 elever inkludert. Rommet er bygd opp av 8 aktive variabler:

Dette resulterer i 40 kategorier, hvorav 31 aktive. Kategoriene som ble satt til passive var missing på alle åtte variabler samt elitemødre. Elitemødre var den minste kategorien med kun om lag 4 % av

Variabel	Beskrivelse
ordcFar4kat	Fars klassebakgrunn
ordcMor4cat	Mors klassebakgrunn
FarInntny	Fars inntekt
MorInntny	Mors inntekt
Farformueny	Fars formue
Morformueny	Mors formue
CasmFar2	Fars utdanning
CasmMor2	Mors utdanning

Se vedlegg 3 for detaljert beskrivelse.

respondentene(2207 av 53974). 8 aktive variabler gir en terskelverdi på 0,125¹ og dette gir igjen ni akser å gå videre med.

Tabell 5.1 Egenverdier og modifiserte egenverdier-foreldrerom

Kritisk verdi = 0,125				
Akse	Egenverdi(λ_l)	Modifisert egenverdi(λ'_l)	$\frac{\lambda'_l}{\sum \lambda'_l}$	Kumulert
1	0,3384	0,059480242	0,831770658	0,83177066
2	0,2009	0,007524323	0,105220005	0,93699066
3	0,1693	0,002563252	0,035844475	0,97283514
4	0,1561	0,001263295	0,017665891	0,99050103
5	0,1416	0,000359915	0,005033046	0,99553408
6	0,1365	0,000172735	0,002415519	0,99794959
7	0,1338	0,000101146	0,001414426	0,99936402
8	0,1309	0,000045466	0,000635797	0,99999982
9	0,1252	0,000000013	0,000000183	1

De modifiserte og vektete egenverdiene viser at akse 1 alene forklarer en stor del av variansen i rommet, i overkant av 83 %. Akse 2 forklarer om lag 10 %, hvilket også må anses som betydelig. Akse 1 skiller uten tvil på de viktigste skillelinjene i datamaterialet, men selv om man med kun en akse har forklart over 80 % av variansen viser 10 % forklart varians i neste akse også til at den er verdt å se på. Akse 3 forklarer ikke mer enn 3, 5 % av variansen i rommet og tas ikke med videre.

For å få et bilde av hvilke opposisjoner de ulike aksene uttrykker ser vi på bidragene. Med 31 aktive kategorier er terskelverdien 3,2². Punkt som bidrar til aksene med over 3,2 % vil tas med som forklarende for aksene. Kritisk verdi for relative bidrag er den samme som for aksene og relative bidrag over 0,125 står oppgitt i parentes.

¹ Terskelverdi for aksene: $\frac{1}{Q} = \frac{1}{8} = 0,125$

² Terskelverdi for absolutte bidrag, kategorier: $\frac{1}{K} = \frac{1}{31} = 0,032=3,2$

Tabell 5.2 Forklarende punkt, foreldrerom

Akse 1	
Negative koordinater	Positive koordinater
CasmMor2- kat 1: 6,6	CasmFar2- kat 6: 10,0
CasmFar2- kat 1: 5,8	FarInntny- kat 3: 7,8
FarInntny- kat 1:5,5	ORDCfar4kat- kat 1: 7,0
ORDCfar4kat- kat 4: 5,2	CasmMor2- kat 6: 6,1
ORDCmor4kat- kat 4: 4,6	MorInntny- kat 3: 5,5
FarFormueny- kat 1: 4,0	ORDCmor4kat- kat 2: 4,6
MorFormueny- kat 1: 3,2	FarFormueny- kat 3: 4,3
	CasmMor2- kat 5: 4,0
	MorFormueny- kat 3: 3,6
Akse 2	
Negative koordinater	Positive koordinater
FarInntny- kat 1: 8,3	FarInntny- kat 2: 7,7(0,29)
MorInntny- kat 1: 8,2	ORDCfar4kat- kat 3: 7,4
CasmFar2- kat 1: 7,7	ORDCmor4kat- kat 3: 6,3
CasmMor2- kat 1: 5,2	MorInntny- kat 2: 4, 5(0,18)
CasmMor2- kat 6: 4,2	CasmMor2- kat 2: 4,2
ORDCfar4kat- kat 1: 3,7	FarFormueny- kat 2: 3,9(0,13)

Akse 1 er en ressursakse. På den ene siden av aksen finnes kategoriene arbeiderklasse for begge foreldre, fedrene med 20 % lavest inntekt, foreldrene med de laveste utdanningene og de 20 % laveste formuene. På den andre siden er elitefedre, mødre fra øvre middelklasse, foreldrene med de 20 % høyeste inntektene og formuene og de høyest utdannede foreldrene, samt mødre med nest høyest utdanning lokalisert. Aksen skiller kort og godt mellom de som har og de som ikke har, både når det kommer til utdanning, økonomi og klassebakgrunn. Om vi ser på bidragene fra variablene samlet (tabell 5.3), med terskelverdier på over 12,5³ ser vi at variabler om far slår tungt inn med til sammen 49 % bidrag til aksen, mens den eneste variabelen om mor bidrar med 19,3 %. Kategoriene som omhandler mor som bidrar til aksen skiller seg ikke fra fars kategorier. Koordinatene til den passive kategorien elitemødrene er 1, 12 på akse 1, hvilket plasserer gruppen på siden med høy klassebakgrunn. Aksen gir et godt sosiologisk utgangspunkt for å rangere skoler og karakter ved å representere høy mot lav i henhold til vertikale klasseskiller.

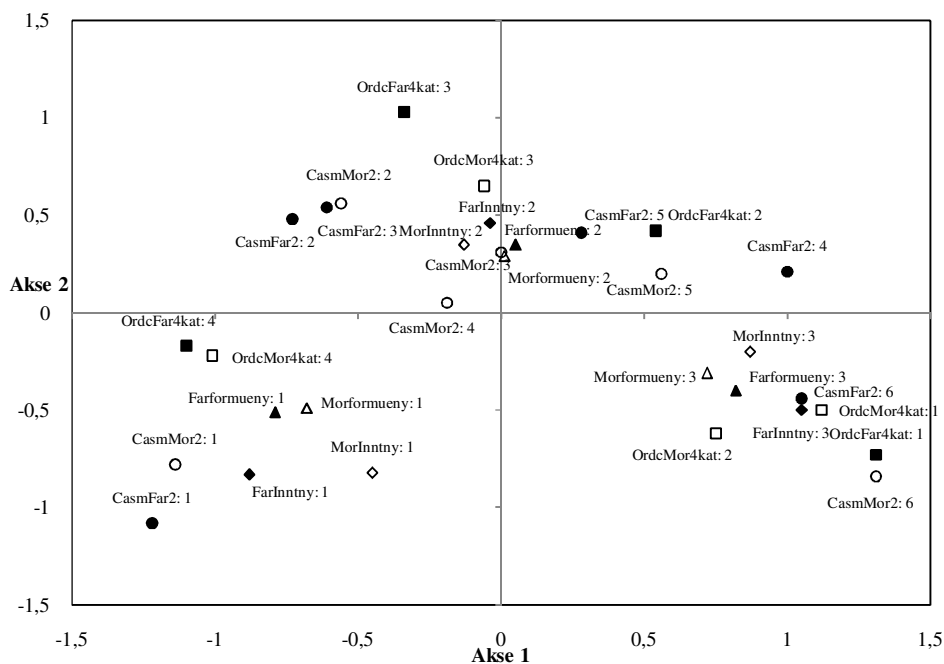
³ Terskelverdi for absolutte bidrag, variabler: $\frac{1}{Q} = \frac{1}{8} = 0,125=12,5$

Akse 2 er en middelverdi kontra ekstremverdiakse. På den ene siden er denne dominert av elitefedre, foreldrene med de laveste utdanningene og de 20 % lavest

Akse 1	Akse 2
CasmFar2: 20,8	FarInntny: 18,9
CasmMor2: 19,3	CasmFar2: 17,2
ORDCfar4kat: 14,9	CasmMor2: 14,8
FarInntNy: 13,3	ORDCfar4kat: 13,8
	MorInntNy: 13,2

inntektene og de høyest utdannede mødrene. På den andre siden finner vi foreldre i nedre middelklasse, foreldrene med de 60 % midtre inntektene, fedrene med tilsvarende formue og mødrene med uavsluttet videregående, altså lav utdanning, men ikke den laveste. De relative bidragene viser at fars og mors inntekt på denne siden av akse er bedre forklart enn andre punkt, samt de midtre formuene hos fedre. De absolutte bidragene fra variablene samlet viser at fars variabler bidrar mer enn mors variabler(49, 9 % mot 28 %)også på denne akse, men heller ikke her skiller variabelkategoriene som omhandler mor seg fra de som omhandler far. Langs denne akse har elitemødre koordinaten -0,62, hvilket plasserer den sammen med de andre ekstremverdiene. Denne akse bidrar med informasjon om middelklasseverdier. I tillegg er rommet stabilt, det finnes ingen punkter som utgjør stabilitetsproblemer.

Figur 5.1 Faktorplan 1-2. Foreldrerom.

Den grafiske framstillingen viser tydelig at skillet går mellom de som har mye og de som har lite langs akse 1 og at akse 2 skiller på middelveier og ekstremveier. I tillegg ser vi en ganske klar guttmann- eller hestekoefeffekt. Dette er ikke overraskende, da klasse, utdanning og inntekt i stor grad henger sammen (se bl.a. Gulbrandsen 2002, Hansen 2001).

5.1.1 Supplementærpunkt, foreldrerom

For å se hvilke skoler som utpeker seg som eliteskoler basert på familiebakgrunn har skolevariabelen blitt projisert inn som supplementærvariabel. Karaktervariabelen gjør det mulig å se på sammenhengen mellom karakterer og familiebakgrunn og avgangsårsvariabelen gir mulighet til å se på utvikling.

Faktorkoordinatene gir mulighet til å se på opposisjoner mellom skolene. Avstander på over 0,25 fra barysenter er markert med kursiv, avstander på over 0,45 er satt i fete typer.

Ses opposisjonene i forhold til rommet finner man at i hovedsak østkantskolene og skolene med yrkesfaglig dreining, samt en privatskole har likeartede profiler med den ressursvake delen av akse 1. Vestkantskolene, sentrum-vestskolene og de private skolene med studiekompetansecfokus har

Tabell 5.4 Faktorkoordinater, skoler, foreldrerom.

	Akse 1	Akse 2
Positive koordinater	OPG 0,61 Fagerborg 0,49 Berg 0,46 <i>Persbråten 0,44</i> <i>Kristelig Gymnas 0,36</i> <i>Ullern 0,34</i> Hartvig Nissen 0,22 Rudolf Steinerskolen 0,21 Oslo by Steinerskole 0,20 Katedralskolen 0,20	<i>Holtet 0,33</i>
Negative koordinater	Treider – 0,23 <i>Sogn – 0,25</i> <i>Holtet – 0,26</i> <i>Elvebakken – 0,27</i> <i>Manglerud – 0,41</i> Ulsrud – 0,50 Bjerke – 0,54 Bredtvet – 0,59 Hellerud – 0,62 Sandaker – 0,73 Stovner – 0,74	<i>Sandaker – 0,26</i> <i>OPG – 0,30</i>

profiler som ligner mest på høy grad av ressurser. Dette stemmer godt overens med tidligere forskning som viser at bakgrunn spiller inn på skolevalg (Hangen 1995), at vestkantungdom i all

hovedsak søker seg til vestkantskoler (Hansen 2005) og at de høyeste ressursene geografisk befinner seg i vest (Hellerud og Messel 2000).

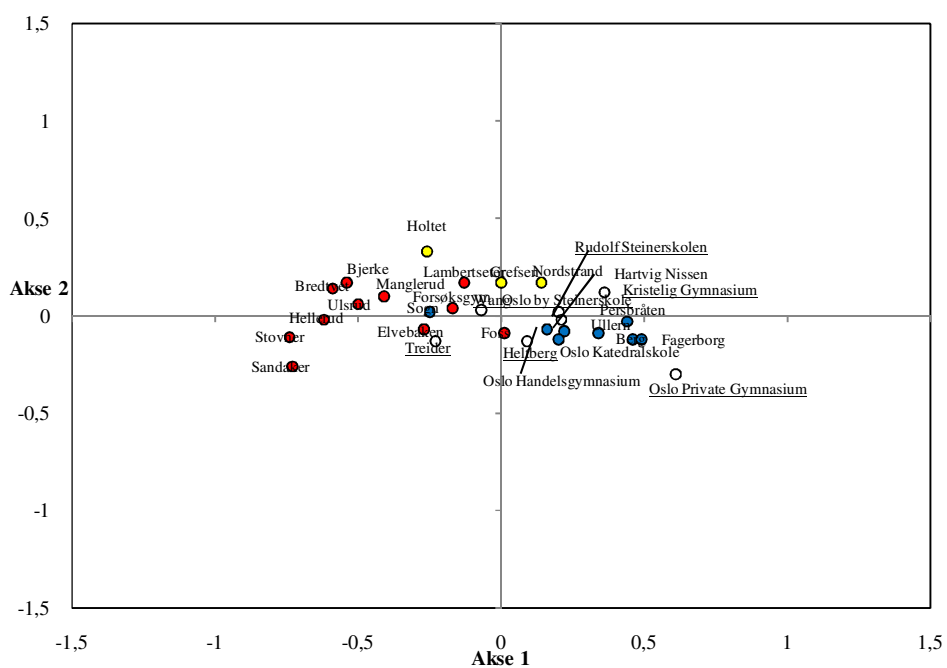
For å utdype bildet noe kan man se på skolene som ved første øyekast ser ut til å skille seg ut; privatskolen Treider, vestkantskolen Sogn, nord+skolen Holtet og sentrumøstskolen Elvebakken med negative koordinater. Elvebakken har en historie som yrkesskole og tilbyr fortsatt flere yrkesfaglige retninger i tillegg til allmenn/ studiespesialisering. Sogn var en avdeling under yrkesskolen Elvebakken, og det er langt færre elever som ender opp med studiekompetanse herfra i forhold til Elvebakken, som i de senere år ser ut til å ha en dreining mot et fokus på elever som ønsker studiekompetanse med tilbud om studier i England og pc til alle elever (URL 1: Oslo kommune, Utdanningsetaten). Holtet er også en skole med vekt på yrkesfaglig retning som har hatt en lengre årrekke hvor kun yrkesfag har vært tilbudt (URL 2: Oslo kommune, Utdanningsetaten). Treider tilbyr linjer som ender i studiekompetanse, men 3 av 5 linjer er kombinasjonslinjer hvor man enten spiller håndball, fotball eller danser i tillegg til å oppnå studiekompetanse (URL 3: Treider). Skolene med negative koordinater som ikke er tradisjonelle østkantskoler har med andre ord et mer praktisk eller yrkesrettet fokus. Det er allikevel viktig å ha med seg at skolene som er lokalisert lengst unna barysenter er de tradisjonelle østkantskolene. Selv om en skole ligger i vest er ikke dette nok til å tiltrekke de høyere klasser. Også fag spiller inn. Dette kan ses i sammenheng med van Zantens forskning på eliteskoler; disse har ofte spesielle pensum (van Zanten 2009:330). Det kan tenkes at fagretninger har ulik tiltrekning på ulike klasser, en skole som Fagerborg med prestisjetung danselinje vil kanskje kunne dra nytte av denne i markedsføring av skolen under ett, mens en skole som Sogn ikke slipper unna yrkesfagstempelet som ikke går overens med en overklassehabitus, jmf. Bourdieu (1996b): noe er mer naturlig for enkelte klasser enn andre.

Akse 2, som skiller mellom de ekstreme verdiene og middelverdiene viser på den ene siden flere av skolene akse 1 allerede har skilt mellom. Med likeartet profil som middelklasseverdiene finnes skolen Holtet hvilket er med på å nyansere bildet av denne fra akse 1. At nord+skolen Holtet sammenfaller med middelklasse er heller ikke overraskende, da dette området er et

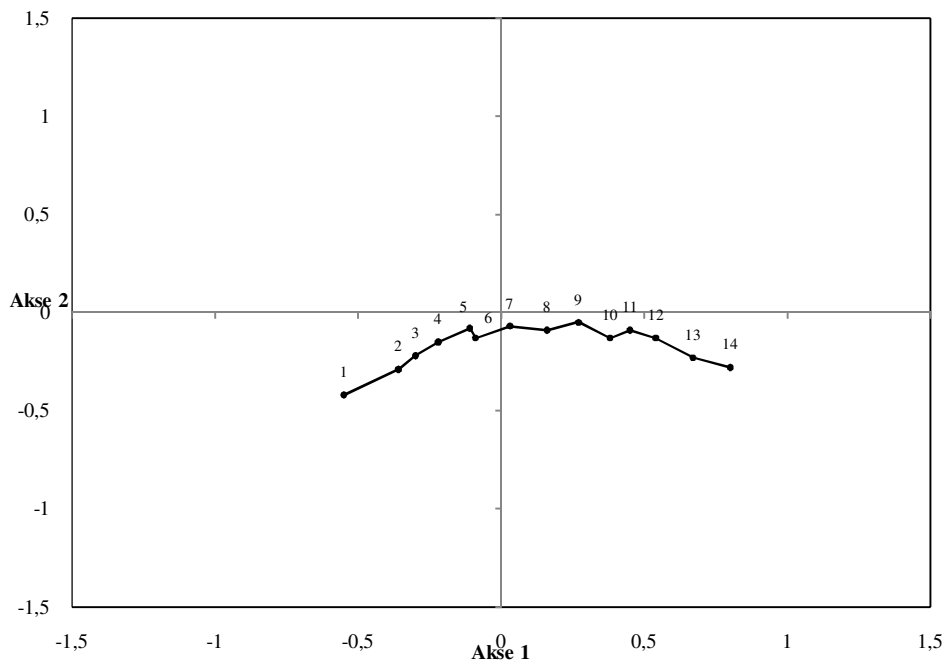
område for relativt ressurssterke klasser, men ikke i samme prisklasse som vestkanten (Hansen 2005:12). En middelklassehabitus vil være forenlig med skolens geografiske plassering (Hellerud og Messel 2000).

Figur 5.2 Faktorplan 1-2. Foreldrerom med skoler.

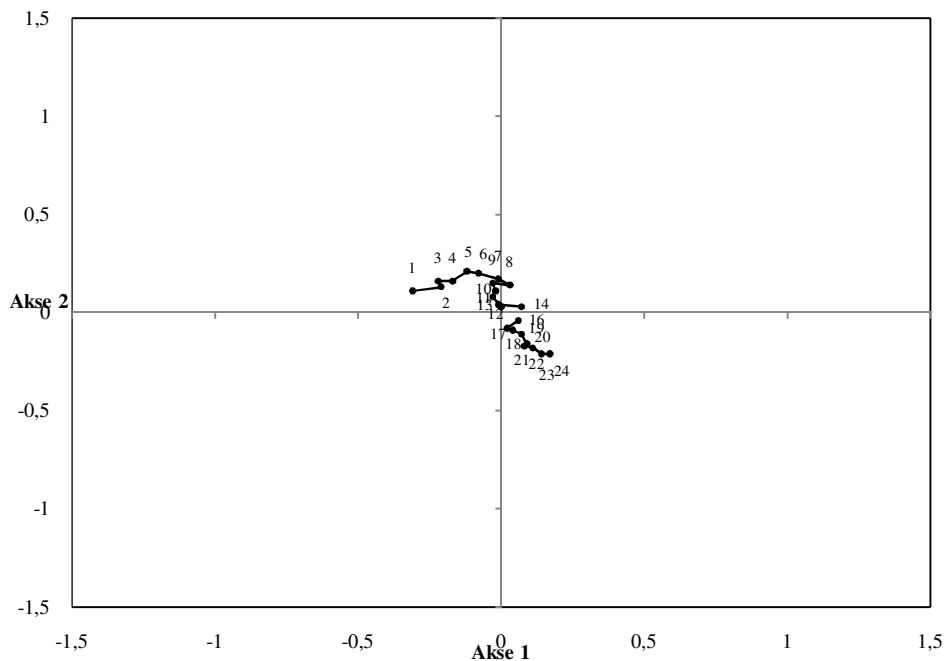
Den neste supplementærvariabelen, karakterer, følger rommets inndeling: lav, midt, høy uten unntak.

Figur 5.3 Faktorplan 1-2. Snittkarakterer.

Man kan av dette slutte at de lavere karakterkategoriene har mest til felles med foreldre med lav klassebakgrunn, de midtre kategoriene har mest til felles med middelklassekategoriene og de høyeste karakterene gjør det altså "best" ved de høye klassekategoriene. Hansen(2000)har funnet en sammenheng mellom klasse og karakterer hos jusstudenter. Funn viser også at foreldres utdanning er positivt korrelert med elevens karakterer på ungdomstrinnet(Bakken 2009), og siden karakterer fra ungdomstrinnet henger sammen med karakterer på videregående nivå(Hægland, Raaum og Kirkebøen 2006), har dette vært en antagelse for videregående nivå. Dette ser ut til å stemme svært godt. Mekanismer bak dette kan knyttes til Bourdieu og Passerons(2006) teorier om belønning av kultur fra høyere klasser i skolen.

Figur 5.4 Faktorplan 1-2. Avgangsårs.

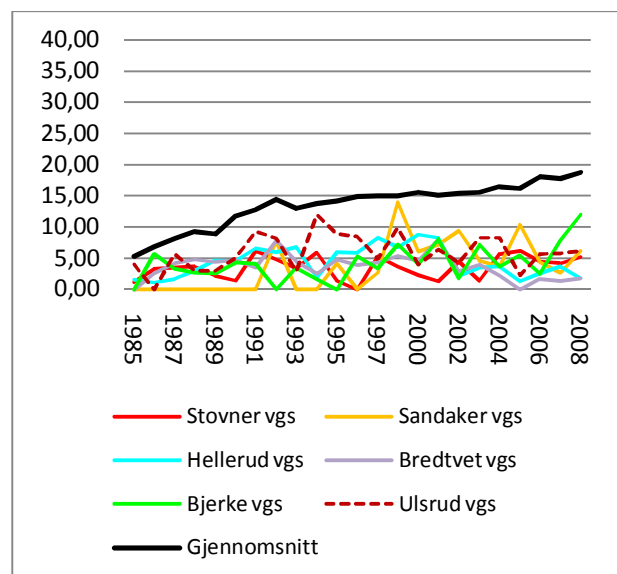

Avgangsårsvariabelen gir ikke det samme, klare bildet som karakterer. For det første ser man at det ikke kan være snakk om en stor utvikling på grunn av den lave spredningen i rommet. Samtidig synes det å være en liten dreining i de tidlige år mot arbeiderklassen, så en dreining mot elite. For å se nærmere på dette har skoler som utpeker seg tydelig i hver av de tre ”delene” av faktorplanet blitt valgt ut. For hver av skolene kan man så se hvilke som eventuelt har fått en høyere andel eliter og om noen trender kommer til syne.

For arbeiderklassedelen av faktorplan 1-2 har skolene Stovner, Sandaker, Hellerud, Bredtvet, Bjerke og Ulsrud blitt valgt ut. Dette på bakgrunn av koordinatene langs akse 1.

Prosentandel elite på de utvalgte

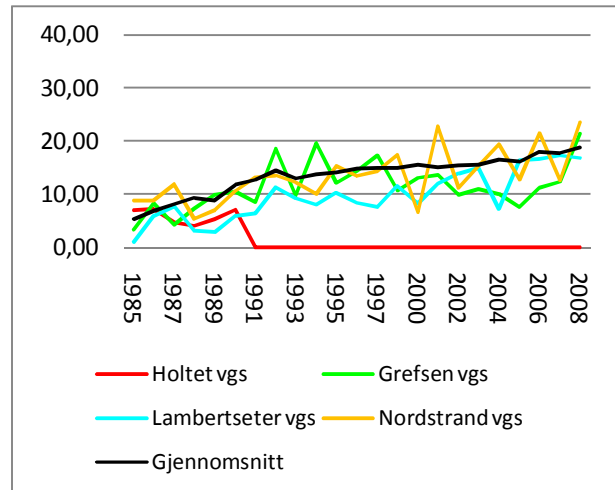
Figur 5.5 Utvikling, arbeiderklassedel

arbeiderklasseskolene har økt noe fra mellom 0 % og 5 % til mellom 2 % og 12 %, men gjennomsnittsökningen er høyere; fra 5 % til 19 %. Det kan se ut som en stabilisering i veksten fra 1993.

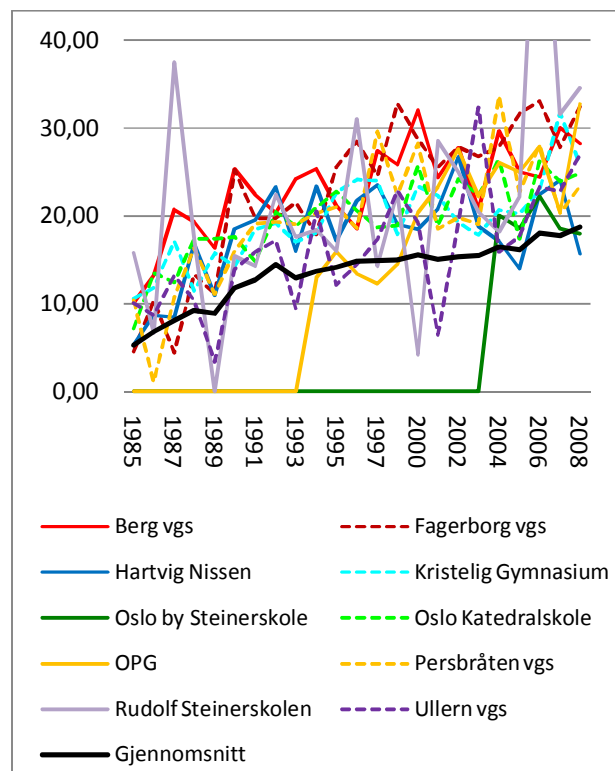
Skolene som er valgt ut for middelklassedelen av rommet er Holtet, Lambertseter, Nordstrand og Grefsen. De tre siste skolene ligger ikke langt unna Holtet på akse 2(koordinat 0,17). Bjerke ligger også på samme koordinat(0,17), men langt mer markant til på akse 1(se tabell 5.4)og er derfor ikke naturlig å ta med. Fra og med 1991 og til og med 2004 har ikke Holtet hatt fag som gir studiekompetanse, men for årene skolen er representert følger den de andre aksene relativt godt. Det har vært en utvikling mot høyere andel elever med elitebakgrunn. Det kan også her se ut til å være en liten utflatning etter 1993. I 1985 lå andelen på mellom 1 % og 9 % mens den i 2008 har steget til mellom 16 % og 24 %. Aksene følger gjennomsnittet nokså godt.

Figur 5.6 Utvikling, middelklassedel

For elitedelen av rommet er skolene Berg, Fagerborg, Hartvig Nissen, Kristelig gymnasium, Oslo by Steinerskole, Oslo Katedralskole, Oslo Private gymnasium, Persbråten, Rudolf Steinerskolen og Ullern valgt ut. Oslo Private gymnasium og Rudolf Steinerskolen ble ikke grunnlagt før henholdsvis 1991 og 2001 og det finnes derfor ikke avgangselever herfra før i 1994 og 2004.

Figur 5.7 Utvikling, elitedel

For disse skolene er også utviklingen positiv. I 1985 var andelen mellom 5 % og 16 %, mens den i 2008 hadde steget til mellom 25 % og 34 %. Det er også her en utflatning etter 1993. Oslo Privat gymnasium og Rudolf Steinerskolen går rett opp til de andre skolenes nivå første avgangår.

Skolene har fått en større andel elever med elitebakgrunn som følge av vekst i elevtall. Skolene som hadde de høyeste eliteandelene har beholdt disse. Reform 94 har ført til vekst i elevtall men ikke endret sosiale mønster når det kommer til elitebakgrunn. Dette ser heller ikke ut til å ha blitt endret av ulike inntaksregler. Resultatet er i tråd med evalueringer av inntakssystem i Oslo (Lødding og Helland 2007, Hagen 1995, Hansen 2005).

5.1.2 Klyngeanalyser, foreldrerom

I foreldrerommet teller antall klynger 3. Avgangsårsvariabelen viser ikke klare tendenser og er derfor ikke med i analysene. I vedlegg 4 finnes detaljerte klyngeopplysninger. Den første klyngen er den største klyngen.

Tabell 5.5 Klynge 1 av 3, foreldrerom

Middelklassen og fars elite mot arbeiderklassen og mors elite.		Størrelse: 62,62 %	
Variabler			
	Overrepresentert		Underrepresentert
CasmMor2	5, 3, 4, 2	CasmMor2	1, 6(0)
CasmFar2	5, 6, 4	CasmFar2	3, 2, 1
ordcFar4kat	2, 3, 1	ordcFar4kat	4
ordcMor4kat	3, 2	ordcMor4kat	1, 4
FarInntny	3, 2	FarInntny	1
MorInntny	2	MorInntny	3, 1
Farformueny	3, 2	Farformueny	1
Morformueny	3, 2	Morformueny	1
SnittKarDec	12	SnittKarDec	7, 6, 3
Skoler			
Persbråten		Foss	
Kristelig Gymnasium		Manglerud	
Nordstrand		Bjerke	
Ullern		Ulsrud	
Oslo Handelsgymnasium		Bredtvet	
Fagerborg		Hellerud	
Berg		Stovner	
Grefsen			
Hartvig Nissen			

Foreldre fra middelklassen med middels til høy utdannelse, middels inntekt og middels til høy formue er her overrepresentert. Mødre og fedre med eliteposisjon, høyeste utdannelse og høyeste inntekt skiller lag, far er overrepresentert og mor er underrepresentert. I tillegg er de laveste ressursene hos både fedre og mødre underrepresentert. Skolene som er overrepresentert med middelklasse og elitefedre er i all hovedsak vestkantskoler og nord+ skoler og de underrepresenterte skolene er østkantskoler. Snittkarakterkategoriene som er overrepresentert er 12 mot 7, 6 og 3 som er underrepresentert. Dette tyder på at snittkarakterene er høye for de overrepresenterte skolene og midt på treet for de underrepresenterte. Det som til dels skiller seg fra de tidligere resultatene er elitemødrenes plassering. Klynge tre kan bringe noe lys over dette, men først til klynge to.

Tabell 5.6 Klynge 2 av 3, foreldrerom

Foreldre som ikke har mot foreldre som har.		Størrelse: 27,76 %	
Variabler			
	Overrepresentert		Underrepresentert
ordcFar4kat	4	ordcFar4kat	3, 1, 2
ordcMor4ka	4	ordcMor4ka	3, 1, 2
CasmFar2	1, 2, 3	CasmFar2	4, 5, 6
CasmMor2	1, 2	CasmMor2	4, 3, 6, 5
FarInntny	1	FarInntny	2, 3
MorInntny	1	MorInntny	3
Farformueny	1	Farformueny	2, 3
Morformueny	1	Morformueny	2, 3
SnitKarDec	3, 6, 7	SnitKarDec	9, 12
Skoler			
Stovner		Grefsen	
Hellerud		Hartvig Nissen	
Bredtvet		Oslo Handelsgymnasium	
Ulsrud		Oslo Katedralskole	
Bjerke		Nordstrand	
Manglerud		Ullern	
Lambertseter		Fagerborg	
Wang		Berg	
Foss		Persbråten	
		Kristelig Gymnasium	

Klyngen rommer i overkant av $\frac{1}{4}$ av foreldrene og er overrepresentert av arbeiderklassen med lav utdanning, inntekt og formue. Skolene som er overrepresentert er østkantskoler i tillegg til Wang. De underrepresenterte foreldrene er de resterende klassene sammen med vestkantskoler og nord+ skoler. Dette stemmer også godt overens med tidligere funn om sammenheng mellom arbeiderklasse og østkantskoler, samt nord+ skoler og vestkantskoler med de øvrige klasser. Snittkarakterene 3, 6 og 7 er overrepresentert, noe som kan gi et bilde av middels til lave karakterer på de overrepresenterte skolene. Snittkarakterene for de underrepresenterte skolene er høye, 9 og 12.

Denne klyngen beskriver arbeiderklassen og skolene som følger med er østkantskoler. Det at Wang også er overrepresentert her tyder på at Wang ikke tiltrekker seg eliten, men heller elever med arbeiderklassebakgrunn og understøtter, sammen med Treider, antagelsen om at privatskoler i Norge ikke er ensbetydende med eliteskoler (Hansen 2007).

Tabell 5.7 Klynge 3 av 3, foreldrerom

Eliteforeldrene og øvre middelklasse.		Størrelse: 9,62 %	
Variabler			
Overrepresentert		Underrepresentert	
ordcFar4kat	1, 2	ordcFar4kat	3, 4
ordcMor4ka	1, 2	ordcMor4ka	4, 3
CasmFar2	6	CasmFar2	5, 4, 3, 1, 2
CasmMor2	6	CasmMor2	3, 4, 1, 2, 5
FarInntny	3	FarInntny	2, 1
MorInntny	3	MorInntny	1, 2
Farformueny	3, 2	Farformueny	1
Morformueny	3	Morformueny	2, 1
SnitKarDec	12, 9, 8	SnitKarDec	3
Skoler			
Berg		Grefsen	
Fagerborg		Wang	
Oslo Katedralskole		Nordstrand	
Hartvig Nissen		Lambertseter	
Foss		Manglerud	
Kristelig Gymnasium		Hellerud	
Persbråten		Bjerke	
Ullern		Ulsrud	
		Stovner	
		Bredtvet	

Den tredje klyngen er den minste. Her er foreldre med elitebakgrunn samt øvre middelklasse og de høyeste utdannelsene, høyeste inntektene og største formuene overrepresentert. Skolene som er overrepresentert er nesten utelukket skoler fra Oslo vest i tillegg til Foss. Skoler i nord+ kategorien og Wang er underrepresentert i denne klyngen. Snittkarakterene som er overrepresenterte i denne klyngen er høye; 12, 9 og 8. På den underrepresenterte siden har vi karakteren 3 som peker mot lave karakterer.

Klyngen er til dels lik klynge 1 i oppbygging, men elitemødre og mors høye inntekt er her overrepresentert, ikke underrepresentert. Foss har også byttet side, noe som kan tyde på at Foss plassering henger sammen med mors eliteposisjon. Nord+ skolene har også byttet side sammen med foreldre fra nedre middelklasse, noe som styrker bildet av sammenhengen (Hansen 2005, Hellerud og Messel 2000).

Klyngene stemmer i stor grad overens med funnene i analysene. Sammenhengen mellom elitemødre og Foss kan knyttes til Andersens(2009)resultater om at mors klasse ikke hadde mer påvirkning enn fars klasse på ungdomstrinnet. Det kan være mulig at mors klasse påvirker mer i forhold til enkelte skoler eller at ungdomsskole skiller seg fra videregående på dette punktet. En multippel korrespondanseanalyse av ungdomsskoler vil kunne gi svaret på dette.

5.2 Eliteforeldre

Det neste skrittet i analysene er å ta utgangspunkt i eliteforeldrene for å se hvordan denne gruppen skiller seg fra populasjonen samlet samt hvilke skillelinjer man kan finne innad i eliten. Eliteforeldre er definert som enten mor, far eller begge foreldre innenfor elite. En del av variablene er som tidligere beskrevet delt opp annerledes her enn i foreldreanalysene, noe som betyr at eksempelvis lav inntekt hos eliteforeldre ikke betyr det samme som lav inntekt i foreldreanalysene. Eliteforeldrerommet er bygd opp av 7 aktive variabler:

Variabel	Beskrivelse	
Elitefar	Fars elitebakgrunn	Antall kategorier er 33 og antall aktive er 26. De passive kategoriene er alle missigkategoriene. "Elitemor" har blitt gjort til en supplementærvariabel. Grunnen til dette er at mødre og fedres klassebakgrunn skiller seg fra hverandre når det kommer til sammenheng mellom utdanning og inntekt, noe som forklares under beskrivelse av rommet.
FarEliteInnt	Fars inntekt	
MorEliteInnt	Mors inntekt	
FarElieForm	Fars formue	
Morformueny	Mors formue	
CasmFar3	Fars utdanning	
CasmMor3	Mors utdanning	
Se vedlegg 3 for detaljert beskrivelse		

I tillegg må det nevnes at variabelkategorien Elitemor, økonomi kun inneholder 52 mødre. 7 aktive variabler gir en terskelverdi på $0,1429^4$ og 8 akser å regne ut modifiserte egenverdier for.

⁴ Terskelverdi for aksene: $\frac{1}{Q} = \frac{1}{7} = 0,1429$

Tabell 5.8 Egenverdier og modifiserte egenverdier- eliteforeldrerom

Kritisk verdi = 0,142857143				
Akse	Egenverdi(λ_l)	Modifisert egenverdi(λ'_l)	$\frac{\lambda'_l}{\sum \lambda'_l}$	Kumulert
1	0,3255	0,045404507	0,732522608	0,73252261
2	0,2282	0,009913521	0,15993739	0,89246
3	0,2	0,004444444	0,071703367	0,96416337
4	0,1778	0,001661921	0,026812201	0,99097557
5	0,1606	0,00042849	0,00691294	0,99788851
6	0,1524	0,000123951	0,001999735	0,99988824
7	0,1451	0,000006847	0,000110464	0,9999987
8	0,1431	0,00000008	0,000001295	1

De modifiserte egenverdiene viser at akse 1 forklarer omlag 73 %. Akse 2 forklarer nesten 16 % og akse 3 forklarer rundt 7 %. Akse 4 forklarer kun 2,68 % av variansen i rommet og vil ikke tas med i tolkningen. Siden man er oppe i om lag 90 % forklart varians med de to første aksene er grunnen til at akse 3 tas med videre at den senere i analysene viser seg å beskrive en interessant opposisjon.

Med 26 aktive kategorier er terskelverdien for de absolutte bidragene 3,8⁵. For å granske aksenes opposisjoner vil variabelkategorier som bidrar med over 3,8 % til aksene inkluderes i tolkningen. Relative bidrag over kritisk verdi på 0,142 er satt i parentes i tabellen.

⁵ Terskelverdi for absolutte bidrag, kategorier: $\frac{1}{K} = \frac{1}{26} = 0,038=3,8$

Tabell 5.9 Forklarende punkt, eliteforeldrerom

Akse 1	
Negative koordinater	Positive koordinater
FarEliteInnt- kat 2: 5,6(0,28)	EliteFar- kat 3: 28,0(0,74)
EliteFar- kat 1: 4,2	FarEliteInnt- kat 3: 21,8(0,66)
	FarEliteForm- kat 3: 11,9(0,34)
	CasmFar3- kat 5: 5,8(0,17)
Akse 2	
Negative koordinater	Positive koordinater
CasmMor3- kat1: 9,5(0,17)	MorEliteInnt- kat 3: 22,9(0,47)
MorEliteInnt- kat 1: 7,1(0,14)	MorFormueny- kat 3: 12,7(0,29)
MorFormueny- kat 1: 5,3	CasmMor3- kat 6: 12,0(0,27)
CasmFar3- kat 1: 4,2	CasmMor3- kat 7: 8,4
Akse 3	
Negative koordinater	Positive koordinater
FarEliteInnt- kat 1: 23,8(0,42)	EliteFar- kat 2: 13,5(0,32)
FarEliteForm- kat 1: 9,1(0,21)	FarEliteInnt- kat 2: 8,3(0,25)
CasmFar3- kat 1: 8,2	CasmFar3- kat 6: 7,0(0,20)
CasmFar 3- kat 5: 5,0	FarEliteForm- kat 2: 6,1
EliteFar- kat 1: 4,7	

Akse 1 er en ”fedreakse” som skildrer opposisjoner mellom økonomisk og kulturell kapital. De absolutte bidragene for variablene samlet (se tabell 5.10), viser at fars klasse, fars inntekt og fars formue til sammen bidrar med 78,1 % til aksene. På den ene siden finnes fedre i den kulturelle elite med de midtre eliteinntektene. På den andre siden er fedre fra den økonomiske elite lokalisert. Her bidrar også punktene som inneholder fedre med de høyeste eliteinntektene og formuene i tillegg til fedre med lav universitetsgrad. Aksene viser en opposisjon mellom kulturell og økonomisk kapital hos fedre, hvor økonomisk kapital er tydeligst skildret. Dette viser de forklarte punktene; på den kulturelle siden har kun inntekt relativt bidrag over terskelverdi, mens på den økonomiske siden er samtlige punkter bedre forklart. Om man i tillegg tar en titt på koordinatene til den supplementære variabelen Elitemor har den kulturelle kategorien -0,33, profesjonskategorien -0,31 og den økonomiske 0,41. Denne variabelen følger også mønsteret.

At opposisjonen kultur/ økonomi er opposisjonen man finner mellom elitefedrene kan knyttes direkte til andre studier som viser at Bourdieus skille også er av betydning i Norge (Rosenlund 1998, 2002, Hansen 1995, Mastekaasa 2004, Andersen 2009). I tillegg bør det nevnes at de

økonomiske elitefedrene ikke er knyttet til de høyeste utdanningene og at dette også stemmer overens med tidligere forskning (Hansen 1995, Flemmen 2008).

Akse 2 er en "mødreakse" som beskriver ressurser. Samlet bidrar variablene som omhandler mors formue, inntekt og utdanning med 86,4 % til aksen. På den ene siden bidrar mødre med de laveste formuene og inntektene samt mødre og fedre med de laveste utdanningene. Inntektskategorien og mors utdanning er de punktene som er best forklart av aksen. På den andre siden bidrar variabelkategoriene for mødre med de høyeste inntektene og formuene samt mødre med høye universitetsutdannelse og doktorgrader. Alle punktene med unntak av doktorgradsmødrene mottar relative bidrag fra aksen. På den ene siden finnes mødre som har lite, både av penger og utdanning, i tillegg til fedre med lav utdanning. På den andre siden finnes mødre med de høyeste inntektene, utdanningene og formuene. Opposisjonene er altså mellom de som har og de som ikke har, samtidig som aksen i stor grad beskriver mødre. Ser vi på koordinatene for mors klasse befinner både kulturell, profesjons- og økonomisk elite seg på den siden av aksen med positive koordinater. Kulturelle elitemødre har koordinatene 0,43, profesjonselite 0,80 og økonomisk elite 1,16. Det ser altså ikke ut til at skillet mellom kulturell og økonomisk kapital gir de samme utfallene hos mødre. Grunnen til dette antas å kunne tilskrives kodingen av mors inntektsvariabel i dette rommet, og at denne er med på å skjule opposisjonen mellom de høyeste inntektene og utdanningene hos mødre. For en detaljert beskrivelse av dette, se vedlegg 3.

Akse 3 er nok en "fedreakse" og grunnen til at denne tas med er dens fremstilling av profesjonselitefedre. Her bidrar i tillegg til variabel om fars klasse, inntekt og formue også utdanning med til sammen 88,3 % til aksen. På den ene siden finner vi fedre fra den kulturelle eliten, fedrene med de laveste inntektene og formuene samt fedre med de laveste utdanningene og lav universitetsutdanning. På den andre siden bidrar profesjonsfedre, fedre med de midtre inntektene og formuene og fedre med høy universitetsutdanning. Denne aksen ser altså ut til å skille på lave økonomiske variabler på den ene siden, i tillegg til at fedre fra den kulturelle eliten og litt sprikende utdanninger finnes her, og på den andre siden en mer jevn fremstilling av fedre

med bakgrunn i profesjonseliten med relativt høy utdannelse og midtinntekter. De relative bidragene viser også dette: alle foruten ett av punktene med positive koordinater er forklarte punkter. På den andre siden av akse 2 mottar kun de økonomiske kategoriene relative bidrag. Koordinatene til elitemødrevariabelkategoriene ligger her alle på den negative siden. Kulturell med -0,47, profesjon med -0,40 og økonomisk med -0,32. Grunnen til dette synes ikke så godt om man ikke tar en titt på den grafiske fremstillingen av rommet hvor det viser seg at disse punktene ligger i nærheten av mors høyeste utdannelse og inntekt (se faktorplan 1-3). Der hvor økonomiske elitefedre har sammenfallende profiler med lavere universitetsutdanning har profesjonselitefedre likeartede profiler som høy universitetsutdanning. Også dette stemmer overens med tidligere forskning (Hansen 1995, Flemmen 2008).

Tabell 5.10 Absolutt bidrag fra samlet variabel, eliteforeldrerom

Akse 1	Akse 2	Akse 3
Elitefar: 33,3	CasmMor3: 34,3	FarEliteInnt: 32, 1
FarEliteInnt: 29	MorEliteInnt: 31, 8	CasmFar3: 21, 0
FarEliteForm: 15,8	MorFormueNy: 20,3	EliteFar: 18, 6
		FarElitForm: 16, 6

Eliteforeldrerommet har destabiliserende punkter⁶ på både akse 2 og akse 3.

Stabilitetsproblemene er minimale og å kutte teoretisk viktige punkter som mors høyeste formue, mors høyeste inntekt, mors nest høyeste utdanningsnivå, fars høyeste inntekt og profesjonselitefedre ville ha gitt en langt fattigere analyse. De små stabilitetsproblemene som muligens kunne ha blitt til en fortegnsinvertering ved utelukkning av kategoriene ville gitt stabilitet i rommet men ikke veid opp for de teoretisk viktige punktene.

⁶ Formel for å finne ustabiliserende punkt: $\lambda - \left(\frac{w}{1-w}\right) f_{aktorkoordinat}^2 > \lambda_{+1}$

Eigenverdi(λ) akse 2: 0,2282

Eigenverdi(λ) akse 3: 0,2

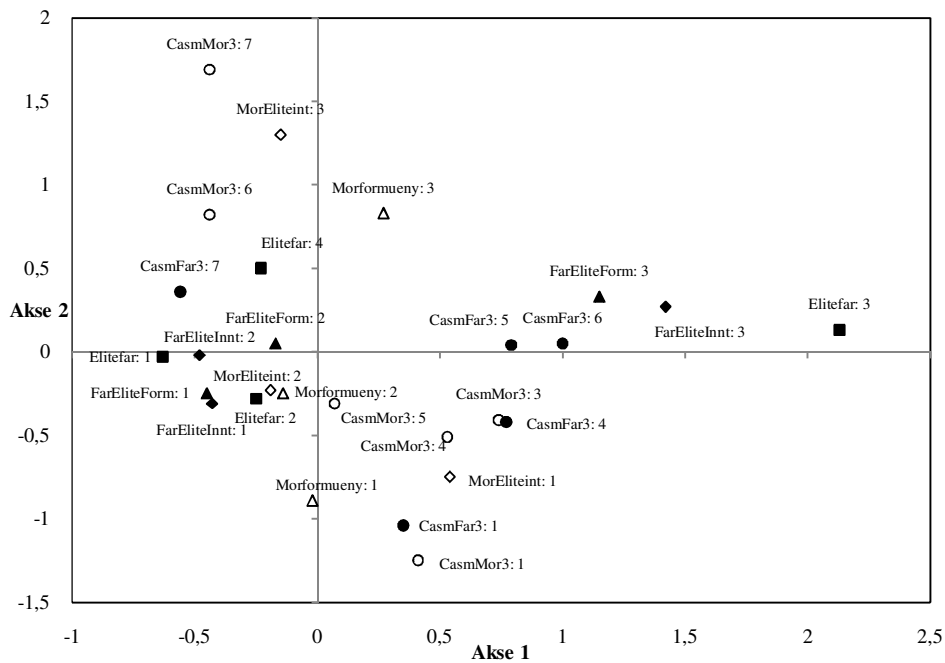
Eigenverdi(λ) akse 4: 0,1778

Tabell 5.11 Destabiliserende punkter, eliteforeldre

Kategori	Vekt(w)	Faktorkoordinat	$\lambda - (\frac{w}{1-w}) \text{faktorkoordinat}^2$	Stabilitet
Destabiliserende punkt, akse 2				
Morformueny, kat 3	0,0422	0,83	0,197847546	-0,00215245
MorEliteint, kat 3	0,031	1,3	0,174133953	-0,02586605
CasmMor3, kat 6	0,0412	0,82	0,199306717	-0,00069328
Ustabiliserende punkt, akse 3				
Elitefar, kat 2	0,0587	0,68	0,171164475	-0,006635525
FarEliteInnt, kat 3	0,0282	-1,3	0,150959045	-0,026840955

De omtalte forskjellene mellom mødre og fedre langs akse 1, 2 og 3 kommer klarere til syne ved en visualisering av resultatet.

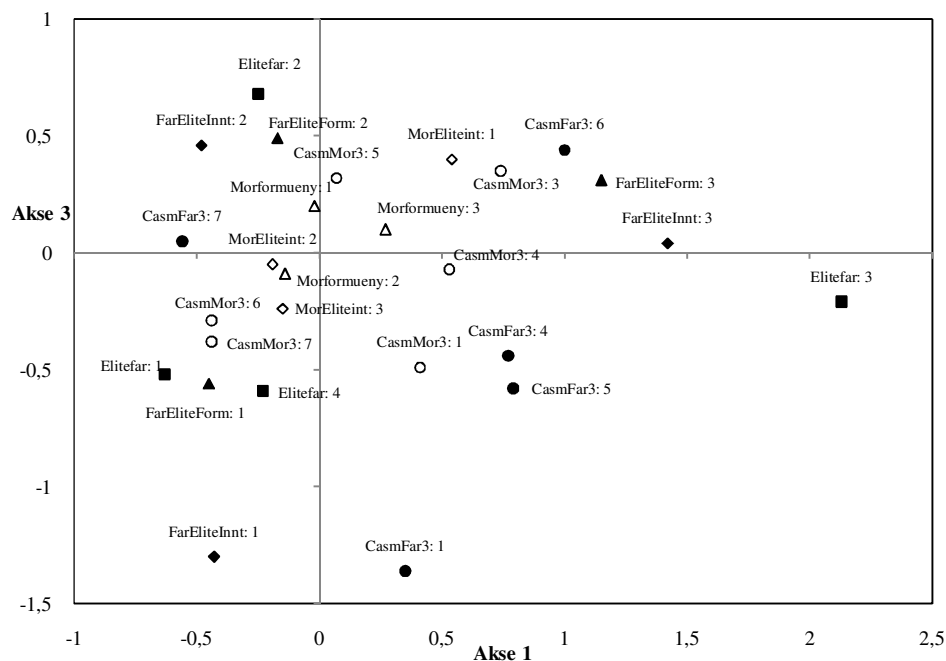
Figur 5.8 Faktorplan 1-2. Eliteforeldrerom

Langs akse 1 med positive koordinater har fedrenes høye økonomiske variabler samlet seg. I tillegg drar fars høyeste utdanning i retning av kulturell kapital, i tråd med tidligere forskning (Flemmen 2008, Hansen 1995).

Langs akse 2 ser vi med negative koordinater en oppsamling av lave økonomiske variabler hos mor, samt generelt de laveste utdanningene. Med positive koordinater finner vi mødre med de høyeste utdanningene og de høyeste inntektene. På grunn av den tidligere omtalte lønnsvariabelen hos elitemødre beskriver den aksene kun en ressursopposisjon. Vi ser også en viss dreining av høye formuer samt økonomisk elite hos mor mot økonomiske elitefedre. Opposisjonen mellom kultur og økonomi hos fedre og den tilsynelatende sammenhengen mellom økonomi og kultur hos mødre synliggjør også grunnen til at "Elitemor" er supplementær, likevel kan ikke funnene om mødre vektlegges.

Figur 5.9 Faktorplan 1-3. Eliteforeldrerom

Med positive koordinater langs akse 3 ser vi som beskrevet fedre fra profesjonseliten, relativt høy universitetsutdanning og de midtre formuene og inntektene. I dette rommet ser vi en klar dreining av elitemødre fra kulturell elite og profesjonselite mot de høyeste utdanningene og at mors økonomiske elite dreier i retning av fars økonomiske elite. Den ligger her også nærere noe lavere utdanninger. Dette rommet nyanserer funnene om mors elite, men det er akse 2 som beskriver mødre best.

5.2.1 Supplementærpunkt, eliteforeldrerom

Siden kun eliteforeldrene er med i disse analysene, betyr dette betraktelig lavere elevtall på alle skoler, og enkelte skoler er derfor representert med få elever. Svært små grupper resulterer ofte i t-verdier i intervallet 1,96 til -1,96, men i dette tilfellet er resultatene på tross av dette signifikante av den grunn at de representerte er populasjonen. Skolene som har blitt markert med parentes er under 0,5 % av elevene, hvilket tilsvarte den minste skolen for populasjonen samlet. Skolene som ikke har t-verdi over 1,96 eller under -1,96 har blitt markert med understrek. Grunnen til dette er for å vise hvilke skoler som har de minste absolutte tall, da dette er av interesse med tanke på hvilke skoler eliteforeldre har sine barn på. I vedlegg 1 finnes en full oversikt over antall elever med elitebakgrunn på de ulike skolene. Det må også understrekes at t-verdi her ikke har blitt brukt som signifikanskriterie men som sorteringskriterie.

Tabell 5.12 Faktorkoordinater, skoler, eliteforeldrerom.

	Akse 1	Akse 2	Akse 3
Positive koordinater	OPG 0,94 Treider 0,85 OHG 0,55 Wang 0,51 <i>Heltberg 0,40</i> <i>Ullern 0,25</i> Persbråten 0,22	<i>OPG 0,30</i> <i>OHG 0,28</i> Berg 0,23 Fagerborg 0,21	Persbråten 0,22
Negative koordinater	<i>(Sandaker - 0,23)</i> <i>Stovner - 0,28</i> <i>Bretvedt - 0,28</i> <i>Katedralskole - 0,32</i> <i>Hellerud - 0,32</i> <i>Foss - 0,33</i> <i>Rudolf Steiner - 0,37</i> <i>Forsøksgym - 0,40</i>	<i>(Forsøksgym -0,21)</i> Rudolf Steiner - 0,22 <i>Manglerud - 0,32</i> <i>(Holtet - 0,33)</i> Bjerke - 0,45 Ulsrud - 0,49 Sandaker - 0,60 Hellerud - 0,61 Bredtvet - 0,71 Stovner - 0,88	<i>(Holtet - 0,20)</i> <i>Foss - 0,28</i> <i>Bjerke - 0,30</i> <i>Elvebakken - 0,31</i> <i>Forsøksgym - 0,31</i> <i>Manglerud - 0,31</i> <i>Hellerud - 0,33</i> Sandaker - 0,47 Oslo by Steiner - 0,53 Stovner - 0,61

under 0,5 % av elevene

(ikke over +1,96/ikke under- 1,96 på t- verdi, gjelder små skoler)

Langs ”fedreaksen”, akse 1, finner vi at de skolene som drar mest i denne retning med likeartede profiler som de økonomiske elitefedrene alle, men unntak av sentrum-vestskolen Handelsgymnasium, er privatskoler. Treider har tidligere vist seg å ha lignende profiler som arbeiderklasse, og det er ikke overraskende at denne skolen har lav andel elever med elitebakgrunn, men den er allikevel en del av et mønster. Også Wang har tidligere vist en sammenheng med arbeiderklasseprofiler.

Handelsgymnasium er en skole med studieforbereidende og yrkesfag som ikke dreier mot de typiske yrkesfagene, heller mot service og samferdselsyrker. De to skolene som drar minst i denne retningen; Ullern og Persbråten er offentlige vestkantskoler. Et spørsmål knyttet til sammenhengen mellom økonomiske elitefedre og privatskoler er hvorvidt denne sammenhengen finnes her a) på grunn av skolenes eventuelle prestisje, b) på grunn av lave karakterer i økonomisk overklasse i forhold til de øvrige elitene, og med det lavere mulighet for å komme inn på ønsket offentlig skole, eller c) en rasjonell tanke om at disse skolene gir et fortrinn for eleven i senere søking. Alternativ a) kan synes noe søkt, men dersom det finnes en formening om at privatskoler er gode skoler kan dette gi et mulig svar, kanskje kan det trekkes sammenheng til privatskoler i andre land som er relativt ”kjente” i Norge som Amerika med sine privatskoler (Cookson & Persell 1985). Kanskje habitus fra den økonomiske elitefraksjonen gjør privatskole til et naturlig valg. Likevel ser ikke privatskoler ut til å være et naturlig førstevalg for elitene, da de helst dukker opp som alternativ i de tilfellene hvor elever fra høyere klasser under karakterinntak ender opp på østkantskoler (Hansen 2007). Dette gjør alternativ b) til et interessant alternativ: kan det være slik at den fraksjonen som i størst grad har behov for dette er den økonomiske? Det vil åpnes for belysning av dette i neste kapittel om karakterer. Alternativ c) gir ikke rom for å undersøke, men det kan også dreie seg om et ønske om ”å snike i køen” for de beste skoleplassene (Hansen 2007).

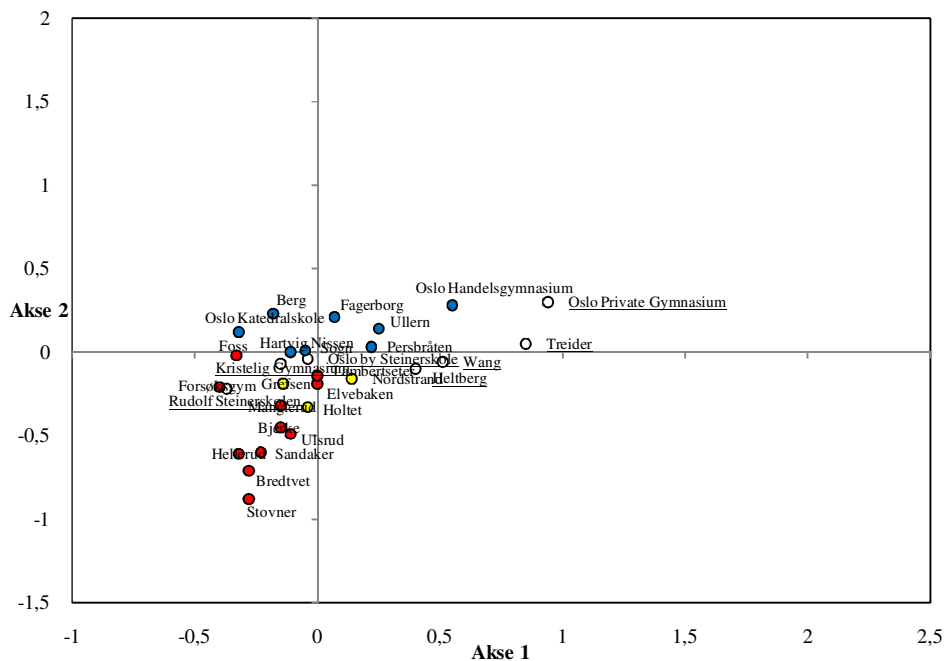
På den andre siden med likeartede profiler som den kulturelle elite finnes et noe fragmentert bilde. Grunnen til dette spriket antas å være at punktet som er best skildret av aksene i denne retningen er de laveste elitelønningene og ikke den kulturelle eliten. Her finnes det både

østkantskoler, om enn med små elevtall, sentrum-vest-, sentrum-øst- og private skoler. Østkantskolene som drar i denne retningen drar i sterkere grad i retning av de negative koordinatene på akse 2, som beskrev få ressurser, men også de to skolene som drar mest mot kulturelle elitefedre er representert i den retning. Det ser ut til at den lille eliteandelen som finnes på østkantskoler er av kulturell art. Kan hende er dette forenelig med verdier i en kulturell overklasse som ikke ønsker å ta sine barn inn i et miljø preget av elite, men dette er vanskelig å svare på uten kvalitative innfallsvinkler. Forsøksgymnasium er en nedlagt skole(2004) med historie tilbake til 60-tallet. Skolen var offentlig og lærer/ elevstyrt. Privatskolen Rudolf Steinerskolen har steinerpedagogikk, og gir ikke karakterer, men evalueringer. Sentrum-østskolen Foss tilbyr fag som musikk, dans og drama. Den anerkjente Katedralskolen kommer noe etter dette. Skolene har noen fellestrekk som kanskje kan kobles til kulturell kapital. Foss har et kulturelt tilbud som kanskje kan være med å påvirke synet på skolen, mens Rudolf Steiner og Forsøksgym, på ulike måter, har tette bånd mellom lærer og elev. Om dette uttrykker en utbredt strategi hos kulturell elite vites ikke, men valgene her skiller seg fra den økonomiske elite.

Som nevnt drar østkantskolene, ikke uventet, mot lite ressurser langs akse 2. I retning ressursmødre finnes to av skolene som utpekte seg i mot økonomiske elitefedre, Handelsgymnasium og Oslo Private gymnasium samt Berg og Fagerborg, begge vestkantskoler. Siden økonomisk og kulturell elite ikke er adskilt er det umulig å si noe mer enn at disse skolene har likeartede profiler som ressursmødre. Berg og Fagerborg er ikke representert med fars elite, og det kan synes som om mødre med ressurser og fedre med ressurser påvirker noe ulikt når det kommer til enkelte skoler, som tidligere nevnt i forbindelse med klyngene i foreldrerommet.

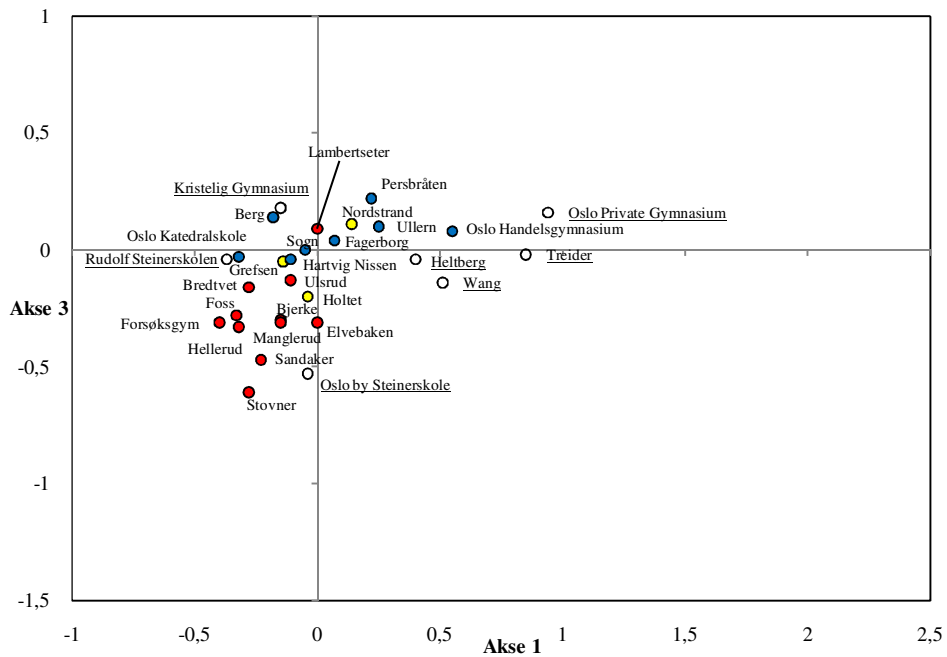
Langs akse 3 i retning profesjonselitefedre finner vi kun en skole så vidt i sterk nok opposisjon; vestkantskolen Persbråten. De negative koordinatene er nokså sprikende, men i hovedsak preget av østkantskoler og sentrumsskoler, hvilket også kommer til syne i faktorplan 1-3.

Figur 5.10 Faktorplan 1-2. Eliteforeldrerom med skoler

Den visuelle delen av analysen bygger opp under hva koordinatopposisjonene viser; langs akse 1 mot de positive koordinatene og de økonomiske elitefedrene utpeker de private skolene seg, mens mot de negative aksene og de kulturelle elitefedrene utpeker skoler som Foss, Katedralskolen, Rudolf Steinerskolen og Forsøksgymnaset seg. Langs akse 2 er det i all hovedsak Berg som utpeker seg i retning av mødre med høy inntekt og utdanning. Også OPG og OHG er representert her og i retning av økonomiske elitefedre. Med negative koordinater på akse 2 finner vi i stor grad østkantskolene.

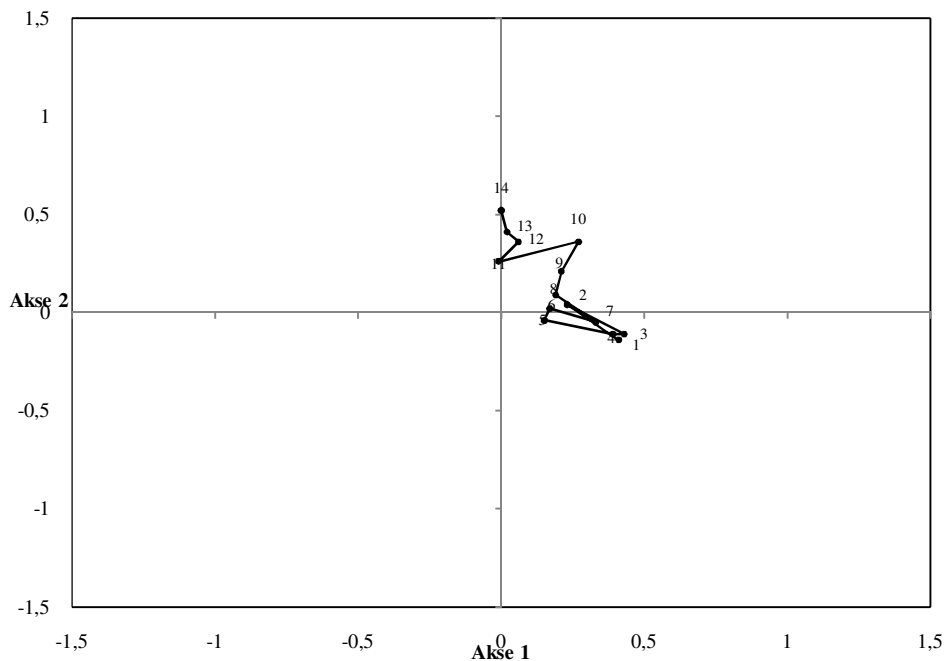
Figur 5.11 Faktorplan 1-3. Eliteforeldrerom med skoler

Akse 3 synes å være splittet langs de negative koordinatene, men i retning profesjonselitefedre ser vi Persbråten. Persbråten trekker også mot de økonomiske elitefedrene.

Den neste supplementærvariabelen er karakterer, for å se hvordan disse plasserer seg i forhold til de ulike elitefraksjonene.

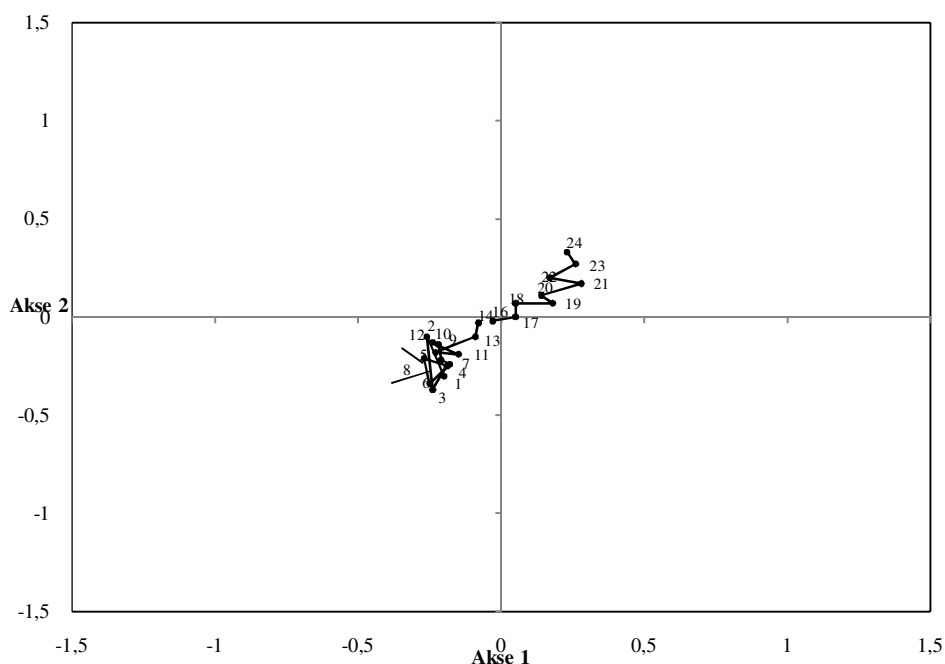
Figur 5.12 Faktorplan 1-2. Snittkarakterer.

Elevenes karakterer gir ikke det klareste bilde i dette rommet, men noen trender kommer til syne. De høyeste karakterene trekker helt klart i retning av mors høyeste utdanning og inntekter. De laveste karakterene trekker svakt i retning av økonomiske elitefedre. De midtre karakterene trekker ikke så overraskende mot barysenter. Det synes altså å være en sammenheng, selv om den ikke er like påfallende som i foreldrerommet. Flere ting må nevnes: privatskolene og lave karakterer trekker begge i retning av økonomiske eliteforeldre. Dette stemmer godt overens med antagelser om elever med bakgrunn i økonomisk elite som eliteelevne med de laveste karaktersnittene (Andersen 2009), men ikke så godt med antagelsene om private skoler som køsnikingsmuligheter (Hansen 2007). Dette poenget vil tas videre til neste kapittel som tar for seg karakterer på de enkelte skolene. Det ser også ut som ressurssterke mødre i større grad enn fedre påvirker karakterer positivt, noe som igjen kan kobles til Andersens funn om lik påvirkning fra mødre og fedre i skolen (Andersen 2009). Det kan godt være at påvirkningen er lik, men at fedre og mødre påvirker ulike deler av karakterskalaen, altså at bildet er mer fragmentert enn tidligere antatt.

Den tredje supplementærvariabelen, avgangsår, strekker seg langs akse 2 i faktorplan 1-2. De tidligste årene legger seg i en klynge som trekker mot den delen av rommet hvor mors lave inntekter, formuer og de laveste utdanningene til både far og mor ligger. De midtre årene fra 1997 er nærere barysenter og det ligger en klynge med de senere årene mot mødre med høy formue.

Figur 5.13 Faktorplan 1-2. Avgangsår.

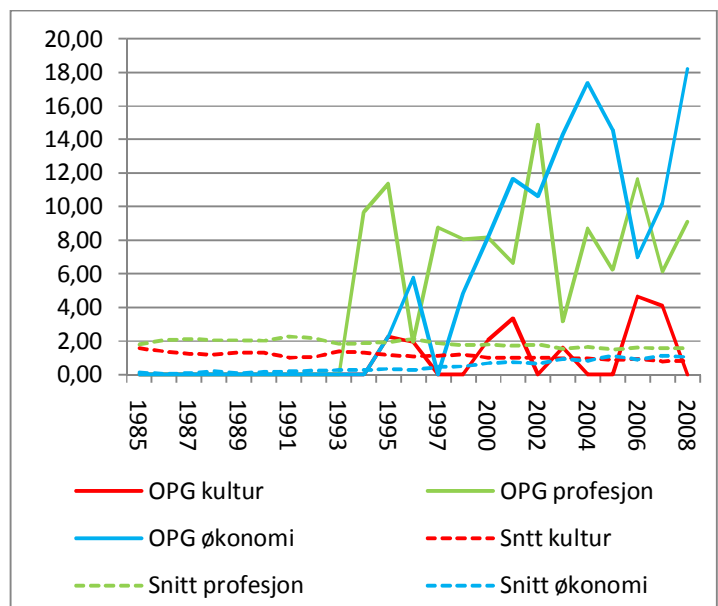
For å gå utviklingen mer i sømmene har også her de skolene som utpeker seg i størst grad i de ulike delene av rommet blitt satt under lupen for å se hvordan de tre elitetypene har utviklet seg på de ulike skolene. Siden utgangspunktet for oppbyggingen av rommet er foreldre der enten mor eller far er i en av elitene er også andre klasser representert der hvor elite ikke har fått barn med elite. Andelen elitefedre er høyere enn andelen elitemødre, og dersom grafene hadde blitt lagd på bakgrunn av elevene som hadde mødre og/eller fedre i elite ville de elevene som hadde både elitemor og elitefar blitt ført opp to ganger. For å unngå dette har kun elitefedre blitt brukt for å se på utviklingen, selv om også mors klasse er viktig (Andersen 2009). En annen grunn til å bruke fedre er at elitemorvariabelen kun er supplementær i dette rommet. Skolene er valgt ut på

grunnlag av antall elever med bakgrunn i elite, samt hvordan de plasserer seg langs aksene. Kun skoler i retning eliteforeldre har blitt inkludert.

Skolene som er valgt ut er Oslo Private Gymnasium, Persbråten og Rudolf Steinerskolen. Oslo Private Gymnasium trekker i retning av økonomiske elitefedre og ressurssterke mødre, Rudolf Steinerskolen i retning av kulturelle elitefedrene. Når det kommer til Forsøksgymnasium har denne en såpass lav andel elite at de ikke har blitt tatt med. Persbråten trekker både mot profesjon og økonomi, dessuten er dette en skole med et relativt høyt antall elever med elitebakgrunn (se vedlegg 1). I vedlegg 5 finnes grafer for flere av skolene. Disse underbygger funnene som følger.

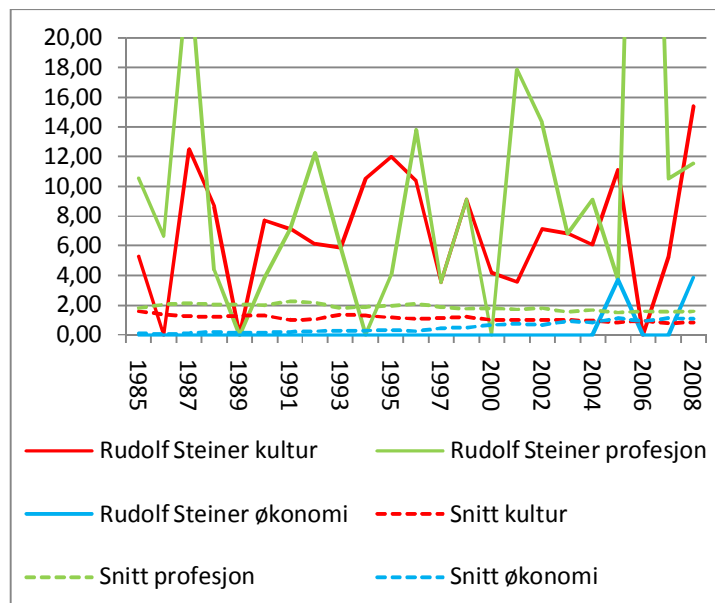
Snittet for hvor mange prosent elever med elitebakgrunn som har gått på Osloskolene har holdt seg relativt jevnt, men en liten oppgang i elever med økonomisk elitebakgrunn etter 1995 som har fortsatt til 2008, en liten nedgang i elever med profesjonsbakgrunn fra 1997 og til 2008 og en nedgang i elever med kulturell elitebakgrunn fra 1985 til 2008 kommer til syne. På Oslo Private Gymnasium, grunnlagt i 1991, er alle tre elitetyper overrepresentert, men kulturandelen er relativt lav i forhold til de to andre, profesjon går noe opp og ned, mens økonomi har hatt en ujevn vekst.

Figur 5.14 Utvikling økonomisk del

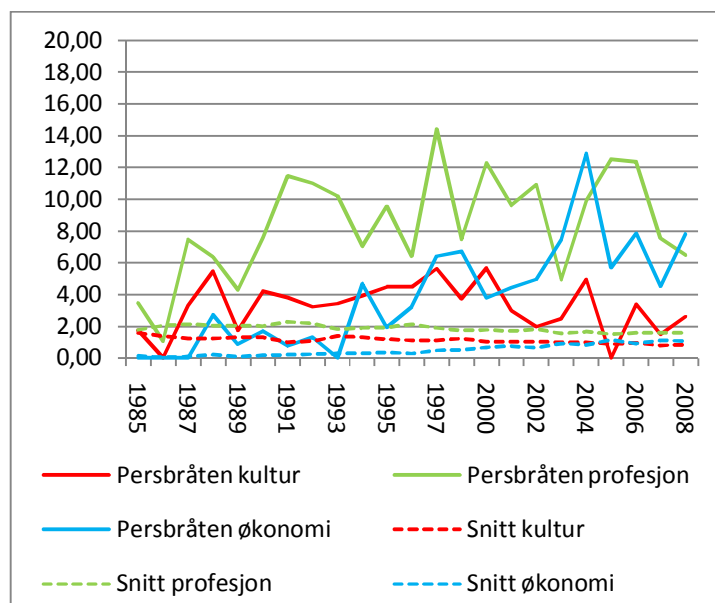
I den kulturelle delen av akse 1 utpeker Rudolf Steinerskolen seg, som har relativt lavt elevtall. Dette gir store svingninger, men noen ting er klare; økonomisk elite er nærmest fraværende. Profesjonseliteandel og kulturell eliteandel svinger, men holder et høyere snitt enn gjennomsnittsskolen.

Figur 5.15 Utvikling, kulturell del

Persbråten har over snittet med alle tre eliter men kultur har gått noe ned siden om lag 2000 og økonomi har steget fra 1993. Profesjon har hatt noe stigning fra 1985 til 1991 og etter det gått opp og ned i samme intervall. Antall elever med bakgrunn i økonomisk elite og profesjonselite ser ut til å ligge på samme nivå fra om lag 2002. Det er altså naturlig at Persbråten utpeker seg både i profesjonsretning og økonomisk retning i rommet.

Figur 5.16 Utvikling, profesjon

Ut i fra dette kan det se ut til at elever med profesjonselitebakgrunn finnes både på skoler hvor økonomisk og kulturell elite er overrepresentert. Der hvor økonomisk elite er representert med høye andeler er kulturell elite representert med lavere andeler, og det er også interessant å se at der økonomisk elite øker i andel, synker andel kulturell elite. Dette kommer også til syne i

vedlegg 5. Skolene som har stor andel eliter har mye høyere andel enn gjennomsnittsskolene i Oslo. Skolenes andel ser ikke ut til å ha blitt påvirket, hverken av reform 94 eller ulike inntaksordninger. Nok en gang stemmer utviklingsgrafene overens med tidligere forskning (Lødding og Helland 2007, Hagen 1995, Hansen 2005).

5.2.2 Klyngeanalyser, eliteforeldrerom

Også i eliteforeldrerommet er det tre klynger. Avgangsårsvariabelen utelates da den ikke viser de klareste bildene og er gjennomgått i det foregående.

Tabell 5.13 Klynge 1 av 3, eliteforeldrerom

Middelverdier mot de høye verdiene.		Størrelse: 79,22 %	
Variabler			
	Overrepresentert		Underrepresentert
FarEliteinnt	2, 1	FarEliteinnt	3
MorEliteInnt	2	MorEliteInnt	1, 3
EliteFar	2, 1, 4	EliteFar	3
EliteMor	2	EliteMor	4
FarElitForm	1, 2	FarElitForm	3
MorFormueny	2, 1	MorFormueny	3
CasmFar3	6, 7	CasmFar3	1, 4, 5
CasmMor3	6, 5	CasmMor3	4, 3, 7
		SnittKarDec	8, 14, 13, 6, 12, 7, 3, 9, 10
Skoler			
Foss		Persbråten	
Oslo Katedralskole		Fagerborg	
Kristelig Gymnasium		Ullern	
Manglerud		Wang	
Hartvig Nissen		Oslo Handelsgymnasium	

Den første klyngen rommer nesten 4 av 5 av elevene og bærer preg av dette ved å inneholde mange variabler. Av økonomiske variabler er de midtre verdiene overrepresentert. Foreldre med profesjonselitebakgrunn er overrepresentert i tillegg til fedre med kulturell elitebakgrunn og fedre som ikke er elite. De høyeste utdannede fedrene befinner seg her, samt relativt høyt utdannede mødre, men også fedre med lite økonomiske ressurser, samt mødre med de laveste formuene. Med disse variablene er populære sentrumsskoler overrepresentert med private Kristelig Gymnasium og østkantskolen Manglerud. Det er her både høye og lave ressurser, men

det kan se ut til at siden Manglerud har et relativt lite antall elever med elitebakgrunn er dette den skolen som har mest til felles med profilene med lavere ressurser.

Økonomiske elitefedre er underrepresentert med høye inntekter og formuer. På underrepresentasjonssiden finnes foreldre med lavt utdanningsnivå med tillegg av mors høyeste utdanning. Mors formuer følger fars mønster, mens både lave inntekter og lavere klasser(enn eliter)hos mor befinner seg her. Skolene som er underrepresentert er vestkantskoler samt sentrumvestskolen Oslo Handelsgymnasium og privatskolen Wang.

Klyngen er stor, og størrelsen er noe forstyrrende. For forsøksvis å dra noen linjer kan man se en sammenheng mellom pengesterke fedre og skolene Persbråten, Fagerborg, Ullern, Wang og Oslo Handelsgymnasium. Dette stemmer delvis overens med bildet tidligere tegnet av økonomisk overklasse. Siden også ressursvake mødre er underrepresentert er det vanskelig å fastslå hva som påvirker mest, men med unntak av Wang har skolene et solid antall eliteelever, som kan tyde på at det er de høye ressursene.

Tabell 5.14 Klynge 2 av 3, eliteforeldrerom

Høyt utdannede mødre med god inntekt og formue.		Størrelse: 4,74 %	
Variabler			
	Overrepresentert		Underrepresentert
FarEliteinnt	2	FarEliteinnt	3
MorEliteInnt	3	MorEliteInnt	2, 1
EliteFar	4	EliteFar	2, 3
EliteMor	1, 2	EliteMor	4
MorFormueny	3	MorFormueny	2, 1
CasmFar3	7	CasmFar3	6, 1, 4
CasmMor3	7	CasmMor3	3, 4, 1, 6, 5
SnittKarDec	12, 14, 13, 10, 9, 11		
Skoler			
	Berg		
	Oslo Katedralskole		

Klynge 2 er minst med under 5 % av populasjonen. Mor fra kultureliten og profesjonseliten er overrepresentert med høy inntekt, formue og utdanning. Mødre uten elitebakgrunn er

underrepresentert med lav inntekt og formue og de resterende utdanningskategoriene. Fedre er delvis borte fra denne klyngen. Far uten elitebakgrunn er overrepresentert med middels inntekt og høy utdanning. Fedre fra profesjonseliten og økonomisk elite er sammen med høy inntekt underrepresentert. De eneste skolene, Berg og Oslo Katedralskole, er overrepresentert.

Denne klyngen er en "elitemødrekllynge". Vi ser at mødre fra kultureliten og profesjonseliten med god inntekt, formue og utdanning er overrepresentert med skolene Berg og Oslo Katedralskole. Berg har tidligere vært representert med ressurssterke mødre mens Katedralskolen tidligere dratt i retning av kulturelle elitefedre.

Tabell 5.15 Klynge 3 av 3, eliteforeldrerom

Far, økonomisk elite.				Størrelse: 16,05 %
Variabler				
Overrepresentert		Underrepresentert		
FarEliteinnt	3	FarEliteinnt	1, 2	
MorEliteInnt	1	MorEliteInnt	3, 2	
EliteFar	3	EliteFar	4, 1, 2	
EliteMor	4	EliteMor	2, 1	
FarElitForm	3	FarElitForm	2, 1	
MorFormueny	3	MorFormueny	1, 2	
CasmFar3	5, 4, 1	CasmFar3	7, 6	
CasmMor3	3, 4, 1, 5	CasmMor3	7, 6	
SnittKarDec	3, 10, 7, 9, 8, 6, 12			
Skoler				
Oslo Handelsgymnasium		Manglerud		
Wang		Berg		
Ullern		Kristelig Gymnasium		
Persbråten		Foss		
Fagerborg		Oslo Katedralskole		
Nordstrand				

Den tredje klyngen rommer i overkant av 15 % av elevene. De økonomiske elitefedrene er overrepresentert med høy inntekt, formue og middels utdanning. Mor uten elitebakgrunn er overrepresentert med lav inntekt, høy formue og lav til middels utdanning. Far fra kulturellete, profesjonselite og uten elitebakgrunn er underrepresentert med middels og lav inntekt og formue

og høy utdannelse. Mor fra kultureliten og profesjonseliten er underrepresentert med middels og høy inntekt, lav og middels formue og høy utdannelse.

Dette er en klynge hvor økonomiske elitefedre står sentralt. De er overrepresentert sammen med de samme skolene de var underrepresenterte med i klynge 1 med tillegg av Nordstrand. Dette styrker bildet av en sammenheng.

En av grunnene til at klyngene er noe vanskelig å tolke er at økonomiske elitefedrene er representert på samme side som mødre uten elitebakgrunn. Høy formue hos mor går hånd i hånd med høye økonomiske variabler hos far. Fedre uten elitebakgrunn er derimot ofte representert med kulturell elite og profesjonselite, både egen og mors.

5.3 Oppsummering og teoretisk diskusjon

I dette kapitlet som har omhandlet eliteskoler som skoler for elever med elitebakgrunn har to analyser blitt gjennomført; en med samtlige foreldre og en for kun eliteforeldrene, da definert som enten mor eller far i elite. I foreldrerommet finnes to hovedopposisjoner; elite mot arbeiderklasse, samt middelklasse mot verdiene allerede skildret av den første aksen.

Med sammenfallende profiler som elite i foreldrerommet finnes vestkantskoler, sentrumvestskoler samt privatskoler. Østkantskoler har sammenfallende profilene med lite ressurser, men også skoler med et mer yrkesrettet fokus fra vest, nord + og sentrum øst, samt en privatskole dro i retning av arbeiderklasse. Nord+ skolene og østkantskolen Lambertseter trakk i retning middelklasse.

Hovedopposisjonene i eliteforeldrerommet er todelt; kulturelle elitefedre mot økonomiske elitefedre og mødre med ressurser mot mødre uten ressurser. Den tredje aksene beskriver fedre fra profesjonseliten. Et vesentlig poeng her er at høy lønn og høy utdanning hos elitemødre har likeartede profiler, men at grunnen til dette kan være inndelingen av lønnsvariabelen hvor den høyeste kategorien beskriver nesten 45 % av elitemødrenes lønn(se vedlegg 3). Dette kan se ut til å skjule en opposisjon mellom de høyeste lønningene og de høyeste utdanningene som den vi finner hos fedre. Likevel er muligheten for å se skoler som trekker i retning ressurssterke mødre tilstede.

Skolene som utpeker seg i retning kulturelle elitefedre er sprikende, men de som utpeker seg tydeligst er private skoler samt sentrumsskoler. I retning elever med økonomiske elitefedre er det privatskoler som utpeker seg sterkest. Det er også sentrumvest og sentrumsskoler i denne retningen. De skolene som trekker i retning ressurssterke mødre er private, vestkantskoler og sentrumvestskoler. Skolen som trekker sterkest i retning profesjonsfedre er vestkantskolen Persbråten.

Foreldrerom, elitedel	Eliteforeldrerom	
Rudolf Steinerskolen i Oslo	Fedre kultur	Rudolf Steinerskolen i Oslo
Katedralskolen		Foss
Persbråten	Fedre profesjon og økonomi	Katedralskolen
	Fedre økonomi	Persbråten
Ullern		Wang
Oslo Private gymnasium	Fedre økonomi og ressursmødre	Heltberg
		Ullern
Berg	Ressursmødre	Oslo Private gymnasium
Fagerborg		Oslo Handelsgymnasium
Kristelig Gymnasium		Berg
Hartvig Nissen		Fagerborg
Oslo by Steinerskole		

Karakterene i foreldrerommet ligger så å si perfekt rangert(da ikke å forstå som noe annet enn en analytisk bedømmelse), de laveste karakterene ligger i arbeiderklassedelen av rommet, de midtre rundt middelklassedelen av rommet, mens de høyeste ligger i elitedelen av rommet.

Karakterspredningen er ikke like tydelig i eliteforeldrerommet, men de laveste karakterene trekker i retning av økonomiske elitefedre, de høyeste trekker i retning av mødre med ressurser.

Utviklingsgrafene i foreldrerommet viser at skolene følger gjennomsnittsutvikling når det kommer til andel elever med elitebakgrunn; skolene med likeartede profiler som arbeiderklasse ligger noe under, skolene med sammenfallende profiler som middelklasse ligger om lag på snittet og skolene som trekker i retning av elite ligger over. I eliteforeldrerommet viser grafene, basert på fedrene, at på skolene hvor økonomisk elite er sterkt representert er kulturell elite i mindre grad representert og omvendt. Profesjonselite er samrepresentert med de to andre typene elite. Antagelsen om liten utvikling, både på grunnlag av tidligere forskning på inntaksordninger men også et relativt stabilt bomønster i Oslo viste seg å stemme. Verken Reform 94 eller ulike inntaksordninger har påvirket de sosiale ulikhetene på Osloskolene i betydelig grad.

Siden øst/ vest skillet i Oslo også som beskrevet handler om klasser må man i henhold til teoriene i oppgaven anta at aspirasjoner(Boudon 1974), hva som anses som mest rasjonelt(Goldthorpe 2000) eller kultur(Bourdieu og Passeron 2006) skiller seg geografisk. Hvilke mekanismer som faktisk gjør seg gjeldende finnes det ikke data til å ta for seg, men antagelsene om øst, vest, nord+ og privatskolene stemmer langt på vei.

Karakterene i foreldrerommet viser svært tydelig en sammenheng mellom bakgrunn og karakterer i forhold til vertikale klasseskiller. Boudon og Goldthorpe kaller effekten av klasse på skoleprestasjoner de primære effektene(Boudon 1974 29-30, Goldthorpe 2000: 170-171). Sammenhengen mellom klasse og karakterer tilskrives av Bourdieu og Passeron(2006)kulturell kapital og at de høyere klasser har med seg mer av dette inn i skolene, hvilket gjør skole naturlig for disse barna. Klasse forstås på denne måten som talent og ulikheter rettfærdiggjøres gjennom karakterer som gjenspeiler bakgrunn (Bourdieu & Passeron 2006:254). Funnene i eliteforeldrerommet kan underbygge Bourdieus og Passerons teori om skolesystemet hvor kultur blir ansett som det avgjørende(Esmark i Bourdieu & Passeron 2006: 7-8). De lavere karakterene

trekker i retning økonomiske elitefedre mens de høye karakterene drar i retning av mødre med ressurser. Det som skiller ressursmødre og økonomiske elitefedre i dette rommet er høy utdanning. Spørsmålet er derfor om høye karakterer her viser seg å følge utdanning, eller den institusjonaliserte formen for kulturell kapital (Bourdieu 1986:246-248). Om så peker dette mot at kulturell kapital i skolen er det mest utslagsgivende og ikke økonomi.

Ved valg av skole skiller elite seg fra populasjonen. Dette kommer kanskje sterkest til uttrykk ved at det med elite kun er godt representert en sentrumøstskole, ingen østkantskoler. Innad i eliten er det også vesentlige skiller. Utviklingsgrafene viser en motsetning mellom skoler som har høy andel økonomisk kapital og skoler som har høy andel kulturell kapital. I forhold til teori er det naturlig å spørre seg om disse ulikhetene kan være knyttet til habitus, rasjonelle valg eller ulikhet i aspirasjon. Det finnes ikke muligheter til å undersøke disse mekanismene, men noen linjer og relevante spørsmål kan stilles. Er private skoler et rasjonelt valg for økonomisk elite eller et naturlig valg? I forlengelsen av rasjonelle foreldre; kan det tenkes å være en foreldrestrategi? Da både privatskolene og lavere karakterer trakk i retning av økonomiske elitefedre kan det se ut til at denne strategien ikke fungerte, men dette vil neste kapittel om karakterer også kunne kaste lys over. Det kunne også tenkes å være ulikhet i aspirasjon, at elever med økonomisk elitebakgrunn ønsker seg inn på en prestisjeskole men at dette ikke er mulig under fritt skolevalg, men dette ville ha gitt uttelling i utviklingsgrafene i takt med endringer i inntaksordninger, hvilket ikke skjer.

Skoler med høy andel av elever med kulturell elitebakgrunn finnes skoler som Rudolf Steinerskolen med steinerpedagogikk, Foss som har et fokus på kulturelle studieretninger som musikk, dans og drama, samt den anerkjente Katedralskolen som har fag som latin. Et spørsmål her er hva som gjør disse skolene til skoler for kulturell elite. Hva gjør det eventuelt mer rasjonelt for kulturelite å velge Katedralskolen? Kan dette henge sammen med karaktersnitt? Eller kan det være at noen skoler er naturlige valg, andre ikke? Kanskje også de sosiale kostnadene (Boudon 1974:30) spiller inn. Dersom et miljø eller nettverk består av mennesker med lik status (Chan & Goldthorpe 2007:515), et begrep som ligner på kulturell kapital, kan

dette kanskje forklare skillene mellom elitene; elevene velger skoler ut i fra miljø. Dersom rasjonelle valg ligger til grunn for skolevalg i de ulike elitefraksjonene vil dette kunne komme til syne som ulikheter i karakterer på skolene. Det ville kanskje være rasjonelt å velge en skole med et høyt karaktersnitt. Disse spørsmålene tas med videre til neste kapittel.

6 KARAKTERER

I dette analysekapitlet vil eliteskole definert som en skole for karaktersterke elever være fokus. Karakterer foreligger kun for årene 2001-2008, men dette vil vise ulikhet skolene mellom i denne perioden. Av interesse er også utvikling, de geografiske skillene og karakterer knyttet til ulike elitetyper. Oppsummering og teoretisk diskusjon følger til sist i kapitlet.

6.1 Skole/karakterrom

Skole/karakterrommet er bygd opp av kun 2 aktive variabler:

Variabel	Beskrivelse
SnittKarDec	Karakterer
Skolenavn	Skolene

Se vedlegg 3 for detaljert beskrivelse.

Dette resulterer i 44 kategorier, hvorav 41 er aktive. De passive kategoriene er missing på SnittKarDec samt skolene Oslo By Steinerskole og Holtet Videregående Skole. Som omtalt i analysene

av foreldrerommet har ikke Holtet hatt avgangselever som har gått ut av skolen med studiekompetanse i dette årsrommet. En grunn til at Oslo by Steinerskole mangler opplysninger er at de ikke får karakterer i skolen, men evalueringer. Disse blir riktignok omgjort til karakterer når elevene skal søke seg videre, men dette kan altså være grunnen til de manglende opplysningene. De 2 aktive variablene gir en terskelverdi på $0,5^7$, noe som gir 13 akser å gå videre med.

---

⁷ Terskelverdi for aksene: $\frac{1}{q} = \frac{1}{2} = 0,5$

Tabell 6.1 Egenverdier og modifiserte egenverdier- skole/karakterrom

Kritisk verdi = 0,5				
Akse	Egenverdi(λ_l)	Modifisert egenverdi(λ'_l)	$\frac{\lambda'_l}{\Sigma \lambda'_l}$	Kumulert
1	0,7057	0,16924996	0,780862268	0,780862268
2	0,5843	0,02842596	0,131147798	0,912010066
3	0,5402	0,00646416	0,029823455	0,941833521
4	0,5279	0,00311364	0,014365285	0,956198807
5	0,5256	0,00262144	0,012094441	0,968293247
6	0,5198	0,00156816	0,007234962	0,975528209
7	0,5187	0,00139876	0,006453407	0,981981616
8	0,5175	0,001225	0,005651737	0,987633353
9	0,5144	0,00082944	0,003826757	0,99146011
10	0,5137	0,00075076	0,003463754	0,994923863
11	0,5129	0,00066564	0,003071039	0,997994902
12	0,5079	0,00024964	0,001151755	0,999146657
13	0,5068	0,00018496	0,000853343	1

De modifiserte egenverdiene viser at akse 1 alene forklarer 78 % av variansen i rommet og det kunne ha vært tale om en endimensjonal løsning, men akse 2 forklarer 13 % og dette er også en anseelig del. Til sammen forklarer de 91 % av variansen i rommet.

Med 41 aktive kategorier får vi en terskelverdi på $2,4^8$ for absolutte bidrag, altså vil alle punkt som bidrar til akse med mer enn 2,4 % tas med som forklarende punkt for akse. Det finnes ingen relative bidrag over terskelverdi i dette rommet.

⁸ Terskelverdi for absolutte bidrag, kategorier: $\frac{1}{K} = \frac{1}{41} = 0,024=2,4$

Tabell 6.2 Forklarende punkt, skole/karakterrom

Akse 1	
Negative koordinater	Positive koordinater
Oslo Katedralskole: 8,8	SnittKarDec - kat 1: 10,6
SnittKarDec - kat 12: 7,6	SnittKarDec - kat 2: 6,7
SnittKarDec - kat 14: 6,2	SnittKarDec - kat 3: 5,9
SnittKarDec - kat 13: 4,5	Bredtvet: 5,3
Fagerborg: 4,4	Hellerud: 4,8
Oslo Handelsgymnasium: 2,8	Ulsrud: 4,1
Kristelig Gymnasium: 2,7	Manglerud: 2,8
Akse 2	
Negative koordinater	Positive koordinater
SnittKarDec - kat 14: 16,0	Elvebakken: 6,1
Oslo Katedralskole: 15,0	SnittKarDec - kat 9: 4,5
SnittKarDec - kat 1: 12,6	SnittKarDec - kat 8: 4,2
Bredtvet: 6,8	Bjerke: 3,7
Kristelig Gymnasium: 3,6	SnittKarDec - kat 7: 3,0
Treider: 2,7	
SnittKarDec - kat 13: 2,7	
SnittKarDec - kat 2: 2,4	

Akse 1 skiller på øst og vest og henholdsvis lave og høye karakterer. På den ene siden av akse 1 finner vi 4 vestkantskoler; 3 offentlige og 1 privat, og de tre høyeste snittkarakterene. På motsatt side finner vi 4 østkantskoler og de 3 laveste snittkarakterene. Dette funnet er i tråd med tidligere forskning (Hagen 1995, Hansen 2007), som viser at de høyeste karaktersnittene er å finne på vestkantskoler. Variablene bidrar 50 % hver til de to aksene.

Akse 2 skiller på ekstremverdier/ middelveidier basert på karakterfunnene. På den ene siden er aksene dominert av de høyeste og laveste snittkarakterene. I tillegg finner vi Oslo Katedralskole, Bredtvet, Kristelig Gymnasium og Treider. På den andre siden finner vi de midtre snittkarakterene sammen med skolene Elvebakken og Bjerke. Katedralskolen og Kristelig Gymnasium ble av den første aksene plassert med høye karakterer. Bredtvet og Treider har i bakgrunnsanalysene blitt plassert med lite ressurser og det er nærliggende å anta at disse skolene ligger i nærheten av de lave karakterene, også på grunnlag av den tidligere omtalte forskningen for østkantskolen Bredtvets del, da de lavere karaktersnittene er funnet i øst.

I rommet kan man finne enkelte destabiliserende punkter⁹ på akse 2:

Tabell 6.3 Destabiliserende punkter, skole/karakterrom

Kategori	Vekt(w)	Faktorkoordinat	$\lambda - (\frac{w}{1-w}) \text{faktorkoordinat}^2$	Stabilitet
Destabiliserende punkt, akse 2				
Oslo Katedralskole	0,0316	-1,66	0,494381619	-0,045818
SnittKarDec: kat 1	0,0254	-1,71	0,508092181	-0,032108
SnittKarDec: kat 14	0,0247	-1,95	0,487999631	-0,052200

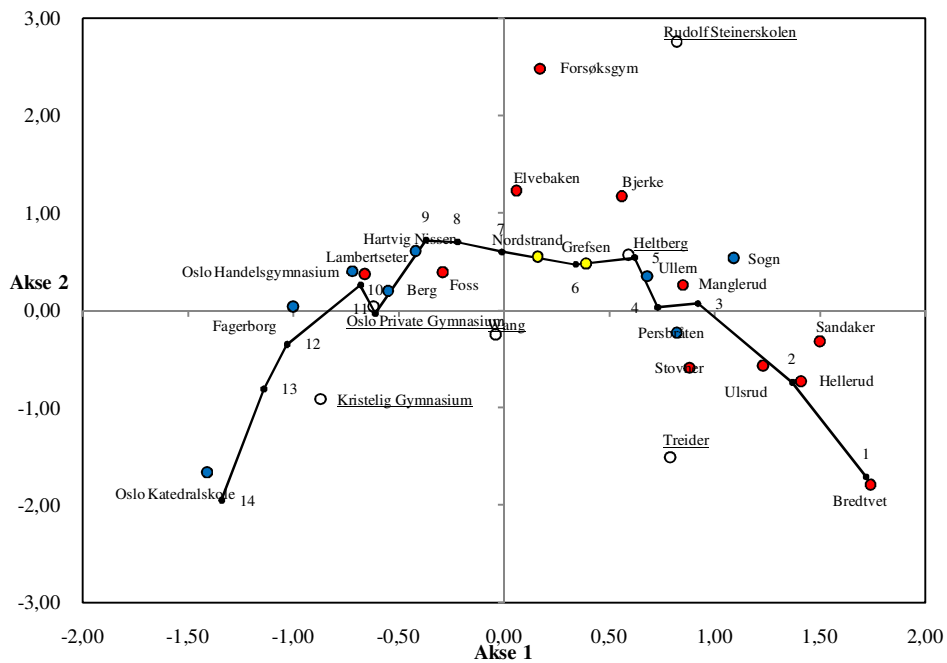
Som tidligere beskrevet bør en teoretisk forankring være tilstede dersom punkter skal kuttes ut av en analyse, og de høyeste karakterene er en viktig variabel når hensikten med analysene er å finne eliteskoler basert på karakterer. Katedralskolen har også vist seg å trekke i retning av elite i bakgrunnskapitelet og er derfor viktig å ha med. Den laveste karakteren vil også være interessant, dersom den skulle vise seg å ha likeartet profil som noen av skolene som utpeker seg mot elite i noen i de to andre analysekapitlene.

Den visuelle tolkningen av rommet viser klart at akse 1 skiller mellom østkantskoler og vestkantskoler. Akse 2 skiller ekstremverdiene fra middelsverdiene og karaktervariabelen har lagt seg som en hestesko.

⁹ Formel for å finne ustabiliserende punkt: $\lambda - (\frac{w}{1-w}) \text{faktorkoordinat}^2 > \lambda_{+1}$
Egenverdi(λ) akse 2: 0,5843

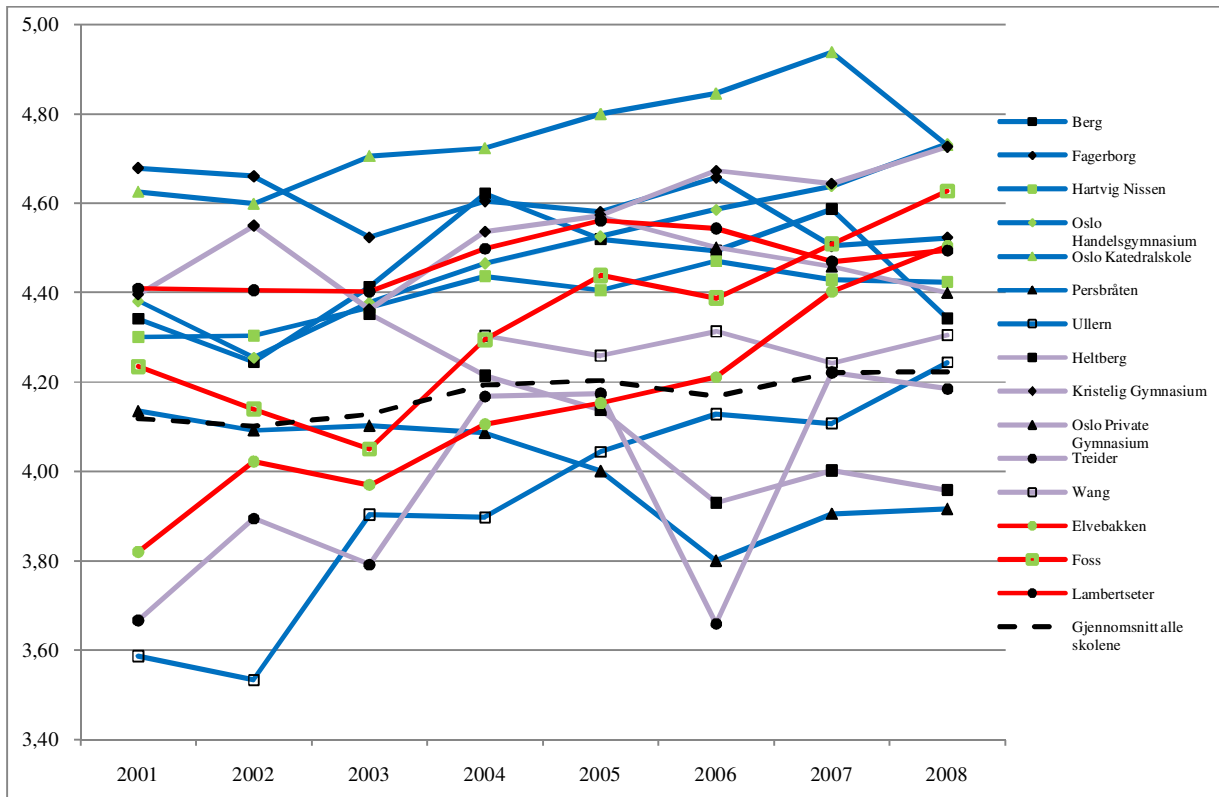
Egenverdi(λ) akse 3: 0,5402

Figur 6.1 Faktorplan 1-2. Skole/karakterrom

For å se på utviklingen av karakterer på de ulike skolene har to typer grafer blitt satt opp. Den første tar for seg vestkantskoler (markert blått) med unntak av Sogn som har utmerket seg i samme gruppe som østkantskoler og lite ressurser, privatskoler (markert fiolett) og østkantskoler (markert rødt) over snittet. Skolene med sentrumstilhørighet har grønne markører. Grafen for samtlige skoler finnes i vedlegg 5 og viser at østkantskoler generelt ligger under snittet og at nord+skolene ligger mer eller mindre på snittet.

Figur 6.2 Karakterutvikling

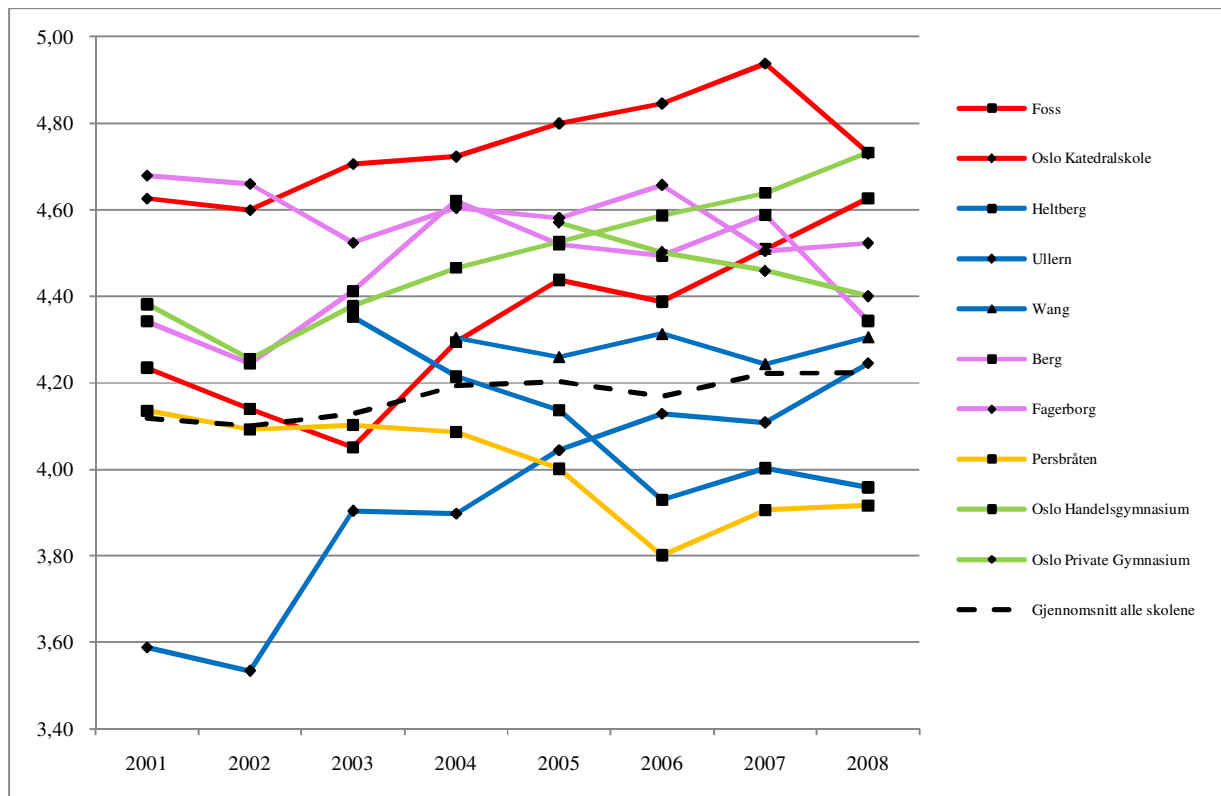

I relativt utbredt grad er det sammenheng mellom karakterer og bakgrunn som forventet og i tråd med tidligere forskning (Hagen 1995, Hansen 2007). Enkelte skoler skiller seg likevel fra mønsteret. Dette gjelder tre østkantskoler, hvor to av dem med sentrumsbeliggenhet. Elvebakken ble i bakgrunnskapitlet beskrevet som en skole med økt fokus på teoretiske fag, noe som kan komme til uttrykk gjennom et økende karaktersnitt. Foss har blitt satt i sammenheng med kulturelle elitefedre og mødre med ressurser. En skole som kun har vært nevnt i forbindelse med midtverdier i foreldrerommet er Lambertseter, som gjør det overraskende godt. Av vestkantskolene ligger Persbråten og Ullern under snittet, Persbråten med en negativ utvikling og Ullern med en positiv utvikling. Privatskolene er en spredt gruppe også her med to skoler over snittet, en om lag på snittet og to under snittet.

Den andre grafen tar for seg skolene som har utpekt seg i de ulike elitedelene i eliteforeldrerommet for å se på sammenheng mellom elitefraksjon og karakterer. Her er

kulturelle elitefedre markert rødt, økonomiske elitefedre blått, ressursmødre fiolett, både ressursmødre og økonomiske elitefedre grønt og økonomiske elitefedre og profesjonsfedre gult.

Figur 6.3 Karakterutvikling basert på elitebakgrunn

Skolene som har en høy andel elever med elever med kulturelle elitefedre gjør det karaktermessig godt, men det gjør også skoler som drar i retning av ressurssterke mødre. Skolene som drar i retning økonomiske variabler gjør det karaktermessig dårligere, med unntak av de to som også har sammenfallende profiler med ressursmødre i eliteforeldrerommet. Dette gir støtte til Andersen(2009) som viser at elever med kulturell elitebakgrunn får høyere karakterer enn elever med økonomisk elitebakgrunn.

6.2 Oppsummering og teoretisk diskusjon

I dette kapitlet som omhandler eliteskole som skoler med karaktersterke elever har hovedopposisjonene mellom høye og lave karakterer igjen gått mellom øst og vest. I tillegg er antagelsene om skoler med overvekt av kulturell kapital som skolene med høyest karakterer og skolene med overvekt av økonomisk kapital som skolene med lavest karakterer bekreftet i stor grad (Andersen 2009). Det virker også som om mødre med ressurser spiller positivt inn på barnas karakterer, noe som styrker bildet av at mødre og fedre påvirker ulikt. Private skoler er en svært sprikende gruppe, og skolene med snitt lavere enn gjennomsnitt kan ikke være gode "køsnikingsmuligheter" (Hansen 2005).

På tross av unntak ser vi likevel at klasser som utpeker seg med høy andel elever med eliteandel utpeker seg positivt også i dette rommet. Det Boudon (1974:29) og Goldthorpe (2000:170-171) omtaler som primære effekter. Bourdieu og Passerons (2006:28) beskrivelse av skolebedømmelse som en bedømmelse av elevens kultur vil kunne forklare disse funnene. Dersom dette er tilfellet rettferdiggjør skolen sosiale ulikheter (Bourdieu 1996a). Det kan tenkes at eliteelevne ikke er de elevene som gjør det best, men tidligere forskning viser en sammenheng mellom høye karakterer og høye økonomiske ressurser, som begge er høyest i vest (Hansen 2007), at klassebakgrunn påvirker karakter i juss (Hansen 2000) og at foreldres utdanning og elevens karakter på grunnskolenivå henger sammen (Bakken 2009). Funnene på grunnskole bør kunne finnes på videregående nivå også, da karakterer på dette nivået henger sammen med tidligere karakterer (Hægland, Raaum og Kirkebøen 2006:3). Det bør også igjen nevnes at utdanning er høyere i den kulturelle elitefraksjonen (Hansen 1995, Flemmen 2008) og at dette kan kobles til at høyt utdannede foreldre påvirker elevens karakter positivt. Også foreldrestøtte, som har vist seg å være mer fremtredende i høyere klasser (Lareau 1987) kan ha påvirkning.

Det er ikke mulig i det korte tidsintervallet å se om reform 94 eller inntaksordninger har påvirket. Det hadde vært av interesse for oppgaven å se om det utvidede karakterbegrepet som ble innført med reform 94 har gjort klasse mer gjeldende på skoler (jmf. Hansen funn om "myke" fag 2001).

I neste kapittel vil det være av stor interesse å se på skolene som utpeker seg i disse analysene som skoler med høyt snitt uten å være skoler som trekker i retning av eliteforeldre og skoler med lavt snitt som har høy andel elever med elitebakgrunn.

7 DESTINASJON

For å se på delen av problemstillingen som omhandler eliteskoler som skoler for elever som selv ender opp i elitene blir de neste analysene kun gjort på elever som har gått ut av videregående skoler i Oslo i årsrommet 1985-1997, slik at elevene skal ha hatt en reell sjanse til å komme seg i eliteposisjoner. I henhold til Goldthorpe vil da de elevene som gikk ut tidligst ha nådd sin inntektsmessige topp dersom de er arbeideklasse. Ingen vil ha nådd sin topp dersom de har endt opp i høyere klasser(Goldthorpe 2000:173). Man kan på tross av dette finne trender. Alle variablene er målt i 2007. Også dette kapitlet vil avsluttes med oppsummering og teoretisk diskusjon.

7.1 Eleven

For å bygge opp rommet som omhandler alle elever som har gått ut fra Osloskolen mellom 85 og 97 har 5 variabler blitt benyttet:

Variabel	Beskrivelse
ORDCeig4kat	Elevens bakgrunn
Nylonn2	Elevens inntekt
NyKapital	Elevens kapitalinntekt
Nynaer	Elevens næringsinntekt
CasmEig2	Elevens utdanning

Se vedlegg 3 for detaljert beskrivelse.

Nynaer, kategori 1 og 4. 5 aktive variabler gir en terskelverdi på $0,2^{10}$ og dette gir i sin tur 7 akser å gå videre med.

I disse fem variablene befinner det seg 30 variabelkategorier, hvorav 20 aktive. De passive kategoriene er missing i samtlige 5 variabler samt CasmEig2, kategori 1 og 2 på grunn av svært små tall, NyKapital, kategori 1 av samme grunn og

---

¹⁰ Terskelverdi for aksene: $\frac{1}{Q} = \frac{1}{5} = 0,2$

Tabell 7.1 Egenverdier og modifiserte egenverdier- elevrom

Kritisk verdi = 0,2				
Akse	Egenverdi(λ_l)	Modifisert egenverdi(λ'_l)	$\frac{\lambda'_l}{\Sigma\lambda'_l}$	Kumulert
1	0,3726	0,046548063	0,848106059	0,84810606
2	0,2646	0,006520563	0,118804699	0,96691076
3	0,2273	0,001164516	0,021217484	0,98812824
4	0,2146	0,000333063	0,006068401	0,99419664
5	0,2122	0,000232563	0,004237291	0,99843393
6	0,2074	0,000085563	0,001558949	0,99999288
7	0,2005	0,000000391	0,000007117	1

De modifiserte egenverdiene viser at akse 1 forklarer 84,8 % og alene står for over 80 % av forklart varians. Akse 2 forklarer 11,9 % og akse 3 forklarer kun 2,1 %. 11,9 % forklart varians er også en betydelig andel, og aksene tas derfor med videre

Den videre tolkningen blir derfor av 2 akser. Med 20 aktive kategorier får vi en terskelverdi på 5¹¹ for absolutte bidrag. Terskelverdien for relative bidrag er den samme som for aksene, og alle bidrag over 0,2 står oppført i parentes i tabellen.

Tabell 7.2 Forklarende punkt, elevrom

Akse 1	
Negative koordinater	Positive koordinater
ORDCeig4kat- kat 1: 16,2	ORDCeig4kat- kat 4: 8,0
Nylonn2- kat 5: 15,4(0,34)	ORDCeig4kat- kat 3: 6,7
CasmEig2- kat 6: 14,6(0,37)	NyKapital- kat 2: 6,6
	CasmEig2- kat 4: 6,5
Akse 2	
Negative koordinater	Positive koordinater
ORDCeig4kat- kat 2: 9,7	ORDCeig4kat- kat 4: 12,8
CasmEig2- kat 5: 9,4(0,22)	Nylonn2- kat 2: 10,9
ORDCeig4kat- kat 3: 8,4	ORDCeig4kat- kat 1: 7,8
Nylonn2- kat 3: 6,4	

¹¹ Terskelverdi for absolutte bidrag, kategorier: $\frac{1}{K} = \frac{1}{20} = 0,05=5$

Akse 1 er en "ressursakse". På den ene siden finnes eliteelever med de høyeste utdanningene og lønningene. På den andre siden er arbeiderklasse og nedre middelklasse representert med lave kapitalinntekter og allmennfaglig videregående. Det er de høye lønnsinntektene og utdanningene på negativ side som er best forklart av aksens. Siden casminkategori 1 og 2 er ikke aktive på grunn av svært lave tall, er i realiteten videregåendenivå, både yrkesfaglig og linjer som gir studiekompetanse, de laveste utdanningene hos disse elevene. Elevene har altså, ikke uventet, et høyere utdanningsnivå enn foreldregenerasjonen. Dette er i tråd med Bourdieu, Goldthorpe og norske funn, hvor Bourdieu viser til inflasjon i utdanningssystemet, hvor flere og flere utdanner seg, og på denne måten må innsatsen heves av de høyere klasser for å beholde sine posisjoner. Inflasjonen rokker altså ikke ved de eksisterende klassene (Esmark 2006:98-100). Goldthorpe påpeker at utdanning er posisjonell, hvorvidt en utdanning er høy eller lav måles ut ifra andres utdanningsnivå (Goldthorpe 2000:175). I dagens Norge er også videregående en vanlig utdanning og oppfattes ikke som høy (Hansen 1999).

5 aktive variabler gir en terskelverdi på 20 %¹² på absolutt bidrag fra samlet variabel. For akse 1 bidrar lønn og utdanning omtrent like mye mens klassevariabelen bidrar i noe større grad. Aksens er altså nokså balansert og skiller for å oppsummere mellom elite på en side og arbeiderklasse og nedre middelklasse på den andre.

Akse 2 skiller på midtverdier og ekstremverdier. Av ekstremverdiene er de minst ressurssterke de som skildrer aksens best.

Tabell 7.3 Absolutt bidrag fra samlet variabel, elevrom

	Akse 1	Akse 2
Middelklassen, midtre inntekter og lav universitetsutdanning er å finne på en side mot arbeiderklasse med lav lønn og eliteelevene.	ORDCeig4kat: 35,2	ORDCeig4kat: 38,8
	Nylonn2: 26,0	Nylonn2: 27,6
	CasmEig2: 24,3	

Aksens har sterke bidrag fra klassevariabelen og lønnsvariabelen. Det er kun utdanningsvariabelen på negativ side som mottar bidrag fra aksens.

¹² Terskelverdi for absolutte bidrag, variabler: $\frac{1}{Q} = \frac{1}{5} = 0,2=20$

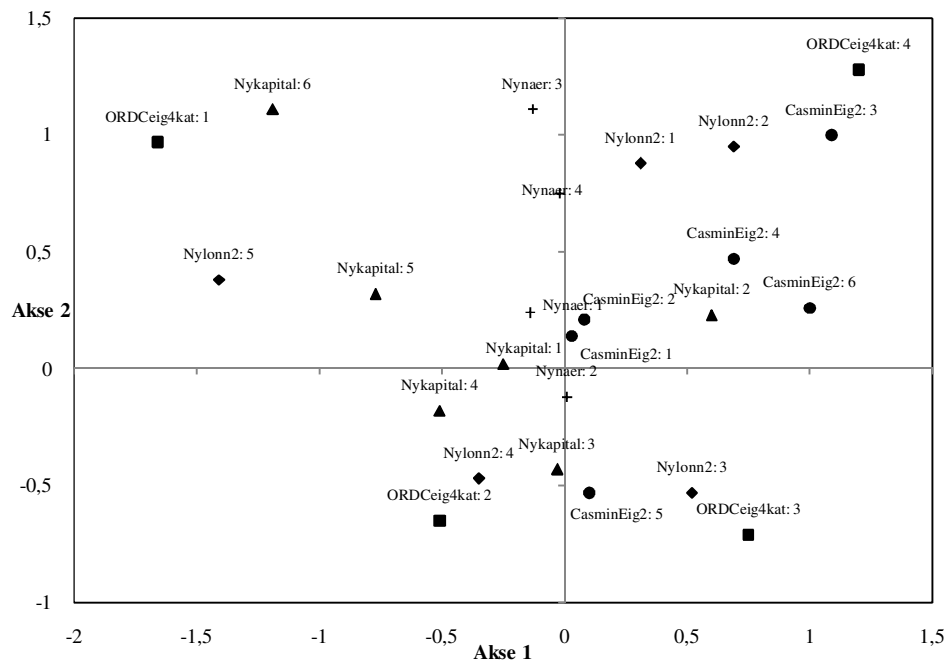
Rommet er også stabilt, ingen punkter destabiliserer analysen.

Den visuelle delen av resultatene viser et skille langs akse 1 mellom på den ene siden elite, høye inntekter og høye utdannelser. De høyeste kapitalinntektene ser også ut til å dra i denne retningen. På den andre siden finner vi både arbeiderklasse og nedre middelklasse, de laveste utdanningene og relativt lave lønninger. De laveste kapitalinntektene drar i denne retningen.

På den ene siden av akse 2 finner vi elevene som har endt opp i arbeiderklassen med næringsinntekter fra 0 til 100 000, altså relativt høye men ikke til å leve av alene, i tillegg til de høyeste næringsinntektene. De laveste lønningene er her, så det kan kanskje være snakk om en del selvstendig næringsdrivende arbeidere i dette området. Dette kan kobles til behovet for et inkluderende inntektsmål (Hansen 2001, Flemmen 2008). På den andre siden finner vi middelklasse, både øvre og nedre. Lønningene er de midterste kategoriene, utdanningen er lavt universitetsnivå. Det er lave kapitalinntekter og ingen næringsinntekter i denne retningen.

Det kommer her også tydelig frem at elite i dette faktorplanet trekker i retning av arbeiderklasse langs akse 2 på samme måte som arbeiderklasse og nedre middelklasse gjør det langs akse 1, men akse 1 skiller arbeiderklasse og elite. Akse 1 skiller som beskrevet på mengde ressurser, mens akse 2 skiller på midtverdier og ekstremverdier.

Figur 7.1 Faktorplan 1-2. Elevrom

7.1.1 Supplementærpunkt, eleven

Variablene som er kjørt som supplementære i denne analysen er skoler og avgangår. Karakterer finnes kun for årene 2001-2008, og er ikke inkludert. Avgangårsvariabelen viste ingen klare tendenser i dette rommet og analyseresultatene er derfor utelatt.

Som i eliteforeldrerommet er resultatene for populasjonen og de er i aller høyeste grad signifikante, men det kan være verdt å merke seg hvilke skoler som er svært små og t-verdier mellom 1,96 og -1,96 og under 0,5 % av elevmassen har også her blitt markert.

Langs akse 1 med lignende profiler som elite og høye ressurser finnes vestkantskoler, sentrum/vest og privatskolen Kristelig gymnasium. Samtlige hadde likeartede profiler som foreldre med ressurser. At noen skoler uteblir i forhold til foreldrerommet kan for enkelte forklares med når de er grunnlagt (Oslo Privat Gymnasium i 1991, Oslo by Steinerskole i 2001),

mens andre igjen kunne ha vært representert her (Fagerborg, Ullem, Hartvig Nissen, Rudolf Steinerskolen). Kanskje kan dette tyde på at enkelte skoler i større grad reproducerer klasser, men det finnes her ingen garantier for at de elevene som har eliteforeldre er de som selv har endt opp i elite. De omtalte teoriene fra Bourdieu, Goldthorpe og Boudon viser at dette er plausibelt da bakgrunn i stor grad påvirker egen klasse. Norske studier (bl.a. Gulbrandsen 2000) støtter dette.

Tabell 7.4 Faktorkoordinater, skoler, elevrom.

	Akse 1	Akse 2
Positive koordinater	Sandaker 0,88	Elvebakken 0,67
	Elvebakken 0,88	<i>Forsøksgym 0,42</i>
	Treider 0,67	<i>(Treider 0,33)</i>
	Wang 0,63	<i>Rudolf Steiner 0,32</i>
	Forsøksgym 0,61	<i>Heltberg 0,28</i>
	<i>Heltberg 0,38</i>	<i>Sandaker 0,26</i>
	<i>Manglerud 0,32</i>	Wang 0,21
	<i>Bjerke 0,34</i>	
	<i>Rudolf Steiner 0,28</i>	
	<i>Stovner 0,28</i>	
	Foss 0,22	
Negative koordinater	Katedralskolen – 0,23	
	<i>Kristelig Gym – 0,26</i>	
	<i>Persbråten – 0,31</i>	
	<i>Berg – 0,34</i>	

under 0,5 % av elevene
(ikke over +1,96/ikke under- 1,96 på t- verdi, gjelder små skoler)

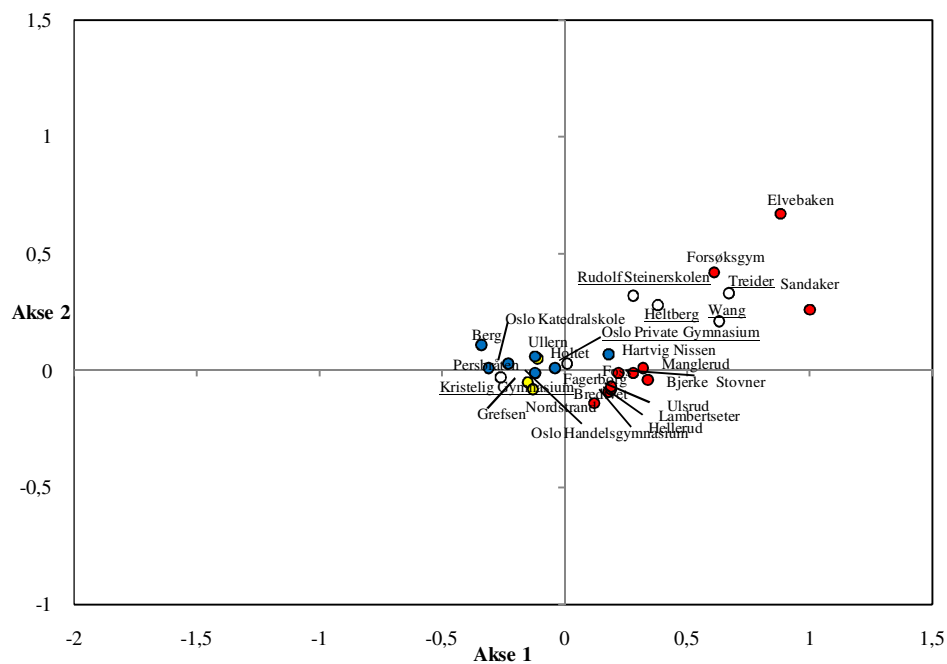
På den andre siden av akse 1 hvor de lavere ressurser befinner seg finnes både østkantskoler, sentrum/øst og private skoler i tillegg til det selvstyrte Forsøksgymnaset. Det kanskje mest oppsiktsvekkende er at Rudolf Steinerskolen, en skole med mange elever med eliteforeldre, i dette rommet har mest til felles med lave ressurser. Det vil også være av interesse å se om denne skolen har noe til felles med enkelte av elitefraksjonene, sammen med Forsøksgymnaset og Foss som i foreldrerommet fremstod sammen med henholdsvis kulturelite og ressurssterke mødre.

Langs akse 2 er det kun skoler som drar i en retning, siden hvor lave ressurser forklarte mest av aksene, men elite også var representert. Alle skolene som er representert her er også representert med lave ressurser på akse 1, som underbygger at disse er det mest bestemmende her.

Videre i de visuelle resultatene av skolerommet er det tydelig at skolene i stor grad ligger langs akse 1, mens det er en liten spredning også langs de positive koordinatene langs akse 2. Enkelte skoler, som Elvebakken drar noe i retning av arbeiderklasse langs akse 2. Langs de positive

koordinatene på akse 1 hvor elite og øvre middelklasse befinner seg finner man ikke en østkantskole. Øst/vestskillet gjør seg med andre ord like betydningsfullt for elevers egen eliteposisjon som for elitebakgrunn på skolene selv om noen endringer er synlige.

Figur 7.2 Faktorplan 1-2. Elevrom med skoler

7.1.2 Klyngeanalyser, elevrom

I elevrommet finnes det tre klynger. Den første klyngen er på i underkant av 5 %.

Tabell 7.5 Klynge 1 av 3, elevrom

Oslo Øst og lite ressurser.		Størrelse: 4,66 %	
Variabler			
	Overrepresentert		Underrepresentert
ordcEig4kat	4, 3	ordcEig4kat	1, 2
casmEig2	3	casmEig2	4, 6, 5
Nylønn2	3, 2	Nylønn2	5
Nykapital	2	Nykapital	6, 5, 4
Nynaer	2		
Skoler			
Bjerke		Nordstrand	
Manglerud		Hartvig Nissen	
Stovner		Berg	
Ulsrud		Persbråten	
Lambertseter		Oslo Handelsgymnasium	
Hellerud		Kristelig Gymnasium	
Bredtvet		Oslo Katedralskole	

Her er elever som har havnet i de arbeiderklasse og nedre middelklasse overrepresentert, i tillegg til lav utdannelse, middels lønning, lav kapitalinntekt og næringsinntekt. Utelukkende østkantskoler er overrepresentert. Elever som har havnet i elite og øvre middelklasse er underrepresentert med utdanningsnivå fra videregående med studiekompetanse og til høyeste universitetsutdanning, samt høye inntekter og kapitalinntekter. De underrepresenterte skolene er fra Oslo vest og nord+, samt privatskolen Kristelig Gymnasium.

Klyngen viser klare skiller, både geografisk og klassemessig. Dette kan muligens kobles til Hansens funn hos jurister, hvor vestkantbakgrunn teller positivt inn (Hansen 2009). Skolebakgrunn fra vest ser ut til å telle positivt inn for elevene. Selv om skolene ikke påvirker habitus i samme grad som på ulike boarding schools hvor elevene bor (Hartmann 2007: 66), vil det være naturlig å anta at noe påvirkning skjer.

Tabell 7.6 Klynge 2 av 3, elevrom

Lite mot mye.		Størrelse: 74,88 %	
Variabler			
	Overrepresentert		Underrepresentert
ordcEig4kat	3, 4	ordcEig4kat	2, 1
casmEig2	4, 5	casmEig2	6, 3
Nylønn2	3, 2, 1, 4	Nylønn2	5
Nykapital	2	Nykapital	4, 5, 6
Nynaer	4	Nynaer	1, 2
Skoler			
Foss		Nordstrand	
Hartvig Nissen		Ullern	
Lambertseter		Grefsen	
Hellerud		Berg	
		Kristelig Gymnasium	
		Oslo Handelsgymnasium	
		Persbråten	

Klyngen, som er den største med nesten 75 % av elevene, er overrepresentert med elever som havnet i den lavere middelklassen og arbeiderklassen. I tillegg er lav til middels inntekt, lav kapitalinntekt og relativt høy næringsinntekt overrepresentert. De overrepresenterte skolene er Hartvig Nissen, som i foreldrerommet trakk mot høye ressurser, samt Foss og to østkantskoler.

Elever som havnet i elite eller øvre middelklasse er underrepresentert med høy inntekt, høy kapitalinntekt og lav næringsinntekt. De underrepresenterte skolene er vest og nord+ skoler samt Kristelig Gymnasium.

Klyngen er veldig stor men det geografiske og klassemessige skillet som minner om skillet i klynge 1. Utdanning og næringsinntekter som er overrepresentert er dog høyere og med dette har Hartvig Nissen byttet fra å være underrepresentert i klynge 1 til overrepresentert i klynge 2. Dette kan tyde på at elevene som gikk her har tatt en noe lavere utdanning, eller fått høyere næringsinntekter enn de andre underrepresenterte skolene i klynge 1.

Tabell 7.7 Klynge 3 av 3, elevrom

Eliten og øvre middelklasse.		Størrelse: 20,46 %	
Variabler			
Overrepresentert		Underrepresentert	
ordcEig4kat	1, 2	ordcEig4kat	4, 3
casmEig2	6	casmEig2	5, 3, 4
Nylønn2	5	Nylønn2	4, 1, 2, 3
Nykapital	6, 5, 4	Nykapital	2
Nynaer	2, 3, 1	Nynaer	4
Skoler			
Persbråten		Bredtvet	
Kristelig Gymnasium		Ulsrud	
Oslo Handelsgymnasium		Hellerud	
Berg		Lambertseter	
Nordstrand		Hartvig Nissen	
Ullern		Bjerke	
Oslo Katedralskole		Manglerud	
Grefsen		Foss	

Høye ressurser er overrepresentert i denne mellomstore klyngen med elite, øvre middelklasse, høyeste utdanning, høyeste lønning, høyeste kapitalinntekter og de lave og middels høye næringsinntektene. De overrepresenterte skolene er vest, nord + og privatskolen Kristelig Gymnasium.

De høyeste næringsinntektene er underrepresenterte med elevene som selv har blitt arbeiderklasse og nedre middelklasse, lave til midtre utdanninger, middels høye og lave inntekter og lave kapitalinntekter. De underrepresenterte skolene er østkantskoler samt Hartvig Nissen og Foss.

Vi ser også i denne klyngen klare sammenhenger mellom øst- og vestkantskoler og klasser. Hartvig Nissen har igjen skiftet side til å være representert med østkantskolene. Her er de også representert sammen med høy næringsinntekt, noe som kan styrke misstanken om sammenheng her. Det bør også nevnes at nord+ skolene ser ut til å i større grad være representert med høyere ressurser hos elevene enn i foreldrerommet, hvor disse skolene hang sammen med middelklassen. Dette kan tyde på at de relativt nye områdene i Oslo med høyere ressurser enn øst

men lavere ressurser enn vest er på fremmarsj. Det kan synes som om det har vært positivt for middelklassen å distingvere seg geografisk.

7.2 Eliteleven

Analysen om elevene som selv har kommet i eliteposisjon er kjørt med det samme filteret som analysene om elevene, kun de som har gått ut til og med 1997 er inkludert i analysene. I tillegg er kun eliten inkludert og delt i kulturell, profesjon og økonomisk som i eliteforeldrerommet. 5 variabler har blitt benyttet for å bygge opp rommet:

Variabel	Beskrivelse
ORDCElite	Elevens elitebakgrunn
Elitelønn	Elevens inntekt
NyKapital	Elevens kapitalinntekt
NynaerElite	Elevens næringsinntekt
CasminEigen	Elevens utdanning

Se vedlegg 3 for detaljert beskrivelse

Til sammen gir dette 30 kategorier og 22 av disse aktive. De som har blitt gjort til passive er alle missingkategoriene samt CasminEigen kategori 1, 2 og 3 på grunn av svært lave tall. 5 aktive variabler gir en terskelverdi på $0,2^{13}$ for aksene og 7 akser å gå videre med.

Tabell 7.8 Egenverdier og modifiserte egenverdier- eliteelevrom

Kritisk verdi = 0,2				
Akse	Egenverdi(λ_l)	Modifisert egenverdi(λ'_l)	$\frac{\lambda'_l}{\sum \lambda'_l}$	Kumulert
1	0,4698	0,113737563	0,833890639	0,83389064
2	0,2899	0,012628141	0,092585844	0,92647648
3	0,2736	0,008464	0,06205558	0,98853206
4	0,2243	0,000922641	0,006764532	0,99529659
5	0,2176	0,000484	0,003548547	0,99884514
6	0,21	0,00015625	0,001145579	0,99999072
7	0,2009	0,00001266	0,000009279	1

¹³ Terskelverdi for aksene: $\frac{1}{q} = \frac{1}{5} = 0,2$

De modifiserte egenverdiene viser at akse 1 forklarer alene 83,4 %, akse 2 forklarer 9,3 % mens akse 3 forklarer 6,2 %. Akse 3 ble forsøkt inkludert, men viste ingen analytisk robuste resultater. Akse 1 og 2 fanger også sammen opp over 90 % av variansen.

22 aktive variabler gir en terskelverdi på 4,5¹⁴ for absolutte bidrag. Terskelverdi for relative bidrag som er oppført i parentes i tabellen er som for aksene 0,2.

Tabell 7.9 Forklarende punkt, eliteelevrom

Akse 1	
Negative koordinater	Positive koordinater
ORDCelite- kat 3: 28,4(0,84)	ORDCelite- kat 2: 5,3(0,30)
CasminEigen- kat 5: 12,5(0,38)	CasminEigen- kat 6: 4,7(0,31)
Elitelonn- kat 5: 12,2(0,31)	Elitelonn- kat 2: 4, 6
Elitelonn- kat 4: 11,5(0,31)	
Nykapital- kat 6: 7,0	
Akse 2	
Negative koordinater	Positive koordinater
ORDCelite- kat 1: 31,0(0,56)	Elitelonn- kat 3: 15,3(0,36)
CasminEigen- kat 7: 11,9	ORDCelite- kat 2: 11,4(0,40)
Elitelonn- kat 2: 9,4(0,21)	CasminEigen: kat 6: 5,4(0,22)

Akse 1 er en profesjons/økonomiakse. På den ene siden finner man økonomisk elite med lønn over 1 million, de høyeste kapitalinntektene og lav universitetsutdanning. Alle kategoriene mottar relative bidrag med unntak av kapitalinntekter. Dette viser at den økonomiske elite også generasjonen etter kun har lav universitetsgrad, som for elite er å regne som lav utdanning. Dette stemmer overens med de tidligere refererte studiene til Hansen(1995) og Flemmen(2008). Bildet har med andre ord ikke endret seg og utdanningsinflasjonen har ikke påvirket denne fraksjonen i retning av høyere utdanningsnivå, jmf. Bourdieu(Esmark 2006) og Goldthorpe(2000).

¹⁴ Terskelverdi for absolutte bidrag, kategorier: $\frac{1}{K} = \frac{1}{22} = 0,045=4,5$

På den andre siden finnes kategorien profesjonselite, de nest høyeste utdanningene og relativt lave lønninger til elite å være, 250 000- 500 000. Lønningsvariabelen er ikke like godt skildret av aksene som de to andre punktene som mottar bidrag fra aksene. Utdanningsnivået stemmer godt overens med de tidligere funn og forskning (Flemmen 2008, Hansen 1995). Det er av interesse at opposisjonen på denne aksene går mellom økonomi og profesjon, ikke økonomi og kultur, noe som tyder på endringer fra foreldregenerasjonen. Terskelverdi for absolutte bidrag fra samlet variabel er 20¹⁵, og variablene som har bidratt mest til denne aksene er utdanning, klasse og lønnsvariabelen.

Akse 2 er en kultur/profesjonsakse. På den ene siden med likeartede profiler som kulturell elite finnes de høyeste utdanningene samt lønn mellom 250 000-500 000, som nevnt er relativt lav for elite. Her mottar denne lønnskategorien relative bidrag fra aksene. Doktorgrader er det eneste punktet som ikke mottar bidrag. Kultureliten er den eliten med lavest økonomisk kapital og lengst utdanning hvilket nok en gang stemmer overens med tidligere forskning (Flemmen 2008, Hansen 1995, Hjellbrekke og Korsnes 2003, 2005, 2006). På den andre siden med positive koordinater finner vi på nytt profesjonseliten, de nest høyeste utdanningene og noe høyere lønninger, mellom 500 000 og 1 million. Her mottar alle punktene relative bidrag. Lønningene her stemmer teoretisk (jmf. Flemmen 2008, Hansen 1995) bedre overens med det man kan forvente hos profesjonselite og variabelen har både høyere absolutte og relative bidrag. Variablene som forklarer mest av denne aksene er de samme som for akse 1, altså klasse, utdanning og lønn, men klasse er klart den mest forklarende variabelen her. Denne aksene har heller ikke det tradisjonelle økonomi/ kulturskillet.

Tabell 7.10 Absolutt bidrag fra samlet variabel, eliteelevrom

Akse 1	Akse 2
ORDCelite: 35,9	ORDCelite: 42,4
Elitelønn: 29,9	Elitelønn: 27,9
CasminEigen: 20,5	CasminEigen: 20,7

¹⁵ Terskelverdi for absolutte bidrag, variabel: $\frac{1}{Q} = \frac{1}{5} = 0,2=20$

Noen punkter virker destabiliserende på dette rommet¹⁶. Som i eliteforeldrerommet er stabilitetsproblemene minimale, og en undersøkelse av elite som utelater kulturelite, profesjonselite samt de to høyeste utdanningsnivåene ville ha tapt på dette i analyser og tolkning.

Tabell 7.11 Destabiliserende punkter, eliteelevrom

Kategori	Vekt(w)	Faktorkoordinat	$\lambda - (\frac{w}{1-w})\text{faktorkoordinat}^2$	Stabilitet
Destabiliserende punkt, akse 2				
CasminEigen, kat 6	0,1276	0,35	0,27198276	-0,00161724
CasminEigen, kat 7	0,0135	-1,6	0,254867055	-0,01873294
ORDCelite, kat 1	0,0408	-1,48	0,196730359	-0,07686964
ORDCelite, kat 2	0,1177	0,53	0,252427564	-0,02117244
Elitelonn, kat 2	0,0692	-0,63	0,260392609	-0,01320739
Elitelonn, kat 3	0,0782	0,75	0,242180864	-0,03141914

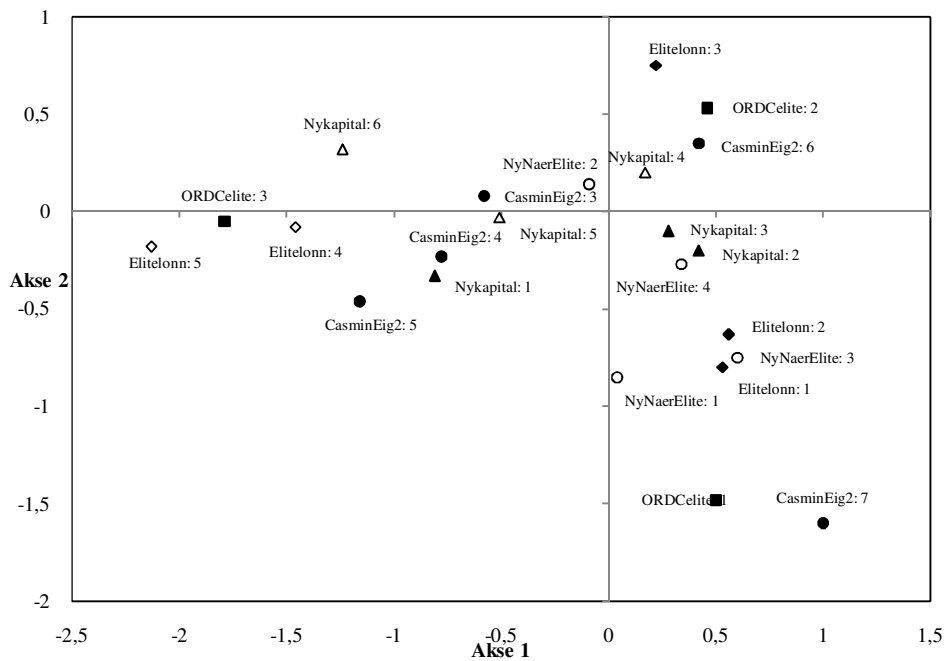
I den visuelle delen av analysen ser vi økonomisk elite med negative koordinater langs akse 1, med de høyeste lønningene, de høyeste kapitalinntektene og lave universitetsutdannelse. Langs de positive koordinatene finner man profesjonseliten, som også drar i retning av de positive koordinatene på akse 2. Lønningene på mellom 500 000 og 1 million ligger klart nærmere i dette faktorplanet enn de lavere lønningene. Også de nest høyeste utdanningene har lignende profiler som profesjonselite samt de nest høyeste kapitalinntektene. Med negative koordinater på akse 2 er kultureliten lokalisert med de aller høyeste utdanningene og de laveste elitelønningene. Vi ser også at økonomi og kultur ligger på hver sin side av akse 1, noe som er med på å nyansere funnene om de nye skillelinjene.

¹⁶ Formel for å finne ustabiliserende punkt: $\lambda - (\frac{w}{1-w})\text{faktorkoordinat}^2 > \lambda_{+1}$

Eigenverdi(λ) akse 2: 0,2899

Eigenverdi(λ) akse 3: 0,2736

Figur 7.3 Faktorplan 1-2. Eliteelevrom

7.2.1 Supplementærpunkt, eliteelevrom

Karakterer har ikke blitt inkludert som supplementære av samme grunn som i elevrommet.

Skoler og årstall har derimot blitt tatt med.

Tabell 7.12 Faktorkoordinater, skoler, eliteelevrom.

	Akse 1	Akse 2
Positive koordinater	(Sandaker 0,98) (Forsøksgym 0,53) <i>Rudolf Steiner 0,41</i> <i>Foss 0,39</i> <i>(OPG 0,34)</i> <i>Hartvig Nissen 0,31</i> <i>Katedralskolen 0,30</i> <i>KG 0,26</i> <i>Berg 0,23</i> <i>Fagerborg 0,23</i>	(OPG 0,22) Persbråten 0,22
Negative koordinater	Ulsrud – 0,21 (Bjerke – 0,24) Holtet – 0,45 (Heltberg – 0,50) OHG – 0,79 Ullern – 0,87 Wang – 1,33 Treider – 2,57	<i>(Heltberg – 0,28)</i> <i>(Elvebakken – 0,36)</i> <i>Rudolf Steiner – 0,37</i> <i>(Sandaker – 0,41)</i> <i>Hartvig Nissen – 0,42</i> <i>(Forsøksgym – 0,44)</i>

under 0,5 % av elevene

(ikke over +1,96/ikke under- 1,96 på t- verdi, gjelder små skoler)

Langs akse 1 i samme område som økonomisk elite finnes et sammensatt skolebilde med østkantskoler, en nord+skole, en vestkantskole, en sentrumvestskole og privatskoler.

Privatskolene har et lavt antall eliteelver (Treider med 1, Wang med 5 og Montessorriskolen Heltberg med 12). Det er, som nevnt under metode, ikke unormalt at små kategorier får høye koordinater. Sentrumvestskolen Oslo Handelsgym er den største skolen antallsmessig i denne delen av aksene. Med unntak av Persbråten og Oslo Private Gymnasium, som utpeker seg i retning profesjonselite i dette rommet, er alle skolene som er representert med økonomiske elitefedre også representert her. I tillegg er to østkantskoler som var representert med ressursvake mødre representert. Gruppen skiller seg altså noe fra økonomisk elite hos fedre.

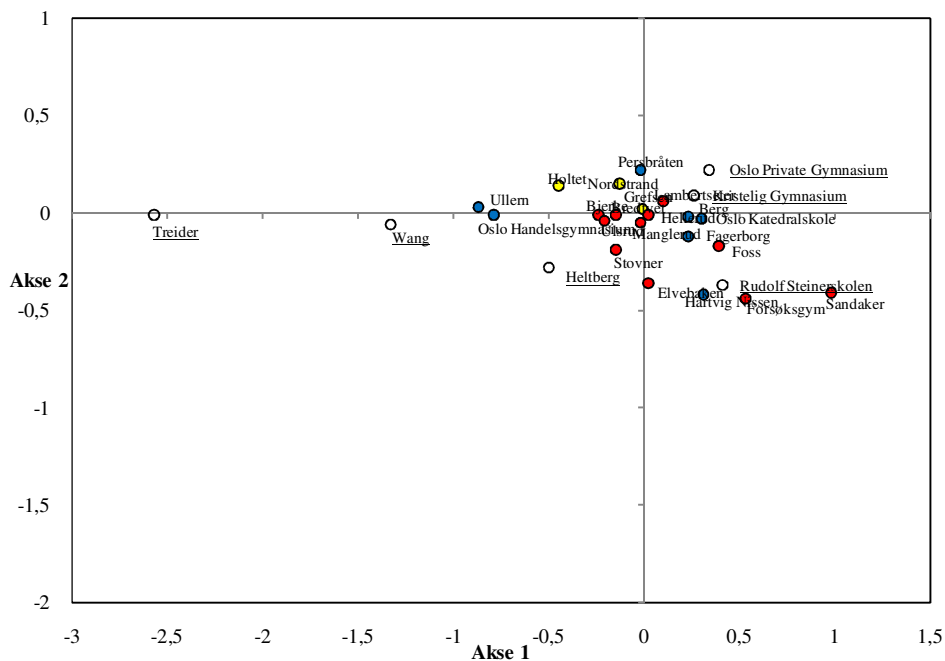
På den andre siden mot profesjonseliten finner vi vestkantskoler, sentrumsskoler og privatskoler. Østkantskolen Sandaker er også representert her, men med kun 1 elev kan den ikke anses som en eliteskole samt Forsøksgymnaset som hos eliteforeldre var representert med kulturelle fedre, men

denne kun med 13 elever. Også Oslo Private Gymnasium og Rudolf Steinerskolen er små i absolutte tall, men som nevnt ble ikke Oslo Privat Gymnasium grunnlagt før i 1991 og både Forsøksgymnasium og Rudolf Steinerskolen er i utgangspunktet små skoler. At Rudolf Steinerskolen, Foss og Hartvig Nissen har likeartede profiler med profesjonselite nyanserer bildet som ble presentert i elevrommet, hvor de trakk mot lavere ressurser, og ikke høye, som hos foreldrene.

På akse 2 i retning profesjonselite dukker Oslo Private Gymnasium opp i tillegg til Persbråten, den eneste skolen som hos foreldre dro i retning profesjonselitenedre. Ellers finnes det skoler her som utpekte seg i både økonomisk og kulturell retning hos fedre, samt ressurssterke mødre. Enkelte av skolene her, som Kristelig Gymnasium og Hartvig Nissen hadde likeartede profiler som eliteforeldre i foreldrerommet. Dette betyr at profesjonseliteskolene har utpekt seg som eliteskoler også i foreldrerommet, men ikke i denne retningen. Profesjonseliten ser ut til å ha vokst i antall skoler hvor den er en godt representert elite. Det kan se ut som en form for kapitalkonvertering (Bourdieu 1986:253) hvor en kapitaltype konverteres til en annen. Profesjonseliten er også den eliten som har et bein i hver leir; både høy lønn og lang utdanning.

På den andre siden av akse 2 mot kultureliten finnes privatskoler og sentrumsskoler samt Forsøksgym og den tidligere omtalte Sandaker. Av alle skolene er det kun Hartvig Nissen som har et relativt høyt antall eliteelever. Av disse skolene er det av de skolene som også er representert på akse 1 kun Hartvig Nissen som drar kraftigere i denne retningen enn i noen av de andre. På Hartvig Nissen er tilbudene studiespesialisering som tilsvarer allmenn, samt musikk, dans og drama. Det er da også her relevant å spørre om de kunstneriske fagene preger elevene siden denne skolen utpeker seg som kulturell.

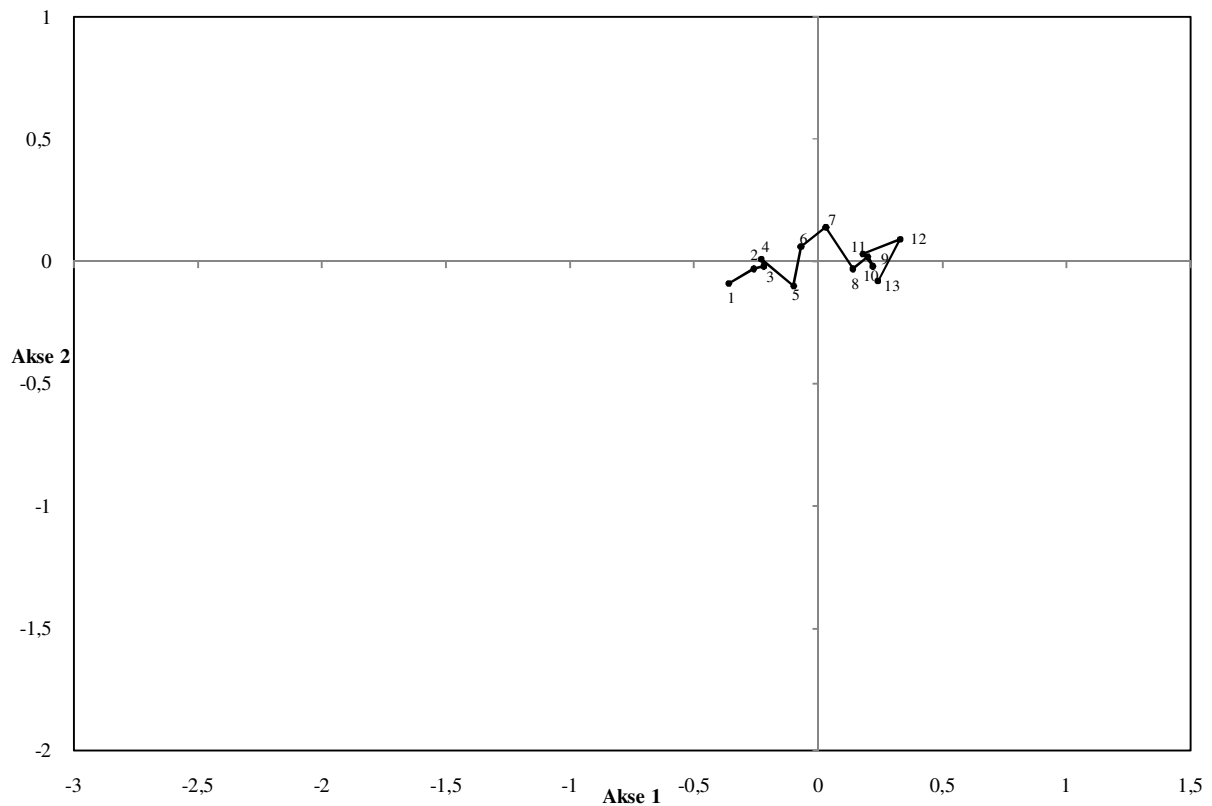
Figur 7.4 Faktorplan 1-2. Eliteelevrom med skoler

Ingen av skolene som utpeker seg spesielt i dette rommet har unnlatt å utpeke seg som eliteskoler enten i foreldrerommet eller i eliteforeldrerommet med unntak av enkelte økonomiske eliteskoler. Enkelte skoler har skiftet elite, den største vandringen er til profesjonselite. Det kan knyttes til reproduksjon av klasse, uavhengig skifte av elitefraksjon som har mest til felles med skolen. Ingen av de økonomiske skolene har med generasjonsskiftet blitt kulturelle og vice versa. Dette kan være med å bygge opp under motsetningen som tidligere har vært funnet mellom kulturell og økonomisk kapital (se for eksempel Rosenlund 1998, 2002), men da ikke å forstå opposisjon disse i mellom som en konfliktlinje.

Den visuelle fremstillingen av avgangsårsvariabelen viser at det er en svært liten spredning i rommet, og derav kan man slutte at det har vært liten utvikling. Det som kommer til syne er en dreining fra økonomi til profesjon.

Figur 7.5 Faktorplan 1-2. Avgangår

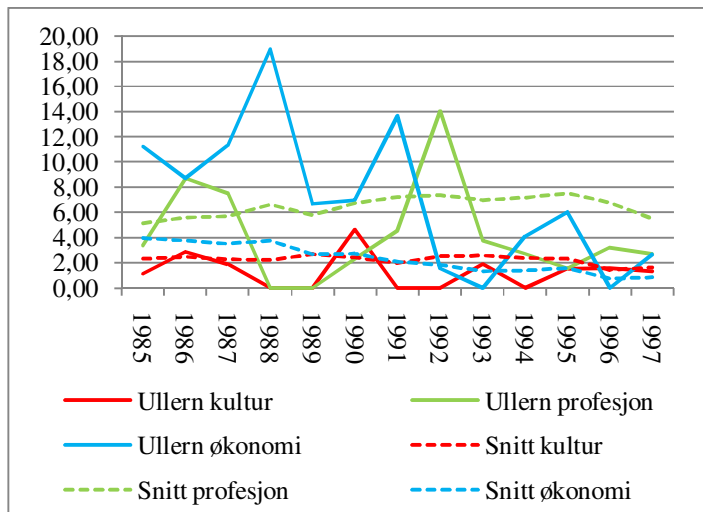

Skolene som er tatt med for å se på utviklingen av de ulike elitetyperne er Ullern(økonomisk elite), og Hartvig Nissen(kulturelite) og Persbråten(profesjonselite). I vedlegg 5 er utviklingen på de øvrige av skolene som utpeker seg vist.

Ser man på gjennomsnittsutviklingen for de tre elitetyperne ser man at økonomisk elite lå relativt jevnt på om lag 4 % fram til 1989 for så å synke frem mot 1997 til om lag 1 %. Kulturell elite har ligget rundt 2 % hele perioden mens profesjonselite har økt fra om lag 5 % til om lag 8 % for så å synke til under 6 % igjen.

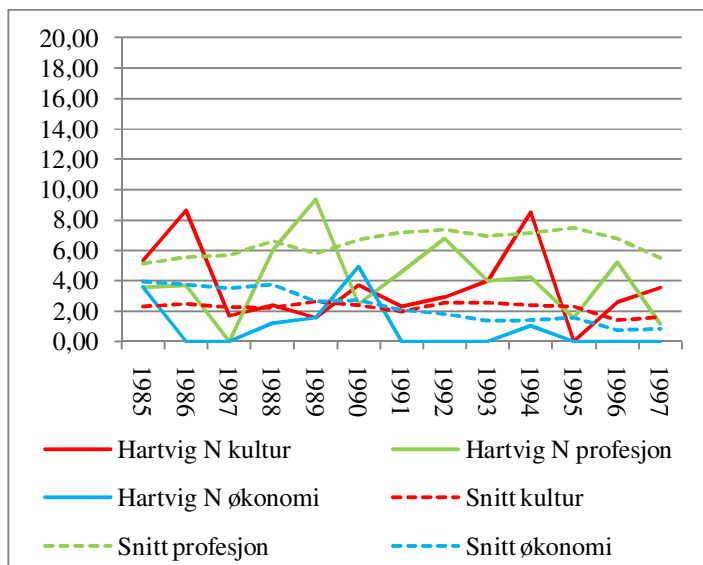
På Ullern ser eliteandelen ut til å ha sunket frem mot 1997. Kultur har stort sett holdt rundt gjennomsnittet, svingningene i profesjon har vært større, mens økonomi som er eliten som utpeker seg med høyest andeler har sunket betraktelig.

Figur 7.6 Utvikling, økonomidel

Hartvig Nissen har riktignok noe høyere andel profesjonselite noen år enn kulturell elite, men profesjonselite ligger med unntak av 1989 under gjennomsnittet for profesjonselite på Osloskolene. For kulturell elite ligger Hartvig Nissen i stor grad over snittet, selv om dette svinger en del. Andel økonomisk elite ligger stort sett under snittet.

Figur 7.7 Utvikling, kultureldel

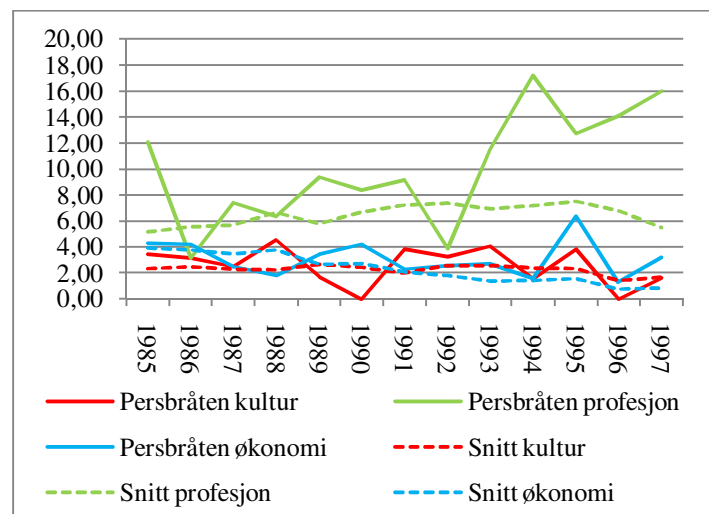
Persbråtens andel profesjonselite har steget fra 1992 og ligger i stor grad over snittet for hele perioden.

Økonomisk og kulturell elite utpeker seg ikke i særlig grad.

Verken gjennomsnittet eller eliteandel på de ulike skolene ser ut til å ha blitt påvirket av forandring i inntaksordninger. Det er her ikke

mulig å se om reform 94 utgjør en stor endring for eliteskolene. Det er også tydelig at profesjonseliten er den som fra generasjon til generasjon har økt mest. De to andre har også økt noe i prosentandel, minst kultur. Økningen i profesjonseliteandel henger mest sannsynlig sammen med et høyere antall skoler som trekker i denne retning i rommet.

Figur 7.8 Utvikling, profesjonsdel

7.2.2 Klyngeanalyse, eliteelevrom

I eliteelevrommet er det tre klynger å tolke. Avgangår har ikke blitt inkludert da denne variabelen ikke gir de klareste resultatene, samt at den gjennomgås grundig i det foregående. Den første klyngen er den største med overkant av 75 % av elevene.

Tabell 7.13 Klynge 1 av 3, eliteelevrom

Kultur og profesjonseliten.		Størrelse: 75,48 %	
Variabler			
	Overrepresentert		Underrepresentert
ordcElite	2, 1	ordcElite	3
CasminEigen	6, 7	CasminEigen	4, 5
Elitelønn	2, 3	Elitelønn	5, 4
NyKapital	2, 3, 4	NyKapital	5, 6
NynaerElite	3, 2	NynaerElite	4
Skoler			
Oslo Katedralskole		Holtet	
Kristelig Gymnasium		Ullern	
Foss		Oslo Handelsgymnasium	
Hartvig Nissen			
Fagerborg			
Berg			

Kultureliteelever og profesjonseliteelever er overrepresentert med de høyeste utdanningene, middels til lave lønninger, middels kapitalinntekt og middels næringsinntekt. Økonomisk elite er underrepresentert med middels utdanning, høyeste lønn, høye kapitalinntekter og høye næringsinntekter. Klyngen bekrefter med andre ord funnene angående forskjeller i utdanningslengde i de ulike elitefraksjonene i tillegg til lønnsforskjellene innad i eliten (Hansen 1995, Flemmen 2008). Overrepresentert med kultur- og profesjonselite finner vi vestkantskoler, sentrumskoler og privatskolen Kristelig Gymnasium. Underrepresentert med økonomisk elite finner vi Oslo Handelsgymnasium, som har utpekt seg som en skole for økonomisk elite både i bakgrunnsanalysene og i analysene av eleven selv, vestkantskolen Ullern og nord+ skolen Holtet. Kanskje kan funnet av Holtet i økonomisk elite, som i bakgrunnsrommet var knyttet til middelklassen tyde på at økonomisk elite har større åpenhet enn kulturelite. Alle skolene som er overrepresentert med kulturelite og profesjonselite har vært koblet til elite i bakgrunnsanalysene. Likevel viste analysene av koordinatene i eliteelevrommet at profesjonseliten hadde likeartede profiler med langt flere skoler i disse analysene enn i bakgrunnsanalysene, som kan knyttes til at eliten har vokst. Her var det kun skoler som tidligere var representert med andre elitefraksjoner i bakgrunnsanalysene, og det ser ut som om økonomisk elite er den eliten som i analysene av elevene selv viser sammenfallende profiler med noen overraskende skoler. Dette kan kobles til Hjellbrekke og Korsnes funn om en mer lukket kulturelite (Hjellbrekke og Korsnes 2006:155-157).

Tabell 7.14 Klynge 2 av 3, eliteelevrom

Profesjonseliten.				Størrelse: 3,67 %
		Variabler		
	Overrepresentert		Underrepresentert	
ordcElite	2			
CasminEigen	6			
Elitelønn	1	Elitelønn		2, 4, 3
NyKapital	5			
NynaerElite	4	NynaerElite		3, 2

Klyngen, som er svært liten, er overrepresentert med profesjonseliteelever, høy utdannelse, lav lønn, høye kapitalinntekter og høy næringsinntekter. Middels og høy lønn og middels næringsinntekt er underrepresentert. Ingen skoler er verken under- eller overrepresenterte i denne klyngen og den gir dermed liten betydning for analysen.

Tabell 7.15 Klynge 3 av 3, eliteelvrom

Den økonomiske eliten.				Størrelse: 20,85 %
		Variabler		
	Overrepresentert		Underrepresentert	
ordcElite	3	ordcElite		1, 2
CasminEigen	5, 4	CasminEigen		7, 6
Elitelønn	4, 5	Elitelønn		1, 3, 2
NyKapital	6, 5	NyKapital		4, 3, 2
NynaerElite	2	NynaerElite		4, 3
		Skoler		
Oslo Handelsgymnasium		Fagerborg		
Ullern		Hartvig Nissen		
Holtet		Berg		
		Foss		
		Kristelig Gymnasium		
		Oslo Katedralskole		

Denne klyngen er mer eller mindre en omvendt utgave av klynge 1 med overrepresentasjon økonomiske eliteelever. Elever som er å finne i kultureliten og profesjonseliten er underrepresentert. Næringsinntekter og de underrepresenterte elitelønningene er noe endret, men skolebildet er eksakt det samme som i klynge 1, noe som peker mot klare skiller mellom skolene i forhold til de ulike elitetypene.

7.3 Oppsummering og teoretisk diskusjon

I dette kapitlet som har omhandlet eliteskoler som skoler for elever som selv ender opp i elite finnes i den første analysen av alle elever som har gått ut mellom 1985 og 1997 opposisjoner mellom høy klasse og lav klasse. Den neste aksene skiller mellom dette og midtverdier. I retning av de største ressursene, elite og øvre middelklasse trekker vestkantskoler, en sentrumvestskole samt privatskolen Kristelig Gymnasium. I retning nedre middelklasse og arbeiderklasse trekker østkantskolene, sentrumøstskolene, noen privatskoler og Forsøksgymnasium.

I den neste analysen som omhandler elever som selv har endt opp i eliteposisjon er hovedopposisjonene mellom profesjonselite og økonomisk elite og mellom kulturelite og profesjonselite. Akse 1 skiller også mellom økonomisk og kulturell kapital og i klyngene er profesjonselite og kulturelite representert sammen i motsetning til økonomi. Skolene som ligger i retning økonomisk kapital er relativt spredt. Skolene som trekker sterkest i denne retningen har også likeartede profiler med økonomiske elitefedre i bakgrunnsanalysene, men de fleste av disse har i dette kapitlet lave elevtall. Noen nye skoler har også dukket opp, og av disse hadde Holtet, tidligere representert i retning middelklasse, og Ulsrud, tidligere representert i retning lave ressurser, relativt høye elevtall. Geografisk er skolene en spredt gruppe med østkantskoler, nord+skoler, privatskoler, sentrumvestskoler og vestkantskoler.

Flest skoler trekker i retning profesjonselite, og i denne sammenheng bør det nevnes at det er denne fraksjonen som øker mest fra forrige generasjon. Samtlige av skolene her er representert med en form for eliteforeldre. Østkantskolene som befinner seg her er små i antall, de resterende skolene er vestkantskoler, sentrumvestskoler, privatskoler samt sentrumøstskolen Foss.

De fleste skolene som trekker i retning kulturelite har lave elitetall. To skoler har over 0,5 % av elevene, privatskolen Rudolf Steinerskolen som trekker i sterkere grad mot profesjon, og sentrumvestskolen Hartvig Nissen som trekker mest i retning kulturelite, selv om den også

trekker mot profesjonselite. Skolene som trekker sterkest i denne retningen har tidligere vært sett med likeartede profiler som eliteforeldre eller kulturelle fedre.

Elevrom, mest ressurser	Eliteelevrom	
	Økonomi	Ullern Oslo Handelsgymnasium Holtet Ulsrud
Katedralskolen Kristelig Gymnasium Berg	Profesjon	Foss Katedralskolen Kristelig Gymnasium Berg Fagerborg Persbråten
Persbråten	Profesjon og kultur	Hartvig Nissen Rudolf Steinerskolen i Oslo

Nok en gang er det tydelig at inntaksordinger ikke har påvirket mengde elite på skolene. Det finnes også her et skille mellom skoler som er overrepresentert med kulturelle eliteelever og økonomiske eliteelever, men ikke like utpreget som i foreldrerommet og ikke på alle skoler (se vedlegg 5). Et øst/ vest-skille gjør seg fortsatt gjeldende da kun en østkantskole utpeker seg i retning eliteelever med relativt høyt elevtall. Dette er likevel en mer enn i foreldrerommet. Også en nord+skole har kommet til. Ut over dette finnes sentrumsskoler, vestkantskoler og enkelte privatskoler her. Privatskoler er en sprikende gruppe i alle kapitler og ingenting tilsier at dette er en homogen gruppe man kan gå på for å være sikret høye karakterer eller eliteposisjon.

I forrige kapittel som omhandlet karakterer så vi at noen skoler utpekte seg. Siden det omhandlet resultater fra perioden 2001-2008 og dette kapitlet omhandler resultater fra perioden 1985-1997 kan ikke en direkte konklusjon dras. Dersom karakterene likevel sier noe om skolens snitt lenger tilbake er det oppsiktsvekkende at Lambertseter ikke dukker opp ved ressurser i noen av de andre kapitlene, på grunn av høyt snitt. Også at Heltberg, Ullern og Persbråten har snitt under gjennomsnittet og er å finne representert i nært høye ressurser er interessant. Holtet har nå kun yrkesfag og er derfor ikke inkludert, men de andre nord+skolene ligger rundt snittet. Elvebakken

er på vei opp, mens Ulsrud som her dukker opp i retning økonomisk elite ligger under snittet (se vedlegg 5). Det er som sagt viktig å huske at karaktersnittene på de ulike skolene kan ha endret seg drastisk, men flere funn tyder på et geografisk skille på karakterer (Hansen 2007, Hagen 1995), samt en sammenheng mellom klassebakgrunn og karakterer (Hansen 2000, Hansen 2007, Bakken 2009), og også elitefraksjon og karakterer (Andersen 2009), hvilket tilsier at man kan forvente en viss sammenheng også for andre år.

Der hvor de økonomiske eliteskolene i dette kapitlet stemmer overens med skolene som dro i retning av økonomiske elitefedre kan dette muligens knyttes til reproduksjon gjennom skole. Om det er slik at en kultur som foretrekkes i skolen og at det på denne måten er elevens habitus som gir disse fortrinnene (Bourdieu og Passeron 2006), om det er rasjonelle valg fra foreldres side (Goldthorpe 2000), aspirasjoner farget av egen klasse (Boudon 1974) eller en oppvekst i økonomiske hjem som gir verdier som gjør dette ansett som attraktivt, et mål i seg selv (Hansen 2001) vites ikke. Siden det ikke er kontrollert for hvilke elever som blir økonomisk elite kan det også her tenkes at de lavere klasser har gjort det godt og havnet i en økonomisk elite og at elitebarna har gjort det dårlig, men dette virker lite plausibelt med tanke på tidligere forskning som viser en sammenheng mellom bakgrunn og egen klasse, også i Norge (se bl. a. Gulbrandsen m.fl. 2002). Dersom det på tross av dette skulle være tilfellet er det et poeng å se på skolens miljø. De fleste av disse skolene har altså en overrepresentasjon av habitus som er preget av økonomisk elite i forhold til andre videregående skoler i Oslo. Om det siste skulle være tilfelle må man kunne si at dette miljøet ser ut til å påvirke andre. Kanskje dette miljøet også påvirker habitus, verdier og aspirasjoner. Med tanke på at økonomisk elite er den eliten hvor skoler som ikke er representert i foreldrerommet dukker opp kan det kanskje tyde på at denne eliten er mer åpen. De skolene som trekker i retning kulturelite over en viss størrelse er alle tidligere representert med resurssterke foreldre, noe som i sin tur kan ses i sammenheng med en mer lukket kulturelite (Hjellbrekke og Korsnes 2003, 2005, 2006). At de økonomiske eliteskolene i både bakgrunnskapitlet og dette kapitlet er noe sammenfallende på tross av lavere karakterer kan også knyttes til antagelsene om at klassebakgrunn betyr mer for lavere utdannede (Mastekaasa 2004). Det er også et viktig poeng at både økonomisk kapital og kulturell kapital ser ut til å påvirke positivt, både i forhold til karakterer og egen klasseposisjon. Dette styrker antagelsen om

at kulturell kapital også gjør seg gjeldende i Norge(Rosenlund 1998, 2002, Hansen 1995, Mastekaasa 2004, Gulbrandsen m.fl. 2002, Hjellbrekke og Korsnes 03, 05, 06, Andersen 2009).

8 AVSLUTNING

Temaet i denne oppgaven har vært eliteskoler i Oslo. De viktigste teoriene rundt dette, de som omhandler reproduksjon av klasse gjennom skolen og danner det teoretiske bakteppet i oppgaven, kommer fra Boudon, Goldthorpe og Bourdieu og Passeron. Teoriene er ikke skrevet spesielt for Norge, som i stor grad blir ansett som egalitært. Teoriene har på tross av dette vist seg anvendbare.

8.1 Oppsummering av funn

Analysene har vært delt i tre kapitler. Det første tar for seg den første forståelsen av eliteskole:

- **En skole for elever med klassebakgrunn fra høyere samfunnslag**

I de to analysene som omhandlet dette, og med det origin-delen av OED-modellen, har de første analysene blitt bygd opp av samtlige elevers foreldre. Her er skolene i stor grad delt geografisk, vestkantskoler går mot eliteforeldre, nord+skoler mot middelklasse og østkantskoler mot arbeiderklasse. Privatskoler er en spredt gruppe, hvor noen utpeker seg mot elite, andre mot arbeiderklasse. Karakterer følger klasse, hvor lave har likeartede profiler som arbeiderklasse, de midtre med middelklasse og de høye med elite, som tidligere forskning tilsa (Bakken 2009, Hansen 2000). Utviklingen av andel eliter på skolene følger gjennomsnittet, med den forskjellen at skolene med likeartede profiler som arbeiderklasse ligger under, de med lignende profiler som middelklasse om lag på snittet, mens eliteskolene ligger en god del over.

De neste analysene inkluderer eliteforeldre. Skolene som utpeker seg er vestkantskoler, sentrumsskoler og privatskoler. Østkantskoler er ikke representert i vesentlig grad i retning ressurser, heller ikke nord+skoler. Kun en vestkantskole viste lignende profiler som profesjonelite. De private skolene i analysen trakk i stor grad i retning økonomiske elitefedre med ett unntak. Enkelte av skolene som dro i retning mødre med store ressurser dro ikke i retning av elitefedre. Karakterene viste ikke det samme klare bildet her, men de lavere karakterene dro i retning av økonomiske elitefedre, de høye dro i retning av ressursmødre. I

forhold til utvikling er denne noe skiftende, men noe av det mest interessante er skillet mellom økonomisk og kulturell kapital, hvor skoler med høy andel av elever med økonomisk bakgrunn ikke har høy andel av elever med kulturell bakgrunn og omvendt. Profesjonselite er representert med begge typer skole.

Det neste kapitlet baserte seg på definisjonen av eliteskole som:

- **En skole for spesielt begavede elever**

I dette kapitlet, som kun omhandler perioden 2001-2008, viser det geografiske skillet seg på nytt gjeldende med østkantskoler med lavt karaktersnitt, nord+skoler med gjennomsnittlig snitt og vestkantskoler med høyt snitt. Privatskolene er også her en sprikende gruppe. Det er enkelte skoler fra øst som utpeker seg med spesielt høye karaktersnitt, samt enkelte vestkantskoler som utpeker seg med spesielt lavt snitt. Også dette er i tråd med tidligere forskning som viser sammenheng mellom karakterer og geografi i Oslo(Hagen 1995, Hansen 2007).

Ser man på karakterene på skolene som har utpekt seg mot høye ressurser i bakgrunnskapitlet finner man en sammenheng mellom kulturell kapital og høye karakterer, økonomisk kapital og lave karakterer i tillegg til at samtlige skoler som drar i retning ressursmødre har høye snitt. Dette støtter forskning om sammenheng mellom ulike elitefraksjoner og ulike karakterer, men det nyanserer også bildet av at mødre og fedre påvirker i lik grad(Andersen 2009).

Det siste kapitlet svarer til destinasjon i OED-modellen og tar for seg eliteskoler definert som:

- **En skole for elever som senere ender opp i eliteposisjoner**

Også i dette kapitlet har det blitt kjørt to analyser. Den første tar for seg alle elevene fra perioden 1985-1997. Også her gjør øst/vest skillet seg gjeldende. Ingen østkantskoler eller nord+skoler trekker i retning av ressurser. I analysene av kun de elevene som selv har endt opp i elite nyanseres dette noe; i retning av økonomisk elite finner vi at en østkantskole og en nord+skole

har noe lignende profiler. Mot profesjonselite og kulturell elite drar de skolene som i foreldrerommet var representert med ressurser i størst grad. Utviklingsgrafene viser at andelen profesjonselite har økt på en generasjon og at skillet mellom skoler med overrepresentasjon av kulturell elite og økonomisk elite ikke lenger er like sterkt.

Sett i sammenheng viser alle de tre analysene et klart øst/ vest-skille. Unntakene fra dette kan tilskrives enkeltskoler i karakteranalysene samt de elevene som selv ender opp i økonomisk elite. Skolene som i foreldreanalysene utpeker seg med høy andel av ressurser som ikke oppnår høye karakterer er likevel å finne igjen som eliteskoler i elevrommet i stor grad. Skolene som ikke utpeker seg i retning av ressurser men som oppnår høye karakterer er ikke å finne i retning elever med ressurser. Siden karakteranalysene og elevanalysene er av ulike perioder kan man ikke trekke en konklusjon angående dette, men heller påpeke behov for videre forskning på et senere tidspunkt.

Det er også tydelige skiller mellom skoler med overrepresentasjon av kulturelle verdier og skoler med overrepresentasjon av økonomiske verdier. Dette støtter tidligere forskning som viser at Bourdieus skille mellom kultur og økonomi også er relevant i Norge (Rosenlund 1998, 2002, Hansen 1995, Mastekaasa 2004, Hjellbrekke og Korsnes 2003, 2005, 2006). Hvorfor det er mer rasjonelt for økonomisk elite å velge privatskoler som ikke har et høyt karaktersnitt og hvorfor det er rasjonelt for kulturell elite å velge offentlige vestkantskoler, sentrumsskoler eller privatskoler som utpeker seg med steinerpedagogikk eller et Kristelig Gymnasium vites ikke, og Goldthorpes (2002) antagelse om skolevalg som rasjonelle valg finnes det ikke utelukkende støtte til. Det ser i større grad ut til at ulikhetene kan tilskrives en ulikhet som følge i habitus, eller smak (Bourdieu 2006:78). Kanskje kan også sosiale bånd forklare noe av ulikheten i valg. Dersom sosiale nettverk og vennskap knyttes i større grad til de med lik status (Chan & Goldthorpe 2007:515), et begrep som ligner Bourdieus kulturell kapitalbegrep, kan kanskje Boudons teori om sosiale kostnader være av betydning. Å velge en annen skole enn de man kjenner vil ha sosiale kostnader (Boudon 1974:30).

8.2 Hovedkonklusjon

Den overordnede problemstillingen i oppgaven lyder:

Finnes det eliteskoler i Oslo på videregående nivå fra 1985 til 2008 og kan man se en fremvekst av dette?

Spørsmålet har to delspørsmål hvor det første spør om det finnes eliteskoler i Oslo. Svaret på dette er avhengig av hvilke grense som settes for eliteskole. Holder det at skolen har høyere eliteandel enn snittet over lengre tid eller bør skolen ha elite som den største klassefraksjonen? I flere internasjonale studier er eliteskoler definert som det siste (Hartmann 2007, Cookson & Persell 1985, Kingston & Lewis 1990), skolene det er tale om er rett og slett skoler for elitene og få andre. Under Norske forhold må resultatene sies å være motstridende til de egalitære idealene. Det kan se ut til at skole i stor grad reproducerer, selv om det i teorien er mulig at de som har blitt elite ikke er de som har elitebakgrunn. Det siste ville stride mot tidligere forskning (Gulbrandsen m.fl. 2002), og antas ikke å stemme. Lukningsmekanismene som finnes på enkelte skoler i andre land finnes ikke i Norge, ingen videregående skoler koster en gjennomsnittslønn pr. år. Enkelte av de private skolene som utpeker seg positivt er små, som Steinerskolene, og dette kan fungere som lukningsmekanisme. Andre skoler igjen kan skilte med spesielle pensum, som latin på Katedralskolen, og dette kan være med på å tiltrekke spesielle fraksjoner i henhold til smak.

For å komme tilbake til hovedspørsmålet; i Norsk kontekst er resultatene noe som må tas hensyn til. På samme måte som Maktutredningen konkluderer med en eliterekuttering som ikke er lukket, men innsnevret (Gulbrandsen m.fl. 2002:92), kan man også her konkludere med at det absolutt er skoler som har overrepresentasjon av elite i forhold til andre skoler og at denne overrepresentasjonen er nokså stabil, men at ingen skoler har eliter som høyeste andel over lengre tid.

I henhold til det andre delspørsmålet som omhandler utvikling kan det konkluderes med at utviklingen som er å spore henger sammen med gjennomsnittssøkning av elite og på ingen måte reform 94 eller ulike inntaksordninger. Dette stemmer overens med forskning på de ulike inntakssystemene i Oslo(Hagen 1995, Hansen 2005, Lødding og Helland 2007).

8.3 Videre forskning og politiske tiltak

Av videre forskning peker denne oppgaven på et behov for kvalitative innfallsvinkler. Gjennom dette kan mekanismer i større grad kartlegges. Foreldrestrategier i Norge er ikke kartlagt, og dette ville være en interessant studie. I tillegg kan det stilles spørsmål om hvorvidt de skolene som utpeker seg med overvekt av elite også spiller inn i henhold til nettverk eller om det er fordelaktig å ha gått på en skole med høy eliteandel når det kommer til gjenkjennelse hos andre. Vil det telle positivt inn i for eksempel en ansettelse at sjef og søker har gått på samme skole og spilt i samme revy i ulike år? Kvalitativ forskning kunne også gått inn på hvorvidt habitus ble forsterket eller endret gjennom å gå på en skole med likeartet miljø.

Gjennom denne oppgaven har et knippe skoler blitt utpekt som interessante å gå videre med i forskning på eliteskoler. Skolene som avviker er av interesse, men også mekanismer som ligger bak hva som gjør en skole attraktiv og hva som gjør en skole mindre attraktiv. Et spørsmål som følger dette er også om det finnes skolestrategier. Er spesielle pensum eller intervju før inntak en strategi fra enkelte skoler for å sikte seg inn på en bestemt gruppe elever?

Det er altså stor enighet angående O-leddet i OED-modellen, både i mange av forskningsbidragene tatt opp i denne oppgaven, men også i teoribidragene. Boudon, Goldthorpe og Bourdieu er enige om at det finnes en sterk grad av påvirkning fra klassebakgrunn men det er uenigheter om mekanismene.

I disse dager er det også mediadekning av karakterulikheter mellom østkantskoler og vestkantskoler. Høyre har uttalt at deres mål med osloskolen er sosial utjevning og at de vil oppnå dette gjennom fritt skolevalg, siden bakgrunn på denne måten ikke spiller inn. AP har vært inne og etterlyst utjevning i skolen gjennom en ny type inntaksordning. Oppgaven viser tydelig at karakterer henger sammen med klasse og at fritt skolevalg på ingen måte gjør bakgrunn overflødig. AP sikter til en annen type inntaksordning, men de tidligere utprøvde har heller ikke utgjort store forskjeller. For å nå et mål om sosial mobilitet i skolen bør tidligere forskning på inntaksordninger tas hensyn til (Hagen 1995, Hansen 2005, Lødding og Helland 2007). Flere av disse etterlyser økt dimensjonering ved populære skoler og en annen type inndeling av regioner enn de tidligere. Dersom regionsskillene tilsvarer de sosiale skillene vil dette ikke føre til endringer.

Det politiske ønsket om sosial mobilitet i Osloskolen kan synes vanskelig, da bakgrunn, karakterer og geografi henger sammen. For å sette det på spissen kan man si at uavhengig inntaksordning vil den samme gruppen stå igjen med de beste skolene. Loddtrekning om skoleplasser er et annet alternativ, men spørsmålet er om de videregående skolene er stedet hvor habitus endres og grunnlaget for en eventuell eliteposisjon legges. Dersom eleven med elitebakgrunn gikk på en annen skole ville bakgrunn fortsatt påvirke karakterer og også fremtidig posisjon med stor sannsynlighet. Tidligere forskning viser at vestkantbakgrunn påvirker juristers lønn i positiv retning (Hansen 2009). Om utjevning er målet bør kanskje innsatsen settes inn tidligere. Et viktig aspekt ved dette er at mange barn går i barnehage i dag. Kanskje kan dette utjevne forskjeller om tiltak settes inn.

For å sette inn tiltak er det viktig med forskning på temaet som viser hvor skoen trykker. En endring kan ikke gjennomføres uten bevisstgjøring av de faktiske forhold.

LITTERATURLISTE

Ahrne, Göran, Raimo Blom, Harri Melin & Jouko Nikula (red.) (1988), *Class and social organisation in Finland, Sweden and Norway*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis

Andersen, Patrick Lie(2009), *Sosial ulikhet i enhetsskolen. Betydningen av klasse og kulturell kapital for skoleprestasjoner*. Masteroppgave i sosiologi. Oslo:Universitetet i Oslo.

Bakken, Anders(2009), *Ulikhet på tvers. Har foreldres utdanning, kjønn og minoritetsstatus like stor betydning for elevers karakterer på alle skoler?* Rapport 8, NOVA.

Bottomore, Tom (1993), *Élites and society*. London: Routledge

Boudon, Raymond(1974), *Education, opportunity, and social inequality: changing prospects in Western society*. New York:Wiley.

Bourdieu, Pierre(1985), "The Social Space and the Genesis of Groups" i *Theory and Society*, 14, Amsterdam: Elsevier Science Publishers B.V., s. 723-744

Bourdieu, Pierre(1986), "The Forms of Capital" i J.E. Richardson(red.) *Handbook of Theory of Research for the Sociology of Education*. Greenwood Press. s. 241-258

Bourdieu, Pierre (1987), *What makes a social class? On the theoretical and practical existence of groups*. Berkeley, Calif.: Berkeley journal of sociology

Bourdieu, P. (1995), *Distinksjonen. En sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Oslo: Pax Forlag.

Bourdieu, Pierre(1996a), *The State Nobility: Elite Schools in the Field of Power*. Cambridge: Polity.

Bourdieu, Pierre (1996b), ”Er en interessefri handling mulig?” i (red) Annick Prieur(oversatt) *Symbolisk makt. Artikler i utvalg*, Oslo:Pax. s. 131-148

Bourdieu, Pierre(1998), ”Kritikk av den skolastiske fornuft”, i *Sosiologisk tidsskrift*, årgang 6, nummer 1-2, s. 7-28

Bourdieu, Pierre (2006), "Habitus og livsstilenes rom" i *Agora* 1-2, s. 74-111

Bourdieu, Pierre & Jean-Claude Passeron(2006), *Reproduksjonen: bidrag til en teori om undervisningsystemet*. København: Hans Reitzel.

Breen, Richard (2005), “Foundations of a neo-Weberian class analysis” i Erik Olin Wright (red) *Approaches to Class Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press 2005, s. 31-50

Chan, Tak Wing & John H. Goldthorpe(2007), “Class and Status:The Conceptual Distinction and its Empirical Relevance.” *American Sociological Review*, vol 72, august, s.512-532.

Colbjørnsen, Tom, Gudmund Hernes, Knud Knudsen (1982), *Klassestruktur og klasseskiller*.
Bergen: Universitetsforlaget

Colbjørnsen, Tom, Gunn Elisabeth Birkelund, Gudmund Hernes og Knud Knudsen (1987),
Klassesamfunnet på hell. Oslo: Universitetsforlaget

Cookson, Peter W. Jr. & Caroline Hodges Persell(1985), *Preparing for Power: America's Elite
Boarding Schools*. New York: Basic Books.

Danielsen, Arild(1998), "Kulturell kapital i Norge." *Sosiologisk tidsskrift*. s. 75-105.

Duncan, Otis Dudley, Peter M. Blau(1967), *The American Occupational Structure*. New York:
John Wiley & Sons, Inc.

Duncan, Otis Dudley (1979), "How Destination Depends on Origin in the Occupational Mobility
Table" i *American Journal of Sociology*, Vol. 84, No. 4, s. 793-803

Elstad, Jon Ivar (1982), "Et gjennombrudd for empirisk samfunnsforskning?" *Materialisten*, 10.
årgang, nr. 4, s. 75-91

Elstad, Jon Ivar (1983a), "Klassestruktur og klasseskiller - nok en gang". *Materialisten*, 11.
årgang, nr 2

Elstad, Jon Ivar(1983b), "Sluttreplikk", *Materialisten*, 11. årgang, nr. 3-4, s. 134-135

Elster, J (1981), "Snobs" i *London Review of Books*, vol. 3 nr. 20 1981, s. 10-12

Erikson, Robert og John H. Goldthorpe (1992), *The Constant Flux. A Study of Class Mobility in Industrial Societies*. Oxford: Clarendon Press

Esmark, Kim (2006), "Bourdieu's uddannelsessociologi" i (Red) Prieur, A. & Sestoft C.

Pierre Bourdieu: en introduktion, Reitzel 2006

Fekjær, S. N. og Birkelund, G. E. (2007), "Does the Ethnic Composition of Upper Secondary Schools Influence Educational Achievement and Attainment? A Multilevel Analysis of the Norwegian Case". *European Sociological Review*, vol. 23, nr. 3

Flemmen, Magne(2008), *Den økonomiske overklassen. Fra teoretisk til praktiske perspektiv*. Masteroppgave i sosiologi. Institutt for sosiologi og samfunnsvitenskap, Universitetet i Oslo

Goldthorpe, J.H. (2000), *On Sociology. Numbers, Narratives, and the Integration of Research and Theory*, Oxford : Oxford University Press 2000

Gulbrandsen, Trygve, Fredrik Engelstad, Trond Beldo Klausen, Hege Skjeie, Mari Teigen, Øyvind Østerud (2002), *Norske makteliter*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Hagen, Kåre(1995), *Adresse eller karakterer? En evaluering av inntaksordningen benyttet ved opptak til grunnkurs i allmenne og økonomisk/administrative fag i Oslos videregående skoler, høsten 1994.1995:1*, Oslo: FAFO-notat

Hagesæter, Pål V., Stine Barstad og Randi Johannesen(2011), "Høyres utstillingsvindu sprekker" *Aftenposten*, 15.06.11 (tilgjengelig på <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article4148354.ece>)

Hansen, Marianne Nordli (1995), *Class and Inequality in Norway. The Impact of Social Class Origin on Education, Occupational Success, Marriage and Divorce in the Post-War Generation*. Oslo: Institutt for Samfunnsforskning

Hansen, Marianne Nordli (1999), "Utdanningspolitikk og ulikhet: rekruttering til høyere utdanning 1985-1996". *Tidsskrift for samfunnsforskning*, nr. 2, s. 172-203

Hansen, Marianne Nordli(2000), "Sosial bakgrunn og karakterer blant juridiske kandidater" i *Tidsskrift for samfunnsforskning*, nr 2, s. 151-186

Hansen, Marianne Nordli (2001), "Education and Economic Rewards. Variations by Social-Class Origin and Income Measures". *European Sociological Review*, Vol. 17 No. 3. s. 209-231

Hansen, Marianne Nordli (2005), Ulikhet i osloskolen: rekruttering og segregering. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 5(1), s. 3-26

Hansen, Marianne Nordli (2007), "Valgfrihet og styring i skolen - hvordan fungerer den offentlige fellesskolen i Oslo?" *Søkelys på arbeidslivet*, 3, årgang 24. s. 59-70

Hansen, Marianne Nordli(2009), "Sosiale nettverk og karriere- tilfellet jurister" i *Søkelys på arbeidslivet*, nr 1, årgang 26, s. 45-58

Hansen, Marianne Nordli og Fredrik Engelstad(2003), "Samfunnsklasser og klasse teorier" i (red)Frønes,Ivar og Kjølrsrød, Lise. *Det norske samfunn*, 4 utg. Gyldendal norsk forlag, Oslo

Hartmann, Michael(2007), *The Sociology of Elites*. London/ New York: Routledge

Hellerud, Synnøve Veinan og Jan Messel(2000), *Oslo Tusen års historie*. Oslo: Aschehoug & Co.

Higley, John, G. Lowell Field, Knut Grøholt(1976), *Elite Structure and Ideology. A Theory with Applications to Norway*. Oslo: Universitetsforlaget/ New York: Columbia University Press

Hjellbrekke, Johs.(1999), *Innføring i korrespondanseanalyse*. Fagbokforlaget, Bergen

Hjellbrekke, Johs & Olav Korsnes (2003), *Det norske maktfeltet: interne strukturar, homogamitendensar, mobilitetsbaner og -barrierar i norske elitar*. Oslo: Makt- og demokratiutgreiinga 1998-2003

Hjellbrekke, Johs. og Olav Korsnes (2005), "Sosiale kapital-strukturar i norske elitar" i *Tidsskrift for samfunnsforskning*, nr. 4, s. 467-502

Hjellbrekke, Johs. og Olav Korsnes(2006), *Sosial mobilitet*. Det Norske Samlaget, Oslo

Hjellbrekke, Johs., Brigitte Le Roux, Olav Korsnes, Frédéric Lebaron, Lennart Rosenlund og Henry Rouanet (2007), "The Norwegian field of power anno 2000". *European Societies*, Vol. 9, No. 2

Hægland, Torbjørn, Lars J. Kirkebøen og Oddbjørn Raaum (2006), *Resultatforskjeller mellom videregående skoler: en analyse basert på karakterdata fra skoleåret 2003-2004*. Oslo: Statistisk Sentralbyrå

Kingston, Paul William og Lewis, Lionel S. (1990), *The High-Status Track. Studies of Elite Schools and Stratification*. Albany: State University of New York Press

Kjeldstadli, Knut(1990), *Oslo bys historie, bind 4. Den delte byen*. J. W. Cappelens Forlag

Kleven, Hans I. (1965), *Klassestrukturen i det norske samfunnet*. Oslo: Ny dag

Korsnes, Olav, Heine Andersen og Thomas Brante(red.)(2004), *Sosiologisk leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget

Lareau, Annette(1987), "Social Differences in Family-School Relationships: The Importance of Cultural Capital" i *Sociology of Education*, vol 60, nr 2, s. 73-85

Lareau, Annette(2000) ,"Social Class and the Daily Lives of Children: A Study from the United States" i *Childhood*, nr 7, s. 155-171

Lareau, Annette(2002), "Invisible Inequality: Social Class and Childrearing in Black Families and White Families" i *American Sociological Review*, Vol 67, Nr 5, s. 747-776

Le Roux, Birgitte & Henry Rouanet(1998), "Interpreting Axes in Multippel Correspondence Analysis: Method of the Contributions of Points and Deviations". I Greenacre, Michael J. & Jörg Blausius(red.)*Visualisation of Categorical Data*. s. 197-220 San Diego: Academic Press

Le Roux, Birgitte & Henry Rouanet (2004), *Geometric Data Analysis. From Correspondence Analysis to Structured Data Analysis*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers

Lødding, Berit og Helland, Håvard (2007), *Alle får men hvem får hva? Evaluering av Oslo kommunes inntaksordning til videregående opplæring i studieretning for allmennfag/utdanningsprogram for studiespesialisering*. Rapport 21/2007, Oslo: NIFU STEP

Mastekaasa, Arne(2000), "Universitetsutdanning, karakterer og økonomisk suksess" i *Tidsskrift for samfunnsforskning*, nr 2, s. 523-560

Mastekaasa, Arne (2004), "Social Origins and Recruitment to Norwegian Business and Public Sector Elites". *European Sociological Review*, Vol. 20, No. 3. s. 221-235

Murtagh, Fionn (2005), *Correspondence Analysis and Data Coding with Java and R*. Chapman & Hall/CRC

NESH(2000), Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. Oslo: NESH, Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora

Norges Lov(2003), LOV 2003-07-04 nr 84: Lov om private skolar med rett til statstilskot (privatskolelova). Kunnskapsdepartementet

NOU(1995), Ny lovgivning om opplæring "...og forøvrig kan man gjøre som man vil" Oslo: Statens forvaltningstjeneste

Putnam, Robert (1976), *The Comparative Study of Political Elites*. Englewood Cliffs N.J: Prentice Hall

Regjeringen: Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet(1996), *Vidaregåande opplæring etter Reform 94*. Veiledning og brosjyrer. Tilgjengelig på:
<http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/regjeringen-brundtland-iii/kuf/veiledninger/1996/Vidaregaande-opplaring-etter-Reform-94.html?id=87404>

Ringdal, Kristen (1994), "Intergenerational Class Mobility in Post-War Norway: A Weakening of Vertical Barriers?" *European Sociological Review*, Vol. 10, No. 3. s. 273-288

Ringdal, Kristen(2001), *Enhet og Mangfold*. Fagbokforlaget

Ringdal, Kristen (2004), "Social Mobility in Norway 1973-95" i Breen, Richard (red). *Social Mobility in Europe*. Oxford: Oxford University Press, s. 251-267

Romesburg, H. Charles(2004), *Cluster Analysis for Researchers*. North Carolina: LULU Press

Rosenlund, Lennart (1998), "Sosiale strukturer og deres metamorfoser". *Sosiologisk tidsskrift*, årgang 6. Nr. 1-2., s. 45-74

Rosenlund, Lennart (2002), "Pierre Bourdieu on a visit to Stavanger". *Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift*,. Nr. 2, s. 137-186

Skarpenes, O. (2007), "Den legitime kulturens moralske forankring" i *Tidsskrift for samfunnsforskning* 48. s. 531-564

Skog, Ole-Jørgen(2007), *Å forklare sosiale fenomener*. Gyldendal Akademisk

Statistisk årbok(2010), Oslo- Kongsvinger: SSB

Stortingsmelding nr 16 (2006-2007), *... og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring*. Kunnskapsdepartementet

Tahir, Maryam, Jo Bredeveien , Sturla Hanssen(3. juni, 2009), "Den klassesdelte skolen". *Dagsavisen*

Telhaug, Alfred Oftedal(1997), *Utdanningsreformene: oversikt og analyse*. Didakta norsk forlag

URL 1: Oslo kommune, utdanningsetaten: <http://www.elvebakken.vgs.no/skolen/skolen1.shtml>
(sist oppsøkt 25. juni 2011)

URL 2:Oslo kommune, utdanningsetaten: <http://www.holtet.vgs.no/> (sist oppsøkt 25. juni 2011)

URL 3:Treider: <http://www.treider.no/Private-gymnas> (sist oppsøkt 25. juni 2011)

Vangen, Torill(2007), *Nasjonal utdanningsdatabase NUDB. Dokumentasjonsrapport. Datavarehus for utdanningsdata 1970-2006*. Notat 2007/54. Oslo- Kongsvinger: Statistisk Sentralbyrå

van Meter, Karl M., Marie-Ange Schiltz, Philippe Cibois & Lise Mounier(1994), *Correspondence Analysis: A History and French Sociological Perspective*, The BMS. I Greenacre, Michael J. & Jörg Blasius(red) *Correspondence Analysis in the Social Science: Recent Developments and Applications*. San Diego: Academic Press

van Zanten, Agnès(2009), "The Sociology of Elite Education" i (red) Apple, Michael W., Stephen J. Ball, Luis Armando Gandin *International Handbook of the Sociology of Education*, London/New York: Routledge, s. 329-339

Weininger, Eliot B. & Anette Lareau(2003), "Translating Bourdieu into the American context: the question of social class and family- school reations" i *Poetics* 31. Elsevier

White, Stuart (2007), *Equality*. Cambridge: Polity

Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.

Antall ord i denne oppgaven: 39 596

VEDLEGG 1 – SKOLEOVERSIKT

Skoler som er tatt med i analysene.

Navn	Oppr. elevtall	Foreldre	Eliteforeldre	Elev	Eliteelev	Gr.lagt	Kommentar
Berg Videregående Skole	2755 (4,3%)	2754 (5,1%)	629 (8,3%)	1610 (5,9%)	268 (8,9%)	1925	Offentlig vgs.
Bjerke Videregående Skole	1848 (2,9%)	1808 (3,3%)	80 (1,1%)	975 (3,6%)	56 (1,9%)	1977	Offentlig videregående skole. Grunlagt 1977 som Linderud videregående skole. Bjerke siden 2000.
Bredtvet Videregående Skole	2291 (3,6%)	2111 (3,9%)	77 (1,0%)	1448 (5,3%)	108 (3,6%)	1972	Offentlig vgs. Nedlagt 2008.
Elvebakken Videregående Skole	1673 (2,6%)	1079 (2,0%)	106 (1,4%)	18 (0,1%)	1 (0,0%)	1924	Offentlig vgs. Mye yrkesfag.
Fagerborg Videregående Skole	3193 (5,0%)	2778 (5,1%)	678 (9,0%)	1259 (4,6%)	157 (5,2%)	1915	Offentlig vgs.
Forsøksgymsaset i Oslo	391 (0,6%)	386 (0,7%)	45 (0,6%)	293 (1,1%)	13 (0,4%)	1967	Offentlig selvstyrt, nedlagt 2004, få elever og nedlagt, men en interessant del av skolehistorien i Norge.
Foss Videregående Skole	2799 (4,4%)	2575 (4,8%)	439 (5,8%)	1106 (4,1%)	81 (2,7%)	1900	Offentlig vgs.
Grefsen Videregående Skole	2149 (3,4%)	2148 (4,0%)	246 (3,3%)	1224 (4,5%)	154 (5,1%)	1921	Offentlig vgs.
Hartvig Nissens Skole	2577 (4,0%)	2543 (4,7%)	477 (6,3%)	1072 (3,9%)	94 (3,1%)	1849	Offentlig vgs.
Hellerud Videregående Skole	2549 (4,0%)	2209 (4,1%)	97 (1,3%)	1305 (4,8%)	98 (3,3%)	1984	Offentlig vgs.
Helberg Private Gymnas	627 (1,0%)	613 (1,1%)	100 (1,3%)	208 (0,8%)	12 (0,4%)	1989	Privat vgs. Montessoripedagogikk.
Holtet Videregående Skole	1109 (1,7%)	532 (1,0%)	31 (0,4%)	525 (1,9%)	60 (2,0%)	1939	Offentlig vgs. Grunlagt som Bekkelaget høyere skole i 1939. Kun allm. frem til 1990, etter dette en ren yrkesskole med mulighet for påbygning, studiekompetanse.
Kristelig Gymnasium	3334 (5,2%)	3199 (5,9%)	625 (8,3%)	1845 (6,8%)	304 (10,1%)	1913	Privat skole. Motto: "Mer enn en skole."
Lambertseter Videregående Skole	3020 (4,7%)	3020 (5,6%)	330 (4,4%)	1321 (4,8%)	103 (3,4%)	1961	Offentlig vgs.
Manglerud Videregående Skole	2807 (4,4%)	2467 (4,6%)	176 (2,3%)	1110 (4,1%)	68 (2,3%)	1960	Offentlig vgs.

Skoler som er tatt med i analysene (fortsettelse):

Navn	Oppr. Elevtall	Førelde	Eliteførelde	Elev	Eliteelev	Gr.lagt	Kommentar
Nordstrand Videregående Skole	2534 (4,0%)	2533 (4,7%)	340 (4,5%)	1458 (5,4%)	184 (6,1%)	1889	Offentlig vgs.
Oslo By Steinerskole	395 (0,6%)	395 (0,7%)	76 (1,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	2001	Privat skole. Steinerpedagogikk. Liten, men interessant på grunn av spesiell pedagogikk og for å se på private skoler.
Oslo Handelsgymnasium	3931 (6,2%)	3747 (6,9%)	537 (7,1%)	1919 (7,0%)	226 (7,5%)	1875	Offentlig vgs.
Oslo Katedralskole	4409 (6,9%)	4380 (8,1%)	841 (11,2%)	2801 (10,3%)	411 (13,7%)	1153	Offentlig vgs. Skoleens motto: "Non Scholae, sed vitae discimus". "Vi lærer ikke for skolen, men for livet"
Oslo Private Gymnasium As	683 (1,1%)	683 (1,3%)	143 (1,9%)	184 (0,7%)	23 (0,8%)	1991	Privat vgs.
Persbråten Videregående Skole	2762 (4,3%)	2762 (5,1%)	536 (7,1%)	1677 (6,2%)	268 (8,9%)	1959	Offentlig vgs.
Rudolf Steinerskolen i Oslo	590 (0,9%)	590 (1,1%)	119 (1,6%)	336 (1,2%)	34 (1,1%)	1926	Privatskole. Steinerpedagogikk. Liten i antall men med fordi den er privat og spesiell pedagogikk.
Sandaker Videregående Skole	1977 (3,1%)	493 (0,9%)	28 (0,4%)	162 (0,6%)	1 (0,0%)	1959	Offentlig vgs. Mye yrkesfag.
Sogn Videregående Skole	1864 (2,9%)	254 (0,5%)	17 (0,2%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	1960	Offentlig vgs. Svært mye yrkesfag.
Stovner Videregående Skole	2080 (3,3%)	1782 (3,3%)	62 (0,8%)	1024 (3,8%)	74 (2,5%)	1979	Offentlig vgs.
Treider As	1556 (2,4%)	532 (1,0%)	46 (0,6%)	18 (0,1%)	1 (0,0%)	1882	Privat.
Ullem Videregående Skole	2031 (3,2%)	1646 (3,0%)	288 (3,8%)	779 (2,9%)	98 (3,3%)	1901	Offentlig vgs.
Ulstrup Videregående Skole	2804 (4,4%)	2272 (4,2%)	134 (1,8%)	1286 (4,7%)	96 (3,2%)	1973	Offentlig vgs.
Wang	3059 (4,8%)	1683 (3,1%)	232 (3,1%)	289 (1,1%)	5 (0,2%)	1907	Privat vgs. Fokus på toppidrett.
Total	63797 (100%)	53974 (100%)	7535 (100%)	27252 (100%)	2998 (100%)		

Skoler som ikke er tatt med i analysene:

Navn	Antall elever	Kommentar
Ambassade De France Lycee Francais	145	Skole på ambassaden, hovedsaklig for barna av ansatte og det franske miljøet.
Bi Stiftelsen	183	Samme som Handelshøyskolen BI, hovedsaklig bachelor++.
Bjørknes As	63	Privat. Siden 90-tallet. Svært få elever med primærvitnemål.
Bjørnholt Skole	24	Offentlig vgs. Startet 2007, for ny til å være med.
Bli No As	186	Lit informasjon. Få elever.
Briskeby Hlf S Skole Og Kompetanse	117	Privat vgs. for hørselshemmede i Lier Buskerud.
Bårdar Akademiet As	29	Samarbeid med Treider for å gi studiekompetanse.
Den Franske Kosmetologskole	45	Hudpleieskole.
Eikelund Videregående Skole	17	Spesial vgs. for barn med psykiske vansker.
Etterstad Videregående Skole	280	Sammenslått av Oslo teknisk-maritime skole og Oslo kokk- og stuertskole i 2001. Offentlig vgs. For få elever.
Fagskolen For Bok Og Papir Sti	1	Skole for etterutdanning til ansatte i bokhandel og forlag.
Film Og TV Akademiet As	49	Privat. Lite info på nett. Muligens underlagt NISS.
Fjellhaug Skoler	18	Bibelskole. Privat.
Frogner Videregående Skole	537	Nedlagt 1991. Lite informasjon.
Helsepedagogisk R Steinerskole	7	Vgs. for barn med spesielle behov
Hoff Videregående Skole	135	Nedlagt for noen år siden. Privat handel- og kontorskole.
Høgskolen For Kristendom	3	Privat kristen høyskole.
Kirkeveien Videregående Skole	23	Spesialskole for rusmisbrukere.
Kongsskogen Videregående Skole	163	Skole for barn med psykiske og sosiale vansker
Kunsthøgskolen I Oslo	52	Høyskole
Luthersk Bibel-Og Menighetsseminar	6	Liten skole.
Merkantilt Institutt	5	Privat. Samlet til Campus Kristiania i 2005
Minerva Videregående Skole As	3	Juks med elevtall.
Natur Videregående Skole Stiftelse	327	Landbruksskole
Nks Høyskoler	1	Høyskole
Norges Markedshøyskole	51	Privat. Samlet til Campus Kristiania i 2005
Norges Markedshøyskoles Kunnskapssenter As	31	Privat. Samlet til Campus Kristiania i 2005

Skoler som ikke er tatt med i analysene (fortsettelse):

Navn	Antall elever	Kommentar
Norsk Hudpleiefagskole As	7	Privat. Nedlagt 2002.
Norsk Hupleiefagskole As	74	Samme som over.
Norsk Lydskole As	119	Lite info på nett. Muligens underlagt NISS.
Norsk Reiselivsskole	17	Underlagt Norges merkantile fagskole. Ettårig skole
Næringsakademiet As	78	Finnes ikke i Oslo.
Oslo Kokk Og Stuertskole	35	Nå Etterstad vgs, gir ikke studiekompetanse.
Oslo Kommune Kompetanse- Og Omstilling	20	Kompetanseutviklingstjeneste for Oslo kommune.
Oslo Kunstfagskole As	62	Underlagt NISS. Het tidligere Oslo Tegne og Maleskole.
Oslo Sanitetsforenings Hjelpepleierskole	96	Privat skole. Kun helsefagarbeider utdanning.
Oslo Tegne Og Maleskole As	36	Nå Oslo Kunstfagskole.
Oslo Voksenopplæring	1912	Voksenopplæring
Robur As	53	Svært lite tilgjengelig informasjon. Lager muligens pengeskap.
Sonans Privatgymnas As	35	Privat. Siden 1989. Svært få elever med primærvitnemål.
Sofienberg Tekniske Fagskole	413	1883. Delt opp i 2 skoler i 2006. Sofienberg videregående og Fagskolen i Oslo.
Stiftelsen Røde Kors Nordisk United World College	75	Privatskole, registrert adresse Sogn og Fjordane.
Teknologisk Institutt	15	Høyskole
Tomb Jordbruksskole	659	Privat. Holder til i Råde i Vestfold
Vahl Skole	431	Grunnskole siden 1997. Ellers lite informasjon å oppdrive.
Vinterlandbruksskolen I Oslo	211	Landbruksskole
Vox	1253	Voksenopplæring
Vox - Voksenopplæringsinstituttet	624	Voksenopplæring
Westerdahl School Of Communication	157	Høyskole
Westerdals School Of Communication A	121	Høyskole
Wolff Dekorasjon Og Reklameskole	3	Høyskole
Øya Videregående Skole	135	Land- og naturbruk

VEDLEGG 2- GRUPPERING AV SKOLER

Vest	Øst
Berg Videregående Skole	Bjerke Videregående Skole
Fagerborg Videregående Skole	Bredtvedt Videregående Skole
Hartvig Nissens Skole(sentrum)	Elvebakken Videregående Skole(sentrum)
Oslo Handelsgymnasium(sentrum)	Foss Videregående Skole(sentrum)
Oslo Katedralskole(sentrum)	Hellerud Videregående Skole
Persbråten Videregående Skole	Lambertseter Videregående Skole
Sogn Videregående Skole	Manglerud Videregående Skole
Ullem Videregående Skole	Sandaker Videregående Skole
	Stovner Videregående Skole
	Ulsrud Videregående Skole
	Forsøksgymnaset i Oslo(selvstyrt offentlig, i en særstilling)
Nord+	Privat
Grefsen Videregående Skole	Heltberg Gymnasium(nord+)
Holtet Videregående Skole	Kristelig Gymnasium(vest, sentrum)
Nordstrand Videregående Skole	Oslo by Steinerskole (vest, sentrum)
	Oslo Private Gymnasium(vest, sentrum)
	Rudolf Steinerskolen i Oslo (vest)
	Treider (vest, sentrum)
	Wang(vest, sentrum)

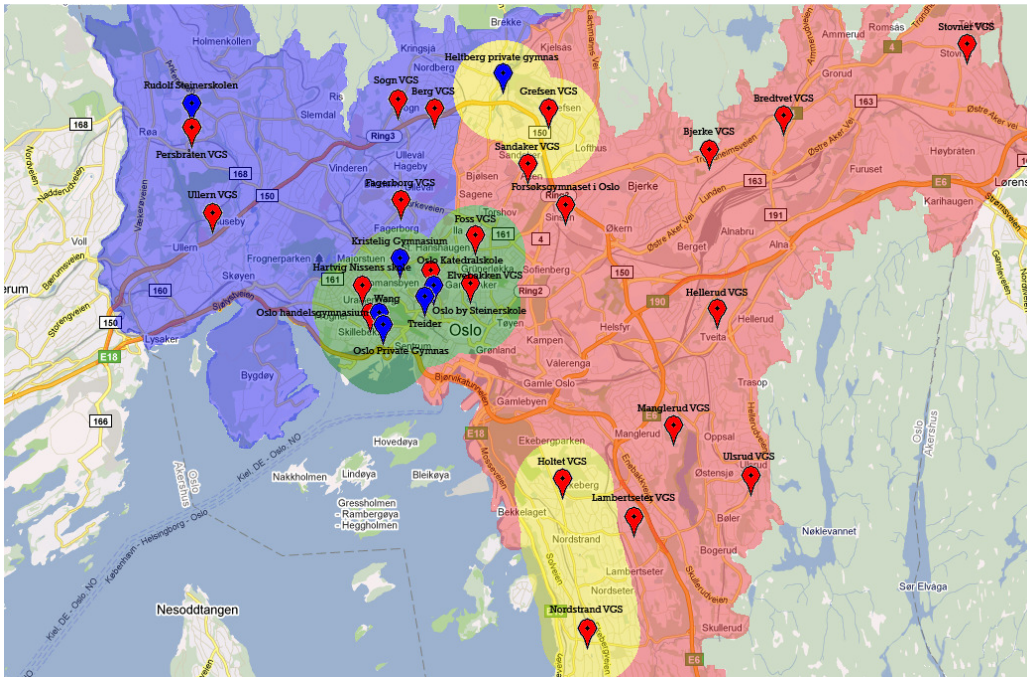

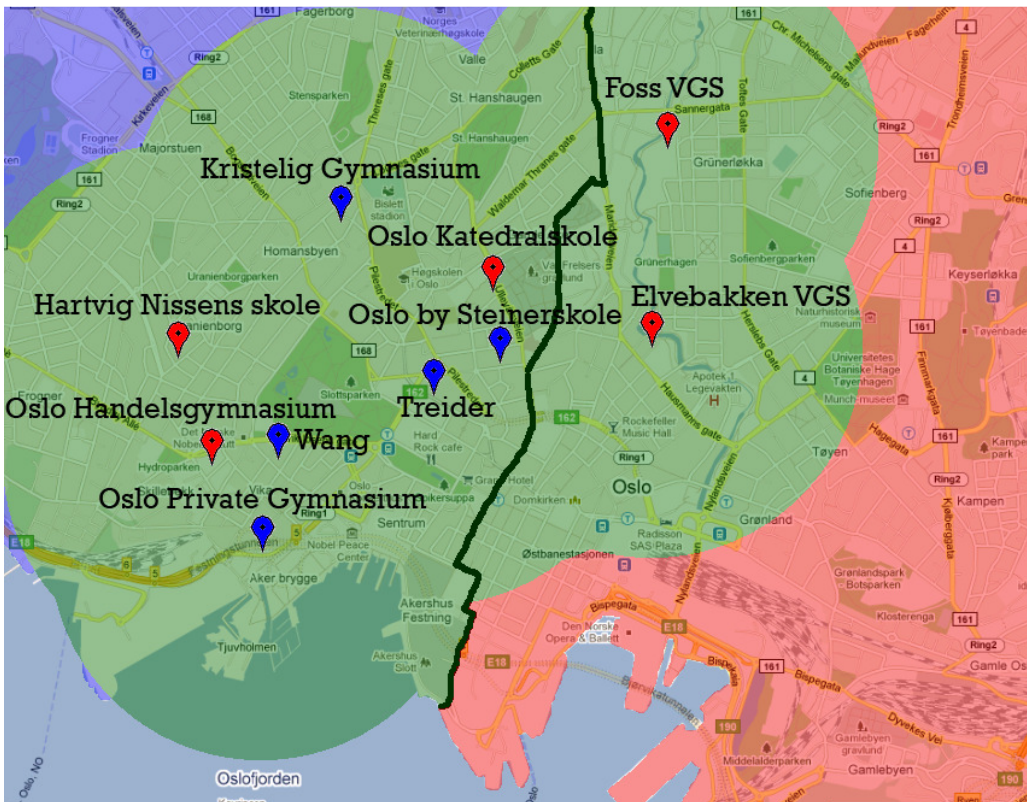
Alle offentlige skoler er markert med en rød markør, alle private er markert av en blå markør.

Vest har blå kartfarge, øst har rød kartfarge, nord + har gul kartfarge og sentrum har grønn kartfarge.

Skoler, Oslo:

Skoler, sentrum:

VEDLEGG 3- DATA

Inndeling av ordcFar4kat, ordsMor4kat og ordcEig4kat:

Kategori 1	Elite
Kategori 2	Øvre middelklasse
Kategori 3	Nedre middelklasse
Kategori 4	Arbeiderklasse

Inndeling av EliteFar, EliteMor og ORDCelite:

Kategori 1	Kulturell elite
Kategori 2	Profesjonselite
Kategori 3	Økonomisk elite
Kategori 4*	Samtlige foreldre registrert med annen ORDC- variabel enn elite

* finnes ikke for ORDCelite

Inndeling av FarInntny og MorInntny:

	FarInntny	MorInntny	%
Kategori 1	0 - 2622,4349	0 - 733,7002	20
Kategori 2	2622,4350 - 6030,4062	733,7003 - 3157,1594	60
Kategori 3	6030,4063 - 9999999999	3157,1595 - 9999999999	20

Missing: FarInntny (2379), MorInntny (901)

Den reelle årslønnen tilsvaret tallet i tabellen multiplisert med 100.

Inndeling av FarEliteInnt og MorEliteInnt:

	FarEliteInnt	% i pop	% i elite	MorEliteInnt	% i pop	% i elite
Kategori 1	0,0001- 4000,0000	50,4	16,0	0,0001- 1500,0000	31,7	5,7
Kategori 2	4000,0001- 8000,0000	40,3	55,9	1500,0001- 4000,0000	59,2	51,3
Kategori 3	8000,0001- 99999999999999	9,3	28,1	4000,0001- 99999999999999	9,0	43,0

Missing: FarEliteInnt (3681), MorEliteInnt(4426)

Den reelle årslønnen tilsvaret tallet i tabellen multiplisert med 100.

En høyere andel står som oppført uten lønn i denne variabelen enn den forrige. Grunnen til dette er at 0 er brukt som laveste inntekt i foreldrelønnsvariablene, men ikke i elitelønnsvariablene. I

elitelønnsvariablene faller i tillegg til de som ikke står oppført med lønnsopplysninger, 1302 fedre og 3525 mødre som står oppført med 0 i inntekt ut. Hos fedrene er det 1 person fra profesjonseliten som står oppført med 0 i inntekt, hos mødrene er det 7 fra den kulturelle elite og 6 fra profesjonseliten dette gjelder for. Dette er svært få og vil på ingen måte påvirke resultatet synlig.

Det viser seg når man tar utgangspunkt i eliteprosentueringene(basert på ORDC, klasse 1, 2 og 3)at elitene har langt høyere lønn enn den øvrige befolkningen; i foreldrerommet er kategori 3 de 20 % høyeste inntektene, i eliteforeldrerommet er kategori 3 om lag de 10 % høyeste inntektene i befolkningen. Likevel gir dette 28,1 % elitefedre i den høyeste kategorien og 43 % elitemødre. Både her og i den forrige tabellen er det også svært klare og ikke uventede kjønnsforskjeller, hvor kvinner har langt lavere lønnsjennomsnitt enn menn.

Det som må forventes å påvirke resultatene er at i den høyeste eliteslønnsvariabelen hos mødre fanges opp hele 43 % av de høyeste inntektene. Dette skjuler mest sannsynlig en differensiering i eliteforeldrerommet hos mødre i henhold til høyeste utdanning koblet med lavere lønninger og kulturell elite, profesjonselite koblet med høy utdanning, noe høyere lønn og profesjonselite samt økonomisk elite koblet til de høyeste lønningene og lavere universitetsutdanninger.

Som det kommer frem av tabellen finnes denne sammenhengen også for mødre, selv om grunnlaget for de økonomiske elitemødrene er svært lite(52 mødre).

ORDC		kulturell	profesjon	økonomisk
Snittlønn		3499,6010	4511,8804	13350,3857
Casmin	5	25,4 %	14,9 %	53,8 %
	6	46,5 %	69,7 %	23,1 %
	7	17,6 %	8,6 %	1,9 %

Lønnsforskjellene er som forventet, og det er også utdanningsnivået. Kulturell elite har i større grad de aller høyeste utdanningene, økonomisk elite har lavere universitetsnivå i størst grad. Likevel vil analysene godt kunne skildre mødre med mye ressurser, og dette er også verdifullt.

Inndeling av NyLonn2:

	Nylonn2	%
Kategori 1	0	8.3
Kategori 2	1-250000	46.2
Kategori 3	250001-400000	21.9
Kategori 4	400001-600000	15.5
Kategori 5	600001-9999999999999999	8.1

Missing: NyLonn2 (2271)

Inndeling av Elitelonn:

	Elitelonn	%i pop	% i elite
Kategori 1	0,00000-250000	54.5	12.5
Kategori 2	250000,001-500000	32.1	35.5
Kategori 3	500000,001-1000000	11.9	35.2
Kategori 4	1000000,001-1500000	1.0	11.1
Kategori 5	1500000,001-9999999999999999	.5	5.7

Missing: Elitelonn (2271)

Inndeling av Farformueny og Morformueny:

	Farformueny	Morformueny	%
Kategori 1	0 - 282611,80	0 - 142825,20	20
Kategori 2	282611,81 - 2043132,00	142825,21 - 1026330,80	60
Kategori 3	2043132,01 - 9999999999999999	1026330,81 - 9999999999999999	20

Missing: Farformueny (7324), Morformueny (3279)

Inndeling av FarElitForm og Morformueny:

	FarElitForm	% i pop	% i elite	Morformueny, % i elite
Kategori 1	0 - 1000000	59.3	38.8	7.1
Kategori 2	1000001 - 3000000	27.5	38.1	54.6
Kategori 3	3000001 - 9999999999999999	13.2	23.1	38.3

Missing: FarElitForm (7324)

Inndeling av NyKapital:

	NyKapital	% i pop	% i elite
Kategori 1	Negative tall	1.1	1.7
Kategori 2	0-1000	44.4	22.1
Kategori 3	1001-5000	30.4	30.3
Kategori 4	5001-20000	15.6	23.7
Kategori 5	20001-100000	5.7	12.3
Kategori 6	100001-99999999999999	2.6	9.9

Missing: NyKapital(2262)

Inndeling av Nynaer:

	Nynaer	% i pop
Kategori 1	Negative tall	1.5
Kategori 2	0	92.0
Kategori 3	1 - 100000	3.4
Kategori 4	100001 - 99999999999999	3.0

Missing: Nynaer (2261)

Inndeling av NyNaerElite:

	NyNaerElite	% i pop	% i elite
Kategori 1	-999999999- -1	1.5	2.8
Kategori 2	0	92.0	84.1
Kategori 3	1-250000	4.6	9.8
Kategori 4	250001-99999999999999	1.8	3.3

Missing: NyNaerElite (2261)

Inndeling av Casmin:

	Casmin
1	Ingen utdanning, barneskole, folkeskole og ungdomsskole
2	Uavsluttet videregående skole
3	Avslutta VGS, yrkesfaglig, + evt. påbygging
4	Avslutta VGS, allmennfaglig, + evt. påbygging
5	Universitetsutdanning, lavere nivå
6	Universitetsutdanning, høyere nivå
7	Forskerutdanning

I utgangspunktet burde det ikke finnes elever i kategori 1 og 2 da elever som ikke har oppnådd generell studiekompetanse ikke er med i datasettet. I kategoriene 1 og 2 befinner det seg til

sammen 20 elever i elevrommet. Grunnen til dette er at variabelen som har blitt benyttet til å velge bort elever uten studiekompetanse er hvilken linje de står oppført med som fullført siste år på videregående. Casminvariabelen har benyttet høyeste fullførte utdannelse pr. 2007. Av disse 20 elevene er det 16 som ikke har fått oppdatert NUS2000 klassifisering etter grunnskolen, grunnkurs eller vk1, selv om de faktisk har fullført vk2. Det ser altså ut til å være noen små feil. De resterende 4 elevene har fullført allmenn linje, men etter dette tatt yrkesutdanning på videregående som har høyere NUS2000-kode og derfor blitt registrert med denne som høyeste utdanning. Denne feilen gjelder altså 20 elever til sammen og vil ikke utgjøre noe for resultatet.

Inndeling av Avgaar:

Kat	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
År	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Kat	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
År	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008

Inndeling av SnittKarDec:

	Intervall	Prosentintervall
1	0.00 - 3.14999	0 % - 5 %
2	3.15 - 3.381	5,01 % - 10 %
3	3.382 - 3.680	10,01 % - 20 %
4	3.681 - 3.80	20,01 % - 30 %
5	3.381 - 3.9048	30,01 % - 40 %
6	3.9049 - 4.1000	40,01 % - 50 %
7	4.1001 - 4.2857	50,01 % - 60 %
8	4.2858 - 4.4762	60,01 % - 70 %
9	4.4763 - 4.6522	70,01 % - 75 %
10	4.6523 - 4.7500	75,01 % - 80 %
11	4.7501 - 4.8696	80,01 % - 85 %
12	4.8697 - 5.1429	85,01 % - 90 %
13	5.143 - 5.3333	90,01 % - 95 %
14	5.3334 - 6.000	95,01 % - 100 %

VEDLEGG 4- OVERSIKT, KLYNGER

I parentes i overskrift: prosentvis andel av total i analysen som befinner seg i klyngen. Global: prosentvis fordeling for gitt variabelkategori i analysen totalt. Cat/grp: andel av klynge som har gitt variabelkategori. Grp/cat: andel av variabelkategori i klynge.

Foreldrerom, 3 klynger:

Cluster 1 av 3, foreldre(62,62 %)							
	+				-		
	Global	Cat/grp	Grp/cat		Global	Cat/grp	Grp/cat
CasmMor2-5	33,93	50,42	93,08	CasmMor2-missing	3,22	2,12	41,20
CamMor2-3	6,25	8,26	82,70	CasmMor2-1	13,68	2,39	10,96
CasmMor2-4	11,96	14,32	74,97	CasmMor2-6(0)	9,67	0	0
CasmMor2-2	21,29	22,49	66,17				
CasmFar2-5	25,78	33,82	82,15	CasmFar2-3	9,07	8,35	57,68
CasmFar2-6	24,50	28,11	71,84	CasmFar2-missing	4,68	3,75	50,24
CasmFar2-4	11,67	13,26	71,16	CasmFar2-2	13,72	11,29	51,55
				CasmFar2-1	10,58	1,42	8,39
ordcFar4kat-2	21,81	28,16	80,87	ordcFar4kat-missing	44,17	41,19	58,39
ordcFar4kat-3	11,29	13,38	74,20	ordcFar4kat-4	11,64	4,37	23,51
ordcFar4kat-1	11,08	12,90	72,90				
ordcMor4kat-3	23,60	30	79,61	ordcMor4kat-missing	38,09	35,49	58,34
ordcMor4kat-2	22,14	27,24	77,08	ordcMor4kat-1	4,09	1,85	28,36
				ordcMor4kat-4	12,08	5,41	28,06
FarInntny-3	19,12	24,86	81,42	FarInntny-1	19,12	8,09	26,49
FarInntny-2	57,36	62,67	68,43				
MorInntny-2	59	63,26	67,14	MorInntny-3	19,67	19,30	61,47
				MorInntny-1	19,67	15,71	50,03
Farformueny-3	17,28	22,24	80,57	Farformueny-1	17,29	8,85	32,08
Farformueny-2	51,86	55,53	67,06				
Morformueny-3	18,78	21,97	73,25	Morformueny-1	18,78	12,01	40,03
Morformueny -2	56,35	60,02	66,69				
Avgaar - 7	3,47	3,89	70,23	Avgaar -18	4,44	4,27	60,22
Avgaar -6	3,69	4,10	69,46	Avgaar -17	4,58	4,37	59,77
Avgaar -8	3,77	4,16	69,97	Avgaar -19	4,85	4,55	58,79
Avgaar -5	3,55	3,92	69,14	Avgaar -22	5,55	5,10	57,49
Avgaar -4	3,55	3,79	66,89	Avgaar -21	5,30	4,85	57,34
Avgaar -10	4,24	4,47	66,11	Avgaar -20	4,85	4,38	56,49
Avgaar -9	4,21	4,43	65,90	Avgaar -23	5,71	5,18	56,86
Avgaar -3	3,81	3,99	65,73	Avgaar -24	6,18	5,53	56,11
Avgaar -2	3,79	3,97	65,59				
Avgaar -11	3,98	4,13	65,10				
Avgaar -1	4,09	4,23	64,76				
SnittKarDec-missing	64,01	66,76	65,31	SnittKarDec-7	3,50	3,34	59,65
SnittKarDec-12	3,62	3,77	3,62	SnittKarDec-6	3,56	3,16	55,56
				SnittKarDec-3	3,59	2,84	49,84
Persbråten	5,12	6,22	76,18	Foss	4,77	4,28	56,19
KG	5,93	7,10	75,05	Manglerud	4,57	3,92	53,75
Norstrand	4,69	5,58	74,46	Bjerke	3,35	2,76	51,60
Ullern	3,05	3,57	73,27	Ulsrud	4,21	3,55	52,82
OHG	6,94	7,63	68,80	Bretvedt	3,91	3,18	50,88
Fagerborg	5,15	5,65	68,72	Hellerud	4,09	3,05	46,67
Berg	5,10	5,52	67,76	Stovner	3,30	2,19	41,53
Grefsen	3,98	4,22	66,43				
Hartvig Nissen	4,71	4,86	64,57				

Cluster 2 av 3, foreldre(27,76 %)

	+			-			
	Global	Cat/grp	Grp/cat	Global	Cat/grp	Grp/cat	
ordcFar4kat-4	11,64	31,20	74,41	ordcFar4kat-3	11,29	8,31	20,43
ordcFar4kat-missing	44,17	54,71	34,37	ordcFar4kat-1	11,08	0,70	1,76
				ordcFar4kat-2	21,81	5,08	6,46
ordcMor4kat-4	12,08	30,96	71,12	ordcMor4kat-3	23,60	15,41	18,12
ordcMor4kat-missing	38,09	47,98	34,96	ordcMor4kat-1	4,09	0,24	1,63
				ordcMor4kat-2	22,14	5,42	6,80
CasmFar2-1	10,58	34,46	90,40	CasmFar2-4	11,67	10,68	25,41
CasmFar2-2	13,72	23,20	46,95	CasmFar2-5	25,78	8,96	9,65
CasmFar2-3	9,07	13,27	40,60	CasmFar2-6	24,50	2,06	2,33
CasmFar2-missing	4,68	7,37	43,71				
CasmMor2-1	13,68	43,87	89,02	CasmMor2-4	11,96	10,76	24,97
CasmMor2-missing	3,22	6,81	58,69	CasmMor2-3	6,25	3,90	17,30
CasmMor2-2	21,29	25,94	33,83	CasmMor2-6	9,67	0,25	0,73
				CasmMor2-5	33,93	8,46	6,92
FarInntny-1	19,12	47,20	68,53	FarInntny-2	57,36	46,20	22,36
FarInntny-missing	4,41	4,77	30,01	FarInntny-3	19,12	1,83	2,66
MorInntny-1	19,67	33,46	47,23	MorInntny-3	19,67	5,81	8,20
Farformueny-1	17,29	38,57	61,94	Farformueny-2	51,86	41,88	22,41
Farformueny-missing	13,57	15,71	32,14	Farformueny-3	17,28	3,84	6,16
Morformueny-1	18,78	37,99	56,14	Morformueny-2	56,35	49,56	24,41
Morformueny-missing	6,08	6,89	31,50	Morformueny-3	18,78	5,55	8,21
Avgaar-1	4,09	4,67	31,70	Avgaar-9	4,21	3,91	25,81
Avgaar-20	4,85	5,34	30,53	Avgaar-5	3,55	3,24	25,38
Avgaar-21	5,30	5,71	29,87	Avgaar-10	4,24	3,85	25,23
Avgaar-22	5,55	5,90	29,50	Avgaar-14	4,17	3,75	24,94
Avgaar-3	3,81	4,09	29,84	Avgaar-6	3,69	3,20	24,02
Avgaar-23	5,71	6,05	29,41	Avgaar-7	3,47	2,90	23,20
				Avgaar-8	3,77	3,10	22,78
SnitKarDec-3	3,59	5,71	44,17	SnitKarDec-9	3,61	2,86	21,96
SnitKarDec-6	3,56	4,50	35,03	SnitKarDec-missing	64,01	61,93	26,85
SnitKarDec-7	3,50	3,86	30,57	SnitKarDec-12	3,62	2,12	16,29
Stovner	3,30	6,76	56,85	Grefsen	3,98	3,63	25,33
Hellerud	4,09	7,36	49,93	Hartvig Nissen	4,71	3,57	21,04
Bretvedt	3,91	6,64	47,13	OHG	6,94	5,43	21,72
Ulsrud	4,21	6,73	44,37	Katta	8,12	6,42	21,96
Bjerke	3,35	5,52	45,74	Nordstrand	4,69	3,10	18,36
Manglerud	4,57	6,87	41,75	Ullern	3,05	1,67	15,19
Lambertseter	5,60	6,27	31,13	Fagerborg	5,15	2,56	13,79
Wang	3,12	3,57	31,79	Berg	5,10	2,43	13,22
Foss	4,77	5,08	29,55	Persbråten	5,12	2,27	12,31
				KG	5,93	2,81	13,16

Cluster 3 av 3, foreldre(9,62 %)

	+			-			
	Global	Cat/grp	Grp/cat	Global	Cat/grp	Grp/cat	
ordcFar4kat-1	11,08	29,20	25,34	ordcFar4kat-3	11,29	6,30	5,37
ordcFar4kat-2	21,81	28,72	12,67	ordcFar4kat-missing	44,17	33,25	7,24
				ordcFar4kat-4	11,64	2,52	2,08
ordcMor4kat-1	4,09	29,76	70	ordcMor4kat-missing	38,09	26,53	6,70
ordcMor4kat-2	22,14	37,12	16,13	ordcMor4kat-4	12,08	1,02	0,81
				ordcMor4kat-3	23,60	5,57	2,27
CasmFar2-6	24,50	65,83	25,84	CasmFar2-missing	4,68	2,95	6,06
				CasmFar2-5	25,78	21,98	8,20
				CasmFar2-4	11,67	4,16	3,43
				CasmFar2-3	9,07	1,62	1,72
				CasmFar2-1	10,58	1,33	1,21
				CasmFar2-2	13,72	2,14	1,50
CasmMor2-6	9,67	99,85	99,27	CasmMor2-missing	3,22	0,04	0,12
				CasmMor2-3	6,25	0	0
				CasmMor2-4	11,96	0,08	0,06
				CasmMor2-1	13,68	0,04	0,03
				CasmMor2-2	21,29	0	0
				CasmMor2-5	33,93	0	0
FarInntny-3	19,12	31,65	15,92	FarInntny-missing	4,41	3,53	7,69
				FarInntny-2	57,36	54,94	9,21
				FarInntny-1	19,12	9,88	4,97
MorInntny-3	19,67	62,03	30,34	MorInntny-1	19,67	5,61	2,74
				MorInntny-2	59	32,04	5,22
Farformueny-3	17,28	23,85	13,27	Farformueny-missing	13,57	8,65	6,13
Farformueny-2	51,86	56,75	10,52	Farformueny-1	17,29	10,75	5,98
Morformueny-3	18,78	36,22	18,54	Morformueny-missing	6,08	4,18	6,62
				Morformueny-2	56,35	52,13	8,90
				Morformueny-1	18,78	7,47	3,83
Avgaar-24	6,18	9,44	14,70	Avgaar-8	3,77	3,24	8,25
Avgaar-23	5,71	8,15	13,73	Avgaar-9	4,21	3,62	8,28
Avgaar-22	5,55	7,51	13,01	Avgaar-7	3,47	2,37	6,57
Avgaar-20	4,85	6,55	12,98	Avgaar-6	3,69	2,50	6,52
Avgaar-21	5,30	7,05	12,79	Avgaar-4	3,55	2,04	5,54
Avgaar-19	4,85	6,13	12,16	Avgaar-5	3,55	2,02	5,48
Avgaar-16	3,87	4,45	11,06	Avgaar-2	3,79	2,04	5,18
Avgaar-17	4,58	5,14	10,80	Avgaar-3	3,81	1,75	4,43
				Avgaar-1	4,09	1,50	3,53
SnittKarDec-12	3,62	6,95	18,49	SnittKarDec-3	3,59	2,35	6,30
SnittKarDec-9	3,61	5,16	13,75	SnittKarDec-missing	64,01	52,13	7,83
SnittKarDec-8	3,63	4,89	12,98				
Berg	5,10	10,09	19,03	Grefsen	3,98	3,41	8,24
Fagerborg	5,15	9,36	17,49	Wang	3,12	2,25	6,95
Katta	8,12	13,22	15,66	Nordstrand	4,69	3,51	7,19
Hartvig Nissen	4,71	7,05	14,39	Lambertseter	5,60	3,66	6,29
Foss	4,77	7,07	14,25	Manglerud	4,57	2,14	4,50
KG	5,93	7,26	11,78	Hellerud	4,09	1,44	3,40
Persbråten	5,12	6,13	11,51	Bjerke	3,35	0,92	2,65
Ullern	3,05	3,66	11,54	Ulsrud	4,21	1,23	2,82
				Stovner	3,30	0,56	1,63
				Bretvedt	3,91	0,81	1,99

Eliteforeldrerom, 3 klynger:

Cluster 1 av 3, eliteforeldre(79,22 %)							
	+				-		
	Global	Cat/grp	Grp/cat		Global	Cat/grp	Grp/cat
FarEliteinnt-2	54,28	64,94	94,77	FarEliteinnt-3	24,59	9,85	31,73
FarEliteinnt-1	19,76	23,64	94,76				
MorEliteInnt-2	54,49	58,59	85,17	MorEliteInnt-1	20,01	18,46	73,08
				MorEliteInnt-3	21,67	20,04	73,24
				MorEliteInnt-missing	3,82	2,92	60,42
EliteFar-2	41,10	48,84	94,12	EliteFar-3	14,09	0	0
EliteFar-1	24,19	28,93	94,73				
EliteFar-4	20,61	22,23	85,45				
EliteMor-2	14,11	15,50	87,02	EliteMor-4	70,71	69,31	77,65
FarElitForm-1	39,93	45,62	90,50	FarElitForm-3	20,50	12,43	48,03
FarElitForm-2	35,21	37,43	84,21				
MorFormueny-2	56,47	58,85	82,56	MorFormueny-3	29,52	26,19	70,28
MorFormueny-1	10,72	11,58	85,52				
CasmFar3-6	51,45	56,68	87,26	CasmFar3-1	6,18	5,86	75,11
CasmFar3-7	14,43	15,80	86,75	CasmFar3-4	5,36	4,37	64,60
				CasmFar3-5	21,07	15,63	58,75
CasmMor3-6	28,81	33,93	93,27	CasmMor3-4	7,31	6,53	71,87
CasmMor3-5	43,85	45,15	81,57	CasmMor3-3	4,50	3,70	65,19
				CasmMor3-7	4,74	0	0
Avgaar-6	3,12	3,69	93,62	Avgaar-20	5,73	5,33	73,61
Avgaar-8	3,92	4,51	91,19	Avgaar-19	5,39	4,74	69,70
Avgaar-10	4,17	4,77	90,76	Avgaar-22	7,17	6,37	70,37
Avgaar-12	4,67	5,24	88,92	Avgaar-21	6,13	5,13	66,23
Avgaar-3	2,22	2,58	92,22	Avgaar-24	8,29	6,92	66,08
Avgaar-9	3,89	4,37	89,08	Avgaar-23	7,27	5,93	64,60
Avgaar-4	2,35	2,71	91,53				
Avgaar-7	3,16	3,57	89,50				
Avgaar-5	2,26	2,58	90,59				
Avgaar-11	4,02	4,39	86,87				
Avgaar-13	4,23	4,47	83,70				
SnittKarDec-missing	56,18	61,33	86,49	SnittKarDec-8	4,71	4,34	72,96
				SnittKarDec-14	4,07	3,72	72,31
				SnittKarDec-13	3,62	3,25	71,06
				SnittKarDec-6	3,42	3,03	70,16
				SnittKarDec-12	6,32	5,71	71,64
				SnittKarDec-7	3,57	3,07	68,03
				SnittKarDec-3	2,60	2,11	64,29
				SnittKarDec-9	4,78	4,09	67,78
				SnittKarDec-10	2,65	2,06	61,50
Foss	5,83	6,58	89,52	Persbråten	7,11	6,73	75
Katta	11,16	12,13	86,09	Fagerborg	9	8,41	74,04
KG	8,29	9,11	87,04	Ullern	3,82	3,30	68,40
Manglerud	2,34	2,56	86,93	Wang	3,08	2,45	62,93
Hartvig Nissen	6,33	6,65	83,23	OHG	7,13	5,65	62,76

Cluster 2 av 3, eliteforeldre(4,74 %)

	+				-		
	Global	Cat/grp	Grp/cat		Global	Cat/grp	Grp/cat
FarEliteinnt-2	54,28	59,94	5,23	FarEliteinnt-3	24,59	15,69	3,02
MorEliteInnt-3	21,67	63,59	13,90	MorEliteInnt-missing	3,82	0,28	0,35
				MorEliteInnt-2			
				MorEliteInnt-1	54,49	33,33	2,90
					20,01	2,80	0,66
EliteFar-4	20,61	48,46	11,14	EliteFar-2	41,10	27,17	3,13
				EliteFar-3	14,09	3,64	1,22
EliteMor-1	14,49	53,78	17,58	EliteMor-4	70,71	20,45	1,37
EliteMor-2	14,11	25,49	8,56				
FarElitForm-missing	4,35	7	7,62				
MorFormueny-3	29,52	43,14	6,92	MorFormueny-2	56,47	50,14	4,21
				MorFormueny-1	10,72	3,92	1,73
CasmFar3-7	14,43	29,97	9,84	CasmFar3-6	51,45	44,54	4,10
				CasmFar3-1	6,18	2,24	1,72
				CasmFar3-4	5,36	1,68	1,49
CasmMor3-7	4,74	100	100	CasmMor3-3	4,50	0	0
				CasmMor3-4	7,31	0	0
				CasmMor3-1	9,75	0	0
				CasmMor3-6	28,81	0	0
				CasmMor3-5	43,85	0	0
Avgaar-23	7,27	12,32	8,03	Avgaar-10	4,17	1,68	1,91
Avgaar-24	8,29	13,17	7,52	Avgaar-16	4,31	1,68	1,85
Avgaar-21	6,13	8,96	6,93				
SnittKarDec-12	6,32	10,92	8,19	SnittKarDec-missing	56,18	39,22	3,31
SnittKarDec-14	4,07	7,56	8,79				
SnittKarDec-13	3,62	6,72	8,79				
SnittKarDec-10	2,65	5,04	9				
SnittKarDec-9	4,78	7,28	7,22				
SnittKarDec-11	3,01	5,04	7,93				
Berg	8,35	15,41	8,74				
Katta	11,16	16,53	7,02				

Cluster 3 av 3, eliteforeldre (16,05 %)

	+				-		
	Global	Cat/grp	Grp/cat		Global	Cat/grp	Grp/cat
FarEliteinnt-3	24,59	100	65,25	FarEliteinnt-1	19,76	0	0
				FarEliteinnt-2	54,28	0	0
MorEliteInnt-1	20,01	32,75	26,26	MorEliteInnt-3	21,67	17,37	12,86
MorEliteInnt-missing	3,82	9,35	39,24	MorEliteInnt-2	54,49	40,53	11,93
EliteFar-3	14,09	86,77	98,78	EliteFar-4	20,61	4,38	3,41
				EliteFar-1	24,19	1,82	1,21
				EliteFar-2	41,10	7,03	2,74
EliteMor-4	70,71	92,47	20,98	EliteMor-2	14,11	3,89	4,42
				EliteMor-1	14,49	2,65	2,93
FarElitForm-3	20,50	61,46	48,09	FarElitForm-missing			
				FarElitForm-2	4,35	2,73	10,06
				FarElitForm-1	35,21	23,66	10,78
					39,93	12,16	4,89
MorFormueny-3	29,52	41,94	22,80	MorFormueny-1	10,72	8,52	12,75
				MorFormueny-2	56,47	46,57	13,23
CasmFar3-5	21,07	48,30	36,78	CasmFar3-7	14,43	3,06	3,40
CasmFar3-4	5,36	11,33	33,91	CasmFar3-6	51,45	27,71	8,64
CasmFar3-1	6,18	8,93	23,18				
CasmMor3-3	4,50	9,76	34,81	CasmMor3-7	4,74	0	0
CasmMor3-4	7,31	12,82	28,13	CasmMor3-6	28,81	12,08	6,73
CasmMor3-1	9,75	14,06	23,13				
CasmMor3-5	43,85	50,37	18,43				
Avgaar-23	7,27	12,41	27,37	Avgaar-11	4,02	2,48	9,90
Avgaar-24	8,29	13,65	26,40	Avgaar-4	2,35	0,99	6,78
Avgaar-21	6,13	10,26	26,84	Avgaar-7	3,16	1,41	7,14
Avgaar-22	7,17	10,34	23,15	Avgaar-9	3,89	1,90	7,85
Avgaar-19	5,39	7,94	23,65	Avgaar-12	4,67	2,32	7,95
Avgaar-20	5,73	7,69	21,53	Avgaar-10	4,17	1,90	7,32
				Avgaar-3	2,22	0,58	4,19
				Avgaar-5	2,26	0,58	4,12
				Avgaar-8	3,92	1,57	6,44
				Avgaar-6	3,12	0,74	3,83
SnittKarDec-3	2,60	5,21	32,14	SnittKarDec-missing	56,18	35,73	10,21
SnittKarDec-10	2,65	4,88	29,50				
SnittKarDec-7	3,57	6,04	27,14				
SnittKarDec-9	4,78	7,44	25				
SnittKarDec-8	4,71	6,78	23,10				
SnittKarDec-6	3,42	5,05	23,64				
SnittKarDec-12	6,32	7,94	20,17				
OHG	7,13	14,81	33,33	Manglerud	2,34	1,49	10,23
Wang	3,08	6,12	31,90	Berg	8,35	5,29	10,17
Ullern	3,82	5,96	25	KG	8,29	4,71	9,12
Persbråten	7,11	9,51	21,46	Foss	5,83	2,15	5,92
Fagerborg	9	11,33	20,21	Katta	11,16	4,80	6,90
Nordstrand	4,51	5,79	20,59				

Elevrom, 3 klynger:

Cluster 1 av 3, destinasjon(4,66 %)							
	+				-		
	Global	Cat/grp	Grp/cat		Global	Cat/grp	Grp/cat
ordcEig4kat-4	10,36	36,17	16,27	ordcEig4kat-missing	25,80	23,01	4,15
ordcEig4kat-3	22,22	26,40	5,53	ordcEig4kat-1	11,00	1,26	0,53
				ordcEig4kat-2	30,63	13,16	2,00
casmEig2-3	4,66	100,00	100,00	casmEig2-4	24,93	0,00	0,00
				casmEig2-6	26,96	0,00	0,00
				casmEig2-5	43,61	0,00	0,00
Nylønn2-3	30,42	38,06	5,83	Nylønn2-missing	5,81	3,15	2,53
Nylønn2-2	16,10	21,20	6,13	Nylønn2-5	14,56	5,20	1,66
Nykapital-2	34,45	46,49	6,29	Nykapital-6	3,88	2,76	3,31
				Nykapital-5	7,85	5,52	3,27
				Nykapital-missing	5,78	2,99	2,41
				Nykapital-4	17,77	13,00	3,41
Nynaer-2	82,33	85,66	4,84	Nynaer-missing	5,78	2,99	2,41
Avgaar-3	7,54	10,24	6,33	Avgaar-10	8,39	6,78	3,76
Avgaar-1	8,10	10,87	6,25	Avgaar-11	7,87	6,30	3,73
Avgaar-5	7,03	9,30	6,16	Avgaar-13	7,84	5,20	3,09
Avgaar-2	7,51	9,22	5,72	Avgaar-12	8,70	5,12	2,74
Bjerke	3,58	7,80	10,15	Nordstrand	5,35	3,86	3,36
Manglerud	4,07	7,88	9,01	Hartvig Nissen	3,93	2,44	2,89
Stovner	3,76	6,93	8,59	Berg	5,91	3,70	2,92
Ulsrud	4,72	7,64	7,54	Persbråten	6,15	3,70	2,80
Lambertseter	4,85	7,01	6,74	OHG	7,04	4,18	2,76
Hellerud	4,79	6,62	6,44	KG	6,77	3,39	2,33
Bretvedt	5,31	7,17	6,28	Katta	10,28	3,39	1,54

Cluster 2 av 3, destinasjon(74,88 %)

	+				-		
	Global	Cat/grp	Grp/cat		Global	Cat/grp	Grp/cat
ordcEig4kat-3	22,22	27,44	92,47	ordcEig4kat-2	30,63	30,12	73,65
ordcEig4kat-missing	25,80	31,17	90,47	ordcEig4kat-1	11,00	0,06	0,43
ordcEig4kat-4	10,36	11,20	81,01				
casmEig2-4	24,93	30,01	90,13	casmEig2-6	26,69	20,91	58,65
casmEig2-5	43,61	48,95	84,04	casmEig2-3	4,66	0,00	0,00
Nylønn2-3	30,42	36,13	88,94	Nylønn2-5	14,56	0,12	0,63
Nylønn2-2	16,10	19,19	89,24				
Nylønn2-missing	5,81	7,49	96,59				
Nylønn2-1	7,37	9,29	94,38				
Nylønn2-4	25,75	27,78	80,79				
Nykapital-missing	5,78	7,46	96,64	Nykapital-4	17,77	16,06	67,66
Nykapital-2	34,45	37,78	82,13	Nykapital-5	7,85	6,50	62,04
				Nykapital-6	3,88	2,37	45,65
Nynaer-missing	5,78	7,46	96,70	Nynaer-1	2,31	2,20	71,27
Nynaer-4	4,97	5,33	80,28	Nynaer-2	82,03	80,53	73,24
Avgaar-13	7,84	8,83	84,32	Avgaar-6	7,32	7,03	71,97
Avgaar-12	8,70	9,60	82,59	Avgaar-1	8,10	7,69	71,11
Avgaar-11	7,87	8,32	79,08	Avgaar-5	7,03	6,56	69,92
Avgaar-10	8,39	8,77	78,27	Avgaar-2	7,51	7,01	69,89
Avgaar-9	8,33	8,54	76,78	Avgaar-4	7,03	6,51	69,40
				Avgaar-3	7,54	6,91	68,65
Foss	4,06	4,57	84,36	Nordstrand	5,35	5,11	71,47
Hartvig Nissen	3,93	4,36	83,02	Ullem	2,86	2,68	70,09
Lambertseter	4,85	5,03	77,74	Grefsen	4,49	4,25	70,83
Hellerud	4,79	4,95	77,47	Berg	5,91	5,62	71,18
				KG	6,77	6,43	71,11
				OHG	7,04	6,67	70,97
				Perssbråten	6,15	5,69	69,29

Cluster 3 av 3, destinasjon(20,46 %)

	+				-		
	Global	Cat/grp	Grp/cat		Global	Cat/grp	Grp/cat
ordcEig4kat-1	11,00	53,24	99,03	ordcEig4kat-4	10,36	1,38	2,73
ordcEig4kat-2	30,63	36,44	24,35	ordcEig4kat-missing	25,80	6,78	5,38
				ordcEig4kat-3	22,22	2,17	2,00
casmEig2-6	26,69	53,94	41,35	casmEig2-5	43,61	34,01	15,96
				casmEig2-3	4,66	0,00	0,00
				casmEig2-4	24,93	12,03	9,87
Nylønn2-5	14,56	69,50	97,71	Nylønn2-4	25,75	18,81	14,95
				Nylønn2-missing	5,81	0,25	0,88
				Nylønn2-1	7,37	0,02	0,05
				Nylønn2-2	16,10	3,64	4,63
				Nylønn2-3	30,42	7,78	5,24
Nykapital-6	3,88	9,68	51,04	Nykapital-missing	5,78	0,27	0,95
Nykapital-5	7,85	13,30	34,69	NyKapital-2	34,45	19,49	11,58
Nykapital-4	17,77	25,12	28,93				
Nynaer-2	82,33	88,17	21,91	Nynaer-4	4,97	3,51	14,48
Nynaer-3	4,61	5,29	23,49	Nynaer-missing	5,78	0,25	0,89
Nynaer-1	2,31	2,78	24,60				
Avgaar-4	7,03	8,68	25,27	Avgaar-10	8,39	7,37	17,97
Avgaar-3	7,54	9,22	25,02	Avgaar-11	7,87	6,62	17,19
Avgaar-2	7,51	8,95	24,39	Avgaar-12	8,70	6,24	14,67
Avgaar-5	7,03	8,21	23,92	Avgaar-13	7,84	4,82	12,59
Avgaar-6	7,32	8,21	22,97				
Avgaar-1	8,10	8,97	22,64				
Persbråten	6,15	8,39	27,91	Bretvedt	5,31	4,75	18,30
KG	6,77	8,79	26,56	Ulsrud	4,72	4,02	17,42
OHG	7,04	9,04	26,26	Hellerud	4,79	3,77	16,09
Berg	5,91	7,48	25,90	Lambertseter	4,85	3,68	15,52
Nordstrand	5,35	6,58	25,17	Hartvig Nissen	3,93	2,71	14,09
Ullern	2,86	3,62	25,93	Bjerke	3,58	2,37	13,54
Katta	10,28	11,57	23,03	Manglerud	4,07	2,74	13,78
Grefsen	4,49	5,34	24,35	Foss	4,06	2,30	11,57

Eliteelevrom, 3 klynger:

Cluster 1 av 3, elitedestinasjon(75,48 %)							
	+				-		
	Global	Cat/grp	Grp/cat		Global	Cat/grp	Grp/cat
ordcElite-2	58,84	73,80	94,67	ordcElite-3	20,75	0,13	0,48
ordcElite-1	20,41	26,07	96,41				
CasminEigen-6	63,78	74,59	88,28	CasminEigen-4	7,27	4,73	49,08
CasminEigen-7	6,74	8,62	96,53	CasminEigen-5	21,68	11,75	40,92
Elitelonn-2	34,62	44,28	96,53	Elitelonn-5	6,30	0,31	3,70
Elitelonn-3	39,09	45,43	87,71	Elitelonn-4	12,58	2,70	16,18
Lonn5prosent-0	75,28	91,29	91,54	Lonn5prosent-1	24,25	8,09	25,17
NyKapital-2	21,05	24,66	88,43	NyKapital-5	12,84	10,38	61,04
NyKapital-3	28,99	32,52	84,70	NyKapital-6	10,61	4,68	33,33
NyKapital-4	24,18	25,72	80,28				
NynaerElite-3	10,11	12,46	93,07	NynaerElite-4	3,67	0,00	0,00
NynaerElite-2	82,72	83,56	76,25				
Avgaar-12	7,10	8,44	89,67	Avgaar-4	8,07	7,34	68,60
Avgaar-13	5,70	6,63	87,72	Avgaar-3	7,87	6,98	66,95
Avgaar-10	8,37	9,28	83,67	Avgaar-2	8,07	6,81	63,64
Avgaar-11	8,17	9,01	83,27	Avgaar-1	8,41	6,58	59,13
Avgaar-9	8,24	9,01	82,59				
Katta	13,71	15,64	86,13	Holtet	2,00	1,46	55,00
KG	10,14	11,53	85,86	Ullern	3,27	1,81	41,84
Foss	2,70	3,23	90,12	OHG	7,54	4,64	46,46
Hartvig Nissen	3,14	3,67	88,30				
Fagerborg	5,24	5,83	84,08				
Berg	8,94	9,63	81,34				

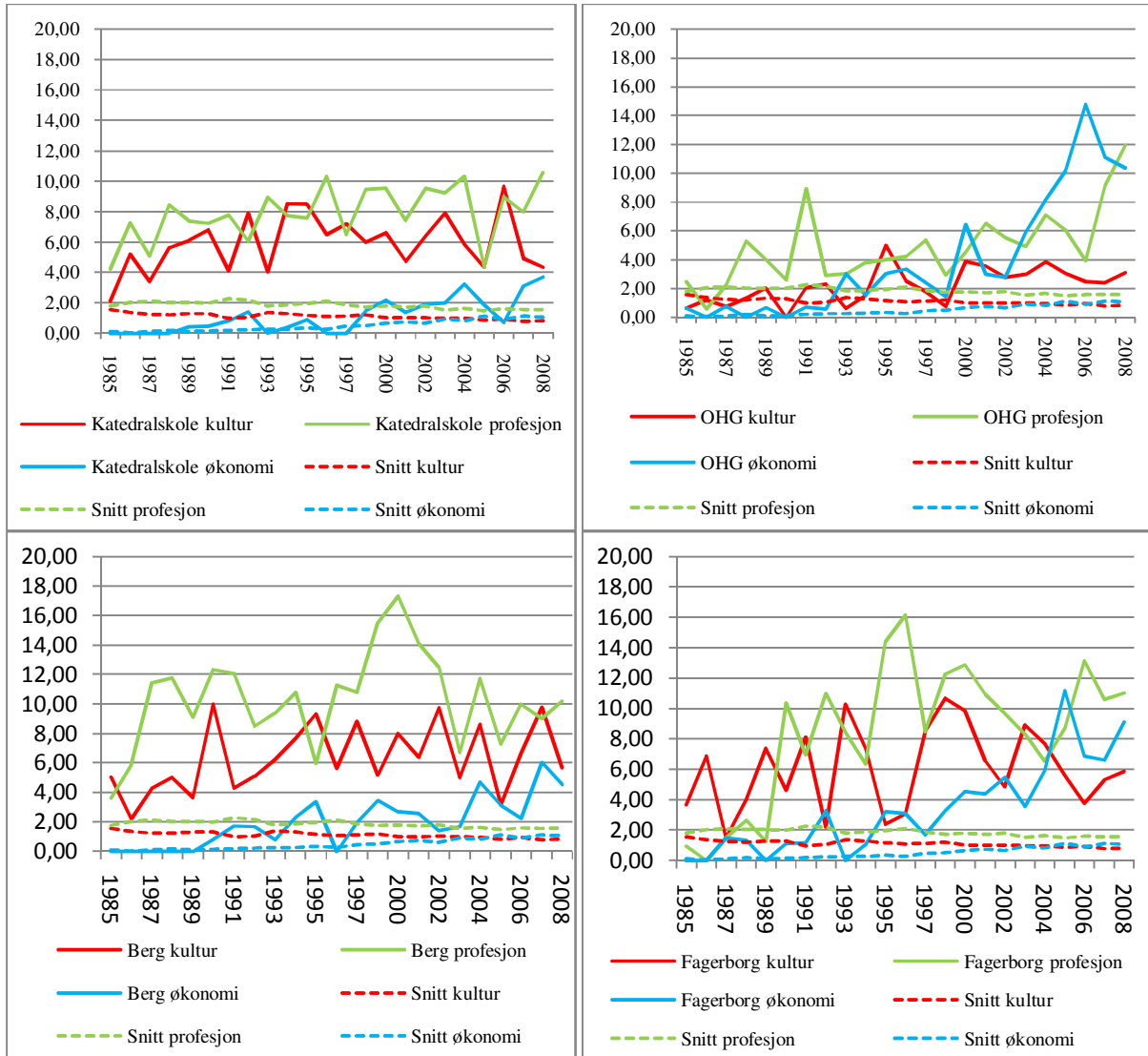
Cluster 2 av 3, elitedestinasjon(3,67 %)							
	+				-		
	Global	Cat/grp	Grp/cat		Global	Cat/grp	Grp/cat
ordcElite-2	58,84	69,09	4,31				
CasminEigen-6	63,78	74,55	4,29				
Elitelonn-1	6,94	51,82	27,40	Elitelonn-2	34,62	22,73	2,41
				Elitelonn-4	12,58	3,64	1,06
				Elitelonn-3	39,09	19,09	1,79
Lonn5prosent-0	75,28	90,91	4,43	Lonn5prosent-1	24,25	9,09	1,38
NyKapital-5	12,84	21,82	6,23				
NynaerElite-4	3,67	100,00	100,00	NynaerElite-3	10,11	0,00	0,00
				NynaerElite-2	82,72	0,00	0,00

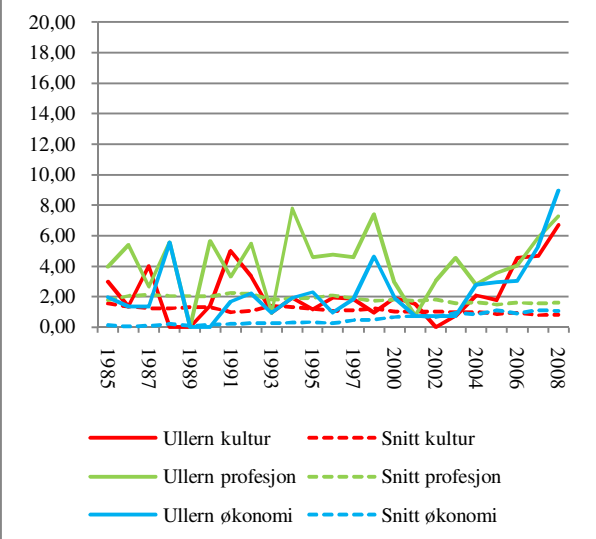
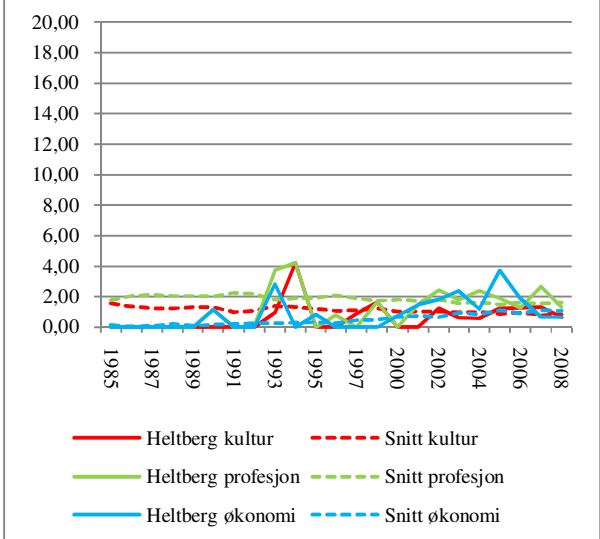
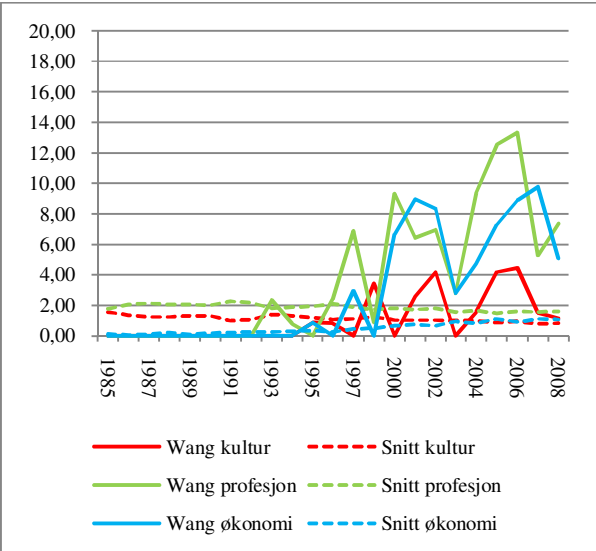
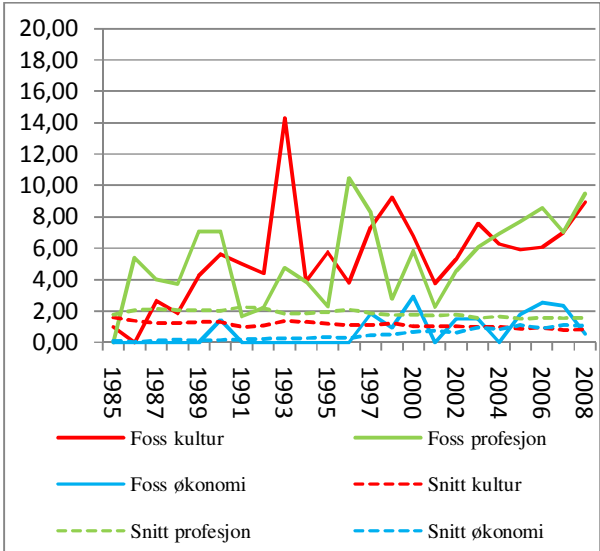
Cluster 3 av 3, elitedestinasjon(20,85 %)

	+			-			
	Global	Cat/grp	Grp/cat	Global	Cat/grp	GRP/cat	
ordcElite-3	20,75	96,16	96,62	ordcElite-1	20,41	0,96	0,98
				ordcElite-2	58,84	2,88	1,02
CasminEigen-5	21,68	58,88	56,62	CasminEigen-7	6,74	0,48	1,49
CasminEigen-4	7,27	16,48	47,25	CasminEigen-6	63,78	22,72	7,43
Elitelonn-4	12,58	49,92	82,76	Elitelonn-1	6,94	0,00	0,00
Elitelonn-5	6,30	28,64	94,71	Elitelonn-3	39,09	19,68	10,49
				Elitelonn-2	34,62	1,76	1,06
Lonn5prosent-1	24,25	85,44	73,45	Lonn5prosent-0	75,28	14,56	4,03
NyKapital-6	10,61	32,00	62,89	NyKapital-4	24,18	17,44	15,03
NyKapital-5	12,84	20,16	32,73	NyKapital-3	28,99	17,60	12,66
				NyKapital-2	21,05	9,12	9,03
NynaerElite-2	82,72	94,24	23,75	NynaerElite-4	3,67	0,00	0,00
				NynaerElite-3	10,11	3,36	6,93
Avgaar-1	8,41	14,08	34,92	Avgaar-11	8,17	5,12	13,06
Avgaar-2	8,07	12,48	32,23	Avgaar-10	8,37	5,12	12,75
Avgaar-3	7,87	11,52	30,51	Avgaar-9	8,24	4,64	11,74
Avgaar-4	8,07	11,52	29,75	Avgaar-13	5,70	2,56	9,36
				Avgaar-12	7,10	2,88	8,45
OHG	7,54	18,56	51,33	Fagerborg	5,24	2,88	11,46
Ullern	3,27	8,64	55,10	Hartvig Nissen	3,14	1,28	8,51
Holtet	2,00	4,00	41,67	Berg	8,94	5,12	13,06
				Foss	2,70	0,80	6,17
				KG	10,14	4,96	10,20
				Katta	13,71	6,72	10,22

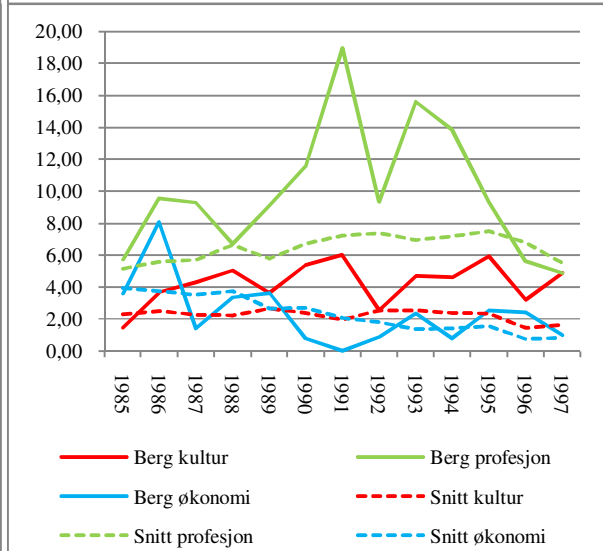
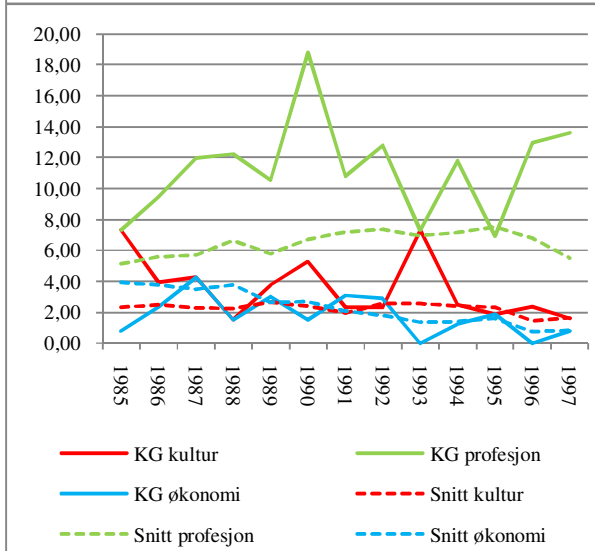
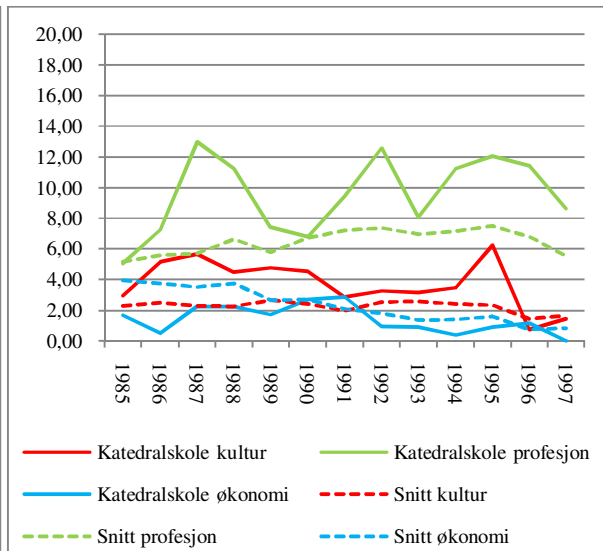
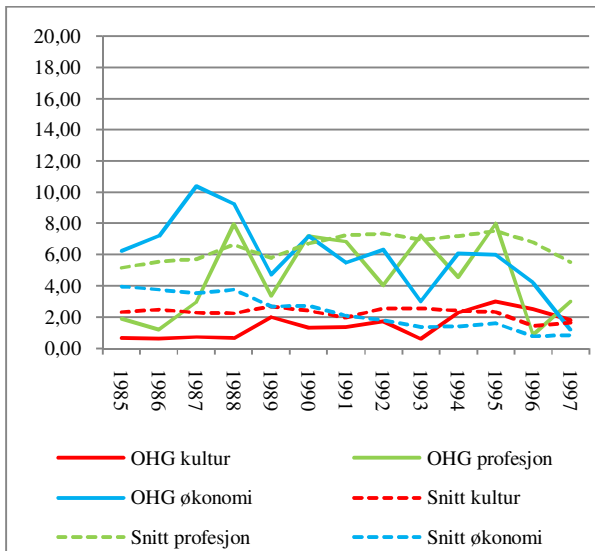
VEDLEGG 5- ÅRSUTVIKLING

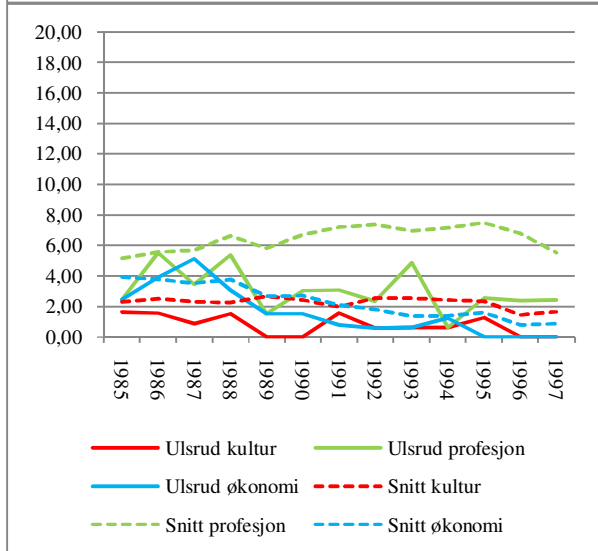
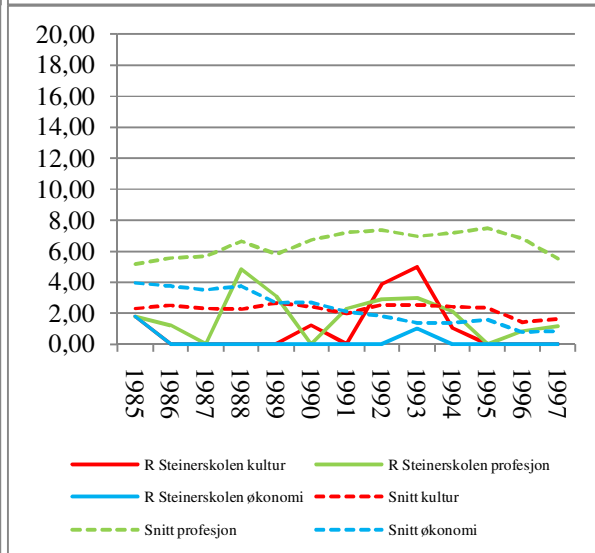
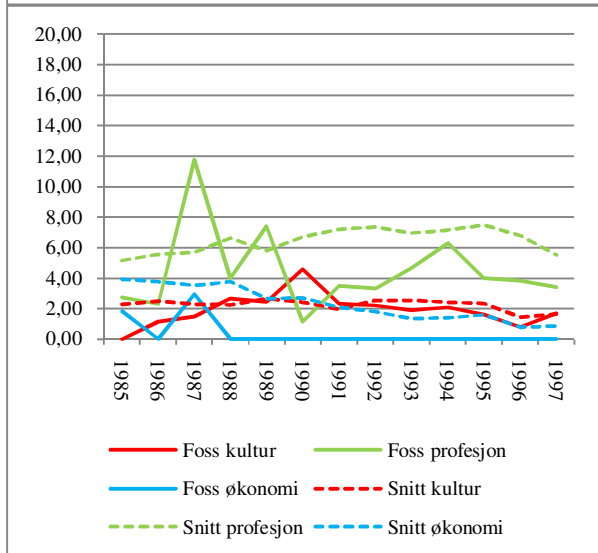
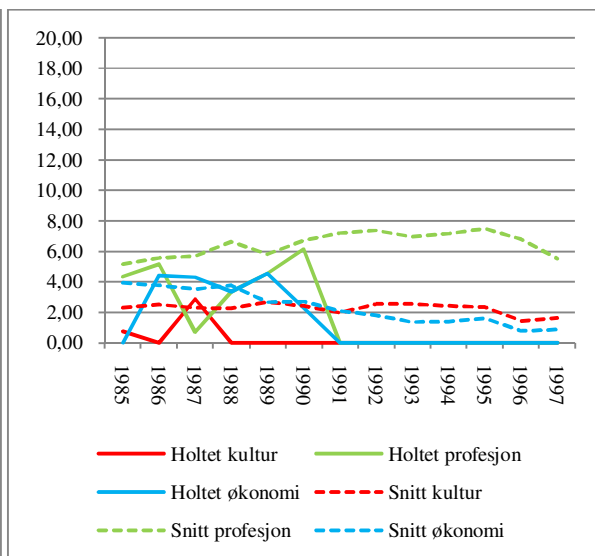
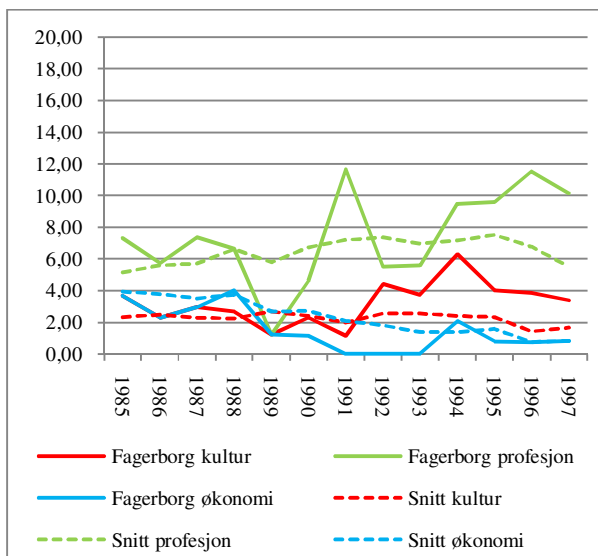
Eliteforeldre:

Elitelev:

Skole/karakterrom:

